VIGNETTER OG OMSLAGSTEGNING AF
HANS TEGNER
TRÆSNIT AF
J. F. WILLUMSEN
TRYKT FOR
DET NORDISKE FORLAG
(BOGFORLAGET) ERNST BOJESEN
HOS
F. E. BORDING

ADAM OEHLENSCHLÄGER
ET LIVS POESI

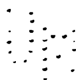
VILH. ANDERSEN

ADAM OEHLENSCHLÄGER

ET LIVS POESI

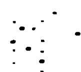

MANDDOM
OG
ALDERDOM

DET NORDISKE FORLAG (BOG
FORLAGET) ERNST BOJESEN
KØBENHAVN · TRYKT
HOS F. E. BORDING
MDCCCXCIX

Oplag: 1500 Exspl.

MANDDOM OG ALDERDOM

DANNEMARK! Fædreneland!
Iklæd dig dit herligste Smykke,
Gak til den bølgende Strand
Paa Dagen, som fødte din Lykke!
Send over Havet din elskedes Navn,
Kald ham tilbage i moderlig Favn!

(Grundtvig: Paa Adam Oehlenschlägers Fødselsdag den 14. November 1809.)

Fædrelandet nyder den Glæde igen at modtage sin Digter, Hr. *Adam Oehlenschläger*. Han kom til Hovedstaden i Løverdags Aftes. *(Nyeste Skilderi af København den 28. November 1809.)*

Paa det nærværende Tidspunkt er den højere Poesi stegen saa højt i Norden, at vi, naar Goethe gør det sidste Skridt af den Vej, der fører ud af Jordelivet, dristig tør spørge, om det ikke er vort Fædreland, der ejer den største Digter i Europa.

(Sammesteds den 2. December 1809.)

Den 12. December er Hr. *A. Oehlenschläger* udnævnt til Professor med Rang i 6. Klasse Nr. 3 samt den Forpligtelse, at han ved offentligt, mundtligt Foredrag skal bidrage til Almensmag for Litteratur og Kunst.

(Københavns lærde Efterretninger 1809, Nr. 52, Tillæg.)

Teatret. I Aften opføres ved Hans Majestæts høje Ankomst i Skuespilhuset: En pantomimisk Prolog i Anledning af Højstsammes Fødselsdag, komponeret af Hr. Galeotti, Musikken af Hr. Koncertmester Schall; derefter Axel og Valdborg, et nyt Sørgespil i 5 Akter af Prof. Øhlenslæger. Til Slutning en Epilog af Professoren, der fremsiges af Skuespiller Heger. — —

— — Saa snart Hans Majestæt Kongen traadte ind i Losien, genlød Huset af enstemmigt Lykønsknings-Hurra samt Leve Kongen! I Prologen bifaldtes stærkt de i Gennemskin læsende Linier [et Transparent]. I den saa særdeles skønne Epilog bad Forfatteren Hans Majestæt som Konstens hulde Ven at tage Konsten i sin Beskyttelse. Ved Hans Majestæts Bortgang genlød atter Huset af almindeligt Hurra og Leve Kongen. Hendes Majestæt Dronningen, Kronprinsessen, Prinserne Kristian og Ferdinand, Prinsesserne Juliane og Charlotte, Hertugen af Augustenborg samt Prinserne Wilhelm, Philipsthal og Wittgensteins Nærværelse forherligede Forestillingen. De inden- og udenlandske Ministre vare ogsaa der til Stede i deres Losier.

(Dagen den 29/30. Januar 1810.)

Oehlenschläger maa [uden at bryde sig om »den kolde og smagløse Opførelse« af *Axel og Valborg*] blive sig selv tro, gaa fast den begyndte Bane, som fører til de højere Regioner; at ville behage et Publikum, som det er dannet, bliver aldrig hans Sag. Men at opofre sig for at danne og for at rette det, Fordomme og Uvidenhed medbringer, det maa vorde hans Lod. — Al Tanke om Bifald falder bort ved den store Tanke at virke til sand Foraedling.

(Grevinde Charlotte Schimmelmann til Frøken Christiane Heger den 30. Januar 1810.)

Der stod han med sin Rose og kongelig Udnævnelse til at blomstre i Taagen.

Foran paa Købmagergade havde han foreløbig indrettet sig i en stor Stue, der var baade Arbejds- og Modtagelses- og Soveværelse paa een Gang. Det var altsaa Hovedkvarteret.

Det var ikke som Steffens' poetiske Værelse i Ensomheden bag ved Larmen eller som hans eget »Lidskjalv« i Paris oven over Verdenshistorien. Det var midt i Livet, paa Færdselsvejen i et lille Lands lille Hovedstad, hvor han havde hjemme.

Han havde Udsigt ud imod Amagertorv. Han saa Jeronimusserne gaa igennem Gaden til Posthuset eller til Børsen.

Se, hvor de stimle,
Lastdyrvrimle!

De dukkede med Hovederne. Der var mere Krop i dem, da han saa dem sidst, da han stod som *Harpespilleren ved Posthuset.* Smøralderen var rigtignok smeltet, men det var nok ikke ved hans Musik. Var de nu mere »stemt for hans Kvad«?

Ude paa Frederiksberg stod den gamle paa Bakken, som han altid havde staaet. Han var bleven staaende, som Baggesen havde spaaet, ligesom Frederik den Sjette. Men i Vingaardsstræde, paa Hjørnet af Skvaldergade — hvilken hjemlig Prosit for den evropatrætte Vandrer! — levede hans Svigerfader, der havde ført stort Hus paa Nørregade, i indskrænkede Forhold. Det var hele Historien: Frederik den Sjette stod, Danmark menagerede.

Og den storladne Christiane? Hvor hun var forandret! Hvor var det stolte Pigesind? Hun var ligesom ydmyget, lutter Hengivelse i hans Vilje. Hun gik i sit otte og tyvende Aar, men hun saa ældre ud. Hun kom undertiden og besøgte ham og hjalp »Unken« [Ungkarlen?], som de kaldte ham, til Rette. Han følte atter hendes Haar, som han havde drømt om, mellem sine Hænder; men hendes Hud var falmet, hendes Blondhed var ligesom blegnet. Lykkelige Oehlenschläger! han blev taget fra sin Moders Bryst, før hun fik Sorg, sagde en Digter om ham, da han døde. I denne Kvinde var han bunden til sin Moders Sorg, hende var det hans Pligt at tage til sin Hustru.

En Tradition i den hegerske Familie, meddelt

af P. A. Rosenberg, beretter, at Oehlenschläger ved sin Hjemkomst havde villet hæve Forlovelsen med Christiane Heger og først paa Carl Hegers Forestillinger havde bestemt sig til at binde sit Liv til »den visnende Blomst«, som han skal have kaldt hende. Det ligner lidet den blufærdige Carl Heger at tage saaledes Affære. Men det er sikkert, at da Adam besluttede sig til at ægte Christiane, var det ikke af Elskov, men af Troskab. Det var ogsaa dyre Tider at sætte Bo i. Ud paa Foraaret skriver Grevinde Schimmelmann, der havde lovet dem Sommerbolig paa Christiansholm ved Sølyst, til Charlotte Schiller i Weimar, at *hun* lever kun for ham og i ham, og at *han* forstaar helt at skatte hende og aner ogsaa taknemmelig sin Lykke. Det vilde være smukt, fortsatte hun fortroligt, om Oehlenschlägers Veninde, Storfyrstinden, vilde sende Oehlenschlägers Brud en Bryllupsgave. Ja, hvorfor ikke? Om Tyskland vilde give Oehlenschläger, hvad Danmark havde givet Schiller!

Straks efter Oehlenschlägers Hjemkomst kryssedes Liberierne paa hans Trapper. Det var ikke blot Grev Schimmelmanns Lakaj med Indbydelse til at tilbringe Aftenen i Palæet, *seuls* eller dog *en negligé*. Man gjorde Selskaber paa Poeten. Christiane, der var stærkt betaget af Gensynet, maatte nu med til at fejre det. Først Schimmelmanns, flere Gange, saa Grev Chr. Reventlov, der havde været Steffens saa unaadig, Gehejmeraad Moltke, i sin Ungdom Ewalds Ven, Grev Chr. Bernstorf. Adam læste i sit Ansigts Sved *Axel og Valborg* og den endnu ikke oversatte *Correggio*, saa han til sidst blev saa ked deraf som en Kat af Sennep.

Slottet aabnede sig langsomt for Slotsbetjentens Søn. Først gjorde Hofdamerne Teselskab paa ham, saa indbød Prins Christian ham til Aften. Kongen havde han hilst paa straks efter Hjemkomsten. »Naa, det er Oehlenschlägers Søn!« sagde Kong Frederik. Adam bed sig allerunderdanigst i Læben. Nogle Uger

efter vilde Dronningen høre ham læse *Correggio,* Kongen mente, det kunde vente. Til sidst kom Tilsigelsen til Assemblée i den store Palaissal. Oehlenschläger *maa* være præcis, skrev Schimmelmann; baade Kongen og Dronningen er *meget* eksakte. Overceremonimesteren, Overkammerjunker de la Calmette, vilde lade opstille en Pult til ham, hvorved han kunde staa og læse. Adam parerede øjeblikkelig: det vilde aldeles ikke trykke ham for Brystet at sidde ned som de andre. Kongen hørte opmærksomt efter, Røverne morede ham endogsaa. Da han senere saa det paa Teatret, gabede han meget mere, end Etiketten tillod. I Forværelset hos Kabinetssekretæren, Etatsraad Jessen, blev der let højt ad *Correggio* og dets Forfatter.

Imellem dem, der først besøgte Oehlenschläger efter Hjemkomsten, var Weyse. Han havde noget at bede ham om.

I Foraaret var *Sovedrikken* endelig blevet opført. Weyse var først bleven færdig med den i 1808. Imellem Begyndelsen og Enden laa hans ulykkelige Kærlighed og en lang Dvaletid, hvori han var »ked af Kunsten, sig selv og det hele Liv«. Opførelsen af *Don Juan* i 1807 havde igen vakt hans Genius. Den begyndte, siger han, mægtigere end nogensinde at røre sine Vinger. Musikken brusede i ham, Oehlenschläger skulde give ham Teksten. *Han* kunde det! Barnet var jo bleven en Mand, en Genius med brede Vinger. *Sovedrikkens* Forfatter skulde give ham en *Don Juan* at komponere.

Han fik det modsatte. Ingen Elsker-Poesi, men en Ægteskabs-Kandidat-Prosa.

Midt i Larmen af Afbrydelser udkastede Oehlenschläger efter et Eventyr i *Tusend og een Nat* en Skitse *Faruk, et Syngespil i tre Akter.*

Som Guilielmo i *Freias Alter* drømmer Faruk, en østerlandsk Kongesøn, paa en mosgroet Sten i den

store Skov om »Livets unge, friske Tid«. Men hvor forandret! Ensomheden er ham et Paradis, hvoraf Mennesket er drevet ud, fordi det syndede. Faruk er led ved Vellyst. *Forelsket* bliver hver Yngling i en blomstrende Pige. Men *elske?* Hvor finder han en, der vil give ham sit *Hjerte*, og som forstaar Taaren i hans Øje. Han har forladt sit Harem for at finde en Hustru.

En Stemme fra Skoven svarer ham med Latter. En Kvinde kommer til Syne. Hun er baade gammel og graa. Uf! siger Faruk og vender sig fra hende. Da han atter skal se sig om, staar der en dejlig, ung Pige i landlig Dragt med Blomster. Hun er blond og gulhaaret, ligesom af en anden Race. Han forstaar, at hun er den, han søger. Hun giver ham en Rose, som skal betyde Troskab.

I Skoven er der etsteds en Kilde. Den ser ud som alle andre Kilder:

Boble, boble, Kilden gaar!
Boble, boble, Lærken slaar!

Men det er Prøvelsernes Kilde: den, der dypper en Blomst, han har valgt efter sit Hjerte, deri og drager den op uvisnet, han er ægte. Til den Kilde gaar nu Faruk med sin Rose.

Held dig, hvis Rosens Purpur staar sin Prøve!

Ved Kilden sidder en tilsløret Kvinde. Hun er en dødelig, siger hun, som af en mægtig Aand er bunden til dette Sted. Hun kan forløses, hvis han vil elske hende. En Flok dejlige Piger danser omkring ham og tilbyder deres Elskov. Han ser kun efter den ene; hun er der ikke. Saa væder han Rosen i Kilden, den bliver endnu rødere og friskere af det. *Han* er ægte.

Held dig, din Roses Purpur staar sin Prøve!

Den skønne Kvinde løfter Sløret, det er Blomsterpigen, Mira, den genfundne Maria. Hun er en Fyrste-

datter fra Tiflis. Fordi hun var overmodig, førte den mægtige Hersker over Aanderne hende fra Slottet til Hytten ved Prøvelsernes Kilde, hvor hun i tre Aar har lært at blive blid og være Kvinde.

Men der venter den lykkelige Faruk endnu en Prøve. Det skal afgøres, om han eller en af hans Søskende skal arve Riget. En Vismand foreslaar, som i Eventyret, at de skal skyde til Maals efter deres døde Faders Hjerte. Brødrene og Søsteren er villige til at underkaste sig Prøven. Faruk oprøres, han er blid, »blødsindig«, siger hans vilde Broder:

O min Søster! Broder! Broder!
Mindes I ej Himlens Ord?
Ær din Fader og din Moder,
At det gaar dig vel paa Jord.

Han er den rette, han skal have Riget.

Ja, thi din Roses Purpur stod sin Prøve!

Brødrene — Forfængeligheden og Vellysten, Lampens Fjender i *Aladdin* — gaa til Grunde, Søsteren — den vilde Higen, en »Storm i Skørter« — sendes til Prøvelsernes Kilde for at lære at skikke sig i Mamelukkerne.

Men en godhjertet sort Slave, der har fulgt Kongesønnen som en trofast Pudel, faar Del i hans Lykke. Da Adam i Paris digtede *Palnatoke,* lod han *Svartehund* (Portneren i Hotel Holland) staa uden for Jomsborg. Men med Urette. »Hvad har stakkels Neger gjort? Er han ond, for han er sort?« Ingenlunde. Ogsaa hans lille Krusemynt holdt sig frisk i Prøvelsernes Kilde. Ogsaa han yndes af Aandernes Behersker:

Eders Glæde mig bevæger,
Stedse har Geonka yndt
Høje Dyders Rosenbæger,
Ærlig Troskabs Krusemynt.

Saaledes hilser Adam atter sit Fædreland. Han er bleven en anden, end da han forlod det. Kun rolig

Visdom er Kronen værd, siger Faruk. Vildskaben, der lagde Hakon øde, er besejret. Vellysten og Ærgerrigheden, der fristede Jesus i Naturen, er udbrændt. Han er god og brav *(treu und bieder)*. Han vil ikke svigte sin Kæreste, ikke gennembore sin Faders Hjerte, han vil ingen foragte. Saaledes trøster han sig til at bevare Rosen i sit Hjerte.

Den 17. Maj 1810 kørte Adam Oehlenschläger og Christiane Heger ene ud til Gentofte. Præsten Høegh, en Broder til Ministeren Guldberg, en Patriark fra Guldalderen, viede dem. Uden Vidner knælede de for Alteret og sagde med sagte Stemme Løftet. Da de kom ud paa Kirkegaarden, stod de stille ved et Gravsted. Det var dette Arkadien, han havde drømt om i sine første Elskovsbreve til hende, Foraarsblomster paa et synkende Gravsted. Det var deres Liv, sagde han til hende: Blomster over Grave, Sorg og Glæde. Saa satte de sig atter i Vognen og kørte til Christiansholm.

Huskede han, da han sad der i Vognen ved Siden af sin Brud, at han en Gang for otte Aar siden paa en Sommerdag som denne var gaaet ad den samme Vej, hvor han nu kørte? Han var gaaet hjemme fra uden at vide hvorhen, i en drømmende Samfølelse med den sommerlige Natur. Solen, der skinnede paa Hvedemarken, skinnede i hans Hjerte som den hemmelige Urkraft, Lyset selv. Vinden, der pustede i Kæmpehøjens Græs, klang i hans Øre som en Klage over en forsvunden Herlighed, han skulde genoplive. Hans Sjæl var en Harpe, hvorpaa Aanden legede. Den Gang var han to og tyve Aar, nu var han tredive. Nu var Solen Sol og Vinden Vind. Endnu kunde han høre Lærkernes Middagskvidder over de lave Marker, men de sagde ham ikke mere det samme. Tænkte han, da Vognen om Aftenen svingede til venstre fra Vejen til Dyrehaven ind paa Kørevejen til Christiansholm, at det var mere end en Vogn,

der svingede? Derovre paa den anden Side Mosen laa »Midsommernattens poetiske Skov«. Derinde drømte som en Susen i Løvet det »mødende Kor af alt«, som havde været hans Ungdoms Poesi. I den Skov havde han *levet,* nu skulde han med sin Familie ligge paa Landet paa dens Overdrev.

Inde i Stuen stod Bordet dækket med Vin fra Grevens Kælder, og var det ikke netop »Fisk, Fasaner og Dyresteg paa Sølvbækner«, saa var det dog tre Retter lige saa lækker Mad fra Grevindens Køkken. Skabene og Burene fandt Christiane fyldte med Fødevarer fra Grevindens Spisekammer. Nu vel! ham skulde det ikke krænke at tage mod en ædel Gave; han spiste med en god Appetit af Grevindens Lammesteg og drak den engle Greves Skaal i hans egen Vin. Men dette var ikke Begyndelsen til Aladdins Eventyr, men Begyndelsen til Enden paa det.

Eventyret var ude. Det havde grebet ham og baaret ham paa Vinger, men det bar ham ikke mere. Det tilfældige, som han siger, det frie, poetiske Forhold til Livet, de mange vekslende Indtryk af Tidsalderens højeste aandelige Liv, der atter opsteg af hans Sjæl som evige Mindesmærker om hans Dannelse, laa bag ham. Hans kunstneriske Udvikling var sluttet. Den højeste Skønhed, han kunde se, havde han jo set og fremstillet; de dybeste Tanker, han kunde tænke, havde han tænkt. *Oehlenschläger* var færdig. Men *Adam* skulde endnu leve længe paa Jorden. Livet havde været noget guddommeligt, en Luft under hans Vinger, at han kunde flyve, en Fylde i hans Sjæl, der blev et Billede i hans Hænder. Nu blev det noget meget menneskeligt.

Adams Historie ender ikke, som Oehlenschläger selv vilde have, som Aladdins Eventyr, ved Heltens Bryllup. Der begynder blot en ny Bog. Han havde gjort en Pragtudgave af sin Ungdom. Nu skulde han skrive sin Manddom paa billedløse Blade. Han havde haft Vaar og Sommer og Høst i Poesiens Blomstersprog. Nu begyndte først hans Sommer i Livet. Den

blev, hvad Sommeren plejer at være i dette Land, en urolig Tid.

Men i 1810 var den smuk og rolig. Til at begynde med faldt den noget kølig; Skoven var endnu ikke udsprungen; det var en islandsk Sommer, sagde Ole Mynster. I de første Dage efter Brylluppet var der saa koldt paa Christiansholm, at de unge Folk maatte lægge i Kakkelovnen i Soveværelset og sidde der hele Dagen eller flytte rundt i de store Stuer med Solen. Christiane blev forkølet og fik sprukne Læber.

En Aften, da Solnedgangen skinnede varmt ind igennem Glasdørene, satte Adam sig til at digte, efter Saxo, som han paa Rejsen havde savnet, en lang og magelig Romance, *Sigrid med Sløret*. Det er ikke Ungdomsdigtenes Skærsommer, hvori »Syden har besøgt vort Norden«. Det er en kølig nordisk Majluft, hvori Versets sydlige Varme ikke kan komme til at gløde. Det er atter, som i *Faruk,* en Helt, hvis Troskab sættes paa Prøve, og en Heltinde, der i en lang Ventetids Ydmygelse lærer at være Kvinde. Det er Christiane, som han saa hende i Kirken under Sløret: hendes Kyskhed, hendes Kækhed, hendes Nidkærhed, den hele vaabenklædte Jomfruelighed, og til sidst hendes Kærlighed. Det er ingen Brudenat, men en Bryllupsmorgen.

Dagen efter Brylluppet skrev Christiane til sin fortroligste Veninde: »Nu tilhører jeg da min velsignede Oehlenschläger for stedse. Gud give, jeg kunde fortjene min Lykke! Mit hele Liv skal jeg ofre ham, som han alt længe besidder mit hele Hjerte.«

Naar Adam i disse Aftener saa Venus mellem Lindene, tænkte han paa det kølige Foraar, da »Frejas Stjerne« havde skinnet i Eriks Længselsøjne og Rollers Taareblik. Saa skrev han igen om sin Helt og hans Stjerne:

O skønne Stjerne! salig du bedaarer;
Hvor ofte lindred du den unges Bryst,

Hvor tit fremkaldte du en Ynglings Taarer
Og straaled i hans Hjerte Haab og Trøst!
Dog, grumme Lys! kun mere dybt du saarer;
Du loved vel, men skænked ingen Lyst.
Den svandt, den unge Vaar, med Savn og Smerte,
Ukvægsom for det elskovsfulde Hjerte.

Den lykkelige Held, som du belønner,
Hvis Troskab, Længsel du lyksaliggør!
Mon vel den ædleste blandt Danmarks Sønner
Paa dine Smil i Aften lide tør?
Mon næste Sommer, naar sig Skoven grønner,
Det skønne Hoved med de gule Hør
Sødt blusser ved hans Bryst i Aftenrøde
Og smiler ham et Rosenkys i Møde.

Saa gik han ind til sin Hustru.

Ud paa Sommeren kom der Varme i Luften. Christiane kom synligt til Kræfter. Hun vidste ikke mere, hvad Hovedpine var. De unge Folk havde jævnligt Selskab, paa Sølyst kom de meget ofte, en Tid lang havde de Besøg af Nikoline Hammeleff og hendes Søster; var de alene, havde hun travlt med sin Landhusholdning eller i Køkkenhaven eller legede med Forpagterens nydelige Børn, eller hun sad i sin Mands Stue og hørte ham læse stykkevis, hvad han havde skrevet.

Adam følte nu atter Syd i Norden.

Han fik orientalske Fornemmelser. Poplerne uden for Huset, der, som Grevinden sagde, gav Stedet et romantisk, højtideligt Udseende, bevægede sig i Vinden som susende Palmer; fra Mosen rejste sig paa de hede Aftener fugtige Taager, der mindede ham om Ørkendunsten i de italienske Bjerge. I hans Fantasi vuggede sig i de lange Sommerdage en Drøm om en uendelig Lyksalighed i en paradisisk Natur, efter at Fjendskabets og Ødelæggelsens Magter er besejrede. Af Drømmen blev et Eventyr, imod Sædvane af hans egen Opfindelse, *Aly og Gulhyndy*. Navnet Gulhyndy er betegnende. Det findes i et Eventyr i *Tusend og en Fjerdedels Time*, som Oehlenschläger har brugt til *Faruk*, men er benyttet her for at give ligesom en

orientalsk Essens af Christianes ganske sjællandske Skønhed (gul-yndig). Saaledes er hele Fortællingen: en østerlandsk Blomsterdrøm paa en sjællandsk Sommerdag i Honningmaaneden.

Den unge Aly, Søn af den muntre og letsindige Ibrahim, er en fin og stille Drømmer, henrykt i de svundne Tider, men tillige et frodigt Gemyt, der elsker Naturen, Menneskene og alt blomstrende, men endnu ingen enkelt Kvinde. Han faar en Dag ligesom tilfældig en Slave, der hedder Lokman. Navnet minder om Loke, Lokkeren. Han er klog paa mange Ting og indviet i Naturens Hemmeligheder. Naar han taler, lyder det ofte, som man hørte Nureddin tale. Men han er ikke blot en Troldmand, men en mægtig Aand. Han er opstegen af de hede Aftendampe af Ørkenkilden. Hans Væsen er, som Lokes i *Baldur,* Ild, Røg: Brynde. Herigennem søger han at faa Magt over den lavere Sanselighed i den menneskelige Natur, Slaven vil blive Menneskets Herre. Han fører Aly til den skønne Gulhyndy og besmitter hendes Billede for ham ved sit lystne Skeleblik. Han nærer Striden mellem Fædrene og skiller de elskende. Under Skilsmissen frister han dem begge.

Men ved den menneskekærlige Fe Peribanus Hjælp finder Aly atter sin Gulhyndy i en dejlig Dal i det Land Ginnistan i et blomstrende Naturliv, ikke som Sigrid i Ensomheden mellem smaa, nette Alfer, der gaa hende til Haande, men omgiven af alle Skovens Dyr; ikke længere den smægtende, bedrøvede Morgenlænderinde, der længtes efter sin Frihed, men den sunde, liflige Evadatter, der blomstrede i Naturen, af alle Blomster den skønneste. Ogsaa de stridende Fædre forsones og tage Del i deres Børns Lykke. Den onde Aand er besejret. Hvad han har villet hindre, er sket. En Mand og en Kvinde elske hinanden oprigtigt uden sanselig Vellyst. To vrede Mænd, der har fornærmet hinanden, række hinanden Haanden. »Derpaa holdt den gode Fe det elskende Pars Bryllup, og den skønne Natur med alle sine Skab-

ninger tog Del i at højtideligholde det. De elskende levede længe og lykkelige i Naturens Skød som vore første Forældre i Skabelsens unge Dage og skænkede Efterverdenen dejlige Børn. Den gode Fe forlod aldrig Aly og Gulhyndy.«

Paa denne Maade fejrer Adam Brylluppets store Forsoningsfest. Det er Opløsningen af Geniets guddommelige Komedie, en umiddelbar Fortsættelse af den tyske *Aladdin.*

Som Aly staar Adam atter i Aladdins underjordiske Hule, hvor han først tog sit Geni af Naturen. Han føler nu kun Rædsel over at være fjernet fra den blomstrende Jord, imellem de døde Stene, og beder en barnlig Bøn, at Gud vil beskærme ham og hans elskede. Aanden, der frister ham, er ikke den mægtige og dunkle Kunstens og Erkendelsens Aand, der fristede ham i *Aladdin,* men Sanseligheden, der fristede den skønne Yngling i *Jesus i Naturen.* Naar Lokman taler, lyder det, som om Slangen hvislede om Livets Træ i Stedet for om Kundskabens. Lykken, der i Aladdin er en Naturkraft, som søger sin Yndling, er i Aly et Avancement, der erhverves af Fortjenesten. »Du har selv reddet dig med din Dyd,« sagde Peribanu. »Du ser, at Mennesket er sin højere Skæbnes egen Herre. Kun for sin Lykke takker han mægtigere Væsener.« Peribanu er, for at sige Sandheden, Protektionens Gudinde. Naar hun optræder i menneskelig Skikkelse, er hun en smuk og venlig, midaldrende Kone, klædt i sort, og ligner Grevinde Schimmelmann. *Hun* var Feen i Honningmaaneden, moderlig myndig. Hendes Indflydelse rakte videre end til at fylde Køkken og Kælder. En Dag skrev hun til Christiane: »De bedrøvede os i Gaar med de smaa Griller, som ene kunde formindske Oehlenschlägers Lykke i Deres Omgang. De vil ikke hen, hvor han vilde hen.« *Hun* var jo den *Kærlighedens Genius,* der i *St. Hansaftenspillet* fører de elskende fra Romantikken til Arkadien. »Ofte anser jeg det hele mere for en Drøm end for noget virkeligt,«

sagde Christiane som Jeppe paa Baronens Slot, »men vist nok er det, at jeg er usigelig lykkelig i denne Drøm, og er det kun en Drøm, gid jeg da aldrig maatte vaagne!«

I dette Arkadien synes da *Aladdin* at ende. Aly er den fortsatte Aladdin. Allerede Navnet er vistnok betegnende, det klinger som en huslig og fortrolig Forkortelse af det festligt straalende *Aladdin* — ligesom det *Øslæ,* hvormed Christiane i Hvedebrødsdagene kaldte sin Oehlenschläger. Aly er en saadan, ligesom stækket Aladdin.

Adam blundede under Myrten, men han havde urolige Drømme. Det Bind *Digtninger,* der udkom i Januar 1811, og som foruden det østerlandske Eventyr indeholder en Række Digte, de fleste »sjællandske Markblomster« fra 1810, er ikke blot Bryllupspoesi.

Flere Digte forkynde ganske vist Forsoningen. I *Tidens Perspektiv* forklares som i *Den vandrende Ridder* Længselen efter de svundne Tider som et Synsbedrag.

> Om nu virkelig du stod
> Hist i Østens Purpurblod,
> Stodst du da i Morgenrøden?
> *Her* den er, og hist er Døden.

I *Aly og Gulhyndy* forekommer en lignende Sang. Skønt Aly holder af den, kan han dog ikke lide at høre Lokman synge den. I Digtet *Til min Læser* beder den hjemkomne om Tilgivelse for, hvad han kan have syndet paa sin Udviklings lange Rejse.

> Den unge Kraft begynder med at vrage,
> Men modnet Hjertet trykker til sin Favn
> Alt, hvad med Himmelstraalen er beslægtet,
> Og hvad at skue før dets Blik var nægtet.

I *Christiansholm* ønsker den lykkelige Digter at blive en Horats for sin ædle Mæcenas.

Dybere er Tilbagetoget eller Hjemgangen i Tankedigtet *Augustinus.* Tanken, der vil tømme Havet, for-

tvivler for at tro og virke til det gode. Saaledes fortvivler Agnete i Romancen, han skrev i Paris og nu lod trykke:

Agnete sætter Kalken for sin Mund —
Da var det, som hun stirred udi Havets Grund.

Det er Thor, der opgiver at tømme Hornet. Det er Modstykket til *Guldhornenes:*

Jesu Blod paa Herrens Alter
Fylde dem som Blod i Lunden!

Andre Digte have en blødere Tone. Ikke blot paa Tilegnelsesdigtet til Kronprinsesse Caroline mærker man, at det er Digteren om at gøre at bevare det Publikum af Damer, som *Axel og Valborg* havde vundet ham. Ikke blot for *Sigrid* maatte han trøste sig for Latteren i Kongens Forstue hos Hofdamerne. *Rosentræerne,* et Efterspil til *Guiscardo og Ghismonda, Axel og Valborg* og Adam og Benedikte, et Sjælebryllup under Erindringens Kirkebue, er for Damesmagen. *Den hemmelige Røst* er Adams dybeste Hemmelighed, Angsten for at miste sin Dæmon, i Lommeudgave for Veninderne. Digtet blev oversat paa Tysk af Dronningens Hofdame, Grevinde Münster. Grevinden var sværmerisk og blev nogle Aar senere vanvittig og tog sig selv af Dage. Højt over Hofsladderen og Folkesnakken mødtes hun med Skjalden mellem Stjernerne, hvor hun helst vilde være. En Gang, da de havde læst Schillers *Sang til Glæden* sammen, maatte han hente hende ned igen ved at recitere Goethes:

Hvilket sødt jeg ved ej hvad
Vil mig opad hæve?
Hvilket himmelsk Velbehag
Mellem Stjerner svæve!
Dog, jeg bliver heller her,
Drikker med de gæve,
Synger og i Bordet slaar
Med en knyttet Næve —

og slaa et dygtigt Slag i Bordet, hvilket hun meget yndigt bebrejdede ham.

En saadan Trumf i Bordet er Romancen om *Harald Hildetand*. Den er i Kraft-Stil og klirrer af Konsonantrim. Saadan en Himmelbid som den om Stærkodds Drab:

Kæven, som hun kæk ham traf, maa Klingen smage,
Skægget, busket som paa Brage,
Bed han i og holdt sin Hage —

en sand Valhallamundfuld, maatte da vise, at den feterede Ægtemand ikke var bange for at se sine gamle Kammerater under Øje.

Vigtigere er det, at han kan se sine gamle Lærere under Øjne paa deres egen Højde. Digtet *Mine Mestere* er til Efterretning for Sander og Institutfrøkenerne; ingen ung dansk Pige kunde den Gang læse Goethe.

Men Adam er Digter, og dette er hans Slægt, og vil I kende hans Hjem, saa er det endnu mellem Nord og Syd og grænser imod Øst til Morgensolen og imod Vest til Døden. *Han* er ikke bunden til Klimpen:

Til alle Hjørner kan han frit sig vende
Og fare stoltelig i Mag
Fra Verdens ene til dens anden Ende
Paa en begejstret Ungdomsdag.

Vil I med, saa godt. Vil I ikke, saa til Helvede, Land og Rige, Kongen og hele Kabinettet! for nu flyver »Oehlenschlägers Søn«:

Til Tartarus er den forbandet,
Som elsker ej og deler ej hans Flugt.
(Digterens Hjem.)

Adam Oehlenschläger slaar ikke af paa sit Kald. En Aften stod han i Havedøren paa Christiansholm og saa ud. Det var ikke Sol og ikke Maane, men en Blanding af begge, hvori Venus, Frejas Stjerne, hans Stjerne, blinkede. Da havde han et Syn. Paa den anden Side Engen stod et stort Bøgetræ. I Skumringen lignede det en mægtig Kvindeskikkelse. Det saa ud, som om hun tavst skred frem imod ham gennem

Dalen, der nylig havde genlydt af Larmen fra Skoven. Paa hendes Arm skimtede han et mørkt Skjold, i hendes Højre et Spyd, hvis tunge Spids vendte mod Jorden, mens Fanen, let vajende, pegede imod Stjernerne. Han syntes at se hendes Junoblik rettet imod sig.

O min Musa! udbrød han, o min Gudinde! du alene gør kraftig og stor. I dette tunge Ler er den guddommelige Gnist fængslet. Men kun, hvor den brænder, er det højeste Liv, som naar Ildormen lyser i Døden. Og du, Gudinde, sønderslaar den træge Form med dit mægtige Spær, og den løsladte Gnist søger atter befriet sit himmelske Hjem, til et Under for den, som kryber i Støv, til Opmuntring for den, der fik Vinger til Flugt, til Fryd for den Aand, som du skænkte det Held i en flammende Sang at forkynde din Magt over Jorden. *(Til Melpomene.)*

Saaledes hørte han sit Kald. Det næste Aar blev *Stærkodder* skrevet. Han digtede den, siger han troskyldigt, for at bevise sine Landsmænd, at han ikke havde glemt det nordiske.

Da han kom hjem, havde han med sig en uløst Opgave. Han havde i Paris villet skrive en *Axel,* men skrev en *Axel og Valborg*. Af Folke-Skuespillet var der blevet en Hjerte-Tragedie. Men hvad der den Gang var sunket til Bunden, gærede endnu i hans Sjæl. Medens han digtede *Correggio* om Kunstens Lidelse og Herliggørelse, tænkte han paa *Stærkodder,* Folkets Befrielse.

Nu var han hjemme. Han skulde frelse Folket og blev forgudet af Hofdamerne. Nu kunde han digte *Stærkodder.*

Maaske han først ret forstod, at han *maatte* digte den, da han i Vinteren 1810, for at husvale sig efter de mange Selskaber, var et Par Ugers Tid i Frederiksborg hos Winckler, der var Regimentskirurg derude.

Her var nordisk Vinter, Sne paa store Bakker og stille Skove. Her var Slottet mellem lave Huse som en Kæmpe over Kravlet. Her var Ensomhed i en tarvelig Stue, hvor Musene kravlede ham paa Benet. Her var gammelt Venskab og et borgerligt Ord efter den søde Tale. Her var han hjemme. Hvad Stærkodder siger til den tro og barske Vingulf:

Ej, ej!
I Middags saa jeg ej et gammelt Ansigt
For lutter Spillemænd og Dansere.
Ved Nattetid, naar Dagens Tant er endt,
Jeg tror, I komme frem af eders Huler —

har Adam vel sagt til Winckler.

I al Fald: den gamle Helt, der kommer hjem for at frelse Fædrelandet og omsværmes af Hoffet, er den Stærkodder, som Digteren først har set, Tilskyndelsen til hans Arbejde. Stærkodder Storværkssøn er Aanden fra 1801, da Folket gjorde Adam Oehlenschläger til Digter, fremmanet i 1811, da Fornemheden feterede ham.

Der er Sorg og Harme over den forsvundne Storværkstid i Billedet af Kong Ingilds Regering. Naar Ingild sidder under den blomstrende Slaaen og glæder sig over sine gule Marker og Møllerne, der gaa for Vejret, og Ørnen flyver fra Egen for Lyden af hans Jagthorn, forstaar man godt, at nu har Bedriftens Ørn forladt Danmark, og at Digteren sørger derover. Der er en sørgmodig Forstaaelse af Fædrelandets Vilkaar i Ingilds tungsindige Selvforsvar:

Min Fader leved
Lang Tid i Fred; den gyldne Tid besjunges
Endnu af Skjaldene som Danmarks bedste
Og lykkeligste. Se, jeg stræbte efter
At holde den. Det var forgæves.

Der er djærv Veltalenhed i den gamle braves Tordentaler til det blødagtige Hof. Men der er slet intet af den hellige Ild, som brændte i Grundtvig, da han skrev *Maskeradeballet i Danmark* og de *nordiske Optrin*. Der er brav Mandstugt i *Stærkodder,* men ingen

Folketugt. Det er Adam mellem Pagerne, »Oehlenschlägers Søn« ved Kongens Hof mellem »Snoge, der hvisle omkring ham«.

Maaske det ogsaa er noget andet.

Paa den Tid, da *Stærkodder* blev digtet, traf Oehlenschläger i sine fornemme Selskaber sammen med Dronningens tyske Livlæge, den djærvt humoristiske Etatsraad Brandis. De blev meget gode Venner og besluttede som en gavnlig Modgift mod den søde Tone i Hofdamekresene at stifte en ret og rigtig *Burschenschaft* sammen med nogle unge tyske studerende. Her sad Adam paa Trods og spiste Smørrebrød og drak Øl og Brændevin og lod sig tilrøge af de andre; selv lærte han aldrig at ryge Tobak. Kraftstilen i *Stærkodder* har meget mere af Dampen fra disse Kæmpepiber end af de tyske »Dydsforbund«s og den danske Grundtvigs brændende Flammer.

Han ser køn ud, den gamle Herre, som han gaar der med sin *Skum* trofast i Haanden. Han ligner Odin, hedder det, da han drog fra Østen med Aserne til Nordens Riger. Men han ligner ogsaa Brandis, »Løven«, som Kamma Rahbek kaldte ham, med den buskede Haarmanke over det store, udtryksfulde Bulbider-Ansigt, som han kom fra Holsten for at praktisere paa Hofdamerne.

Og Fædrelandets Oprejsning, der er Hovedsagen i Starkadskvadet, er det ikke i Tragedien. »I *Stærkodder* indbragte jeg Ideen om Syndsfortrydelsen og Syndsforbedringen.« Stærkodder redder Land og Rige for at redde sig selv. Han har i sin Ungdom begaaet en Uret imod sit Fædreland, som han vil sone. Han har slaaet Kronen af en Mands Hoved og givet den til et Barn.

Den Forsoning forstod Adam. Her var atter et Harnisk, han kunde passe. Ogsaa ham fortrød det at maatte bøde som Mand, med en Række Heltegerninger bag sig, hver stor nok til at skaffe ham Udødeligheden, for hvad den forførte Ungersvend har forbrudt. Ogsaa han havde slaaet Spiret fra en

Mand og lagt det i en Barnehaand. Medens *Stærkodder* blev skrevet, udkom Ingemanns første Digte. Og i Grundtvig, hvis »Hjemgang til Kristendommen og Indgang i det gamle Norden skete omtrent jævnsides«, anede Adam allerede den mørke og barske Fordømmer af sin Menneskelighed, som Helten i Tragedien ved sin Hjemkomst træffer i den fanatiske Præst Gudlaug.

I Stærkodders store vandblaa Øjne er ikke blot Kraft og Kæmpelune, men Angst og Anger. »Den kække Vinter smelter hen i Taarer.«

Men Vaarbruddet, Overlevelseskraften, Olaf efter Hakon?

Han hedder Eigil, er norsk som Erik og taler som Aladdin:

Den unge, friske, lysegrønne Lyst
Opfylder med sin hele Kraft mit Bryst.
Ha, spørger Blomsten, mens den Knoppen bryder,
Hvad Tordenskyen over den betyder?
Den folder ud et spraglet Kryderblad,
Og Solen skænker den sit varme Bad,
Ja, ja! i Slægtskab staa de store Kræfter,
Hvor Haabet er, der følger Lykken efter.

Og dog, det er *ikke* Aladdin. Aladdin byder; Eigil beder, og hans Stemme skælver:

O Lykke! som mig aldrig før forlod,
Din Yndling haaber end. Kom, styrk hans Mod!
Thi skynder du dig ej fra Valhals Sale,
Jeg føler det! — da maa min Vinge dale.

Han har altsaa dog ikke kunnet undgaa at spørge, hvad Skyen betyder. Og hvad er hans Lykke? Som Dreng faldt han ned fra Høloftet uden at knække Halsen, igennem Isen uden at drukne, blev overkørt uden at mases. Mon han ikke ogsaa har vundet sin nye Kjole i Spil? Misundelsesværdige Pamfilius! Du har din Helga, og du arver Riget, men din Lykke overbeviser mig ikke mere.

ꕥ

De to første Akter af *Stærkodder* skrev Oehlenschläger i Begyndelsen af Sommeren 1811 paa Christiansholm, hvor Grev Schimmelmann atter gav dem Bolig. Saa blev han syg; han havde ikke kunnet taale den usædvanlig stærke Hede om Dagen og de fugtige Mosedampe om Aftenen, som han havde poetiseret i *Aly og Gulhyndy*. Nu fik han en ganske prosaisk Koldfeber og Gulsot. Christiane, der havde været syg under Svangerskabet og næppe var kommen til Kræfter efter det første Barns Fødsel, maatte i længere Tid vaage hos ham for at give ham Kinin hver anden Time om Natten. Han var meget lidende og, hvad der især paakaldte Medlidenheden, tavst lidende. De runde Kinder og den begyndende Borgmestermave forsvandt.

En Eftermiddag var han alene hjemme; Christiane var taget til Byen. Udenfor var det et afskyeligt Rusk og Slud; han gik ørkesløs om i de store Stuer, uraget, gul i Ansigtet som en Tater, og ventede Febren. Pigen kom ind og meldte, at Grevinden var udenfor med et stort Selskab og vilde hilse paa Professoren. Han ordentlig væmmedes ved Tanken: at skulle spille aandrig Digter, naar han ikke var andet end et stakkels sygt Menneske. Stine maatte melde, at Professoren havde lagt sig. Fra en Krog i Stuen saa Adam den glade Vrimmel af sunde, velklædte Mennesker forsvinde mellem Træerne.

Da de var gaaede, begravede han sig i sin Lænestol i sørgmodige Tanker. Da han saa op, stod foran ham en slet klædt Person med et koparret Ansigt og et besynderligt Udseende. Han troede først, det var en Røver — han drømte endnu om Natten om Røveroverfald — men Manden forklarede ham, at han var Mester Jakel fra Dyrehavsbakken og var kommen for at laane *Skriften*. Han mente *St. Hansaftenspil;* han havde hørt, at hans Komedie var sat paa Vers deri, og har vel tænkt sig, at han paa denne Maade kunde forny sit Repertoire. Oehlenschläger havde ikke Digtene ved Haanden og maatte lade

Mester Jakel gaa med uforrettet Sag. Men det voldte ham en ny Pine at se dette Indbrud af den raa Virkelighed i hans Ungdoms Poesi. Det var andre Tider, tænkte han, da du som Barn morede dig herude ved Mester Jakel. Han havde vel i dette Øjeblik gerne givet baade Professorskabet og Tragedien i Skrivebordsskuffen, ja Greven og Grevinden med i Købet for at blive Barn paa ny i Naturens Skød.

Til sidst blev han pakket i en Vogn og kørt til Byen for at være under stadigt Lægetilsyn. Da han lidt efter lidt havde faaet sit Helbred igen, fuldendte han sin Tragedie. Men ud af denne Sommers Pine har han i *Stærkodder*'s Slutning digtet den syge Konge. Maaske den rødmossede Aladdin trængte til denne Gulsot for at forstaa, hvorledes stakkels syge Mennesker tænke.

Der er stærk oehlenschlägersk Natur i denne svage Mand, meget af den alleroprindeligste Adam. Alt det bløde og milde, som han havde med Modermælken, bryder frem paa ny i denne Skikkelse, træt af Kampen med de store Opgaver, og søger Freden og Hvilen i Naturens Skød. Er han ikke selv et saadant Barn af den livsalige Fred? Er det ikke hans Klage, hans bange Forsvar:

Ha, skab mig stærkere, hvis du formaar,
Men skæld mig ej, skæld paa Naturen, at
Den ikke smedded mig af haardere Jærn!

Har han ikke som Ingild alle det naturlige Menneskes Dyder: god og blid, aaben, sorgløs — indtil han forstaar den ene Sorg, at Tiden er en Jærntid og hans Spir en Blomsterstængel.

Det er ikke langt fra, at Ingild i Slutningen af Tragedien bliver dens Hovedperson, og at den Forsoning, der fremstilles i hans Skæbne, rører mere end Stærkodders. En sildig Aften gaar Kongen ene om i sin øde Hal. En Mand træder ind. Han bringer ingen ny Pine, han bringer Lise. Det er hans Urtegaardsmand med Frugt og Blomster fra hans Have.

Han henter Kongen fra Hallen til Haven. Han hedder Ro og er, hvad hans Navn betyder. Det betyder alt det i Adam og Tiden, der vil finde Hvile. Han er en Blomstergud, en Genius for Tiden. Han er den Genius, der fører Oehlenschläger fra Kongehallen og de folkefrelsende Bedrifter ud, hvor der er Børn og Blomster og godt at være: Tung er en Krone, let en Blomsterkrans.

Da Oehlenschläger skrev de Ord, gik han fra Tragedien over til Idyllen.

Adam havde set sin Barndoms Have igen. Her var han hjemme. Her var Forsoning.

Her mødtes Modsætninger, hans Fader og hans Moder. Her var varmt og tillige svalt, Selskab og Ensomhed, Kunst og Natur, Bøger og Bøge. Det er denne *Rand,* siger han, som blomstrer mig skønnest, ligesom Bækkens Bred, hvor Græs og Bølge møde hinanden. Her sad han i Skyggen paa en bred Bænk med en Bog eller med sine Tanker og saa Solen brænde og Folk gaa forbi paa Vejen.

En Hviletime i en Skyggekrog ved Siden af Landevejen — det er Idyllen. Aaret efter *Stærkodder* var Adam dybt inde i den. Fra denne Tid er et Bind Noveller og de to Smaastykker, *Kanarifuglen, et Lystspil,* og *Ærlighed varer længst, en Idyl.* I den sidste er hele Billedet.

Det er Sommeraften. Dagen har været hed, men nede i Borggaarden er der svalt. De røde Mure kaste brede Skygger hen over de kølige Fliser. Linden vifter. Udenfor er Vejen med Aftensolen; kun en Straale falder gennem Løvet hen paa Bordet og faar Rømeren til at gløde.

Under Linden sidder den gamle Biskop. Han har holdt Maaltid og blundet lidt derefter. Nu sidder han i stille Begejstring og ser ud i Aftenrøden:

> Jeg huldt er vederkvæget
> Og i mit Hjerte inderligt bevæget.

Tak, Fader! for de Glæder,
Som du dit Barn paa denne Jord tilsteder.

Skønt er Naturen for mit Øje stillet,
For Alting dog dit Billed
Mig, Mennesket, henrykker,
Det bedste Værk blandt dine Mesterstykker.

Saaledes taler det idylliske Menneske. Den gamle Biskop har fundet, hvad den syge Konge søgte, Fred med Mennesker og en Hvile i Naturen.

I dette Stykke rykker da det idylliske Personale første Gang efter den sorte Slave i *Faruk*, som Fanden efter Puddelen, ind paa Oehlenschlägers Scene. Det bestaar foruden Bispen af en Bondedreng og en Gedebuk. Adam Oehlenschlägers Idyl mangler ikke det første fornødne: Naiveteten.

I Bondekarlen, Konrad, er al Idyllens Poesi: den ufordærvede Natur. Handlingen er blot en Indfatning, for at den kan fremtræde. Den Replik, som Konrad siger med høj Uskyldighed og udhævet Skrift: Men bedste Lise! *det er jo ikke sandt!* er Idyllens højeste Patos, det naturlige Menneskes Apoteose. I sin romantiske Periode dyrkede Oehlenschläger Idealiteten af den ufordærvede Natur, »Naturens Søn, ukendt med Jordens Herlighed, men fortrolig med dens mystiske Natur«, men gjorde godt Grin med Realiteten, »det ufordærvede Hjerte«. Nu indsættes atter de reelle Værdier.

Endnu betydningsfuldere er Tredjemanden, Gedebukken. Man skulde ikke tro det, Oehlenschläger indfører virkelig Mads Gedebuk paa Scenen, ja, med sit sølverhvide Haar og Skæg og sine Horn som drejede Sneglehuse er han nær ved at være den bedst tegnede Figur i Stykket. Han behandles med en høj Alvor, uden Stænk af Ironi. Han er næsten en tragisk Skikkelse, har noget af Stærkodder i sig, et tungsindigt Vidne om en kraftigere Alder. Det er et ædelt Dyr, siger Bispen. »Den har noget skønt, vildt. Den gaar mellem de tamme Lam som en udmærket Mand mellem Hverdagsmennesker. Man tænker paa

Skoven, paa Pan.« Det er meget poetisk set — det var derfor, de gamle Kunstnere yndede at anbringe Bukkehoveder mellem Blomster og Løvværk. Men det er ganske overordentlig naivt. Studenterne lo, og den unge Heiberg holdt sig for Næsen.

Og i Lyden af denne umælende Naturalists Hove mod Teatergulvet hører man Fortravet for den hele Indrykning af den massive og uforarbejdede Virkelighed i Kunsten, som i disse Aar er Hovedbegivenheden i Adams Livs Poesi.

Hans Livs Poesi! Det var blevet en anden. Han havde et Hjem, boede i Byens fineste Kvarter, i Bredgaden lige over for St. Anna Plads, hos en Kammerherre. Han havde gode Indtægter — *Axel og Valborg* og *Correggio* havde paa Beneficeaftnerne indbragt ham over 3000 Rbd. — han kunde gøre Selskaber og havde, sagde Christiane, ordentlig *attention* for sine Gæster; han var Gæst hos de store, kom ved Hove, havde Dronningens Naade og ventede hvert Aar Tegnet paa Kongens.

Men han havde især sine Børn. Da den førstefødte lille Pige, *Charlotte,* opkaldt efter Grevinde Schimmelmann, »Byrnet« kaldet, løb om paa Gulvet som en Dukke, buttet og væver som en Agerhøne, heftig som et lille ildsprudende Bjerg, blev Sønnerne fødte og fik de bedste Navne, han vidste, *Johannes Wolfgang*, efter Ewald og Goethe, i Februar 1813 og *William,* efter Shakespeare, i December 1814.

Naar Adam kom hjem fra Selskaber, holdt han af at sidde ved deres Vugger og synge for dem, til de faldt i Søvn; om Morgenen, naar de var puslede og blev lagte til Brystet, kunde han staa længe og betragte Moderen og Barnet. Tit om Dagen, naar de vaagnede, kunde han gaa ind og tage dem paa Armen og more sig over deres nydelige Kniplingshuer, røde Sløjfer og røde Kinder, især den Kind, der havde hvilet paa Puden. Det var dette Liv, der væl-

tede sig ind paa hans Teater. Hvor Gedebukken havde trampet, hoppede Børnene efter.

Og Adam havde sin Hustru. Syntes han maaske, hans Poesi var bleven fattigere siden? Den havde jo mistet *Bruden*, Aladdins, Axels og Alys. Christiane var ikke Brud mere. Naar hun om Natten rejste sig op for at give Børnene Die, saa Adam Haaret hvirvle om den blege Kone. Allerede den lille »Fru Pølse« var bleven tyk og fed paa »Molles« Bekostning, Drengene ikke mindre. Fremmede, der saa hende første Gang, fandt hende ikke egentlig smuk, men tækkelig, stille og tilbageholden. Under de straalende Øjne var der dybe Skygger, de store Laag syntes at tynge paa dem. Naar hun om Aftenen havde faaet Børnene til Ro, maatte hun hvile. Naar da Øjnene var ved at falde til, og der kom nogen og forstyrrede hende, kunde hun sige saa bønligt: Aa lad mig! lad mig! Nu *lammer* Christiane! sagde Adam og Veninderne. Den trediveaarige Moder lignede »en Bøg i Høst efter Regn og Blæst«.

Dette Hjem blev mere og mere Oehlenschlägers Liv. Til sine nærmeste saa han ikke meget. Paa Bakkehuset havde man betydelig ondt af hans Omgang med de store; man fandt Grevinden mæcengal og forskruet. Kamma morede sig meget over, at han blev narret for Ridderkorset. Hun syntes, at han tilsidesatte sin gamle Fader, fandt ham hovmodig og mente, han kunde trænge til en alvorlig Ydmygelse. Hun, der ikke havde holdt af at se Sophie som »Gehejmeraadinde«, frygtede, at Adam skulde blive en »Gehejmeraad«, som Goethe. Kom de sammen, var det mest ved særlige Højtideligheder som f. Eks. til gamle Hegers Fødselsdag. Saa gik det som i gamle Dage, før den steffenske Periode, med rahbekske Drikkeviser baade til Middag og til Aften, men mellem Maaltiderne snakkede man Æstetik, især om Goethe, af hvem Oehlenschläger forsvarede alt, især den nylig udkomne *Valgslægtskaberne*, medens gamle Heger satte sig hen at stemme Klaveret.

Den anden Gren af Familien, Ørstederne og Sophie, saa Oehlenschläger mere til. Sophie mødte han ogsaa oftere i de fornemme Krese. Hun og Christiane var dog ikke kommet hinanden nærmere. Christiane kunde aldrig ret forlige sig med denne Svigerinde. Hun kunde ikke lide den Maade, hvorpaa hun behandlede sin Mand. Se, sagde hun djærvt, om hun ikke giver ham det daarligste Stykke af Stegen. Jeg har ved Gud aldrig givet Oehlenschläger af Slaget.

Kom der saa en Dag nogle faa Venner til Middag, drejede alt sig om ham. Kom man i god borgerlig Tid Kl. 2, kunde man endnu finde Husets Herre i det korte Nattøj i hans Arbejdsværelse. Først henad Firetiden gik man til Bords. Det gik galant til med fire Retter Mad og ingen Pibe efter Maden. Efter Bordet kunde Oehlenschläger læse eller deklamere af sine egne og andres Ting; komiske Sager læste han bedst og foredrog gerne en Del af sine egne lystige Vers og Satirer, f. Eks. om Baggesen, som han ikke lod trykke. Eller han satte sig ved Klaveret og spillede og sang, mest goetheske Sange. Undertiden kunde H. C. Ørsted fortælle, f. Eks. om de nyeste Opdagelser i Kemien. En Aften agerede Oehlenschläger ved Bordet flere holbergske Scener. Christiane var da meget ængstelig for, at han skulde blive afbrudt; han kunde ikke taale, hun lagde noget Sukker i en Tekop.

Men hvem der saa kom, og hvad der saa taltes om: Kritik hørte han ikke. Christiane kunde ikke bedømme ham; hun var ham saa nær, at hun umuligt kunde skelne. Hans Poesi var jo Liv for hende; hvert af hans Værker fyldtes for hende med den hele poetiske Kraft i hans Personlighed, hvoraf hun var betagen. Men Sophie kunde se og sagde dog intet, H. C. Ørsted efter den store Opgørelse i Brevene 1807 heller ikke. Hammelefferne fandt, at Stærkodder var noget for retorisk, men hviskede det, »af Frygt for, at Væggene skulde høre deres Dristighed«, til hinanden. I samtidige Breve optegnes det som

en Mærkværdighed, naar en har vovet at modsige Oehlenschläger. Da Peder Hjort tyve Aar efter siger Oehlenschläger Sandheden, føler han, han er i Færd med en historisk Bedrift.

Oehlenschläger var unærmelig som Akilles. Allerede i Rom havde man i Kunstnerkresene holdt sig i Afstand fra ham. I København holdt hans Ungdomsvenner, undtagen Winckler, sig forsigtigt tilbage. Der var noget kongeligt over ham. Peter Foersom fandt hans Væsen den Gang mere beslægtet med »det sønderlemmende i hans Buonarotti« end med det skønt menneskelige hos Giulio Romano. Og Heftigheden skræmmede. Der skulde Mod og Mands Hjerte til at disputere med Oehlenschläger, naar han blev hidsig. Øjnene skød Lyn, Kinderne blussede, Fingrene smældede. Carl Heger sørgede ved saadanne Lejligheder gerne for at have Døren i Nærheden.

ꕥ

Kort før den italienske Rejse havde Oehlenschläger skrevet til Goethe: »Jeg havde ogsaa Lyst *sans comparaison* [med Goethe] til at skrive en Roman; men jeg tør det ikke. Man faar altid Lyst til at skrive sit eget Liv, i det mindste gaar det mig saaledes, og da maa man tage sig hundrede Gange i Agt og bør ikke engang gøre det saa godt, som det var i Virkeligheden.«

Ved Hjemkomsten havde han ved sit Foretræde for Hertugen af Augustenborg sagt, at det var hans Hensigt i et stort æstetisk Arbejde at udvikle Karaktererne af det nordiske og græske Hedenskab, Kristendommen og Muhamedanismen poetisk. Hertugen trak paa Brynene; skulde dette maaske være Poetens Tiltrædelsesforelæsning? Oehlenschläger maatte atter til ham og berolige ham. Det var ingen Forelæsning, men en Roman, han vilde skrive i Lighed med Novalis' *Heinrich v. Ofterdingen*. Endnu et Par Aar efter havde han denne Plan, den gamle Fortælling

Erik og Roller skulde blive god en Gang endnu som verdenshistorisk Roman.

Men da var Tiden allerede ved at dreje sig paa sit Hængsel, fra Verdenshistorien til Privatlivet, og Adam fulgte med. Han fik Lyst til at skrive sit eget Liv, selv om han kun turde gøre det halvt saa godt, som det var i Virkeligheden. I Stedet for den store Roman skrev han en Række smaa Noveller, udgivne i Efteraaret 1813 som *andet Bind af Digtninger,* til at optage sine Erindringer.

Et Par af dem er blot Underholdningslektyre. *Maleriet* er kun en spændende Historie fra Kakkelovnskrogen. I *Reichmuth von Adocht* er der vel ikke blot Medfølelse med den levende begravede — hans gamle Drøm —, men med den barselbetrængte Familieforsørger — hans nye Virkelighed! Men i de andre er der meget mere.

Allerede i Idyllen *Ærlighed varer længst* viser en af Personerne Tidens Forandringer. Den lystige Person i Stykket, Peter, fordum Bispens Nar, nu hans Tjener, er den afskedigede romantiske Galskab, der er bleven ærbar imod sin Vilje. Hvad kan jeg gøre? siger han. »Vi leve i en upoetisk Tidsalder for en Nar. Verden er bleven saa mørk og hypokonder som en Novembernat.« Af den tyske *Aladdin* havde Oehlenschläger udelukket Narren — ligesom Baggesen af Jomsborg. Skulde han maaske ikke have gjort det? Stakkels Fyr! han havde dog været med at lyse i Taagen.

Tydeligst falder Opgørelsen med Fortiden i Fortællingen *Lykkeridderne.* Det er atter, som i den gyldne Lykkeriddertid i 1803, Don Quixote og Sancho Pansa, Erasmus Montanus og Per Degn, men til Ære for Degnene.

I Albertos poetisk-filosofiske Jargon høres tydelig Parodien paa Steffens' Udtryksmaade, naar han, henrykt i *Beskuelsen* af et Kunstværk, skælder Xaver Huden fuld, fordi han aldeles ingen Sans har for det *betydningsfulde,* der udtaler sig i *Evighedens Mindes-*

mærker, og ikke kan sætte sig hen i *den evige Længsel* ved at se de bestandige Vandstraaler springe frem af Najadernes Bryster. Men Alberto er en Karikatur af det romantiske Vindbøjtelvæsen i det hele; der er ogsaa Selvironi i denne Figur. I Xaver forherliges Umiddelbarheden som Dumhed heller ikke helt uden Ironi, men dog »tusinde Gange mere værd end de egoistiske Smaasjæles kolde Kløgt, der tro sig berettigede til at hæve sig over et ufordærvet Hjertes hellige Enfoldighed«. O Sancho Pansa! Da Schelling senere hørte Oehlenschläger forelæse denne Historie, sagde han, at det glædede ham at se, hvorledes Xaver var kommen til Ære: han er Lykkepeteren og vinder ikke blot en ny Kjole paa et Spillehus i Milano, men en dejlig Pige. Det er dog ikke udelukkende glædeligt. I *Aladdin* er Lykken det ydre, som svarer til det indre, man kalder Aand: Aanden er Lykkens Fylde. Her er den Skikkelighedens Krone.

Saaledes, med saa grov en Spas, kunde nu den ene Lykkeridder skikke sin gamle Vaabenbroder fra sig. Men imens havde Tiden født ham en ny, ingen spraglet Don Quixote, men en alvorlig og bleg Skikkelse, som en Munk at se til, og han lod sig ikke affærdige med en Spas.

I Tilegnelsesdigtet foran sine *Optrin af Kæmpelivets Undergang i Nord* havde Grundtvig atter hyldet Oehlenschläger, men denne Gang med stærk Fremhævelse af sin *nordiske* Selvstændighed. Det maa have forekommet Oehlenschläger, da han læste dette Digt, at den besejrede Audun atter rejste sig for at tage Hævn over den sejrende Olaf. Og Oehlenschlägers senere Værker havde været Grundtvig en Skuffelse. I *Correggio* saa han Skjalden, der havde frembragt *Hakon* og *Vaulundur,* græde som en Kunstner over sit eget Billede. I *Stærkodder* og *Faruk* var ingen »Religion«, men »moralske Allegorier« og »luftige Skygger«.

I Foraaret 1812 udkom den unge, senere saa bekendte F. C. Dahlmanns *Betragtninger over Oehlenschlägers dramatiske Værker,* der med stor Varme

forsvarer Oehlenschlägers Humanitet imod Grundtvigs *misforstaaede* og *munkeagtige* Kristendom. Herimod skal Grundtvig have tænkt at skrive en Afhandling om Poesi og Religion, men skrev i Stedet for et meget alvorligt Brev til Oehlenschläger, hvori han bebrejder ham, at den religiøse Alvor er flygtet fra hans Digte for en stadigt mere fremtrængende Leg med det aandelige. Oehlenschläger svarede og betegnede sit Gudsforhold som Hengivelsen i den evige Kærlighed, der har aabenbaret sig baade før og efter Kristus, men renest i ham. Men dette Brev var et Tegn, der viste ham, at en bestemt kristelig Begejstring, som han ikke kunde dele, rejste sig, besjælet af Sorgen over Fædrelandets Ulykke og Harmen over Tidens Usselhed, imod hans glade og skønne Humanisme, der havde været med til at berede den Vejen. Var det derfor, den unge Rose havde kæmpet sig frem igennem Taagen, for at staa i Dag og i Morgen kastes i Ilden?

I denne Stemning digtede han Fortællingen *Munkebrødrene*. Munkebrødrene er den grundtvigske Fanatisme og den oehlenschlägerske Humanisme i Tidens Kloster.

I Klosteret Maria Novella levede to Brødre. Den ældste, Martin, havde under et stille Sind i et skrøbeligt Legeme stærke Lidenskaber. Naar han som Dreng sad i sin Faders Skomagerværksted, og den alvorlige, sortladne Mand med de buskede Øjenbryn og det blege Ansigt (Grundtvigs Udseende) ved Praasen bag den funklende Vandkugle fortalte hellige Legender, lyttede han med brændende Andagt. Ogsaa Broderen, den livlige Johan, hørte opmærksomt til, men af Begærlighed efter Eventyr. Han var et smukt ungt Menneske med stærk Indbildningskraft og et følsomt Hjerte.

I Klosteret læser Martin idelig i det nye Testamente, hvor den religiøse Lidenskabelighed udtaler sig som bitter Utilfredshed med Tidens Omstændigheder, og i de hellige Historier, hvor Naturen træder

tilbage som et blot Ciffer for mystiske Følelser. Han bliver en besynderlig Sværmer. For Johan dermod aabnede sig i det gamle Testamentes Idyller en skøn, patriarkalsk Verden, der ligesom udvidede Klostrets Mure for ham og forvandlede den lille sørgelige Have, hvori han havde sit Arbejde, til et Kanaan. Ved de mange yppige Kvindeskikkelser følte han et sanseligt Velbehag og forstod, at han saa lidt som de hellige Erkefædre var skabt for Klosteret. Naar han sang Højsangen, tænkte han *ikke* paa Allegorien.

Foran Klosterets Apotek ser han en Dag en dejlig Kvinde. De fatte Elskov til hinanden, mødes i Hemmelighed, røbes og adskilles. Johan tror sin Angelica død og fordyber sig atter i de hellige Skrifter. Men nu tiltrækker ham især det nye Testamente. I Evangeliernes unge Kvinder, især i Maria, lever han atter med den døde. Da kommer til Klosteret et dejligt Maleri af den store Mester Rafael. Det forestiller Guds Moder med Jesusbarnet paa sine Arme. Johan ser det og kender med Forundring Angelicas jordiske Skønhed, himmelsk forklaret. I denne Forening af sanseligt og aandeligt, Himmelen og Jorden, finder han den højeste Salighed. Dette bliver hans Religion, som det havde været de gamle Fædres. En Nat lister han sig ned i Kirken, bestiger Alteret for at kysse det hellige Billede, men styrter ned, ramt i Ryggen af en Lanse. Hans Broder har stødt ham ned som en Tempelskænder.

Pint af Nag over at have dræbt sin Broder flygter Martin til Ensomheden. Men Johan kommer atter til Kræfter. Da han af Billedet maa slutte, at Angelica endnu er i Live, forlader ogsaa han Klosteret. Han finder hende sammen med den herlige Maler. I hans sunde Realisme finder han en trøstende Bekræftelse i sin Tro paa den nødvendige Forbindelse af det sanselige og det aandelige i den ægte Religiøsitet, opnaar ved hans Hjælp den liberale Paves Tilladelse til at ægte sin Brud, naar han sammen med hende

vil besøge de hellige Steder og lade sig vie af den Broder, hvis Ry for Hellighed er størst.

Johan og Angelica saa med Henrykkelse de hellige Steder og søgte med Liv og Sjæl at tilbagekalde sig de vigtige og mærkværdige Øjeblik af Kristi Historie. En Aften paa Oliebjerget besaa de med rolig Deltagelse Profeternes Grave. Heri blev de afbrudte ved et besynderligt Optrin. En høj, bleg Mand i en brun Kjortel, bunden med en Snor omkring Lænderne, med blottet Hoved og flagrende Lokker, traadte frem i Hulens Aabning og raabte: »Hvi sidder Staden saa enlig, som før havde saa meget Folk? Den er som en Enke; en Fyrstinde er vorden skatskyldig. Den græder fast om Natten, og dens Taarer løbe ned over dens Kindben. Dens Modstander er bleven til et Hoved. Herren har bedrøvet den for dens Overtrædelsers Skyld.« Med disse Ord slog han sine Hænder fortvivlet over Hovedet og forsvandt i Hulen.

— Med saadanne Ord havde, to Aar før dette blev skrevet, Grundtvig prædiket om Kirkens Enkestand ved Profeternes Grave over den Tekst: Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus? —

Men de rejsende fik at vide, at denne Sværmer, hvis Melankoli undertiden gik over til Afsindighed, saa at han troede, at snart en, snart en anden af de gamle Trosfædre talte af hans Mund og dristigt anvendte de gamle profetiske Sprog paa Nutidens historiske og politiske Forhold, var den fromme Broder Jordanus, hvis Ry for Hellighed var det største i Landet.

Efter en forfærdelig Vandring ad øde Fjeldveje — som det ordentlig værker i Digterens Fantasi at skulle gentage — naaede Johan Eremittens Hytte paa et fælt Fjeld. Et Øjeblik efter laa han i — Martins, sin Broders Arme.

I den Tilstand af mat Vemod, hvori han, lig en kristen Bersærk, altid fandt sig efter sine hellige Paroksysmer, modtog Martin sin Broders skønne Trøst. Naget over Brodermordet havde haft den

største Del i hans mørke Askese. I Jeriko, under et bredskyggende Figentræ, viede han de unge Folk, forlod sit stygge Fjeld og byggede sin Hytte nær ved deres Hus i en af de dejligste Skove i Palæstina. I denne skønne Ensomhed, hvor Udsigten var fortryllende, Luften ren og sund, Egnen sval og frugtbar, tilbragte de deres Liv. Naturen gav dem Brød, Kildevand, Rødder og Vækster og Fedekvæg paa Græsgangene, ligesom den før havde givet Abraham.

Saaledes drømmer Adam mellem Tisler om den tabte Palme. Ikke under Korset, men i Idyllens Abrahamsskød forsoner han sig med sin Broder.

Her synes ogsaa den tredie Fortælling, hvori Adam »skriver sit eget Liv«, *Eremiten*, med *Mit Livs to Perioder*, at skulle ende:

»Jeg blev Præst, jeg ægtede min Adelheid, efter et Aars Forløb var jeg Fader til en Datter. Hvor var jeg lykkelig i Kresen af alle mine Barndomsminder! Den samme Have, samme Skov, samme Spaseregange, en elskværdig Kone, et nydeligt Barn, agtet og elsket af den hele Menighed, et rigeligt Udkomme, Sundhed, gode Naboer! Saaledes svandt tre Aar, og min Kone var igen højfrugtsommelig. Jeg ønskte mig en Søn; det eneste Ønske, som endnu manglede Opfyldelse for at gøre mig fuldkommen lyksalig.« Dette er nøjagtig Oehlenschlägers Stilling i Efteraaret 1813.

Men Hævnens Time kommer! Narren, som Oehlenschläger havde udelukket af sin Poesi, vender frygtelig tilbage. Helten har i sit urolige Ungdomsliv, da han en Tid var ved et Skuespillerselskab, ved sit Overmod paadraget sig Fjendskab med Truppens Harlekin, en artistisk Vagabond med et ondskabsfuldt Sind, som han foragtede, fordi han altid kun spillede i Smaafarcerne oven paa de store Stykker og altid, ogsaa uden for Scenen, teede sig som Harlekin. En Gang, da Harlekin parodisk gjorde Knæfald for ham, sparkede han ham til Side. Narren har luret paa Hævn. En Pinsedag, da Præsten er paa Vejen til Kirke, mødes de uformodet igen. Bajadsen

forstaar paa en saa nederdrægtig Maade at gøre Præsten til Skamme for Menigheden, at han ikke mere tør beholde sit Embede, men flygter til Ensomheden. Her lever han endnu i mange Aar, halvt en Robinson, halvt en kristelig Skovbroder, og lærer af Jesus i Naturen at forsone sig med Døden. I Salmen »Lær mig, o Skov, at visne glad« — skreven samtidig med de første grundtvigske Salmer — udklinger hans bevægede Liv. Da dette blev skrevet, var Jens Baggesen kommen tilbage til Danmark.

Fra Begyndelsen af 1813 findes en Koncept til et Brev fra Oehlenschläger til Rahbek. Oehlenschläger maatte give Besked og klare sit Standpunkt til alle Sider.

Han havde snart efter sin Hjemkomst opdaget, hvad H. C. Ørsted havde forudsagt ham, at det var meget lettere for ham at være enig med Rahbek paa Papiret end paa Bakkehuset. De var ofte stødt fjendtligt sammen. »At Mænd med udmærkede Evner let vinde en vis Tillid til dem selv, der, saa nødvendig som den er for dem til at handle, dog undertiden kommer i Kollision med den Eftergivenhed, som udgør Blomsten af det selskabelige, er en gentagen Erfaring. Den Ild, som varmer, brænder undertiden, siger Maria om sin Correggio, og i denne Anklage ligger tillige Undskyldningen. To Store i een Sæk kan ingenlunde rummes, siger Wessel — det viser Historien hyppigt Prøver paa. Tvende Mænd, som er blevne vante til at føre Ordet hver for sig, har derfor ofte ondt ved at tale med hinanden. Den afgørende Mine, hvormed enhver siger sine Meninger, støder den anden. Der gives da intet andet Raad end ærlige Undersøgelser, naar slige Kurrer kommer, og disse sker bedst skriftligt.« Ikke, at man skal rippe gamle Historier op og smaaligt drøfte, hvem der havde Ret eller Uret. »Det er Pernittengryneri og duer intet.« Men *Motiverne* kan man undersøge og saaledes hæve sig fra

den øjeblikkelige Misforstaaelse til den almindelige Tænkemaade, fra en personlig Strid til en filosofisk.

Mere end hvad Rahbek kunde sige imod ham, har det dog vist irriteret Oehlenschläger, at han aldrig ret indlod sig paa at sige ham imod, men efter sin Sædvane smuttede fra ham med en spøgefuld Vending. Rahbek har vistnok i disse Aar over for Oehlenschläger oftere citeret det Vers, han i et Brev til ham fra 1808 anfører imod Rosing:

Jag ville gerna Herran dyrka,
Men jag hör ej til denna kyrka.

Oehlenschläger skriver da:

Noget af det, altsaa, som for det første altid har været mig ukært og gjort mig utaalmodig i vore Meddelelser paa de senere Tider, var, at du altid saa nøje adskilte vore *Skoler*, vore *Kirker*. Jeg hader denne Adskillelse; thi dersom den er væsentlig, saa maa der jo være en væsentlig Mangel paa een af Siderne; er den derimod uvæsentlig, saa fortjener den ingen Opmærksomhed. Deri tror jeg virkelig, kære Ven! at jeg kan gøre mig renere end du. Thi du vil paa de senere Tider have mærket, at jeg har erkendt alt det gode og skønne i den foregaaende Periode, som jeg før oversaa; derimod har jeg beholdt Kærligheden for alt det gode nyere, uden at være blind for dets Udvækster. Naar du nævner Steffens, saa har du Ret til at tale om Skole. Thi saa fortræffeligt et Hoved og Hjerte Steffens var, og saa glimrende Egenskaber han besad, saa kan selv hans bedste Venner ikke undskylde ham for Ensidighed. Han satte Fantasien over Følelsen, og det gjorde jeg og en Tid lang, men gør jeg det nu? Du sætter Følelsen over Fantasien. Det gør jeg heller ikke. Jeg holder for, at den sande Poesi bevæger sig i den genialske Ligevægt mellem begge; som Sjæl og Legem; som Aarsag og Virkning. Det er ikke muligt *poetisk* at fremstille Følelsen uden med Fantasien; det er ikke muligt at forbinde Fantasien med Fornuften uden med Følelsen. Dette har du ogsaa ofte saavel offentlig som privat erkendt.

Hvorved skiller jeg mig da væsentlig fra det, du elsker i den gamle Skole? Er Ewalds Rose naturaliseret, saa skulde jeg tro, at min Blomst, hvad det saa er for en, ogsaa er det. Og har du ikke selv i din Bog om Skuespilkunsten kaldet mig en ægte national Digter? Tale vi om det nationale, saa ligger desuden Shakespeare Danmark nærmere end Racine. Men Ewald var *i Grunden* ogsaa langt mere en Broder af den før-

ste end af den sidste, skønt han i nogle udvortes Former af en vis Ærbødighed, som hans Følelse ikke var klar nok til at bekæmpe, hyldede denne. Ogsaa jeg agter Racine og sætter ham langt, langt over uendelig mange af de Kødhoveder, som hverken forstaa eller begribe ham. Til adskillige Sujetter holder jeg endogsaa for, at den korte, patetisk-lyriske Tragedie er meget passende, og jeg skriver maaske selv med det første et Stykke i den Stil. Men min Mening er, at det er Sjælen, som danner Legemet, og ikke omvendt. Altsaa kunde det aldrig falde mig ind at trykke et firkantet Sujet i en trekantet Form; Kunstværket skal ikke formes udefra som et vaadt Ler, men det skal danne sig selv *fra inden af udad,* som en Blomst; det er min Mening.

Jeg modsiger altsaa aldeles [rettet fra: *Jeg gør altsaa en vis Modsigelse imod* —] at høre til de saakaldte *Moderne.* De er ensidige paa *deres* Maade. Jeg dyrker en fri Kunst; kun Smag og Dømmekraft i ethvert enkelt Tilfælde, ingen *Maner* og ingen *Vane* kan bestemme mig. Saaledes har du jo ogsaa ofte ytret dig — og altsaa høre vi til den, ikke alene-saliggørende Kirke — thi selv en Grundtvig, tror jeg, kan blive salig (hvilket dog er meget sagt) — men til den saligste, i det mindste her paa Jorden, fordi den giver os de forskelligste, skønneste Nydelser og aabner vore Hjerter til Kærlighed for alt det gode.

Hvilke gode, ærlige Tvistemaal til netop *den* »filosofiske Strid«, som Oehlenschläger trængte til, i dette Brevkoncept, som vist aldrig er blevet renskrevet før nu: om Skolen og Livet, om Fantasi og Følelse, om fransk Aand og germansk Aand, om ydre Form og om indre Form, om Kristendom og Humanitet. Det havde været en stor Lykke for Oehlenschläger, om den gode Svoger havde været sin historiske Opgave mægtig og kunnet indlade sig med ham i denne Undersøgelse og saaledes gjort Baggesen overflødig. Eller om senere Baggesen og Oehlenschläger selv havde kunnet hæve sig over »den øjeblikkelige Misforstaaelse« til denne »almindelige Tænkemaade«! Om — ja, om vi i Stedet for det revnede Svogerskab og det baggesenske Slagsmaal havde faaet en *Brevveksling mellem Goethe og Schiller!*

ꝏ

I det samme Aar udgav Oehlenschläger ikke mindre end fem Bøger. I Marts Maaned kom *Kanarifuglen* og *Ærlighed varer længst*, i September *Hugo von Rheinberg*, i November *andet Bind af Digtninger* (de ovenfor omtalte Fortællinger) og i December Syngespillet *Ludlams Hule*. Desuden indrykkede han i *Athene* et Par længere Afhandlinger om *Ewalds Liv og Værker*.

Oehlenschläger maatte bruge sig. Husholdningen, der var begyndt paa en temmelig stor Fod, udvidedes fremdeles, efterhaanden som Børnene kom til. Christiane var rundhaandet. Køkkenet fyldtes ikke mer, som da de var i Arkadien, af Naboslottets Overflod. Hedere end Ild brændte Venskabet med Grevinden i to Aar og afkøledes uden noget formeligt Brud jævnt i de følgende. Grevinden fandt maaske, at den »Fasthed i Karakteren«, hun havde beundret baade hos Oehlenschläger og Christiane, ogsaa kunde lægge sig *for* kraftigt for Dagen. For at bringe mere ud af sine Skrifter havde Oehlenschläger valgt selv at forlægge dem og overlod sin Hustru denne Forretning. Udbyttet svarede ikke til Forventningerne; Bøgerne gik paa denne Maade mindre af. Den synkende Kurs føltes haardt af alle Embedsmænd. Oehlenschläger gjorde allerede nu Gæld og levede i stadig Angst for Udkommet. Pengeforandringen i 1813 gjorde ham, som han siger med opbragt Eftertryk, til Stodder. Til Christianes Fødselsdag i dette Aar gav han hende et Vers og to Roser. Det betyder vore to søde Glutter, sagde han, andet har jeg ikke at give dig.

Fra dette Aar er Syngespilteksten *Ludlams Hule*, et af Oehlenschlägers kæreste Værker, som han tillagde selvstændigt poetisk Værd og nogle Aar efter oversatte paa Tysk, uden Musiknumrene, som et romantisk Skuespil.

Allerede i det udvortes bærer det Mærker af Tiden, da det blev skrevet. Handlingen foregaar i Skotland, der just nu ved Walter Scotts første Fremtræden be-

gyndte at blive poetisk paa ny. Der er Kamp mellem Skotterne og Englænderne, som besejres. John Bull, en Kæmpeæder i den gamle romantiske Stil, er en Karikatur af den slemme Fjende. I Slutningstableauet, hvor »Kampens stive Række opløser sig bag Fredens Rosenhække« — Motivet fra Vibenshus — symboliseres den forventede Fredslutnings Velsignelser.

Men endnu mere bærer det Præget af sin Digter. Hvad Adam følte som ung, da han digtede kotzebuesk eller andenaprilsk om sine *Vilmænd* og *Vilhelmer,* kunde Oehlenschläger endnu føle for denne raske William, hvis Ærgerrigheds Maal ligger langt uden for det fattige Hjem, hvor han fødtes, og som kun venter paa Ridderslaget for at gennembryde de Standsfordomme, der hindre hans Lykke. Den lille Tale, der ledsager Ceremonien, da han faar det, og som slutter saaledes:

Udmærket Handling har sin egen Løn
I Ædlings Hjerte, men det glæder Manden
At være agtet dog for, hvad han er,
Af en erkendtlig Samtid —

er udmærket tydelig, men Frederik den Sjette, paa hvis Geburtsdag Stykket blev opført, kunde alligevel ikke forstaa den.

Dog, Oehlenschläger føler sig ikke længere ret i saadanne ganske unge Aladdinsnaturer. Meget mere føler han for Forældrene.

Da han nylig opgjorde Regnskabet med sin urolige Fortid og digtede sig sin gamle Vaabenfælle fra Halsen som en Sværmer og Eventyrer, maa det have slaaet ham, at Sagen ogsaa kunde ses fra den anden Side. Kunde Steffens, den evige Eventyrer, der for nogle Aar siden havde tilbudt Kronprinsen af Danmark sit Blod og nu havde forladt sit Hjem for at gaa som frivillig Løjtnant med de tyske Hære til Paris — kunde hans egen Ungdom komme til ham og med det »brændende Blik«, han saa tit havde digtet om, se ham, som han sad der ved sit Arbejde med sin begyndende Fedme og sine huslige Bekym-

ringer — vilde de mon saa imponeres af hans Modenhed og misunde ham hans Lykke?

Peter Robin har i sin Ungdom været en rask Soldat. Saa blev han forelsket, giftede sig og blev Bonde. I Begyndelsen gik alt godt, han var lige saa heldig med sit Arbejde, som han var flittig. Med sin »vælske Plov«, som var af en ganske ny, der i Landet ukendt Konstruktion, forstod han at behandle sin Jord saa flinkt, at den gav dobbelt Grøde. Han rejste og indkøbte Saasæd af en sjælden kraftig Art. Der var Velstand og Lykke i Huset.

Men paa den sidste Tid er den muntre, raske Mand ganske forandret. Han, hvis frodige Natur i Sorg og Glæde er som et ildsprudende Bjerg, der udskyder stærke Lavastrømme for derpaa at falde behageligt til Ro, er nu mørk og indesluttet. For sin dygtige og forstandige Hustru, Fanny, har han lukket sig til, sin lille Pige ser han kun med Smerte; for Naturen, der før har været hans Glæde, er han uden Følelse. Naar Maanen skinner, tænker han kun paa, at den tæller hans Timer.

En Aften sidder han i sin Lænestol, mere end sædvanlig indfalden i sig selv. Hans Kone trænger paa, og han fortæller hende da, hvad der trykker ham.

Med hans Velstand er det ikke gaaet naturligt til. Hans Rigdom var et Laan fra den vidunderlige Hule, hvor den frygtelige Moder Ludlam, dunkel og ubønhørlig som en Naturmagt, laante dem, der bad om hendes Bistand, og fordærvede dem, hvis de ikke nøjagtigt gav Laanet tilbage. Ploven, hvormed han lagde Grunden til sin Lykke, var et Laan fra Ludlam. Han havde skyndt sig at gøre den efter, før han gav den tilbage. Men baade til Kornet, han brugte til Udsæd, og Huset, de bo i, til Husholdningen og Gaverne til de fattige har han laant hos Ludlam eller hos andre, til sidst laant hos Ludlam for at betale andre og hos andre for at betale hende Laanet tilbage. Nu ejer han intet, alt er pantsat, og i Morgen

skal han betale Ludlam den sidste Sum og ejer kun Halvdelen. Den kække Fanny gaar da til Herskabet paa Borgen for at bønfalde dem om Hjælp. Robin sætter sig tankefuld uden for Huset.

Nede paa Landevejen kommer en gaaende. Man hører ham synge i Frastand:

Piben lyder, Trommen skralder.
Nu af Sted til munter Dyst!
Kort kun er den raske Alder,
Skynd dig, Landsmand! før du falder,
Lev dit Liv med dobbelt Lyst!

Robin lytter. Det er kendte Toner. Det er, som om hans egen Ungdom, Eventyrets Tid, Bedrifternes Tid, var staaet op af Graven og kom ham i Møde i den Sang.

Det er en Soldat med Tornyster paa Ryggen. Robin genkender sin gamle Krigskammerat, Henry — nej, George Wilkins, en vild og overmodig Krabat. Men George kan næppe kende sin kække Kammerats Træk i det fortrædelige Bededagsansigt:

Kom, lad mig se! Jeg tror dog, det er dig.
Men hvor er nu de martialske Øjne,
De skarpe Træk? Behængt med Dovenfedt!
Og Dovenfedtet atter blegt indforet
Med Angest for at miste Lænestolen,
Kødgryden og den magelige Rede.

Robin føler sig underlig til Mode over for dette vilde Væsen, der er blevet ham ganske fremmed. George er Kriger, blot for Krigens Skyld, ikke for Fædrelandets. Hvis der ikke gaves slige Folk, mener han, gik Naturen til sidst af Stilstand i Forraadnelse. Om sin Kammerats borgerlige og ægteskabelige Virksomhed bemærker han tørt, at det maaske kan være godt for Krigen, at der rundt omkring anlægges saadanne Børnefabrikker, da der jo skydes meget bort mellem Aar og Dag.

Efterhaanden begynder Robin at mindes gamle Dage. Han husker en Sang, de den Gang plejede at

synge. Det er de farende Skolarers kække Melodi, Goethes Melodi — Adams Melodi, da han drillede Grevinden:

Vil du være stærk og fri,
Pres de røde Druer!
Vil du staa Fortuna bi,
Nær din Ungdoms Luer!
Fro til Kampen ile vi
Da, naar Faren truer,
Hilse paa vor Blomstersti
Jomfruer og Fruer.

Til sidst begynde de at rafle. Robin taber sine sidste Kroner og vil slaas. George slaar ham halvt fordærvet og gaar sin Vej — hilser paa sin Blomstersti Jomfruer og Fruer.

Saaledes kunde *nu* Fortid og Nutid mødes i Adams Stue. Saaledes overvælder i hans Fantasi Napoleonstidens Erindring Frederik den Sjettes pengeløse Idyl.

Christiane bad en Gang sin Mand, at han skulde skildre hende Pungens Indflydelse paa redelige Folks Humør. Huskede hun ikke, at han her havde gjort det? Man maa sammenligne *Ludlams Hule* med *Aladdin* for ret at forstaa, hvad Virkning det gale Pengeaar har haft paa disse redelige Folks Humør.

Da Adam var ung og ikke Borger af andet Rige end Uendelighedens, maatte han ogsaa laane. Han fik Tilførsel. Op af det hemmelige Dyb, Naturbunden i hans Geni, hentede han Skatte, som han med fuld Bevidsthed kunde bruge til sine Formaal. Det er ganske tydeligt, at der med Ludlams Hule egentlig er ment noget lignende som med den underjordiske Hule, hvorfra Lampen hentes. Det antydes spagt, som om Digteren ikke selv ret troede derpaa, at den er et hemmeligt Værksted i Naturen, hvor skjulte Kræfter virke Redskaber for Menneskers Lykke. Derfra faar William sit Sværd og Robin sin vælske Plov, som Aladdin sin Lampe.

Men det er lige saa tydeligt, at Oehlenschläger ikke har kunnet holde denne Fantasi fast. Paa den hemmelige Tilførsel turde han ikke mere saaledes stole. Han vidste, at sligt blev krævet tilbage. Derimod vidste han meget godt, som en fattig Borger i en fattig By, hvad det var for Laan, han behøvede for at leve. Ludlams Hule bliver da en Slags underjordisk Laanebod, hvor den tapre Peter, som Baggesen med Rette har gjort berømt, henter den store Suppekedel til sit Bryllup, og hvor den forgældede Robin stifter ny Gæld for at betale sine Spillepenge. Aladdins Hule en Pantelaanerbutik! Kan der tænkes en tristere Devise paa Tidens Forandring? *Ludlams Hule* er Poesiens Bankerot i Statens.

Men nej. Ludlams Hule er en moralsk Institution, ligesom Assistenshuset. Den frygtelige Mutter, der i Oehlenschlägers Poesi kommer som en Nemesis efter Peribanu, Protektionens Gudinde, ligesom i hans Liv Jøden Levi efter Grevinde Schimmelmann, er i Grunden et meget menneskeligt Væsen. Hun er nemlig Genfærdet af en Dame, der i levende Live har været meget ødsel med Penge. Som hun gaar der og pusler om ved Nattetid i sine hvide Klæder med det klirrende Nøgleknippe, med Præget af en Skønhed, som Tungsind har udslettet, i det dødblege Ansigt, ligner hun den forsinkede Christiane, der sværmer om Husholdningskassen. Hun trænger selv til at forløses. Denne Forsoning, der af Digteren siges at være Stykkets moralske Kerne, fuldbyrdes nu ved hendes Ætling Clara, Williams elskede, og Fanny, Robins Kone, der virkelig har nogle af Christianes heroiske Dyder. Genfærdet overgives til Gravens Fred. Da Hulen atter aabner sig, er den oplyst og blomstersmykket som Grotten ved Emilies Kilde ved en St. Hansaftenfest. Alene Bjergkrystallerne og de metalglimrende Tapper i Loftet vise, hvad det egenlig er for en Hule. I Midten ser man nu et hvidt Alter med en klar Lue. Det er Ægteskabets Alter, der nu er opslaaet i Aladdins Hule. Til Overflod synge tre vingede Piger, at

ægteskabelig Troskab og en Kvindes hellige Taalmodighed har forsonet Skæbnen.

Dette Stykke skrev Adam for sin Arne. Man kan beklage, at han nu digtede saaledes, men man maa kunne forstaa det. Inde i Stuen ved Siden af hans sad den kække, trofaste Christiane med sine Regnskaber og sine Forretningsbreve. I Soveværelset laa Børnene og sov. Naar de vaagnede, vilde de smile, og deres Smil vilde slet ikke kunne forstaa, hvorfor Fader og Moder ikke var saa glade som de. Hvor skulde han kunne omspænde en Verden, han, der var saaledes bunden til et Hjem.

Der er Poesi i *Ludlams Hule,* men det er Angstens Poesi. Naar man lægger Øret ret til, kan man høre baade Aandens Angst for at tilintetgøres, men især Hjertets Angst for sine kære. At Oehlenschläger i disse Aar bringer sin Næringssorg med sig i sin Poesi, er det stærkeste Bevis paa Tidens Magt over Adam. Thor har virkelig, som det er blevet sagt, bøjet Knæ for Kællingen.

Adam var angst, som Tiden var angst, og ikke blot for Brødet. Hvad maatte man ikke opleve i disse Aar. Ikke blot den materielle Ruin, Tilintetgørelsen af de gode Aars opsparede Velvære. Men alt, hvad dermed fulgte: Parvenuernes Prangen, Hædersmændenes Resignation, Embedsmændenes Svig, de hyppige Selvmord, den hele moralske Fallit, endnu tydeligere end den økonomiske. Og den fuldstændige Slappelse af borgerlig Sans og politisk Interesse under et Regimente af Adjutanter, den nationale Ydmygelses hele Pinagtighed efter Opsvinget i forrige Aarhundrede og den ærefulde Selvhævdelse i 1801. Og ude i Verden den største Fallit af dem alle: Napoleons. Det er uberegneligt, hvilken Indflydelse denne Fallit har haft paa alle unge Sjæle. Al deres Politik var at følge hans Skæbne. Saaledes følte man sig bedraget

for de Værdier, der havde gjort Livet værd at leve. Hos mange blev vel kun Tomheden tilbage. De, som den Gang var unge og begejstrede, følte dybest Tidens Ulykke. De mente, der havde ikke været — i Religion, Moral, Kunst og Politik — saa aandløs en Periode i Fædrelandets Historie som det andet Tiaar af dette Aarhundrede.

Men af Tomheden fødes Angsten. Den er Aandens Frygt for Tilintetgørelse. I næsten alt, hvad der i disse Aar virkedes aandeligt her i Danmark, mærkes denne Angst.

Dens laveste Form er Fantasteriet, Røver- og Spøgelseromantikken. Her dyrkes Angsten rent. Selve den spændte Sindstilstand, den søde Gysen er poetisk ved at meddele Svagheden et forbigaaende Skin af Styrke. Tiden, der ikke troede paa Aand, troede gerne paa Aander.

Af anden Art, men af samme Udspring er Sentimentaliteten. Ogsaa den fylder Tomheden ved at oppuste den. Af Frygt for, at det indre Liv skal dø af Mangel paa Næring, holder man saa længe paa Følelsen, at den vibrerer. I denne Skælven fornemmer man det højeste Liv.

Og af Angsten for den forfærdelige Sløvhed rejser sig den mægtige religiøse Reaktion. I Grundtvigs Fanatisme, Ingemanns Ekstase kæmper den fornyede Kristendom krampagtigt mod Tiden for at frelse dens Sjæl.

Men hos ingen kendes den blege Frygt saa stærkt som hos Adam, Menneskenes Søn og Tidens Barn. Den har jo kalket hans røde Kinder.

Det er let at se, hvorledes Oehlenschläger i denne Tid søger at slippe ud over Tomheden ved at spænde og pirre. Han havde jo i Grunden altid følt, hvad han nu saa ofte bekender: »det gyselige har en egen Pirring«. Imod denne Tilbøjelighed til stærke og grove Fantasieffekter vender baade Baggesen sig, naar han vil vise, at i hans poetiske Produktion fra disse Aar spøge alle den tyske Romantiks forvildede Aan-

der, og Grundtvig, naar han klager over, at han leger med det aandelige.

Allerede i de første Digte efter Hjemkomsten — saaledes i Indledningsdigtet til *Aly og Gulhyndy* og i *Digterens Hjem* — proklameres Fantasiens frie Spil og Fantasteriets Vilkaarlighed som Bod paa Virkelighedens Armod! I *Stærkodder* er en stærkere fantastisk Spænding og en uroligere Tone end i nogen af de tidligere Tragedier. Af Fortællingerne er flere alene anlagte paa denne Spænding. I *Aladdin* var der Aand, i *Ludlams Hule* er der Aander. I *Røverborgen,* som Oehlenschläger skrev paa Grundlag af en Røverroman, han i sin forromantiske Periode havde oversat, søger han paa flere Steder at vække Gru. Han havde endnu saadanne gruelige Drømme. En Morgen var han ganske hæs af at raabe paa Hjælp imod Røvere og havde slaaet Christiane rød og blaa under Drømmen.

Og saaledes er især den romantiske Tragedie *Hugo von Rheinberg,* der er samtidig med Syngespillene, en sand Skatkiste af gyselige Effekter, Varsler og Genfærd, Gift og Mord, forbrydersk Elskov og dunkel Skæbne. Saaledes fordømte Baggesen det, og saaledes er det gaaet over i Litteraturens Historie, som et forulykket Mindesmærke om en Smagsforvildelse, som alene Litteraturhistorien husker.

Men dette Stykke er i Adams Historie et af de allervigtigste Værker. Midt i Forsoningens Velbehagelighed virker det som en Grimace.

Imod Sædvane er Stoffet ligesom i de biografiske Noveller »frit« opfundet. Men det minder meget om *Valgslægtskaberne,* hvoraf Oehlenschläger i disse Aar var saa optaget.

Ridder Hugo von Rheinberg (Eduard i *Valgslægtskaberne*) har i fem Aar været gift med den fromme Kunigunde (Charlotte). For fem Aar siden saa han den skønne Bertha (Ottilie). De elskede hinanden,

men da Bertha var Ridder Walthers Brud, maatte de skilles. Hugo tog sig en Hustru for at faa Børn, han kunde elske, men fik ingen. Forholdet mellem Ægtefolkene er ulykkeligt. Kunigunde er højsindet og uklog nok til at indbyde sin Veninde Bertha, hvis Mand er paa Korstog og siges at være død i det hellige Land, til at besøge dem paa deres Borg. Hun kommer og elsker atter Hugo. Ridder Walther kommer uformodet til Stede. Hugo dræber ham og vil forgive Kunigunde. Bertha drikker uforvarende Giften. Hugo selv bliver dræbt af en Ridder. Kunigunde gaar i Kloster.

For fem Aar siden skiltes Adam i Paris fra Benedicta (Benta?) Knudtzon. For tre Aar siden havde han som Brudgom henrykt hilst sit Fædrelands »lysegrønne Maj«; endnu Aaret efter havde han følt »den unge friske, lysegrønne Lyst opfylde med den hele Kraft sit Bryst«. Nu er det som et andet Menneske.

Tro ej det grønne! Det bedrager dig,
Dets Smil er Spot, dets Venlighed Foragt;
Det vækker Følelser kun for at daare.
Skænk mig en evig, snehvid Vinternat
Med kolde Stjerner i den sorte Grund,
Saa vil jeg være kold og stiv som Kvægsølv,
Der hamres, lig et haardt Metal, i Frost.
Men denne Spiren, denne Blomstren,
Den ængster mig. Thi ogsaa jeg har Vaar
Og Frø til Blomster; men hvor er min Sol?

Ridderen paa Rinbjerget er *nervøs*. Saaledes er ingen anden af Oehlenschlägers Helte. Han siges straks i Begyndelsen at være »spændt og besynderlig«. Han keder sig. Han er »dæmonisk« som Byrons og den senere Romantiks problematiske Naturer — af Kedsomhed.

I fem Aar har han siddet stille paa sin Borg. Ingen Opgave kalder paa hans Kræfter. Et Korstog lokker ham ikke, i Riddernes Kampe mod Stæderne staar han, der i Kultur og Humanitet er langt forud for sine raa Standsfæller, endogsaa paa Borgernes Side. Men Verden bekymrer ham kun lidt. Han er fuldt

optaget af sig selv. At han har Venner, ved han kun af Svindet i sit Vinfad. Han er frygtelig ensom.

De fem Aars Ægteskab har været hans Livs Ulykke. Kunigunde er en kristen Heltinde, hendes Dyd er Afholdenhed og Lidelse. Hun er som den hellige Elisabeth, der plejede syge og fattige og sang Salmer, medens hendes Husbond kedede sig. Hugo hader denne kristelige Dyd, der foragter den hele Guddomsaabenbaring i Naturen og Mennesket for Fantasien om et Hisset. Naar Kunigunde holder Helligdag i Borgen, gaar han paa Ulvejagt. Han er »en Jordens Søn«, en kraftig, sanselig Natur med stærke Lidenskaber. Hans Hustru siger om ham, at han trænger til et heftigt jordisk Bryst, som fyldes helt af ham; men det finder han ikke i hendes Helgenarme. Han har ofte været heftig og uretfærdig imod hende, undertiden er de stødt voldsomt sammen; ogsaa hun kalder sig trods sin Stræben efter Hellighed et Verdensbarn og fuld af Lidenskab; en Gang har hun villet forklage ham for sin Broder, men angrer straks sin Heftighed; imellem Ægtefolk, føler hun, bør Himlen mægle Fred og ingen anden.

I den senere Tid har hendes Mand lært at beherske sig; han er nu mest rolig, men som et Krater, hvor det brænder i Bunden. Hans Sind trænger til Adspredelse, hans Sjæl til Elskov. Derfor indbyder hun tillidsfuldt Bertha til at hun skal komme og hjælpe at forjage hans Tungsind.

En Tid sværmer Hugo og Bertha i Erindringen. Naar de sidde sammen og høre Musik, føler han en urolig Salighed, som om deres Sjæle sænke sig sammen i Havet og ombygges af et Krystalslot af Toner. Men udenfor fnyser Skæbnen som et sort Havuhyre for snart at knuse den skøre Glasvæg.

Men Hugo er ingen Sværmer, men en Mand, der ved, hvad han attraar. Det er længe siden, han var følsom. Han væmmes over alle disse søde Rim, al den Blomstersnak om Kærlighed, som enhver Yngling, før han endnu har Skæg paa Hagen, tror sig

forpligtet til at sammensætte. Lykke er den hele Besiddelse; Savnet deraf er Sorg. Mere er der ikke.

Og hvad skulde hindre ham i at naa denne Lykke? Gud og Mennesker? Hvad er godt og ondt andet end modsatte Kvaliteter, nødvendige Betingelser for Livet, Livet andet end Kvaliteternes Produkt, Livets Gud andet end Livets Nødvendighed?

Den Scene, hvor Hugo taler med Astrologen om disse Ting, er noget mere end en Efterklang fra *Wallensteins Død*. Denne Zoroaster, som han kalder sig, er som saa meget andet fra disse Aar en Aand fra Digterens egen Fortid. Det er, som allerede Baggesen saa Liget af »Steffens' schellingske Spinozisme« — en Skræmsel, et Spøgelse, Spøgelset af *Aladdin!* Hugo er i denne Scene ikke simpelt hen Adam; thi Adam er ræd for denne Hugo. *Hugo von Rheinberg* er Oehlenschlägers Angst for sig selv.

Der er genial Selverkendelse i det Billede, hvormed Hugo etsteds betegnes, at han er som en af de Frugter, hvis ene Side Solen har modnet, men den anden er grøn og bitter. Saaledes var han *moden* — han, der i otte Aar havde udgivet sin Modenhed i Trykken. Paa alt det i ham, der trængte til Sol, havde Solen tidlig skinnet; det andet, som er Arbejde, ikke blot Tankens, men Viljens, var ikke modnet i Skyggen. Skulde han raadne i Skyggen?

Hugo von Rheinberg er den eneste af Oehlenschlägers Tragedier, der er uden Forsoning. Dette er visselig ikke den »højere Munterhed«, som han hævder som Grundstemningen i sin Poesi. I *Hugo von Rheinberg* bliver Tvivlen, som Augustinus i Digtet fra 1810 opgav for at tro og virke for det gode, til Fortvivlelse. Ogsaa dette Værk er bankerot Poesi. Her spiller Livet Fallit.

Medens Adam var ved at gaa til Bunds i sin Manddoms Poesi, havde den danske Ungdom i flere Aar hentet sig sin bedste Næring for Livet af hans Ung-

doms. Nogle af de fremmeligste af dem kom paa denne Tid i Berøring med den beundrede Mester.

Igennem Christiane kom Peder Hjort i Oehlenschlägers Hus: et skarpt Hoved med Sans for Ideer. Han fortrylledes ikke stærkere af det poetiske Fænomen Adam Oehlenschläger, end at han meget vel kunde gøre Ideen deraf til Genstand for kritisk Eftertanke. Han forbavsedes over, hvad han maatte erfare.

Det var den Gang — siger han i det Brev, hvori han flere Aar senere har den Kækhed at læse Oehlenschläger Teksten, — da en ny Udvikling i Digterens Indre nærmede sig sin Ende, og da den reflekterende Tænkemaade eller maaske rettere den prosaiske Verden havde søgt at friste ham mere end tilforn. Han var i en kendelig Uro, meget ensom — ogsaa Kamma Rahbek beklager i disse Aar hans »Ensomhed« — uden Venner, der kunde hjælpe og lede ham, uden Sans for offentlige Anliggender, ja uden Forstaaelse af sin egen Gernings Betydning for det almene Liv. »Fædrelandets Trængsler er jeg opvokset under, og Danmarks gyldne Tid var for mig en tom Lyd. Jeg saa det i sin hele Elendighed. Den Sjælstomhed og Forstandsrasen, som havde hersket i den nærværende Slægts Ungdom, gjorde den nu i sin Manddom krafteslos til at modstaa Ulykker, ligegyldig for Ideerne og det aandelige, vellystig, ja endogsaa dyrisk i at nyde. At De skulde se disse Tildragelser fra et højere Standpunkt, var ikke at vente, da De maatte betragte enhver Tanke om en nøjere Forbindelse imellem Litteraturen og Udviklingen af det moralske og politiske Liv [!!! Gallimathias. *Oehlenschlägersk Randglose.*] som Filosofi. Danmark, maatte man tro, var i Deres Øjne ikke stort andet end en politisk Inddeling, som foraarsagede, De ikke blev læst af saa mange, som naar De havde været en Tysker.«

Saaledes som Hjort den Gang hørte Oehlenschläger tale: imod den romantiske Filosofi uden at kunne imødegaa den med nogensomhelst dybere filosofisk

Anskuelse, om den kristelige Religion paa en Maade, som man mindst skulde vente hos en Digter, naar man ikke vidste, at han paa samme Tid reflekterede prosaisk ved Siden af sin poetiske Begejstring — Provst Schmidt siger, han betragtede Kristus »fra et naturalistisk-poetisk Synspunkt« — og om Kærligheden med en saadan Materialisme, at man næsten maatte overtale sig selv til at tro, han tvivlede paa alt, som ikke bar den sanselige Fantasis Dragt eller havde udhængt den »sunde Menneskeforstands Værtshusskilt« — saaledes er, saaledes taler Hugo von Rheinberg.

Det sidste er endda det vigtigste. *Hugo von Rheinberg* er jo ingen Aandstragedie, men en Elskovstragedie. Ikke Længsel og Troskab som i *Axel og Valborg*, men Attraa og Ægteskabsbrud. Oehlenschläger har en Gang før prøvet at skildre en saadan Elskov, i Forholdet mellem Angantyr og Thusnelda (»Svarteham«) i *Stærkodder*. Men det er et rent digterisk Forsøg, man mærker intet Liv bag ved. Hvis Svarteham har noget at gøre med Mme Staël, er den brune Dame bleven meget sværtet i Erindringen. Farverne er voldsomt paasatte; det forholder sig, sagde Sophie Ørsted, til *Axel og Valborg* som Kokliko til Karmesin. Her er det anderledes.

Efter en Beretning, der igennem Mellemled stammer fra Hauch, skulde endogsaa Fabelen i Stykket have Hjemmel i Oplevelsen. Oehlenschläger var, siges der, meget optaget af en ung Dame blandt Christianes Veninder. Christiane, der kendte sin Mand og sin Veninde, indbød da Frøkenen til at tilbringe nogen Tid i hendes Hus. Saavidt vidstes, svarede Udfaldet af det kække Foretagende ganske til Forventningerne.

Dette er vist aldrig sket saaledes. Oehlenschläger og Christiane var i Sommeren 1813 med deres to smaa Børn to Gange paa Sophienholm som Fru Bruns Gæster. Der var Frøken Julie Lütken, til hvem ogsaa andre end Oehlenschläger gjorde Kur, og — som i *Hugo von Rheinberg* — Musik og landlige Fester. Inde i Byen saa han jævnlig den skønne

Dame. Julie Lütken var en Søster til Christiane Oehlenschlägers Veninde Christiane, gift med Købmand Borries, der boede i Hus med Oehlenschlägers. Adam mødte hende ikke blot paa Trappen, men i hendes Søsters og sin egen Stue.

Men der er dybere Perspektiv i de to Kvindebilleder i *Hugo* end til Oehlenschlägers Dagligstue og Sophienholms Have eller — Trondhjem. I disse to Kvinder, der kæmpe om en Mands Kærlighed, spejler sig, paa en Digteren selv næppe helt bevidst Maade, Modsætningen mellem de to Kvinder, der betydede mest i hans Liv, af hvilke den ene var hans fortrolige, før den anden blev hans Hustru. Han forstod meget godt, at hans Søster var mere i Slægt med hans Ungdoms Poesi end hans Hustru. Ogsaa Bertha er en romantisk Natur, der lider af en utilfredsstillet Trang til noget højere. Saaledes som der over hendes Hengivelse til den farlige Elsker ligger en Skygge af Sorgen over hendes Troløshed mod den ædle Ægtefælle, saaledes forstod Oehlenschläger sin Søsters Væsen efter Forholdet til Baggesen. Saaledes som hun kommer Hugo i Møde, stirrende til Jorden, ved man nu, efter en Kalenderoptegnelse af Baggesen, at han i 1811 havde genset Sophie Ørsted: »bleg, seende ned for sig, kold, som om hun næppe kendte mig«. Saaledes som Bertha til sidst staar mellem Malverne paa Bjerget og stirrer langt, langt ud i Maanelyset, til hun tror at skimte Jerusalem og Skyggen af de tre kulsorte Kors, er hun Sophie Ørsteds forklarede Billede.

Saaledes som Hugo og Bertha gaa til Grunde, fordi Livets Indskrænkning ikke kan rumme deres Sjæles Poesi, har Oehlenschläger i disse Aar maattet frygte, at hans og hans Søsters Poesi skulde ende med Fortvivlelse. Aandskraften maa bekæmpe Fantasien, siger Dina; hvis ej, blev alle vi begavede forrykte.

Men saaledes er Kunigunde ingen digterisk Forklaring af Oehlenschlägers Hustru. Christiane var ikke længer nogen »taalmodig Griseldis«. Først da

Hugos Hustru taber Taalmodigheden, ligner hun Oehlenschlägers. Christiane fik tidlig Grund til Skinsyge. I det lille Lystspil *Kanarifuglen* fra 1812 søger en ung Mand, der just er kommen hjem fra en lang Fraværelse i Syden, at helbrede sin heftige Brud for Skinsyge. Hvad Constance her deklamerer om Kærlighedens Sommerfuglenatur:

Letsindig Sommerfugl med purpurrøde Vinger!
Til ærlig Trofasthed dig ingen Elskov tvinger.
Skønt er dit Vingepar, mod Skyen var din Fart,
Men ha! du er en Orm, og du maa dale snart —

er ikke blot Spøg. Hvad Kammerpigen spøgende tilføjer om de letsindige Søfolk, der blive »jordsyge«, naar de skulle leve længe paa Landjorden, er helt Alvor og klinger næsten som en Ouverture til *Hugo.*

Hun havde troet, som hun skrev til ham i 1808, at hun skulde være hans »Mildnerske«. Det var lettere at begejstres for Tanken end at skikke sig i Virkeligheden, naar Adam stod for hende, rød og rasende, og det var saa ganske aabenbart, at han havde Uret. Christiane havde aldrig lovet ham at ville tie til Uretten. Hun kunde lige saa gerne have bidt Tungen af sig. Nej, sagde hun, Oehlenschläger skulde egentlig haft en ædel Fukssvanser til Kone, men dertil duer jeg ikke. Ogsaa paa Sophienholm var der heftige Optrin imellem dem. Veninderne saa med Bekymring, hvor medtaget Christiane allerede nu var af det anstrengende Ægteskab. Selv maatte hun klage derover, Klagen var, som i gammel nordisk Digtning, et vildt Udbrud af hendes Sjæls Poesi. Men hun ønskede afgjort intet Medhold i sine Klager. Det var umuligt at *ynke* Christiane Oehlenschläger. Hun vilde aldrig som Hugos Hustru have indskudt sin Sag med sin Mand for sin Families Domstol.

Et »heftigt, jordisk Bryst« manglede hun ikke som Kunigunde. I dette Billede er den Hustru, som Adam kendte, digtet ud som et Luftsyn paa en Baggrund af Tidens Aand og Retning. Hun er fyldt af Tidsaand, en Muse for Tiden. Da han var ung, var Ti-

dens Muse en dejlig Pige, der rakte ham en Rose. Han havde baaret den som et Brudgomssmykke ved sit Hjerte. Da han kom hjem, sad der paa Brudesædet en streng og alvorlig Kvinde uden Blomster og Brudekrone. Han syntes, hun lignede en Nonne. Brudeklokken var en Bedeklokke. Den vrede Adam viede man til en Nonne.

Under dette Tegn ser man dybt ind i Sjælen af denne urolige Ægtemandspoesi. Det er sent paa Sommeren i den store Have fra hans Barndom. Hen over det falmende Rosenbed kaster Maanen en Skygge fra Bøgens Mørke. Den ser ud som et Kors.

Naar det bliver Enden paa Tragedien om Ridderen fra Rinbjerget, at Fruen bliver Nonne og Borgen et Kloster, medens alene det simple Tyendes idylliske Tilfredshed overlever de voldsomme Rystelser, ser man, hvilke Magter der nu efter Storhedstidens Undergang skal skifte Boet. Her stod en Gang en Borg, hvor der nu staar en Kirke og en Hytte!

Min Hjelm er mig for blank og tung,
Mit Skjold mig slet beskærmer.
Jeg føler det, skønt jeg er ung,
At snart sig Døden nærmer.
Læg hen det frygtelige Staal
Paa Heltens Bavtastene!
I Lunden staar en Natviol;
Der hvile mine Bene!

Saaledes synger den gamle Skjald for den unge Helt i *Hagbarth og Signe*. Saaledes sang ikke Harpespilleren ved Posthuset for det unge Menneske eller Vandringsmanden i *St. Hansaftenspillet*. Det er jo den samme Skikkelse, men hvor forandret! Herolden for den nye Tids Morgenrøde i Sørgemusikken ved dens Ligbegængelse.

Ti Aar efter *St. Hansaftenspillet* har den gamle med Harpen atter vist sig i Oehlenschlägers Poesi. Han er da Stærkodder i Tragedien. Han, der uden at tænke paa den nationale Velfærd havde peget »mod

den straalende Top, hvorfra vi er sjunken og atter skal op«, staar nu over for en bestemt national Opgave af den alvorligste Art, at vække et modløst Folk til Daad ved sine Sange. Efter to Aars Forløb er han her paa ny. Han har nu forstaaet, at den Opgave er for tung for hans Kræfter. Herfra disse Taarer.

Hans Kald er nu, hedder det, at løse Smerten op i venlig Vemod. Kun saaledes tør en Digter nu haabe at blive Tidens Læge. Men ikke alle vil modtage hans Trøst. For den gammeldags Barskhed, der har tungt til Taarer, er denne Digtekunst et umandigt Sværmeri. Landets Dronning, den umilde Bera, bebrejder Skjalden, at han svækker Folket med sine Sange. Tiden er haard; en skamløs Røver har anfaldet Danmarks Konge, en Times Kamp har tilintetgjort Folkets Haab om dets Fremtid. Men Gubben er blød; i Stedet for i Aske og Avner at skildre Landets Harm famler han slesk i Strengene og besynger vellystigt et Elskovseventyr. Men de unges Hjerter hænge ved den fromme Skjald, de beskytte ham mod Fædrelandets Utaknemmelighed og takke ham til, fordi han ikke vil formane dem, men menneskeligt medfølende trøste dem i Sorgen ved at synge om, hvor det er smukt at sørge.

Dette er Oehlenschlägers Stilling, da han i Vinteren 1813—1814 digtede *Hagbarth og Signe.* Saaledes forstod han nu sit Kald i Tiden. Hvor Hugo vaandede sig uden Taarer, græder Hagbarth.

Det er Maaneskin som i den første Ungdomsdigtning før *St. Hansaftenspillets* røde Morgen. Paa Himlen staar Frejas Rok og spejler sig i Hagbarths Stirreblik som før i Rollers.

Du har ej spundet
Mig Silke, Freja!

For fire Aar siden havde Adam set med andre Øjne paa Frejas Stjerne, da den lyste Ung Ottar til Brudekamret.

Det hele Spil er Stjerneglans i Taarer. Alle græde, den unge danske Konge er en Yngling som Erik og Grib, der glæder sig ved at fylde Mandens Brynje, men hans Øjne, der skinnede af Vaabenglansen, »svømme funklende«, og det er Kærlighedens Triumf i Døden, at selv den gamle Dronning fælder Taarer. I denne stille Sø af Taarer slukkes Ung Hagbarths korte Helteliv. Min Ungdom, siger han, bortblusser ikke som et Heltebaal, men daler som et Stjerneskud, der lysner kort og dør i fugtig Luft.

Hagbarth er et Heltebillede af Soldaten i *Ludlams Hule*. Han elsker kun Kampen for dens egen Skyld, som en Prøve for hans Kraft, og Livet kun som en Forberedelse paa Valhals Fester, en Overgang, jo snarere, des bedre. Han er saa kæk, som han er norsk. Men da han, som Erik, betræder den lille danske Ø, hvor »Elskov evigt sværmer i Ælmeskygger«, lærer han, som det den Gang hed, »at betragte Livet fra en umandig Side«. I ham tænder med den første Rose det forelskede Vanvid som Gløden i Ildormen en Sommernat. Det er ikke Poesien i denne Hagbarth som i Kæmpevisens, at han begærer Signes Favntag, selv om det bringer Døden, men at han søger det, fordi det bringer Døden. Hagbarth er ingen Gladensvend som Erik; han søger Vinger til sit tunge Bryst, siger han. Elskov er hans Valkyrie, hans Dødsgudinde.

Kærligheden er atter en Rose, men, som for længe siden, en vild Rose, der brister paa Graven. Adam springer atter, som da han var ganske ung, Livet over. Hagbarth og Signe er en langt udspunden, sød og skælvende Død. Det er Sommerfuglen, der elsker og dør. Der er mindre Elskov i *Hagbarth og Signe* end Længsel derefter. Elskov er kun mulig som Længsel efter Elskov.

Saaledes sige de alle. Saaledes taler den modne og erfarne Hamund om Kærlighedens Dis:

Hendes Magt er Længsel,
Og Tvivl og Fare hendes Yndigheder,

Fejlslagne Haab og vaagne Nætter, Taarer,
Det er den bittersøde Frugt, hun skænker.
Vær lykkelig — og hendes Trolddom svækkes,
Se daglig — og med hvert et Syn afmattes
Din Glæde mer. O, smukke Drømmebilled!

Og Bera »med smeltet Stolthed« i Epilogen:

Rolig Medgang,
Lyksalighed og Lykkens lunkne Vaner
Har ej den Vemod, denne Ild, som smelter,
Fordi den sammentrænges, denne Strøm,
Som faar sin hvide Skumblomst, hvor den knuses
Af Modgangs haarde Klippe.

Det er atter, som for ti Aar siden, Oldingen ved Werthers Grav, Egetræet, der gad byttet med St. Hansormen.

Der er ikke mindre Fortvivlelse i *Hagbarth og Signe* end i *Hugo von Rheinberg,* fordi der er flere Taarer. Imod den grædende Høsthimmel flammer Solnedgangen som et Baal af alle Sommerens Roser.

Saaledes bærer alle disse Værker fra Oehlenschlägers begyndende Manddom stærke Spor af Livets Ødelæggelse i de gale Pengeaar. I *Stærkodder* gaar Staten fallit af Mangel paa Selvfølelse, i *Ludlams Hule* Familien af Mangel paa Penge, i *Hugo von Rheinberg* og i *Hagbarth og Signe* begaar Livet Selvmord for at nyde sig selv i Døden. De bevarende Kræfter, der skal overleve Undergangen og berede Fremtiden, har endnu ikke arbejdet sig frem under Ruinerne og begyndt deres Værk. Der er al Grund til at bede for den, der skal arve Riget, som Signe gør det for den unge Konge, hvem Røgen fra hans Søsters Baal har svedet stærkt i Øjnene — og som Sophie kunde gøre det for *sin* Broder — at hans Sjæl maa lutres af Smerten.

Boble, boble! Kilden gaar.
Boble, boble! Lærken slaar.

I Frederiksberg Have er der etsteds en Kilde. Om Formiddagen, naar det var smukt Vejr, sad Adam

paa en af de perlemalede Bænke ved Kilden. Der var svalt og skyggefuldt, og der kom paa den Tid af Dagen ikke ret mange Mennesker. Her kunde han sidde stille og tænke. Han boede i den Sommer — det var i 1814 — alene ude paa Frederiksberg i et Værelse, han havde lejet sig i Degneboligen, hvor han havde gaaet i Skole som Dreng. Han var taget herud for at have Ro til at arbejde.

Boble, boble! Kilden gaar.
Boble, boble! Lærken slaar.

Han elskede denne Lyd. Det var ligesom en Naturprædiken:

Yndighed! Sagtmodighed!
Mandig taale, hvad man led,
Mellem Torne sig at sno,
Venlig, kæk, Naturen tro,
Fra det Udspring, Himlen gav,
Til vort Hjem, det store Hav,
Række Brødre Læskedrik,
Synge Glæden, som forgik,
Sødt forfriske Nabostraa,
Spejle sig i Himlens Blaa —

Hvor skønt og hvor fromt! — som en Salme af en Barnemund. Men var det en saadan Vuggevise, hvorved et Hav kunde lægge sig til Hvile?

Han havde troet, han var kommen i Havn. Han var vendt hjem fra sin lange Rejse.

O, harmes ej! jeg har min Verden fundet,
Det barske Sømandsliv er længst forsvundet —

skrev han ved Hjemkomsten.

Han havde fundet sin Verden. Ogsaa fra den endnu længere Rejse, han havde gjort i sin Ungdomspoesi, var han jo kommen tilbage. Fra det store Ocean af Tanker og Længsler, han havde befaret i sin Ungdom, havde han udskibet sig paa det tørre. Og dog var han endnu paa Havet.

Naar jeg, o Gud! paa Havet er
Og Bølgeryggen gennemskær,
Da kan jeg mig erindre,

At i mig selv der er et Hav
Ret ved min dybe Hjertegrav,
Hvor stærke Storme tindre
Og tunder om ved Dag og Nat,
Enddog en Stang derfor er sat,
Saa hver dog ikke kender,
Hvordan det ulmer i min Barm,
Hvordan det pebler, naar jeg varm
Af Harm og Vrede brænder,
Hvordan Bekymrings Storme gaa
I mine Aarers lønlig Vraa,
Hvor Frygt udi mig vælter,
Hvor Blodet rutter om min Aand,
Hvor Pulsen pikker ved min Haand,
Til Hjertet næsten smelter.
Da ser jeg, salte Taarevand
Igennem Øjet trille kan,
At vise mig den Kilde,
Som i mit Bryst sit Udspring har,
Hvor salt den er, hvor sur og bar,
Og hvor den smager ilde — —

Kingos Bøn havde hans Moder ikke læst med ham. Men med de Tanker skrev han *Helge.* — —

Han var atter Barn herude i sit Barnerige, Naturens Søn. Der begyndte jo al hans Poesi.

Eller — var det ikke Begyndelsen, det, at han var en Søn af to Naturer?

Nu forstod han det: han *var* to Naturer.

Der var en evig Uro i ham, den sydede i hans Blod som Elskov, den gøglede bag hans Pande som Fantasi, skabende, ødelæggende, skikkelseskiftende. Det var hans *Aand,* sagde han siden, naar han skulde forklare sit Væsen, hans Hu. Den var som en Viking paa Havet. Den lignede Havet.

Men han havde jo ogsaa et andet Sind. Det var, som om han sad paa en sval og ensom Plet i en Have, hvor Mennesker gik forbi i Solen, og hørte paa Faldet af en Kilde. Det var som en Kilde: Boble, boble! og saa kom den ikke af Stedet, vilde det ikke heller. Det var hans *Sjæl,* forklarede han, Gemyttet i ham. Naar hans Hu gik paa Vikingetog, sad Gemyttet hjemme og bandt Kranse.

Saadan var det. Han var splittet, han var to Mennesker.

Men saadan havde det jo altid været. Han huskede ikke mere, hvad han havde skrevet som Dreng om den forvildrede Frits og hans artige Brødre eller som umyndig Poet om den vilde Vilhelm og hans blide Ven. Men han huskede *Erik og Roller* og *Hakon* og *Baldur*. Og han huskede sin Fader og sin Moder.

Derfor begyndte han sin Manddoms Heltedigt med Hroar og Helge.

Han saa dem lege, skaanede af Skæbnen, ligesom udvalgte, paa en Ø i Havet i Forjættelsens Morgenluft:

De muntre Drenge lege hist
I Skoven med den Blomsterkvist,
De vil dem ikke skjule.
Mildt vifter Morgenvindens Pust
I deres Lokker gule.

Han sad med dem i det mørke Hus i den bange Forventning — som ved sin Moders Fod en Vinteraften paa Slottet:

Her sidde vi saa stille,
To Kongesønner,
Ved lidet Bord, hvor Lampen
I Hulen lyser —

og følte Haabet som en Fanfare:

Den Tid vil ogsaa times,
Da vi skal tjelde
De hvalte Kongesale
Med lysen Silke.

Han var med dem, da de fandt det gamle Guld under den store Stjerne:

Da grove de Drenge med megen Flid
Alt i den stjernede Midnatstid,
Ung Helge finder den største Ring,
Han gør af Glæde saa højt et Spring,
Ung Hroar finder den Krone klar,
Som Dronning Sigrid, hans Moder, bar.

Han følte Gennembruddets Vælde og Sejrens Svulmen:

Sig Helge fryder
Med kranset Skaft,
Og Mængden lyder
Den nye Kraft.

Saa var han Mand. Og saa —

Hvad var det for en dunkel Skæbne, der fra selve Sejren rejste sig imod ham?

Paa alle Kyster
Slaar Bølgen op,
Og Sivet ryster
Sin Blomstertop.

Nu forstod han det. Den Gang han var brudt frem som en Vaarflod, da han havde sprængt alle Skranker for sin Kunst og sit Liv, da han uden at høre paa den Stemme i ham, som vilde holde ham tilbage:

Men Hroar standser:
Nu Lykken kranser
Min Tinding grøn,
Nu bør jeg bære
Mit Guld med Ære
Som Halfdans Søn —

først over Liget af det gamle bragte det nye til Sejr, — da satte han Havet i Bevægelse. Og Tilbageslaget vilde rive ham med sig.

Han sagde det ydre og mente det indre. Han mente den brusende Sjæl, den stormfulde Sø af Blodets Drømme og Sansernes Syner omkring hans dybe Hjertegrav. Det Hav havde han givet sig hen til for at vinde sine Sejre. Det vilde ogsaa sluge ham.

Af dette Hav var i disse hans Manddoms Aar, da alle de store Tanker, der i hans Ungdom drev over Havet som gyldne Skyer, havde løst sig i Dunst og Dampe, opsteget den Havfru, der var Havets eneste Herskerinde og Heltens dybeste Skæbne.

Ingen Tang i Haaret, intet Fosfor i Øjnene — han var ingen »naturfilosofisk Malerpoet« — men et tyndt

og flagrende Sølvermor omkring de dejligste Lemmer. *En Kvinde!* — han var en Mand. Eva var Adams Skæbne.

Den var begyndt, da han først havde fulgt sin Higen efter Kvinder, da han saa »den frysende Fiskerpige« i Heltens Brynde vokse »med Arme svulmende hvide« til »den største Skønhed, Jorden har, slumrende ved hans Side«.

Da havde Havfruen sunget Forbandelsen over det skummende Hav, »Vellystens Bæger«:

Helge skal spredes som Avner for Vinden,
Listigt har Kvinden
Saaret hans Hjerte,
Lysten, som hun ham i Armene lærte,
Vældigt skal bruse,
Barmen ham knuse.

Han var Ægtemand, Kvinden var bleven Brud, Bruden Moder. Endnu følte han den vilde Higen. Endnu —! mest nu! Han var alene, som da han var ung, skilt fra sin Hustru, som var frugtsommelig, uden Børn hos sig at lære ham rene Tanker — herude, hvor han havde smilet og grædt og sværmet som ung — uden at sværme mere.

Her havde han haft Rosenaar. Det var atter Rosentiden.

Nu Somren er atter tilbagevendt,
I Skoven tændt
Har Freja de knoppede Roser.

Det pinte ham at se dem igen — falske Løfter om en Lykke, hvorfor han var bedraget:

Ham synes at skue kun Spot og Had
I Blomstens svulmende Bæger,
Han harmes over det Rosenblad,
Som lefler i Vinden og leger.

Hvor ofte var han ikke bleven bedraget, han, »den tit bedaarede«. Først Havfruen, saa Kvinderne.

Han tænkte især paa een. Han saa hende som en Dronning paa en Trone:

Det maatte hver Ungersvend tilstaa,
At aldrig han end i Verden saa
Slig elskovvækkende Kvinde.

De store Lokker, i gylden Pragt
Om Halsen lagt,
Ej Svanebrystet bedækker,
Den fulde Læbe med Vellyst ler,
Men naar man i hendes Øjne ser,
Da Stolthedsblikket forskrækker.

Eller endnu skønnere, endnu stoltere, til Hest imellem Mænd, i Spidsen for Mænd:

Hun sad som en Valkyrie, med Blikket højt og stolt
Og Brystet under Bulerne for Elskov saa koldt.

Oehlenschläger kom i disse Aar meget i Teaterdirektøren, Etatsraad Olsens Hus. Der kom baade fine Folk og skønne Aander, ja Skuespillere. Oehlenschläger kom der især, siger han, for Damernes Skyld. Etatsraadinden, der var et Par Aar ældre end han, var stor og yppig, en straalende Værtinde. Hendes Svigerinde, Ritmesterinde Vilhelmine Balle, gift med en Søn af Biskoppen, var »skøn og yndig«. Hun havde Pigesind, var frisk og djærv; i sit Hjem i Horsens havde hun med Fornøjelse omgaaedes Prinsesse Charlotte. Den militære Frue, der havde mere Sans for Livets Fest end for Livets Poesi, tog imod hans Hyldest som en Dronning. Da han bragte hende et Digt, han havde skrevet til hende, og bad om at maatte læse det, sagde hun smilende: »Gerne! naar det blot ikke er for langt.« Saaledes havde endnu ingen taget imod en Hyldest af Adam Oehlenschläger.

Paa denne skønne og stolte Værtinde tænkte han, da han i *Helge* digtede om den kampglade Dronning Oluf, den fruerstolte Jomfru, ved hvem Havfruen fyldbyrdede sin Hævn over Helten.

Det syntes ham maaske, som om dette Hus ikke var uden Forbindelse med den Skæbne, der ramte ham. At denne jydske Dame tog saa koldsindigt imod hans Hyldest, det betydede, at der var en Kres, en af de bedste i Landet, hvor man vragede ham. I dette

Hus, hvor mange muntre Gæster larmede, og Poeten med Møje betvang Heltekraften for at gøre Figur i Selskabet, fik Jens Baggesen straks efter sin Hjemkomst sit faste Tilhold og fordunklede ved sine spillende selskabelige Talenter ganske den uselskabelige Glorie af Oehlenschlägers Geni. Snart efter trak Adam sig tilbage saa vred som Akilles. Naar der taltes i Byen om de baggesenske Fester i Olsens Hus, og han fik at vide, at der havde han atter været paa Tale, vidste han, hvad det var for Kranse, man flettede ham. Han maa have været til Mode som Helge, da han hører, at Dronning Oluf ved en aarlig Glædesfest hylder Mindet om »den i Lædersæk begkronede«.

Det var Tilbageslaget af hans Overmod. Han havde sat Havet i Bevægelse.

Men hvad Del saa ogsaa disse Kvinder havde i den langsomme List, hvormed den undergaaende Jætteverden pønser paa at rive Kronen af den sejrende Helt — dette *var* hans Skæbne.

Ikke den eller den Kvinde var det, ikke disse Fruer. Men Kvinden, Kvinden!

Hvad hjalp det, at Kilden i den Rosensommer, da Adam genoplevede sin Barndom, rislede ved hans Fod som et Barn, der nynner, eller at Sundet i det Fredens Aar 1814 plaskede om Sjællands lykkelige Bredder som en Sang om en mild Gud, der kroner Aaret med Grøde:

Stolt risler jeg
Ad Bølgens Vej,
Højtsiddende paa Hvalen,
Med Perlekrans,
I Morgenglans,
Og skuer over Dalen.
Nu Sjællands Kyst,
Som er min Lyst,
Jeg faderligt vil pleje,
Jeg jager Sild fra Grunden op
Til hvert et Fiskerleje,
Thi Sjælland med sin Bøgetop
Er dog mit Yndlings-Eje —

hvad angik det *ham,* naar Havet væltede sig om hans Hjerte?

Vælter, I Kattegats skummende Bølger!
Havfruen dølger
Ikke sin Glæde.
Skum, o du Skibenes farlige Stræde!
Rør dig fra Grunden,
Hævnen er funden!

Han var træt af denne Brusen. Hvad havde han ikke oplevet i de femten Aar, siden han som tyveaarig Svend havde drømt og haabet og elsket i denne grønne Have!

En sælsom Følelse, Reigin! dybt besjæler mig,
Nu da jeg ser de samme Grenes Fletninger
I Kæmper-Egen, samme Borg med sine tre
Forgyldte, smækre Spir, og Sivet, Bølgerne.
Hvor meget har i femten Aar forandret sig!
Naturen ej: den fælder kun sit Vinterhaar,
Og Lokken krølles atter ung paa Kvistene,
Naar Solen varmer. Mennesket kun blegner som
Døgndyret. Morgen ser hans Larve, Middagen
Udfolder Elskovsvingerne, mod Aften alt
Er Gubbefluen rynket, mat og gisper — dør.
End føler jeg mig mægtig i min Manddomskraft,
Men Ungdoms-Rosenstøvet har alt Skæbnens Haand
Plumpt visket mig af Sommerfugle-Vingerne.
Forsvundet, som en Drøm, er nu et daadfuldt Liv,
Og dybt i Kæmperbarmen blev for ældre Mand
Kun mørk Erindring, Længsel og Sørgmodighed.
— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Mig lærte Tangkær Vellyst. Vilden Ungersvend
Kun skued da i Kvindens Skønhed Maalet for
Sin Attraa, der beruste kort og hæved ham
Stolt over hende. Men de vilde Glæders Rus
Bortdunster brat og efterlader Sjælen sløv.
Tit naar paa mine Vikingstog jeg gæsted snart
En fremmed Konge, snart en Jarl og saa hans Viv
Med sædelige Lin og ædle Jomfruer,
Som rakte Hornet mig til Velkomst, medens rødt
Blyfærdigheden farved deres Liliekind,
Da følte jeg, at kvindlig Adel, gode Jarl!
Fortjente mer, langt mer end Tangkærs Yppighed
Og Olufs Blussen. Langsomt er jeg modnet først.
Mit stolte Hjerte blødnedes; da lærte jeg,

At Freja, Frigga, Sjofna, Valhals yndigste
Ej komme selv, men vise sig i Kvinderne,
Og helligt blev mig mer og mer det hulde Køn — —
Dog fandt jeg aldrig end, hvad Hjertet ønskte sig,
Og Tangkær, Oluf stod som vrede Spøgelser
Og vinkte mig fra Yndighedens skønne Lund
Til fæle Skygger, tunge Pligtopfyldelser —

Det tungeste var ikke, at han havde bruset: Adam maatte bruse. Men det var tungt, at han ikke nu, da han var træt af Havet, kunde faa Foden fast paa Jorden.

Det var det tungeste, at i det Øjeblik, han favnede Jordens skønneste Idyl, blev den en grusom Tragedie.

I den femogtrediveaarige Faders Sind voksede i disse Aar en Følelse, som han aldrig før havde kendt eller skildret.

Paa Gulvet i hans Stue legede hans lille Pige — en treaars Glut, »saa væver som en Lærke, saa buttet som en Aal«:

Men naar man den stift i Øjnene saa,
Da spilled saa lumsk det falske graa.

Men Adam saa ikke sit Barn stift i Øjnene. Min Fremtids Haab! min Manddoms Lyst! kalder han hende i et Vers til hendes sjette Fødselsdag. Han frygtede ikke for Skulde, han haabede paa Yrsa.

Dette Barn vilde blive en Kvinde, et dejligt Billede af hans Ungdom, en Helligdom for hans Sjæl.

Og ikke det blot. Ikke blot en Ungdomskilde, der gav Narkissos hans tabte Billede tilbage, men et Lys i hans Hjem, en Arneflamme.

Der var ingen Arne i hans Hjem. Intet grønt Træ, som han havde drømt om, i hvis Skygge han skulde sidde rolig. Christiane var ikke den Mildnerske, han havde haabet. Barnet skulde blive det.

Han var hjemkær fra sin Barndom. Den Aand, der stille svæver over vort Hjem — skrev han i disse Aar — bidrager til at danne Menneskets Hjerte, skænker ham Fred og Ro, naar han overlader sig til den, og hævner sig paa Sindet med ængstelig Uro,

naar det alt for flygtigt og vildt overlader sig til fremmede Indtryk.

Naar da denne Fredens Aand kom til ham i hans Stue som en Pige og kyssede hans Pande med jomfrurene Læber — skulde han da endnu bruse og forvirre hendes Klarhed? Eller skulde hans Sjæl endelig blive rolig som en Kilde for at drikke det dejlige Billede?

Skulde han altid være Helge og aldrig en Hroar?

For første Gang i disse Aar maatte Adam græde, ikke over den Ungdom, han havde tabt, men over den Manddom, han havde vundet.

O min Broder, fredegode Hroar i din Bøgeskov!
Hil dig, du har valgt det bedste, fromme, lykkelige Drot!
Blodet flyder let og roligt i dit Bryst som Kilderne
Ved dit skyggefulde Lejre, stormer ej, som Helges Hav.

— Han havde atter som for ti Aar siden, da han skrev *Aladdin,* digtet sit Livs Poesi.

Aladdin er et Gennembrud, *Helge* er en Krise.

Den var længe forberedt. De to Sjæle i ham, der havde forberedt hans Ungdoms Poesi, der havde leget i hans Romantik og forsonet sig i hans Klassik, havde skilt sig i hans Manddoms Realisme.

Helge er en Afslutningsfigur, den sidste i Rækken, som i en Ættesaga et Hoved højere end sine Forgængere. Han er fyrig som Eigil, vild i Striden som Soldaten i *Ludlams Hule,* dumpt urolig i Freden som Ridderen paa Rinbjerget, fortæret af Elskov som Hagbarth. Han samler og slutter. Ad denne Vej er det ikke muligt at gaa videre. Da Helge vender sig med Rædsel fra sit Skib, den fæle Drage, der bragte ham hans Ungdoms Sejr og hans Manddoms Fortvivlelse, kom Oehlenschläger i Land fra Havet.

Paa samme Tid komme de spredte Antydninger af det stille Livs Poesi — Ingild og Ro, Robin, den sørgmodige Alf og den modnede Alger i *Hagbarth og Signe* — langsomt til Klarhed i Billedet af Hroar, »den sjældne Broder«, der begynder som en Kryster

og ender som en Stridsmand »uden Plader«. Da Helge tager Kransen af sin Hjelm, for at man skal bringe den til hans Broder, ved man, hvem der arver Riget.

Og han havde atter, som i *Aladdin*, digtet Tidens Poesi.

Da han digtede det Billede, hvor Helge langsomt rider ind i Kæmpehøjen, der lukker sig efter ham, havde Avisen lige bragt den Efterretning, at nu var General Bonaparte ført som Europas Fange til Elba. Eventyret var ude. Napoleon, som Aladdin kunde takke for sin Lykke, Hakon for sin Storhed, følger Helge til Graven. Oehlenschläger har godt forstaaet, hvad Slægtskab der var mellem hans Helte. Paa det Sted i *Erindringerne*, hvor han fortæller om *Helges* Tilblivelse, har han indskudt en længere Betragtning af Napoleon og Napoleonstiden. Napoleon var et Geni, men han havde ikke Kærlighed. Tiden var en Genitid, en Heltetid, men — — men — —. Og nu knejste Middelmaadigheden i Vejret med sit Aalehoved!

Og dog — Kongen er død, Kongen leve!

Napoleon er gaaet til Grunde. Men endnu sidder Frederik den Sjette, fredegod (efter den daarlige Fred) paa sin Stol i Danmarks lemlæstede Rige.

Hjemad, hjem! Hjem fra Havet!

Saa sejle vi hjem ved Medbørsvind
Til det kærligtvinkende Fædreland,
Huldt Ægir blæser i Sejlet.

Det var Tidens Vise.

Det er Mandens Vise. Adam havde atter, da han digtede *sin* Poesi, *Tidens* Poesi, digtet *Adams* Poesi. Ingen Kvinde kan forstaa Oehlenschlägers *Helge,* som en Mand kan det. Den, der er Yngling og oplever et Gennembrud af skjulte Kræfter, kan endnu opleve *Aladdin*. Den, der er Mand og har gennemlevet ikke blot *den* Krise, hvorved Ungdom bliver til Manddom, hvor man opgiver at flakke paa Havet

for at bygge paa Jorden, men *den,* hvor Manden besejrer den vilde Higen i sit Blod for at se sit Barn i Øjet som en Fader, har oplevet *Hroar og Helge.*

To Aar efter, at *Helge* var digtet, sad Oehlenschläger atter ved Kilden i Frederiksberg Have og hørte Draaberne falde.

Ak, Herregud! hvor Tiden gaar!
Den ene Dag aldeles som den anden,
Ret som et Kar, der staar, hvor Regnen falder,
Kun Dryp i Dryp, en lille Draabe hver Gang,
Og før man ved deraf, er Karret fuldt.

Havet havde gjort ham urolig, Haven gav ham Hvile. Der er intet i Naturen, som formaar at knytte Sind og Tanker saaledes til det roligt bestaaende som den Plet af Jord, der er fortrolig med mit Liv, fordi den er fyldt af mit Liv. En Skov, en gammel Have, der hilser mig i min Manddom med den samme rolige Uforandrethed, hvormed den var Vidne til mine Barndomslege og min Ungdomsuro, giver mit Sind et trofast Indtryk af Livets rolige Vækst og skønne Sammenhæng. Under dette Træ sad min Fader og Moder, da de var unge, her legede min Søster og jeg, da vi var smaa, og her sidder nu jeg og ser mine Børn lege de samme Lege. Al mit Livs Poesi er i saadant et Træ. Saaledes vil jeg vokse, stærk som det, stille som det, sætte Ring paa Ring om Kernen i mit Indre og skyde dybe Rødder i min fædrene Jord.

Saaledes sad nu Adam under Bøgen.

Den holder mig i kærlig Favn
Alt med sin Gren saa kroget,
Stammen viser mangt et Navn,
Og Barken er saa broget.

Jeg kender vel de rustne Søm,
Som holde Bænkens Planker,
Der havde jeg min Ungdoms Drøm
Og mine første Tanker.

Det var ham helt underligt at tænke, at han virkelig nogensinde havde haft andre Tanker end Bøgetræerne i Frederiksberg Have.

Paa Bakken stod den gamle og saa ind imod Byen. Adam havde ikke mere Sind til at finde »Paale« komisk. En Jætte, ja men en *Berggelmer,* »den gamle paa Bjerget«, ham, der havde reddet sig fra Havet paa »Fredens Bjerg«. Det var ham mere end et Ordspil, det var et skønt Billede af Overlevelseskraften, som Træerne i Haven, et Forbillede i *at vokse.*

Imellem Oehlenschlägers Papirer findes en Afskrift af et Digt *Saa eller Saa* af en ubekendt tysk Digter og derunder:

Dette herlige Stykke, hvori min salig Faders hele Filosofi, Livslykke og Levnedsløb udtales, har han afskrevet her med egen Haand.

A. Oehlenschläger.

Der staar blandt andet:

1

Syd eller *Nord* —

Naar kun dit Hjerte huser
En Helligdom, hvor Gratier med Muser
Om Guders Troner gaa i Kor.
Den ydre Armod kuer kun den indre,
En kraftig Aand faar Kraft af Nordens Vintre.
Syd eller Nord,
Blot Hjertet staar i Flor!

2

By eller *Land* —

Kun ej for snæver Muren,
En lille Plads, lidt Grønsel af Naturen
Til Skygge imod Solens Brand,
Til Stedet, *hvor* — blev Livet aldrig bundet,
Hvem har vel Lykken uden for sig fundet?
By eller Land,
Hvad gaar det da dig an?

7

Søvn eller *Død* —

Velkomne er I begge,
De trætte Øjenlaag til Ro at lægge,
Forbi er Jordens Lyst og Nød!

Det stakkels Liv maa ej saa længe vare,
Hvorfor saa skønt og dog saa hastigt fare?
Søvn eller Død,
Dog straaler Morgnen rød.

Saaledes maatte han vokse.

Fra disse Aar var Adam ganske sin Faders Søn. Med sin Kone og sine Børn besøgte han ham som Regel hver Søndag hele Aaret rundt. Om Sommeren gik han næsten hver Eftermiddag alene til Frederiksberg. Kom han hjem fra en saadan Tur, især naar han havde været stærkt betaget af gamle Erindringer, som en Gang, da han havde været indenfor paa Bakkehuset som i gamle Dage, kunde han lyse af Friskhed og Glæde. Det var, som om han kom fra Hjemmet.

Fra *Helge* til *Hroar* gaar Vejen i Oehlenschlägers Liv og i hans Poesi over Frederiksberg Have.

Digtrækken *Frederiksberg* fra Sommeren 1816 er ikke Naturpoesi, men Familiepoesi. Den jævne Tone, der mere ligner Nynnen end Sang og allermest den begejstrede Hvisken, hvormed Oehlenschläger i fleres Selskab plejede at tale om Ting, der laa ham paa Hjerte, kommer af, at det er digtet, som det første og smukkeste Digt — efter den ærbødige *Hilsen til Dronningen* — siger, *til mit Hjem og mine Børn.*

Fra *St. Hansaftenspil* og *Jesus i Naturen* til *Frederiksberg!* Et tydeligere Tegn paa, hvorledes Poesien, der i Napoleonstiden havde søgt at omfatte den hele Natur, under Restaurationen indskrænker sig til de privateste Krese, gives ikke. Oehlenschlägers Digt er en ganske privat Idyl i Slægt med dem, Adam havde skrevet før sit Gennembrud som Romantiker og gjort Nar af i *St. Hansaftenspil.* Endogsaa Cathrine, den tro, den huslige Pige, fejrer sin Apoteose. Som hun sidder der paa Flyttelæsset, er hun en helt symbolsk Figur, en Gudinde for den Huslighedens og Borgerlighedens Poesi, der nu er under Fremrykning.

I dette Digt ser man, topografisk, som paa et Grund-

rids, den oehlenschlägerske Poesis Krese — den Tomt, hvorpaa Aladdin *nu* maatte bygge.

I Midten den idylliske Adam, hvilende ligesom under en Rast i Arbejdet, drømmende om det tabte Eden; uden om ham en lille huslig Kres, Børnene nærmest, fordi han i deres Selskab føler sig som Barn igen; længere ude i Frastand mellem Træerne en Sværm af søndagsklædte Mennesker i anstændig Glæde. Det er Folket, for hvem han skal virke. Uden om det hele den grønne Haves Velbehagelighed.

Dette er den rene Idyl. Det verdensomspændende Geni sammenpresses under Tidens Tryk til det hjemmekære Gemyt. Adam digter fra nu af især med Gemyttet. Der er mere reel Kærlighed til Mennesker i *Frederiksberg* end i *Jesus i Naturen*. Det er betegnende, at Digteren nu, da han skal vælge mellem Haven og Søndermarken, øjensynlig foretrækker den første. Søndermarken er romantisk, Haven er gemytlig. Søndermarken er som en Ridder, der trækker sig tilbage fra borgerligt Selskab:

Og denne tætte Stimmel
Af Mennesker, som vandre!
Din bedste Skønhed mangler, Ensomheden.

Haven er lav og jævn og aaben, som en Borger:

Jeg elsker denne Vrimmel
Og deler glad med andre
Den Salighed, som trives i mit Eden.

Blankt og stille som Kanalerne i Haven spejler hans Vers, der før var saa urolige, Billedet af Søndagslivet her ude: Sværmen af de spaserende i Gangene, ikke blot de unge Piger med Langsjaler og Kysehatte, men Faderen med Barnevognen og de børnbehængte Ammer, den ærbare Munterhed i Beværtningerne i Byen og — Kronen paa det hele — den kongelige Idyl i Frederik den Sjettes Sejlads paa Kanalen. Dette er Oehlenschlägers Danmark.

ꝏ

Fra Frederiksberg gaar den lige Vej til *Hroars Saga*. Det er en kongelig Idyl.

Allerede Hroars Residens ligner paafaldende Frederik den Sjettes. Husene, af Træ, men de bedste af brændte Stene, var adskilte fra hinanden ved Haver og Gærder. For Enden af en bred Trægang imellem Staden og Fjorden laa Kongens Lystgaard, hvor han boede om Sommeren. Indbyggerne var dels Kongens Mænd, dels Haandværkere.

Og paa samme Maade ligner Hroars Regering Frederik den Sjettes. Kongen vil stræbe fort i Omsorg for Landets Tarv, Livets Udvikling, Hjertets Fred. For det fredelige Næringslivs Udvikling sørger han ikke mindre end for Hærens Opretholdelse. Som Frederik den Sjette efter Freden ophørte med Adjutantregimentet og styrede Riget gennem Statsraad og Kollegier, føler ogsaa han, at Enevælden trænger til Arme. I Spidsen for Hæren stiller han den barske og rettænkende Regin Jarl — man tror at genkende den myndige A. W. Hauch, med hvem Oehlenschläger i dette Aar havde et Sammenstød, der først lærte ham at agte den Art Karakterer. Men til Marsk over alle sine Kunstnere, Haandværkere og Arbejdere indsætter han Vaulundur, den berømte Smed. I hans Værksteder modtager man det oplivende Indtryk af en blomstrende Værkflid. Unægtelig, den herlige Smed har fulgt med Tiden. Vaulundur, Oehlenschlägers kækkeste Ungdomsdrøm om Kunstens frie Stolthed, i Frederik den Sjettes Tjeneste som Direktør for *Fonden ad usus publicos!* Han har da ogsaa forandret sig med Aarene, er dansk Patriot og sjællandsk Godsbesidder, jovial, en Mellemting mellem Thorvaldsen og Kobbersmeden i *Genboerne*, lidt tunghør og som alle Haandværksfolk meget for at høre Eventyr.

Endelig er der mellem de to Konger den personlige Lighed, at de begge er lidet anselige Mænd og meget tarvelige. Hakon Jarl var et Hoved højere end alt Folket, og i Aladdins Klædekammer var der bedre Pragtstykker end Hroars »bedste, mørkegrønne

Kofte«. Kong Hroar lader et strandet Skib med kostbare Kvindetøjer brænde, Kong Frederik forbød i 1813 Damerne ved Hoffet at bære Slæb. Selv lod han sine Benklæder vende.

Men Oehlenschlägers Hroar har dog unægtelig en dybere Betydning end at være en undersaatlig Hyldest af Dannerkongens Visdom. Denne Hroar er den »Ro, som rolig leve vilde ved den roligstille Kilde«, som Oehlenschlægers Romantik kørte forbi med et Skuldertræk paa *Langelandsrejsen,* men som hans Manddoms Poesi havde lært at kende. Han er Tidens Helt, større end den, der har indtaget en Stad, fordi han har overvundet sit Sind. Han er Oehlenschlägers Sejr over sig selv.

Og endnu mere. Idet Oehlenschläger i sit eget Sind føler, hvorledes den stille Kraft overlever de store Omskiftelser, forstaar han for første Gang ret noget af det bedste i sin Nationalitet. Hos de bedste af sin Samtid, mest hos dem, der stod ham nærmest, Hans Christian og Anders Sandø Ørsted, saa han den samme stille Kraft arbejde paa Danmarks Fremtid. Han har vistnok set Hroar for sig, en liden midaldrende Mand med glat Askehaar og graa Øjne, med ørstedske Træk. Der er i al Fald i denne kongelige Sjæl stærke Spor af de to Brødres rolige Visdom og milde Humanitet og i den hele Fortælling, som blev digtet to Aar efter Adskillelsen fra Norge, og hvori der første Gang i Oehlenschlägers Poesi polemiseres imod norsk Stortalenhed, en egen dansk Tone, af Storheden i det smaa, som ikke før saaledes har ladet sig høre. *Hroars Saga* er mere national end *Stærkodder* og *Palnatoke.*

Det er dansk og ørstedsk, naar Oehlenschläger lader Hroar, træt af at høre Hofgoder og Skjalde tale som Daarer om Gimle, vederkvæge sig ved en Bondes jævneste Tale om sin Plov. »Thi Menneskets Sjæl er et Billede paa Gudernes Kraft, og den afspejler sig i det ringe Sandskorn saa vel som i Dovres højeste Klipper.« I den Maade, hvorpaa Kongen over for de

fanatiske Offergoder hævder den sande Gudsfrygt som ren Menneskelighed, genkender man H. C. Ørsteds og Oehlenschlägers Holdning overfor Grundtvig. Han vil i en utaalmodig-modig Tid vise Mod i Taalmod. Saaledes som han møder Fjendernes Angreb med tavs Rolighed, ønskede Ørstederne, at Oehlenschläger skulde forholde sig under Fejden med Baggesen. Den Livsfilosofi, han forkynder i et Uddrag af *Hávamál* med betydningsfulde Forandringer, er jævn oehlenschlägersk Moral; der er ægte oehlenschlägersk Sværmeri i hans tungsindige Aftendrømme.

Men Hroar er ikke Adam. Thi Hroar er ingen Skjald. Han mangler Indbildningskraft og »Styrke i Sproget«. Hroar er da et Udtryk for det i Ørstedernes danske Humanitet, hvormed Oehlenschläger følte sig beslægtet, og som han følte overlevede hans Digterdrømme. Han er uagtet sin Blødhed intet uværdigt Billede af en rolig Aandsform i en urolig Tid.

Fra dette Standpunkt af tilkæmpet Ro betragter Digteren nu sin urolige Ungdom. Fiskerens Sang om Havet, der besejres af Fiskerkonens Sang om Hjemmet og Haven i første Kapitel, er de fortsatte Motiver fra *Helge,* der forberede den afgørende Opgørelse.

Hroar bliver bevæget, da han hører om Broderens Død, fordi han har forstaaet ham. »Saaledes,« siger han, »funkler og dør et Stjerneskud. Saaledes synker en Vaardag, blomsterfuld, men uden Frugt. Her sidder jeg Myre og furer min Tue.« Saaledes følte Oehlenschläger for Napoleon. Og som han taler om ham i *Erindringerne,* taler Hroar ved Helges Gravøl: »Helge kæmpede for Æren. Men det er ikke os selv, vi skulle vie Tjenester, men Fædrelandet. — Ser hen paa alle de stolte Sejrvindere! Deres Harme sydede og skummede lig Havets Bølger; men med næste stærke Bølgeslag smeltede det stolte Skum og efterlod sig intet Mærke.« Det er Ligtalen over den døde Løve.

ꝏ

I Hroar slutter Adam Fred med Tiden. Rundtom i disse Aars Produktion ser man, hvorledes han bringer sig i Orden, i Overensstemmelse med den herskende Tilstand. Tydeligst ser man det, naar han gennemser sin Ungdoms Poesi.

Saaledes i den nye Udgave af *Frejas Alter*. Den forhenværende romantiske Erke-Gavtyv Guilielmo er nu en alvorlig Kunstner, hvis »Mejsel er helliget hans Fædreguder«. Over for Svigerfaderen optræder han nu med Ro og Beskedenhed, ja holder en hel lille besindig Forsoningstale. Af de elleve Tusinde Jomfruer er der nu »efter Bisværmningen« ikke et Skørt tilbage:

Ej Nordens Kærlighed
Af slig en Flagren ved,
Den sværmer ej som Bi,
Og den er aldrig fri o. s. v.

Han har andet at gøre end at »enflammere Sjælland«. Han kommer hjem med Verdens Agtelse og med Duelighed til at leve som selvstændig Mand for at gifte sig. Med andre Ord: Guilielmo er flyttet fra Adam før Rejsen til Adam efter Rejsen. Oehlenschläger har stillet ham efter Tiden, som man stiller et Urværk.

Ogsaa Vrøvlets frie Uendelighed i de komiske Figurer bliver nu realistisk begrænset. Den er ikke længere som før den umiddelbare Udladelse af det komiske Naturtemperament. Bilbo og den som ny tilkomne Figur Mad. Geldschlingel sludre, fordi de drikke. Oehlenschlägers Komik har i den bedrøvelige Tid maattet slaa sig paa Flasken! Obersten, en Buldrebasse og en Nathue, forklares nu godmodigt som Karakter: »saa megen Vaklen forbundet med saa godt et Hjerte«. Gaardskarlen Jakob opfattes ikke mere med Fantasien som dum, men med Gemyttet: »lige saa godhjertig som dum«. Ja, da han til sidst stiller den usalige Portstolpe, som han i sit brave Hjertes hellige Enfoldighed anser for en Mumie til sin Husbonds Naturaliekabinet, omvunden med Mark-

blomster, op ad Frejas Alter — Dumhedens Attribut i den romantiske Poesis Helligdom! — bliver Adam ganske rørt og dybsindig: »Saaledes kan dette Billede, saa burlesk som det synes, tjene os til en venlig Allegori: Det er Nutidens Blomsterpyramide, som hæver sig fra Oldtidens Grav.« — Nej, kære Jyde, nej! men det er Dumheden, der krones af en stor Digter, fordi den er skikkelig.

Ogsaa den ufuldførte danske Bearbejdelse af *Den vandrende Ridder*, som han med Titlen *Den vandrende Digter* udgav i 1815, er ført ned til Nutiden. Det fortæller, i (meget slette) Heksametre, ligesom Originalen, om Ynglingen, der helbredes for sin ungdommelige Ringeagt for den nærværende Tid, idet han finder en Realitet, et virkeligt Held, som forsoner Oldtid med Nutid. Men den unge Mand er nu Nyromantiker, tysk-patriotisk Bursch og Opponent mod Sentimentaliteten, Familielivet og Børneidyllerne. En ny Figur, en kristelig Fanatiker, der optræder i Kirken bag Ruinen, betegner den ny Modstander af den borgerlige Humanisme, Grundtvig, med hvem H. C. Ørsted Aaret før havde haft det betydningsfulde Sammenstød.

Hvorledes Adam i disse Aar bliver Borger, viser tydeligst Lejlighedssangene. Paa Skydebanen fik Oehlenschlägers Geni først Borgermave. I disse Viser besynges Fredens Goder med ærbødige Hentydninger til det kongelige Navns forjættelsesfulde Etymologi. I en af de bedste af dem fra disse Aar, *Dansk Borgersang* fra 1817, er Tonen *Vil du være stærk og fri* som i den farende Svends Vise i *Ludlams Hule*, men Teksten borgerlig. Tiden hevner. For ti Aar siden havde den unge Apollo troet, at hans Sol kunde smelte Smøralderen. Nu sad Føbos Apollo midt i Smørhullet! En Skydebanevise fra de senere Aar begynder:

I Jordbærfrugtens skønne Tid
Og midt i Rosentiden —

Eftertrykket ligger paa Jordbærrene. Saa ærlig var Adams Poesi altid imellem Brødre.

Paa lignende Maade indsugede Borgerskabet hans Kunst ved Komediespillet i det dramatisk-litterære Selskab, hvis bestallede Festdigter han ligeledes var, og i hvis Øvelser han deltog. Det var, som om denne uskyldige Dilettantisme udviskede dens Grænser. I en Sang for dette Selskab, der er samtidig med *Helge*, og hvori Digteren kalder sit Publikum bort fra det store Teater, hvor Bræderne flyde med Blod og Skærmene skælve, til det lille, tiltaler han sine komediespillende Klubbrødre uden Betænkning som »Kunstens ædle Sønner«. Paa flere Steder udtaler han i denne Tid sin Ærbødighed for Mængdens Dom, den offentlige Mening, »denne saa retfærdige og ærværdige Dommer«.

Til Kroningen i 1815 havde Oehlenschläger skrevet Digte og blev i den Anledning Ridder af Danebrog. Fra da af var hans Poesi een af Institutionerne for Kongeriget gamle Danmark. Ved samme Lejlighed gjorde han Bekendtskab med Thaarup. Ingen af dem kunde komme til Hoffet. Thaarup havde paa sin Bondevogn fra Smidstrup medbragt Fødevarer; i en lille Bondestue drak de to Digtere Kongeparrets Skaal. Det er Fædrelandshistorien som Idyl: Fortid og Nutid uden Erindring om, hvad der ligger dem imellem, Historien selv, i en Hytte ved Foden af Kongens Trone.

Aaret efter tilegnede Pram, samtidig med at han i et Tidsskrift oversatte en tysk Litteratur-Artikel, der angreb Romantikken og Goethe og Schiller, Adam Oehlenschläger en Oversættelse af en Tragedie af Voltaire og hyldede ham som sin Hædersven. — I disse Aar lærte Oehlenschläger at spille L'hombre.

Men det var andre Lyde end Borgermusikken, der i disse Aar blandede sig i hans Arbejde. Naar han sad i sit Arbejdsværelse, hørte han det suse i Stuen ved

Siden af som i en Humlerede. Det mærkes stadig paa hans Poesi, at han havde et Børnekammer ved Siden.

Han, der havde saa tungt ved at være Ægtemand, havde saa let ved at være Fader.

Kong Helge hører den spæde Lyd,
Hans Øje vædes af Faderfryd.

Han trykkede Glutten til sit Bryst:
Nu kender jeg først den bedste Lyst.

Han havde et svulmende Faderhjerte. Da han i Efteraaret 1816 skulde rejse udenlands, laa han den sidste Aften paa Tæppet ved Kakkelovnsilden og lod de smaa kravle over sig. Børnene lo og mærkede ikke, at hans Ansigt var badet i Taarer. Naar han paa Rejsen spaserede i Paris, kom det over ham, at han vendte sig om, som naar han gik hjemme i Frederiksberg Have, og raabte: Naa! Hans og Lotte! Hvor bliver I af? Og naar saa ingen smaa Næver kom og fattede om hans Finger, blev han bedrøvet. Et Sted tager han som Fader Afstand fra den bekendte Tante-Æstetik, at Børn er sødest som ganske smaa ligesom Kattekillinger. Skønt han indrømmer, at de smaa Børn har »en særdeles behagelig Runding«, som de større savne, ønsker han dog meget at følge med alle Perioder i deres Udvikling, og det er ham en Sorg, at han paa sin Rejse maa nøjes med Moderens skriftlige Referat af et smukt Kapitel. Man mærker i hans Forhold til Børnene kun lidt det æstetiske Arrangement. Lotte opdroges dog nok — til Kamma Rahbeks Forargelse — forceret til en skøn Sjæl; to(!) Aar gammel kunde hun fortælle Eventyret om Aladdin. Da han kom tilbage fra Udlandet, gik han ikke straks hjem, men sendte ligesom Helge først en Spejder, for at Børnene ved hans Ankomst kunde være rene og i smukke Klæder. Han gjorde meget af smukke Klæder. Det var ham en Sorg, at Christiane ikke delte denne Sans. I et Brev fra en senere Rejse beder han hende sørge for at have nogle smukke Klæder, til hun skal gaa med Far og Børnene paa Frederiksberg.

Man skal lede efter en saa stærk og naiv Sans for Familielivets Poesi som denne danske Adams. Da Frederik den Sjette kom hjem fra Wien, spændte Folk Hestene fra og trak hans Vogn. Da saa Københavnervittigheden fik travlt med denne nye Slags Heste, skrev Oehlenschläger et Digt, der indeholder et Argument, som det ikke er enhver givet at hitte paa. Hvorledes? siger han. »Mon Fader og Moder *som Heste* trille Til Skoven hisset den elskte Lille?« I *Frederiksberg* udpeger han af Søndagsvrimmelen i Haven øjeblikkeligt Faderen med Barnevognen.

Hans Religion var i disse Aar Vorherre og hans Søn og Hans og Lotte:

O Allah! huld du os beskytte
De elskte dyrebare smaa!
Til Guld forvandle de vort Straa
Og gør et Palads af vor Hytte.
Hvo vilde vel sin Lolo bytte
For al den Skat, som findes maa?
Ved vore Børn har Du os givet
Det sande Himmerig i Livet.

Den Aften, da han rejste fra dem, følte han Dødens Smerte og den himmelske Kærlighed. Deres Fødselsdage vare ham Højtider for Livet. I et Brev beder han Grev Schimmelmann undskylde, at han ikke, som han havde lovet, kunde spise hos ham den næste Dag, fordi det var hans lille Johannes' Fødselsdag. Han ved bestemt, at Greven vil forstaa ham.

Naar han om Morgenen paa en saadan Dag kom ind i Dagligstuen og saa Solen skinne paa det lille Fødselsdagsbord med den hvide Dug og Blomsterkransen om de tarvelige »Presenter«, saa blussede han, som han siger. Og naar han sad ved Middagsbordet med Bedstefædrene og nogle faa Venner, og Skaalen blev drukket for Dagens lille Helt, fik han Taarer i Øjet og gøs af Begejstring. Det var en Forudfølelse af Himmeriges Glæde. Det er betegnende, at hans Skildring af denne Stemning forekommer i et Digt til en national Mindefest, Prologen

til Holbergsfesten. Saaledes forstaar han nu Poesien i det store af det smaa og ser Folkets Liv fra Børnenes Stue.

Og i denne Stue glemte den store Digter, at han var Mand. De Ord i *Frederiksberg* — hvori en Mand i Selskab med sine Børn erindrer sin Barndom — som Adam skrev til Sophie: *Lad Børn os atter være!* skriver Oehlenschläger til alle. Hvilken Nød at være en Mand i denne arme Tid. Manden er død, Barnet leve! Naar Adam om Søndagen var med sin Famile paa Frederiksberg og saa den gamle paa Bjerget, barneglad, lege med de smaa, fandt han i deres Leg den højeste Visdom.

Det er et skønt Syn, siger han (i *Hroars Saga*), at se en snehvid Olding spøge med et rødmusset, blomstrende Nor. Dette har nylig forladt sin Vugge, hin skal om kort Tid lægges i sin Grav. Livet med alle sine Bedrifter og Begivenheder ligger imellem dem, af Glutten endnu ukendt, af Gubben forglemt. Venligt spøgende beskæftiger kun Øjeblikket dem, og alt, hvad de føle, er Godhed for hinanden. Medens Tidsalder kæmper med Tidsalder i evig Strid, række Barndom og Alderdom hinanden de kærligste Hænder. Manden i sin Kraft ser ofte med Foragt ned til Barnet og Oldingen. Han lægger ikke Mærke til, at disse eje, hvad Styrken ofte bringer ham til at savne: Uskyld og Kærlighed; og at begge ere, hvad han var, og hvad han i det højeste kan vorde.

Det er Menneskelivet som Idyl, Barndom og Alderdom, uden Erindring om, hvad der ligger imellem, Livet selv, forsamlede i en Legestue. Naar Uskyld og Kærlighed er Naturens og Menneskelighedens Krone, hvad er da det største Geni, den største Helt mod det mindste Barn? Det er gaaet Adam som den hellige Kristofer, hvis Legende han i disse Aar har oversat; han har dyrket det største Geni og tjent de største Helte, nu ser han, at Barnet er det stærkeste.

Paa Christianes Fødselsdag den 28. Juli 1817, ti Aar efter at han havde fejret den med Brøndsted i

Paris, var Oehlenschläger i Wien. Om Morgenen sendte han Tjeneren ud at købe Blomster. De, han bragte, syntes ham ikke smukke nok, og det varede længe, før han fik en Buket, han kunde bruge. Den satte han i en Urtepotte, hvorpaa han med store, smukke Bogstaver havde skrevet Dagen og Aaret. Urtepotten blev saa stillet i et Vandfad fyldt med Blomster, og Vandfadet paa den brune Kommode imellem Vinduerne. Saaledes havde han faaet »et smukt lille Altar« i Stand til sin Christianes Ære. Foran dette drak han om Aftenen med nogle wienske Venner hendes og Børnenes Skaal i Tokajer.

Paa dette »Altar« ligge i disse Aar de fleste af Oehlenschlägers Værker som »Presenter«. Over Ruinerne af Frejas sammenfaldne Alter hæver sig i denne Tid Fødselsdagsbordet i Christianes Stue.

For dette Alter er det dramatiske Eventyr *Fiskeren* skrevet, Aaret efter *Helge.* Ikke just til Christiane: i dette Værk, som han senere kaldte *Fiskeren og hans Datter,* mangler Moderen. Paa hendes Plads staar, som paa Morgianes i Slutningen af *Aladdin,* en Grav og en Grædepil. Men til Hjemmet og Børnene.

Det er et Familiestykke. Den korte Sammenligning mellem dette »romantiske« Hovedværk og dets store Forgænger, der findes i *Levned,* slutter med følgende Ord: »Men [det er et indholdsrigt *Men*] ser man i *Aladdin* den fantastiske, sangvinske Yngling, saa ser man i *Fiskeren* den alvorlige, kærlige Fader.«

Hvor Børn sove, kan intet urent trives. *Helge* skrev Oehlenschläger uden for sit Hjem. *Her* flygter den urene Aand fra Børnenes Nærhed. Sovekammeret fremstilles. I Sengen sidder den lille Lolo, en syvaars Dreng med Haar som Avrikler og en Mund som et spaltet Kirsebær, oprejst og har trukket Strømperne paa Benene; ved Siden af ligger den mindste og knurrer; hans barnlige Pludren løber uformidlet over i Faderens Vers (*Unvaten! inte rigtig!* senere rettet til:

Uartig! o. s. v., jvfr. *William er lidt mere gnaven og unvaten end ellers* i et Brev fra Christiane under Rejsen). I dette Kammer tier Havets Brusen, over disse søde Unger har den onde Havfrue ingen Magt. En anden, venlig Havfrue, ret en Bonne af en Havfrue, menneskekærlig og gemytlig som Kysthavet, beskytter dem og deler deres Faders Glæde.

Faderen, Fiskeren Sandib, efter hvem Stykket har Navn, er en af de blødsindede, godhjertede Fædre, som Adam i disse Aar digtede ud af sit eget bekymrede Hjerte. Han har, naturligvis, Næringssorg, er fortvivlet over Gang paa Gang at kaste Garnet ud uden Lykke, da han dog kun begærer lidt Gryn i Pennefjeren til sin Fuglerede og lidt Kød for sig selv, da han for længe siden er inderlig ked af det evige Fiskeæderi. Han er en kærlig Fader og en ærbar Enkemand; friste Kvinderne ham, er et Blik paa hans Kones Grav nok til at styrke hans Dyd. Han er en sangvinsk Natur, som Livet spæger. Han ligner meget Peter Robin i *Ludlams Hule.* Scenen imellem ham og Slavehandleren genkalder den tilsvarende i *Ludlams Hule* mellem Faderen og Soldaten og er ligesom denne den bedst udførte Scene i Stykket. Det er atter her den fuglefrie Letsindighed, der haaner »den tunge Pligtopfyldelse«. Du har godt ved at synge, sa' Bonden til Lærken, du svarer ingen Skat. I Slavindehandlerens fagmæssige Fruentimmerfilosofi er der noget af den gamle Adams Materialisme i dette Kapitel. Efter denne Scene, hvori Sandib sælger sin Datter, er Fiskeren den fortvivlede Fader, indtil han, da han har faaet sine Børn tilbage, føler sig dobbelt lykkelig efter Ulykken. Det er Motion for Faderhjertet.

Det er endnu ikke Alvor. Adam har endnu ikke frygtet for at miste sit Barn og jublet over at faa det tilbage. Aaret efter *Fiskeren* skriver han derimod i *Hroars Saga,* hvor han skal give en Forestilling om

den Salighed, en Elsker føler, naar han første Gang opdager, at han er genelsket: »Saaledes føler en Faders Hjerte, naar Lægen forsikrer ham, at hans eneste syge Barn er frelst fra Døden.«

Paa denne Tid blev den lille Charlotte farlig syg. Det var ellers ikke hans Sag at lade Haabet fare, før det selv forlod ham, men den Gang blev han bange. Imellem hans Papirer er et Digt fra denne Tid, *Da Lotte var syg,* der har et andet Værd end det kunstneriske:

Søde Barn, vort Haab, vor Trøst i Livet!
Lille Blomst! som Digteren blev givet
At forskønne ham den nøgne Vej,
Elskte Glut! forlad din Fader ej!
Mangt et venligt Ideal er svundet,
Lidt kun, hvad han søgte, har han fundet,
Ungdoms korte Vaar var alt forbi,
Hen i Borgerlivet faldt hans Sti,
Hvor, i Stedet for de grønne Grene,
Vissent Mos kun staar paa kolde Stene ....

Livets søde, lille Engel! bliv,
Hulde Billed paa uskyldigt Liv! ...

Godheds Fader ser os knæle ned,
Elskte Lotte! ved dit Lejested,
Ser os med fortvivlet vredne Hænder,
Naar din lille Kind af Feber brænder,
Ser os atter haabe, hulde Nor!
Naar du smiler med et kærligt Ord....

Dine unge Roser skal ej visne,
Ej dit lille Bryst i Døden isne.
Gud, som gav dig Sundheds tynde Blod,
Flytter Anstødsstenen for din Fod,
Og Uskyldighedens Engleskare
Skal dig i Genvordighed bevare,
Karsk og sund vi skal dig atter skue,
Da vil atter Arnens lille Lue
Flamme dobbelt højt til Livets Ven,
Som os gav vort søde Barn igen.

Barnet kom sig. Da Adam var ung og digtede *Aladdin,* følte han det, som om Underet greb ind i

hans Liv. Nu var det ham, som om Miraklet var gaaet igennem hans Stue.

AUGUSTIN:

Der sker ej mer Mirakler.

CAROLINE:

Jo, der gør.
De ske dog tit. Er hver en Herrens Gave
Ej et Mirakel? Var det ej Mirakel,
At Gud mig gav min Frits? Og naar et Barn
Er sygt og blusser tørt i Feberhede,
Naar Lægen tier, trækker tavs paa Skuldren,
Mens Modren græder, Fadren stirrer bleg;
Er det ej et Mirakel, naar den Evige
Dog frelser det? — —

Med en besynderlig høj Tillid:

Det tykkes mig, som om vor Hyttedør
Sig aabned sagte for den hulde Frelser,
Som om han kom og lagde smilende
Sin Haand paa Ligets Isse, vendte sig
Til mig med Trøst og raabte: Græd ej, Kvinde!
Din Dreng er ikke død — —

I dette Øjeblik gaar Døren op. Frits, fulgt af Babli, Reinald, den gamle Bedstefader og en Del Hyrder og Hyrdinder, styrter ind med en stor Blomsterkost i Haanden og iler i sin Moders Arme.

Oehlenschlägers Poesi har i de ti Aar dannet en ny Kres og naaet et nyt Højdepunkt. Fra Barnet i *Jesus i Naturen* til Barnet i *Den lille Hyrdedreng* — det er Udviklingen fra en Ynglings Drøm til en Mands Virkelighed, den »i det reelle forelskede Begrænsning«.

Den lille Hyrdedreng, som Oehlenschläger skrev paa Frederiksberg i Sommeren 1818 over et Motiv, han straks efter sin Hjemkomst havde læst i *Københavns Skilderi* som *Emne til et Digt,* og en Dag lod bringe sin Hustru som en Pakke, der kom med Posten fra Paris, i en meget pyntelig Renskrift med Titelen *Den lille Dreng* og Paategningen *Helliget en Moder fra en Fader,* er Hovedværket i hans Familiepoesi. Den dramatiske Idyl er virkelig, hvad en Idyl altid burde være, et helt Liv i et lille Billede.

I Modsætning til de Fædre, Oehlenschläger nylig havde skildret, som Ulykken gør svage, har han i Fogden Werner i dette Stykke skildret en Fader, som Lykken gør stærk. Forknytheden er som blæst

bort, det bedste og kraftigste i Digterens Natur, den sunde Marv, er udtrykt i denne Figur. Det er, som om Rejsens Oplivelse, de lysere Udsigter for hans Pengeforhold, de mange Beviser paa Menneskers Kærlighed og Paaskønnelse har gengivet ham hans Kræfter. Werner er ikke blot en god Mand, men en værdig Mand, ligesom Oehlenschläger i disse Aar af fremmede skildres som usædvanlig elskværdig, forekommende og aaben, som en Hofmand i ædel Forstand. Han er besindig i Handling som en Mand, men ildfuld i sin Følelse som en Yngling. Hans Sind er let og lyst; han er ikke ufrom, men kan kun finde Gud i dette Liv, der tager alle hans Tanker; han er en ganske jordisk, sanselig Natur. Han er den modnede Aladdin, hans Munterhed er den sunde Rest af den fordampende Sanguinitas. Han er helt Adam.

Idet nu Oehlenschläger i sin Taknemmelighed over sit Barns Frelse føler sig kraftig bestyrket i Tilliden til denne Munterheds Ret, kan han udtale dens højeste Patos. Havde ikke hans naturlige Fromhed, den barnlige, uskyldige Tillid til Gud, Godhedens Fader, og Jesus Christus, Livets Ven, sejret over Dødens og Djævelens barske Prædikanter? Da Præsten har bragt Werner det Bud, at hans Søn er død, da udlades det vældige Naturtemperament. Han hyler, han smelter, og han begejstres:

Sig, ved du, hvad det er at være Fader?
Du stirrer paa dit melankolske Kors
Og tænker kun paa Død, paa Synd, paa Smerte,
Tilintetgørelse. Med Angstens Sved
Du beder i Getsemane og bløder
Paa Golgata. For dig er Livet kun
En taagefuld og sørgelig Langfredag.
Hvor der er Børn, der er en evig Jul,
Der blomstrer steds Uskyldighedens Fest,
Der smiler Modren med sit Barn paa Skødet,
Mens Stjernen funkler saligt over Hytten;
Der sjunger Engelen bestandig henrykt
For Hyrderne paa Marken sit Hosianna.
Thi Barnet gør sin Far til Barn igen,
Og kun som Børn vi atter se Guds Rige.

Da Adam fik sit Barn igen, da var det ham, der havde Ret, og Præsten Uret.

Adam og Præsten — for tolv Aar siden var det Jarlen og Kongen. Det er atter en Indsættelse af de reelle Værdier, en Verdenskamp i en Dagligstue. Af Hakon er der blevet Adam, en from Hedning, af Olaf, »Religionen«s Ridder, er der blevet en Kristen, en Skriftefader — »lidt mørk, lidt streng, men med et følsomt Hjerte«.

Medens Adam legede med sine Børn i sin Barndomshave, sad Grundtvig alene i sit »Vintersæde i Studerekammeret« som i en Celle. Man tænker sig Munken i Idyllen i hans Lignelse, som Oehlenschläger forstod ham, en følsom Ivrer, med mørke Øjne, med det blege Ansigts mærkværdigt levende Træk, hvori der er noget sværmerisk, men tillige noget blidt, urolig bevæget, saa nervøs, at han ikke taalte Musik. Saaledes som her i Stykket Præsten rækker Faderen Haanden, da han kender hans Hjerte, blev Grundtvig dybt bevæget, da han i Oehlenschlägers *Rejse* læste om hans Kærlighed til sine Børn.

Men denne Adam og denne Præst, denne Abrahamstro og denne Kristustro, der forsones, som i *Munkebrødrene*, ikke i Korset, men i Barnet, det er Dybet af Idyllen.

Bag ved Mændene tegner sig, lidet udført, men tydeligt, Moderens Billede. Som »den retskafne Caroline« her kommer langsomt gaaende for at se sit Barn, er hun stærkere end sin Mand. Har Oehlenschläger anet, at der i Christiane boede noget, som var stærkere end han? Er de Ord:

> Som en høj Ruin paa Fjeldet viser
> Dit knuste Bryst end Skønhed i sit Grus —

Mindesmærket over hans blege Kone, den smerterige Mo'er?

Da *Den lille Hyrdedreng* var kommet ud, skrev Baggesen, der havde ladet *Helge* passere i Tavshed,

et Hyldingsdigt til den genopstandne Oehlenschläger. Dette lille Værk havde henrevet ham, Alpeidyllen mindede ham om hans afdøde Hustru. I en af Figurerne, Naturforskeren, der, uden mere at have Mennesker at elske, elsker den Jord, han hvileløs berejser, og altid rammes af Ulykken, hvor han vil søge Hvile, har han troet at kende sig selv. Men Adam havde ikke tænkt paa nogen fremmed og mindst paa Baggesen: han var selv i fem Aar forfulgt af Ulykken.

Og Ulykken, der forfulgte ham, var *Jens Baggesen*. I dette Navn, det hæsligste, han kendte, den fødte Fornægtelse af det straalende *Adam Oehlenschläger*, vrængede Narren ad Helten. Ved denne Mand havde Nemesis ramt ham. Hvor Helten havde traadt, var Hævnen haltet efter.

Aaret efter, at *han* var bleven Professor i København, var Baggesen bleven det i Kiel. Det var Indledningen.

Det var Situationen fra *Aladdin*. Den ene i Glansen af Lampen i Livets Midtpunkt, den anden havde kun Mørket. I et halvt Aar førte Baggesen i Kiel — »den danske Naso i det tyske Tomi«, siger han — et sandt Hospitalsliv. Han var syg og fattig og fortvivlet. Ud paa Sommeren blev han atter frisk. Sent om Efteraaret 1811 rejste han i en lykkelig Følelse af fornyet Livskraft paa et kort Besøg til Hovedstaden.

Da han paa Overfarten over Bæltet nærmede sig Korsør, maa han have tænkt paa Oehlenschlägers Vers i *Langelandsrejsen* om »den By, hvori Jens Baggesen fødtes«. Han havde aldrig glemt dem. Det var det samme, han havde maattet høre i Paris og overalt erfare: den majestætiske Enfoldigheds Triumf over det opløste Væsen, det nye Aarhundredes over det gamle, Adam og Jens, Kong Salomon og Jørgen Hattemager. Men det gjorde ikke godt at tænke derpaa.

Han var kommen til København netop to Aar efter, at Oehlenschläger var kommen hjem; var som han staaet af ved Slottet for at besøge Fader Oehlen-

schläger og derefter taget til Ørsteds. Han saa Sophie, bleg og kold. Det var, som om Lynet slog ned, siger han. Det var Begyndelsen til Uvejret.

Han gik til Oehlenschläger og blev venligt modtaget. De kom en Del sammen, men atter, som i Paris, altid i Adams Stue: Oehlenschläger indbød Baggesen, men gjorde intet Genbesøg. Der var stærke Rivninger i det fornyede Venskab. Kan man kalde deres Samliv Sympati, sagde Christiane, saa ved jeg rigtignok ikke, hvad man skal kalde Disharmoni. Ved en Universitetsfest holdt Baggesen som Repræsentant for Kieleruniversitetet en Tale, hvori han nævnede Oehlenschlägers nordiske Digtning med Berømmelse. Men saa kom der som i Paris et voldsomt Sammenstød.

Baggesen havde medtaget til København Manuskriptet til sin tyske Litteratur-Komedie *Den fuldendte Faust eller Romanien i Jauer.* Det er en Satire paa den romantiske Skole, den betydeligste, der er skrevet, og et baggesensk Hovedværk; den blev først trykt efter Forfatterens Død i tredie Bind af hans *Poetiske Værker i det tyske Sprog.*

Planen og en Del af Udførelsen er fra 1804, det Aar, da den romantiske Skole i Tyskland var i fuld Opløsning, men der i Danmark i Oehlenschläger var fremstaaet en ny Romantiker, der i poetisk Naturkraft og, som Baggesen i Rimbrevet *Romerering* fra dette Aar sagde om ham, »i Goethiskhed og klassisk Dus« overgik alle de andre.

Men i September 1808 var Baggesen »ganske fortabt« i dette Arbejde. Det var umiddelbart efter, at Oehlenschläger, hvis Overlegenhed han paa nærmeste Hold havde faaet at føle, var rejst fra Paris. Kort før havde han i den tyske *Aladdin* læst Oehlenschlägers Afregning med den tyske Romantik.

Formelt er *Den fuldendte Faust* en parodierende Fortsættelse af dette Værk og Tiecks *Zerbino.* Men Indholdet er en aristofanisk Fremstilling af Romantikkens Opløsning.

For Hertugen af Romanien og hans Hof, hvoriblandt under let gennemskuelige Mærker Goethe, Wieland, Jean Paul, Fichte o. fl., opføres i den lille By Jauer (Weimar) »i Syvaars-Poesiens Tid« et sælsomt Skuespil. Skuepladsen er Galehuset, Skuespillerne Galehuslemmerne, mest Studenter, der er blevne gale af *ikke* at studere. Skuespillerne er tillige Stykkets Forfattere. Komedien bliver til, idet den spilles. Som *moderator ludi* optræder Hans Wurst — mellem de gale er Narren klog —, der har megen Møje med at holde de forvirrede Genier til Orden. Igennem denne lystige Person taler Forfatteren selv; de andre er forklædte Romantikere, »Filosoffer og Minnesangere fra det 19. Aarhundrede«.

Til en Begyndelse løber alt imellem hinanden: Digtere, Malere, Naturfilosoffer, Moralfilosoffer, Læger strides om Prioriteten. En Tid synes det, som om man samler sig om en lyrisk Skovbroder, Kulbrænderen Keit (Tieck). Men hans langtrukne Tuden i Skovhornet formaar ikke at holde Hoben sammen.

Da træder Faust op.

SJETTE OPTRIN.

(Egentlig Begyndelsen af første Akt.)

FAUST i Slobrok, med en Kanepisk i Haanden, sætter sig, trods alle Vink fra Hans Wurst, paa Bænken under Platanen, med vidt skrævende Ben, strækker sig og gaber. Hans Wurst raaber til ham: Det er ikke din Tur endnu, Faust! Men han lader, som han ikke hørte det, og begynder rolig:

Ikke har jeg med Filosofi,
Medicin eller Jura, Gud være lovet!
Og endnu mindre med Teologi
Nogensinde brudt mit Hoved,
Er derfor ikke en stakkels Nar,
Lige saa klog, som før han var,
Læser næsten aldrig Bøger,
Hvor man aldrig finder, hvad man søger.
Der er kun en eneste een, der dur,
Nemlig den genialske Natur
I mit eget vældige Jeg.
Hvad I søger udenfor, har jeg i mig.

**Alt hvad der straaler paa Jord og i Himmel
Eller skjuler sig dybt i Helvedes Vrimmel,
Hele den hvide og sorte Magi
Har jeg i mit kolossale Geni.**
(Knalder med Pisken.)

Dette »aldeles ugenerte Geni« *(Væddeløbet i det lave)*, en naturlig Søn af den ældre Faust og Gretchen, hvis Attribut er Pisken, og hvis Navn betyder Næve, er den store Trumf, den *Schlegelschläger,* som det hedder i *Romerering,* der ender Spillet. Idet han smelder de blege Komparser med Pisken om Ørerne, fører han dem til Helvede, hvor man, som i *Baldur,* hører de tænderskærendes Kor, drikker dem fulde i Auerbachs Kælder, som ligner Drikkehallen paa Jomsborg, stormer og opbrænder den gamle Kunsts Apollotempel, forestaar Indvielsen af et Slags Kapel paa Tomten, fører Forsædet i en grundlovgivende Forsamling og skal netop udraabes til Pave, da — den fjendtlige vandalske Hær, der uden Sværdslag har indtaget det hele poetiske Kongerige Romanien, holder sit Indtog i Jauers Gader og gør en brat Ende paa hele Legen.

Af dette Stykke læste Baggesen op i København og forelæste ogsaa Oehlenschläger deraf. Hvorfor skulde han ikke det? Han havde jo blot fortsat, hvad Oehlenschläger selv havde begyndt i den tyske *Aladdin* og andre Steder. Og skulde Oehlenschläger kende noget af sig selv i denne fuldendte Faust — nu vel, saa var det naturligvis blot *den første Oehlenschläger,* den, som han allerede i *Nureddin til Aladdin* havde kradset i Ansigtet, idet han klappede ham paa Kinden, og som den fuldendte Adam for længe siden havde rystet af sig.

Men Adam skelnede ikke saa fint. Det var atter Jens, der vrængede ad Jomsborg. Han blev rasende. Det var en Efterligning af Tiecks *Zerbino* — ja vist! saadan som kold Persiflage kan efterligne varm Humor og famlende Spot en træffende Vittighed. Det eneste originale deri var dets Frækhed. Der var hver-

ken Blomster eller Frugt, men Eddike og Malurt. Og saa, i Titelen og Hovedfiguren, Attentatet paa Goethes dybeste, mest geniale Værk! Det var et foragteligt Arbejde, det vilde gøre ham Skam, hvis han lod det trykke, og vække hele det fornuftige Tysklands Harme imod ham.

Baggesen stak sit Manuskript i Lommen, og fra da af kom han ikke mere til Oehlenschläger.

Fra Kiel skrev han til Pram om den eneste Mislyd, der havde skurret i den længe savnede Københavner-Harmoni, »den halvtyske Oehlenschlägers uendelige Grovhed. Skade, at dette næsten mageløse Naturgeni i alt, hvad der ligger uden for det poetisk-plastiske og fantastisk-anskuelige, skal være saa rent gal, at ikke engang jeg, hans Genialitets ældste og hjerteligste Beundrer, kan holde det ud med ham«. Til sin Søn skrev han paa Efterretningen om *Faruk*s Opførelse: »Var jeg, som jeg en Gang var, Oehlenschlägers Ven, vilde jeg ønske, at den maatte times al Ulykke, for at bringe ham derved paa den rette Vej.« I et Rimbrev, *Min Gengangerspøg eller den søde Kniv,* lover han, at han snart vil komme tilbage med dette kritiske Instrument for at »snakke« med Oehlenschläger. I Vinteren 1812—1813 var han atter en Tid i København. Den Gang kom han meget hos Etatsraad Olsens, men hverken hos Ørsteds eller Oehlenschlägers. Kniven holdt han endnu i Ærmet, men Adam kunde se, at han »sankede Forraad i Blæren under sin Gifttand«.

I denne Tid fuldendte Oehlenschläger Skildringen *Mit Livs to Perioder i Eremitten.* Helten rammes paa Højden af sin Lykke af Ulykken og ødelægges af en Harlekin.

Maaneden efter, at denne Fortælling var udkommen, begyndte Baggesen med en Recension af *Hakon Jarl* sin offentlige Kritik af Oehlenschlägers Poesi.

ꝏ

Oehlenschläger slap ikke nogensinde det Syn paa Jens Baggesen, at han var en Harlekin. Han hørte hjemme i Smaafarcerne, der spilles efter de store Stykker: i disse havde han intet at gøre. Baggesens alvorlige og værdige Bedømmelse af *Hakon Jarl* kan vel have haft nogen Indflydelse paa Formen af *Hagbarth og Signe* og sammen med de følgende, af *Correggio* og *Hugo von Rheinberg,* virket med til Opmandelsen til *Helge.* Men allerede i den sidste agerede jo Hans-Wursten. Og efter det utilbørlig kaade og grove Digt *Pindsvinet, Krigsmanifestet* og den blot persiflerende Anmeldelse af *Røverborgen,* og vel især efter at Baggesen havde ladet *Helge* gaa forbi i Tavshed, trodsede Oehlenschläger. Allerede i *Helges* Fantastik er der maaske i den vidt drevne Benyttelse af Havfrusymbolikken Trods imod Baggesens Forstandskritik; *Fiskeren* er efter sit hele Anlæg et Slag i Ansigtet paa den baggesenske Æstetik. I de to Bind *Eventyr af forskellige Forfattere,* som Oehlenschläger i disse Aar udgav, forsvarer han i aandfulde Indledninger og Anmærkninger imod Baggesen Fantasiens Eventyrleg i Nutidens Poesi.

Selv hans Venner fik Indtryk af, at han trodsede. Hauch tror, at meget af, hvad han skrev i disse Aar, er skrevet ud af den Stemning: Det er af mig, altsaa er det godt. I Bordsamtalerne i sit Hjem blev han endnu i 1817 hed i Hovedet med Fingerknæk og rullende Øjne ved at forsvare den Sætning, at i Kunsten gør Geniet alt uden Studium.

Imod dette Billede af et despotisk, fantastisk, forvildet Geni rettede Baggesen sit Angreb. Det er sandt, man kan nok kende Oehlenschläger deri, men det er ikke den hele Oehlenschläger. Det er ikke Adam. Baggesen forfejlede sit Angreb, fordi han greb fejl an. Han tog ikke Tyren ved Hornene, men i Halen — derfor løb den med ham. Han skulde ikke have angrebet Oehlenschlägers fantastiske Romantik — det var dog kun et Udenværk og langt mindre fremtrædende end f. Eks. hos Ingemann, som han roste —

men hans sentimentale Materialisme. Men Baggesen har intetsteds saa klart paavist, at denne Beklemmelse af Virkeligheden var den egentlige Grund til Indsnævringen af Oehlenschlägers Poesi, som Peder Hjort gjorde det i sin Anmeldelse af *Ludlams Hule,* naar han klager over, at Oehlenschlägers senere Arbejder mangle den kunstneriske Smeltning og indføre alt *in natura*. Havde Baggesen ret haft Øje for denne Adam, der tyngedes af Jorden, havde han kunnet bedømme ham baade kærligere og værdigere.

Men for Baggesen var Oehlenschläger endnu stadig, ja endnu mere, end da han selv i Paris knælede for Pisken, *den fuldendte Faust.* Sit Stykke lod han ikke trykke i Tyskland, men han spillede det selv her hjemme »i Syvaars-Poesiens Tid«. Romanien i Jauer, Litteraturstaten København med Fjenden uden for Portene, hvor et opsvulmet Kraftgeni med Pisk og Næve lader sig udraabe til Pave af en Flok Studenter, der ikke studere, og uden for Scenen Mesteren for Spillet, der lader Dukkerne danse — det var jo for Baggesen Indholdet af Tragikomedien *den baggesen-oehlenschlägerske Fejde.*

For Oehlenschläger var det begribeligvis noget andet. En ærlig Mand overrumpledes af en Bajas. »En ondskabsfuld Ild blinkede i hans Øjne — jeg forudsaa alle mine Ulykker og var saa bleg som et Lig,« hedder det i *Mit Livs anden Periode* om Mødet mellem Præsten og Harlekinen.

Det var ikke blot en litterær Modstander, der begyndte et Angreb. Det var hans *arrige Fjende.* Oehlenschlägers eneste direkte Indlæg i Fejden er en *Erklæring om hans personlige Forhold til Baggesen:* hele Fejden var ham et personligt Mellemværende. Baggesen vilde ham ondt. Nu først begyndte anden Del af *Aladdin*. Nureddin, en ond og misundelig Trold, var kommen for at berøve ham Lampen.

Baggesen var ond. Der var een, som var endnu

sikrere i det Syn end Oehlenschläger selv. Christiane, der sagde om sig selv, at hun havde kun een Lidenskab — hun var i Virkeligheden lutter Lidenskab —, sin Mands Ære, som svulmede af Harme, naar noget lavt og gement berørte hende, som aldrig lærte at skelne de blandede Motiver i menneskelige Handlinger, men altid regnede med hele Tal, var Baggesens uforsonligste Fjende. Som de gamle sjunge, saa pibe de unge. Christiane gik en Gang paa Kunstakademiets Udstilling med den næppe seksaarige Charlotte. Der var en Gibsmedaljon af Baggesen. »Se, der staar Baggesen, det Best!« raabte Barnet. Christiane saa sig om og »blev flovt til Mode«.

Og som man troede i Oehlenschlägers Hus, troede omtrent hele Byen. En Svensker, der i disse Aar besøgte København, beretter som en almindelig Mening, at Baggesen har et ondt Hjerte. Mange holdt med ham, faa holdt af ham. Naar Baggesen gik ned ad Gaden, alene, med hurtige Skridt, mørk, mager, med det bevægelige Ansigt ligesom væbnet til Angreb, med det sammenknebne Øje og de spotske Læber, gik de rare Københavnere til Side. De unge Studenter tænkte paa Loke:

Dannis han er til Syne,
Men Falskhed er hans Skik,
Under hans Øjenbryne
Har han et listigt Blik.

Og der var i Oehlenschlägers allernærmeste Kres en Kvinde, der alt for godt kendte ham som saadan. Sophie Ørsted, der i sin Tid havde forenet de to Digtere, virkede nu mere end nogen anden til at adskille dem.

Grunden til Forandringen i hendes Forhold til Baggesen er aldrig fuldt oplyst. Baggesens Søn siger i Biografien, at han ikke kender den; Oehlenschläger bemærker blot, at Sophie »fik Øjnene op«. Man maa da formode.

Efter Adskillelsen i 1807 skrev Sophie ømme Breve til Baggesen. Næste Aar udgav Baggesen en tysk Digt-

samling, *Hedeblomster,* med et Tilegnelsesdigt, *Til Lilia,* til Sophie Ørsted. Herpaa svarede hun ikke og skrev ikke oftere til ham.

I *Hedeblomster* findes en Gruppe Elskovsdigte. Der fremstilles heri en Elskov af en ualmindelig Art, der søger sin Tilfredsstillelse i at undgaa Tilfredsstillelsen. Typisk er især Digtet *Den elskendes Genkomst,* der fremstiller Situationen: Det er lys Dag. Elskeren holder sin elskede i sine Arme og bøjer sig over hende uden at favne hende. Saaledes smelte de sammen. Saaledes, hedder det, skinner Solen paa sin Middagshøjde paa det smilende Hav (»til den smilende Amfitrite«); adlød den sit Begær og styrtede sig ned, var Dagen forsvunden. Endnu tydeligere er Epigrammet *Arkanum* (i Skrivekalenderen kaldet: *Min Hemmelighed*):

Vil du den helt fornemme, den højeste himmelske Vellyst,
Vov ej at nyde, men an Støvets højeste Lyst!

Sammenligner man hermed Baggesens fortrolige Optegnelser om »salig Samklang, en Stemning, som ene Englene kende, og som kun i korte Lyn skænkes os dødelige«, eller om »Sophies Daanen« og »Hyrdindetimen«, som han kalder det, kan man meget godt forstaa, hvorfor Sophie Ørsted blev vred paa Baggesen, da hun havde læst Bogen, og modtog ham med Kulde. Det er næppe nødvendigt at antage, at der imellem Vinteren 1812, da Sophie skriver til Sibbern: »Professor Baggesen opholder sig for nærværende Tid her. Han og min Broder kommer meget godt ud af det med hinanden; vi se ham kun sjældent hos os, hvilket i Følge den Overbevisning, jeg har om ham, ogsaa er det, jeg ønsker mest,« og Vinteren 1813, da hendes Mand skriver til sin Broder: »Baggesen er her i Vinter — — Han kommer naturligvis ej til os, ikke heller til Oehlenschläger,« skulde være foregaaet noget, som kan have givet hende endnu mere Grund til Vrede. Er der det, saa — ja:

Jeg ved en,
Saa vel som sligt kan vides,
Trøster af Thors Frue:
Og det var den listrige Loke!

sagde Loke ved Gudernes Gilde.

Baggesen behøver jo blot en Gang i et godt Lag at have ladet falde nogle uforsigtige Ord om, at der var en Tid, da den stolte Frue var mindre stolt (maaske han endogsaa sagde: knibsk) imod ham, saa var der vel nok kommet et venligt Rygte til det ørsted-oehlenschlägerske Hovedkvarter, at Baggesen gik rundt i Byen og pralede af, at han havde været Sophies Elsker.

Oehlenschläger har sikkert ikke troet, at han nogensinde havde været dette i vulgær Forstand. Saa lidet han ellers i denne Tid forstod sig paa Nuancer i dette Kapitel, og saa strengt som Hegerne bedømte den uregelmæssige Gehejmeraadinde: han har ikke kunnet og villet tro det om hende. Men han vidste, at hun havde været fortryllet af Baggesens Kunster.

Men bag ved dette personlige Mellemværende var der noget andet, upersonligt, han ikke kunde faa fat paa. Han kunde nok forstaa, at Baggesen var bleven forbitret. Han havde været grov imod ham. »En vis Heftighed og Stolthed i mit Væsen den Gang opflammede Ilden,« hedder det i *Erindringerne;* »jeg skønnede maaske ogsaa for lidet paa Baggesens Geni.« I *Mit Livs anden Periode* hedder det om Harlekin: »Havde jeg behandlet min brogede Kunstbroder med lidt mere Agtelse, saa havde jeg maaske gjort ham til min Ven i Stedet for, at han nu blev min Fjende.« Og i *Erindringerne* atter om Baggesen: »Havde jeg været noget mere taalmodig og overbærende mod ham, var han vel ikke gaaet saa vidt.«

Og han kunde vel ogsaa se noget af en retfærdig Gengældelse i dette Angreb.

Det har vel slaaet ham, da Baggesen læste *Den*

fuldendte Faust for ham, at saaledes havde han selv gjort Abespil med den gamle Tid, Baggesen medregnet, som Baggesen her gjorde det med den ny. Det var, som om Harlekinen fra *St. Hansaftenspil* havde hævnet sig med dette bagvendte St. Hansaftenspil.

Og ikke det blot: som Baggesen her haanede de Mænd, der havde været hans Lærere og Venner, havde han selv haanet dem! Der var *nogen* Retfærdighed i det.

Men der var ogsaa noget deri, han ikke kunde forstaa. Det var ikke *saa* simpel en Sag. Egentlig havde han for en andens Skyld paadraget sig Baggesens Fjendskab. Det var Baggesens Angreb paa Goethe, som i hans romantiske Tid havde bevæget ham til at skrive nogle Spottevers over Jens Baggesen, der var kommet denne for Øre. Det var Harmen over at se Goethe forhaanet i Baggesens *Faust,* der havde vakt Fjendskabet paa ny. Hvad han maatte døje, døjede han for Goethes Skyld.

Og Goethe havde forladt ham. Hans Veninde, Grevinde Schimmelmann, havde raadet ham til ikke at opgive sit tyske Publikum; det var usikkert, mente hun, hvorledes hans Forhold vilde blive her i Landet. Men i Tyskland havde han ikke mere nogen Støtte. Da H. C. Ørsted nogle Aar senere rejste i Tyskland, skrev Oehlenschläger til ham: »Talte Goethe intet til dig om nogle af mine senere Arbejder? Det vilde meget vederkvæge mig, dersom du havde et Par behagelige Ord at sige mig fra ham.« Da han var ung og trængte til at hjælpes, havde Goethe vist ham sit Venskab. Da han mente at være moden og sagde ham det, havde han taget det tilbage. Hos Schimmelmanns sagde man, at det var en Art Skinsyge: Goethe yndede ikke denne Kappestrid fra Norden. Var det muligt?

Og her hjemme i dette lille Samfund, som han havde valgt at tilhøre, skønt et større havde staaet ham aabent, hvorfor var han her saa ene? Hvorfor havde de alle forladt ham? I de adelige Krese kom

han ikke mere. Han anede maaske nok Grunden: han havde Borgerblod, og han dukkede sig ikke for Adelsminen. Mellem sine Universitetskolleger fandt han ingen ret beslægtet Natur. Selv Hans Christian Ørsted og Mynster saa han ikke ofte. Ingen af dem kom ham til Hjælp imod Baggesens Angreb. Kun de ganske unge, Fusentasterne, forsvarede ham. Fra Bakkehuset blev han til sidst rent borte. Kamma var spydig; i Breve fra denne Tid spotter hun med Hentydning til Vaabenet i *Den vandrende Ridder* over sin *Svoger A og O* eller — hvad Adam en Gang i Kaadhed havde kaldt sig i et Vrøvlebrev — *det største Geni i Himlen og paa Jorden*. Selv over Sophie var der noget underlig tilbageholdende, naar han efter sin Sædvane læste for hende, hvad han havde skrevet. Kun da han læste *Helge*, var hun ret glad og aaben imod ham.

Selv de ganske ligegyldige Mennesker syntes ham forandrede. Han mærkede det paa Salget af sine Bøger. Det gik tilbage, han var trods al Flid stadig i Pengenød og maatte laane; en Gang tænkte han paa at blive Forelæser for Dronningen, men blev det ikke; i Fejdens sidste Aar bad han ligesom Baggesen Kongen om et Laan »i Nødens Time«, men fik intet. Naar han før gik ned ad Gaden imellem mange Mennesker, følte han det, som om det var en Bølge, der bar ham. Nu gik den imod ham. Der var maaske ikke mange af disse Folk, der godkendte Baggesens Optræden, men de saa alle ud, som om de undte ham Bekomsten.

Hvorfor havde de alle forladt ham?

At Vennerne var beklemte, fordi den store Digter var gaaet tilbage, tænkte han ikke. Den store Digter vidste jo ikke, at han var gaaet tilbage, eller vilde ikke vide det. Ingen i hans Kres sagde ham det. Han havde i sin Ungdom givet Blomster, nu gav han Frugt, det var Naturens Orden. At han havde været overmodig, det vidste han, men han havde jo angret og søgt Forsoning, han havde jo sagt dem det i alt,

hvad han havde digtet efter Hjemkomsten. At han havde digtet om Storheden og var vaagnet i Smaaheden, det vidste han ogsaa — det var Tragikken i *Helge*. Men han havde jo vist dem, at han kunde finde Poesien i det smaa saa vel som i det store. Hvad var der da?

Der var det, at han skulde *dukkes*. Adam Oehlenschläger var saa *stolt*. Grevinde Stolberg førte Ordet paa manges Vegne, naar hun skrev til Friderike Brun, at trods al Baggesens Usandfærdighed og Uvederhæftighed holdt hun dog mere af ham end af den hovmodige Oehlenschläger. *Det* var det uhaandgribelige, der var ingen Steder og alle Steder, dette *Duk! Duk!* hvormed Baggesen fyldte Luften, saa det peb ham om Ørerne.

Men nej! saa vilde han trodse. Han forhærdede sig som Akilles. Det skulde endnu vare længe, før han ydmygede sig under denne Nemesis.

Udvortes betragtet er den baggesen-oehlenschlägerske Fejde maaske kun et Harlekinsspil, som det falder tungt at tage helt alvorligt. Set fra inden, fra Oehlenschlägers Sjæl, er den en Skæbnetragedie: Overmodet — Gengældelsen — Bedaarelsen — Ydmygelsen.

I *Fiskeren*, digtet 1815, er de første tydelige Spor af Irritationen. Eventyret, der ligger til Grund, havde Adam en Gang i sin Ungdom oversat efter Wielands Bearbejdelse for at have noget at more sig med under en Nældefeber. Ogsaa nu trængte han til et Middel mod Kløe. Det er et Modstykke til *Den fuldendte Faust:* baade Druer og Eddike.

De polemiske Dele deri, der udmærke sig ved en ganske anderledes grov Tydelighed end de tilsvarende i *Aladdin,* er, som undertiden hos Forbilledet Gozzi, saa fremtrædende, at man kunde tro det hele dramatiske Eventyr — ligesom senere lignende — digtet alene for den litterære Polemiks Skyld. Og

Oehlenschläger havde endda, efter sin Kones Raad, før Udgivelsen bortskaaret en af de mest nærgaaende Scener, hvori hans gamle Modstander, Sander, der paa denne Tid i Forelæsninger gjorde Udfald imod hans Poesi, forestilledes midt under Foredraget forvandlende sig til en Kæmpetorsk med en uhyre Flab.

I et indlagt »Kor af Skrubtusser i Dammen« angribes Baggesens Kritik ud fra den rimelige og almindelige Betragtning, at han gjorde Synd i at bruge sine poetiske Kræfter til at rive en anden Digters Arbejder ned i Stedet for til at skrive sine egne. Skrubtusserne var fordum ret nette Bogfinker, som Dovenskab, Forfængelighed og Misundelse har forvandlet. Uden Syn for Blomster og Frugter fraade de deres Gift ved Roden af Planten og kalde dette den grundige Fremgangsmaade. De hade Nattergalen, fordi den ikke af deres evige Brekekex! Koax! har villet lære »den græske Kunsts« evige Melodier.

Længere henne i Digtet optræder en Europæer, der har imponeret de indfødte som en Troldmand ved at komme flyvende til Landet, ledsaget af sin Sekretær, baaren af en uhyre Okseblære. Denne Herre, der taler overlegent om de indfødtes barnlige Smag og til dens Udvikling anbefaler et Studium af »Galliens udødelige«, er Baggesen, der korrekser Oehlenschlägers shakespeareske Dramatik. Hans Ydre skal minde om Baggesen. Han er meget uordentlig klædt, Kjolen slasker ham om Benene; Haaret sidder som en Krans af Børster om den skallede Isse; han er bleg, koparret, har en tyk Næse og bruger Snustobak for sine svage Øjne. Adressen i denne Skoledrenge-Karikatur — der som Kunstværk minder om de satiriske Tegninger, Oehlenschläger undertiden morede sig med at lave, f. Eks. af Sander paa sin Pegasus, en Gris med Vinger — er saa tydelig, at Baggesen senere i et af Brevene til Oehlenschläger kunde gøre sig en Fornøjelse af at kvittere for rigtig Modtagelse. Med Sekretæren, der skriver alt op, hvad hans Herre siger, menes Sekretær Høst, der i Tids-

skriftet *Dannora* havde trykt Baggesens Anmeldelser af Oehlenschlägers Skuespil; med den vindfyldte Okseblære, som Europæeren til Forbavselse for de indfødte paastaar selv at have lavet, sigtes der til den underlige Filosofi, hvormed Baggesen i dette Aar overraskede Københavnerne, og hvori han især følte sig sin ufilosofiske Modstander overlegen.

Men paa en skjultere Maade end i denne alt for tydelige Tale har Tanken om Baggesen trængt sig ind i dette Digt. Da Oehlenschläger, efter Eventyret, skulde skildre; hvorledes en ung, smuk og god Kvinde ved Kogleri betages af Kærlighed til en Trold, tænkte han paa Baggesens Forhold til Sophie Ørsted! Dette Forhold, der allerede havde foresvævet ham i *Hugo von Rheinberg,* stod nu atter for hans Fantasi, da Baggesen havde forvandlet sig, og Sophie faaet Øjnene op, som et af Elskovens frygteligste og latterligste Koglerier.

Fiskerens Datter, Amine, en ganske oehlenschlägersk Natur, legemligt blomstrende i en Overflødighed af Safter, ligner noget Oehlenschlägers Søster. Hun er før Fortryllelsen stille tungsindig, grublende »som den, der søger en Genstand for sit Hjerte«. Da hun betages af den uværdige Elskov, er hun en syg Sværmerske. Den kyniske Doktor, der nok minder lidt om O. H. Mynster, Sophies Læge, mener, hun er gal af forskruet Følsomhed. I Stedet for at stirre i Maanen og filosofere om Død og Liv og svimle, som hun kalder det, — thi nogen Glæde giver Livets Poesi, som hun har elsket, hende ikke mere — skulde hun koge Høns med Gryn (Aladdins Livret) og spinde Bomuldsgarn. Til sidst, før Fortryllelsen hæves, og hun atter bliver lykkelig, er hun fortvivlet. Det morer hende at træde Blomster ned, fordi hun selv er en stakkels, nedtraadt Blomst. Verden forvandler sig for hende. Under hendes Bryst sidder en lille kulsort Plet, der trykker hende som en legemlig Sygdom og ikke tillader hende at sove. Det er — ligesom Splinten af Djævlespejlet i Even-

tyret — Fortryllelsens Mærke. Først da hun smelter ved Tanken paa sit Hjem og sin Moders Grav, kan hun afvadske Pletten. Adam har i disse Aar, ikke blot fra sin Søster, kendt denne Følelse.

Amines latterlige og hæslige Elsker er egentlig en Skovtrold. Paa dette rent dyriske Trin af sin Udvikling hedder han Vakkelsvans, naturligvis fordi han ikke kan holde sin Hale mere rolig end Evropæeren sit Kjoleskøde. Af den mægtige Fe Floristane, en Videreførelse af Havfruen i *Helge*, der vil bruge ham til sin Hensigt, faar han et menneskelignende Udvortes, som en Morian, og et Navn, der udtrykker hans Forvirring: Hurliburli. Endelig bliver han smurt med den fine Levemaades Fernis, der bl. a. har den Egenskab at berøve alt naturligt Salt dets Smag og gøre det »attisk«, taler Hedeblomster-Sprog og er gal efter at glimre i de fornemmes Selskab og foragter de simple Skovtrolde. Med alt det er han dog paa Bunden en Skovtrold.

Ved en Tempelruin — som om det kunde være i Søndermarken — mødes han med Amine. Han, der ved at smage paa Feens Elskovsdrik har lært at udtrykke sine erotiske Fornemmelser poetisk, og som først, sin oprindelige Natur tro, har været liderlig i Sonetter, dernæst ingemannsk-sentimental i baggesenske Versformer, har nu lært at skjule sin Sanselighed under platoniske Talemaader for at naa Maalet.

Til dette Uhyre siger Amine: »Jeg kender dig igennem dine Kopar.« Ikke blot Sophie, ogsaa Baggesen har kunnet se igennem Masken. At Baggesens Polemik i 1816 blev mere og mere personlig, skyldes vist især Harmen over *Fiskeren*. I *Asenutidens Abrakadabra,* der er fra dette Efteraar og har Motto af Skovalfernes Kor i *Fiskeren:* »Skal vi stene Jer med Olden, med Kastaniens haarde Skal?« angribes Oehlenschlägers massive Erotik. I *Asenumrene* er Femtallet, der aftrykkes med en mægtig Krølle, Oehlenschlägers Tegn og har til Underskrift:

Ser du denne friske Fyr
Med et Horn i Panden?
Er det ikke Byens Tyr,
Er det dog en anden.

Og i *Ase-Katekismen* faar det sjette Bud følgende Forklaring:

I det erotiske lad uden Maade
Paa Faustisk Genialiteten raade!
Følg Heltenes Eksempel! Er du Karl,
Saa gør som Hugo, gør som Hakon Jarl!

I Sandhed! den baggesenske Fejde var ved at blive en frygtelig Farce.

Helt ind i Digtets Symbolik bryder sig Modsætningen mellem de to Digtere. I Feen Floristane reflekterer sig Baggesen som *ond*. Hun er en kvindelig Loke, en Kamæleon, som Oehlenschläger i *Erindringerne* kalder Baggesen, en ustadig Jordaand, der svæver mellem Himmel og Jord paa Tidens Skyer. Hun keder sig som Loke. Hun er uden Indhold, naar hun er uden Elskov. Hun er skøn som en Engel og liderlig som en Marekat. Fra den Elskovsdrik, hun blander af Roser, Tisler og Edder, udgaar alt ondt: Familiens Ødelæggelse, Kvindens Fortryllelse, Mandens Forstening. Ved hendes Magt forvandles den skønne Jord til en sørgelig Ørken. Først da hun uden Barmhjertighed sænkes paa Havets Bund, har Kogleriet Ende:

Ej er jeg bange,
Ondskab er begravet,
Bølgernes Fange
Ligger alt i Havet.
Laa kun nu i Skrinet
Alt, hvad hende ligner!
Allah velsigner!

Man kan ikke tvivle om, hvem Adam har tiltænkt det vaade Leje.

Paa samme Maade er Aanden Amgiad, der udfries af sin Dvale for at tilintetgøre Floristane, Refleksen af den oehlenschlägerske Aand. Hans Kamp med Floristane er det godes Kamp med det onde. Han

er Godheden, set som gemytlig. Han er sandt nok hidsig og ubetænksom, men hjertensgod, og har han ikke megen Skarpsindighed, thi »sjældne Kræfter enes ej med stor Forstand«, er han des mere praktisk. Hans Filosofi er den, ingen Filosofi at have:

Ej din Hønsesjæl
Udgrunder rigtigt Aarsagen til Virkningen,
Om du til Graven lægger din Forstand i Blød.
Saa handle! lad med dristigt Mod det flink staa til.

Adam vederkvæger i disse Aar gerne sin Fantasi med slige »lunefulde Kæmpeaander«, som han kalder dem; Rübezahl i Eventyret af samme Navn, som han paa denne Tid oversatte og var saa indtaget i, at han senere dramatiserede det, er en lignende Nisse i Kæmpeformat. Sammenligner man disse godmodige Buldrebasser med Lampens Aand, der er unærmelig som en Naturmagt, og ikke som disse hjælper Mennesket, fordi han beder, men tjener sin Herre, som Aanden tjener Prospero, fordi han byder, vil det ret tydeligt vise sig, hvorledes den altomfattende Verdensaand i Oehlenschlägers Bevidsthed viger for det menneskevenlige Gemyt. Da Oehlenschläger læste den første Scene mellem Fiskeren og Aanden for Hauch, og kom til det Sted, hvor Fiskeren, da Aanden har fortalt ham om sit trehundredaarige Fængsel paa Havets Bund, udbryder: »Du arme Aand! da faldt dig Tiden grusom lang« — afbrød Hauch Oplæsningen med den Bemærkning, at det forekom ham smukt, at Fiskeren af Deltagelse for Aanden glemte sin egen Fare. Rigtig bemærket! sagde Oehlenschläger, der følte Iagttagelsen ramme et Centrum; saaledes har jeg netop selv tænkt mig det. I *Aladdin* afviser Aanden tørt en lignende Fortrolighed.

I Følelsen af Baggesens blandede Natur som ond erkender Adam det usammensatte Heltevæsen som godt. I denne Periode bliver det Ord *godhjertig* Hædersadjektivet i hans poetiske Stil; i *Hroars Saga*

forekommer det vel de tyve Gange, endogsaa i Forbindelsen: *en godhjertig Fjende.* Paa samme Maade blev det fra nu af Oehlenschlägers første Spørgsmaal om en fremmed: Er han *skikkelig?* Han sagde Ordet med en dyb, varm Tone. I *Hroars Saga* finder Hroar Stærkodder skikkelig, Oehlenschläger fandt senere ikke blot Hostrup, men Martensen og Fru Heiberg skikkelige.

Naar Baggesen i denne Tid spillede Horatses Kunst ud imod ham, svarede han med hans Moral. Han sang en Gang ved et Gilde *Horatses Skaal:* »Han var god, han var lystig og vis!« med saa megen Begejstring, at O. H. Mynster fik Taarerne i Øjnene. *Han,* hvis Syndsbevidsthed var som et Barns, kunde synge: »Ren i mit Liv og uforkrænkt af Brøde« og sige den Linie, der straalede af Uskyldighed: »Ej at vide af ondt, over ingen Brøde at blegne« uden at rødme. Kunde Jens det?

Til sammen vise de to Figurer, hvorledes paa denne Tid selv Digterens frieste Fantasidannelser faa Form og Farve af de stærke Tilskyndelser fra »det personlige Mellemværende«. Adam havde en Gang ønsket at leve i Fred med sine Medborgere, for at hans Fantasi i hvilende Velbehag kunde føde Skønhedens klassiske Gudinde. Af et uroligt Hav, hvor Lidenskaberne koge, opstige nu urolige Skikkelser, sentimentale, følelsebevægede, med stærke Spor af den Virkelighed, der har født dem.

Det samme viser endnu tydeligere *Hroars Saga.* Da Oehlenschläger om Sommeren flyttede ind i Slotsforvalterfuldmægtig Bonsachs Hus i Frederiksberg By, hvor Sagaen først blev skreven, og hørte, at Baggesen tidligere havde boet der, sagde han: »Her maa ryges.« Det blev der ogsaa.

Det var hans Mening at skrive en Fortsættelse af *Helge* i en Form, der i Lighed med visse Eddadigte skulde bestaa af en Blanding af Romancevers og ind-

skudte Prosastykker. Han havde vel ventet, at Versene her som i *Helge* skulde have kunnet hæve ham af Klemmen. Men Prosaen var for stærk. Den fortsatte *Helge* blev til *Hroars Saga,* fuld, som han selv har tilstaaet, af Hentydninger til hans ubehagelige Tilstand. Ved Siden af Hroar er ligesom i den islandske *Saga om Gunløg Ormstunge,* som Oehlenschläger senere har bearbejdet og vistnok den Gang kendte af Grundtvigs Oversættelse, to unge stridende Skjalde Fortællingens Hovedpersoner. I den ene, Hrane, har han skildret sig selv, til den anden har han benyttet Træk af sine Modstandere, Baggesen og Grundtvig.

Aaret 1816, da *Hroars Saga* blev til i første Udkast, var et af de hidsigste Kampaar i Fejden. Det var begyndt, efter at *Ludlams Hule* var blevet opført som Festskuespil til Kongens Fødselsdag, med Baggesens noget voldsomt vittige Angreb paa dette Stykke. Og kunde Oehlenschläger endnu tage sig denne Kritik, den største, Baggesen skrev under Fejden, hvor Riset vipper i hans Haand som en Harlekinsbriks, let og mene, at A. E. Boyes og Peder Hjorts Modskrifter tilstrækkelig havde belyst Baggesens »kritiske Usselhed«, saa skete der kort efter noget, som satte ham i den heftigste Bevægelse. *Freias Alter* forkastedes af Teatercensorerne Rahbek og Olsen. Oehlenschläger forstod slet ikke, at der var Ret og Rimelighed i dette. Han kunde ikke se, at under Omarbejdelsen af dette Stykke, der allerede i sin første Skikkelse var et genialt Dilettanteri, var kun Dilettantismen bevaret, medens Geniet fordampede. Han saa i *Freias Alter* det friskeste, men ikke det mest ukunstneriske Udtryk for sit Gemyt. Det forekom ham endnu at have de shakespeareske Lystspils varme Lune. Forkastelsen, som han troede var en baggesensk Kabale, og som kort efter fulgtes af Antagelsen af Baggesens wielandske Operatekst *Trylleharpen* til næste Aars Geburtsdagsforestilling, var ikke blot et Attentat paa hans velbegrundede Stilling som dansk Digter, men et Angreb af den impotente franske Smag paa den

blomstrende shakespeareske Muse. Samme Dag, han havde modtaget Censorernes Skrivelse, skrev han i harmfuld Inspiration et Svar, som han, da det blev ved den trufne Afgørelse, derefter udgav sammen med de øvrige Aktstykker i Sagen. Maaneden efter udkom hans Oversættelse af *En Skærsommernatsdrøm* med en Fortale, der angriber den franske Smag og forsvarer Shakespeare.

Og hvad Oehlenschläger ikke kunde se, vilde hans unge Venner og Beundrere ikke se. I *Freias Alter* med den kække Spot over Alderdommens evige Dumheder, den afmægtige Autoritet, den naragtige Spidsborgerlighed, det imbecile Pedanteri, havde danske Studenter længe fundet et Forbillede for deres Ungdom. Denne evige Ungdom og Galskab skulde ikke forstumme for Professorsmagens tørre Remse. Kun herved forstaar man, hvad Grundtvig spydig kaldte »den store Heksedans om *Freias Alter*«. Boye, Hjort, Hauch, Sibbern udgav, i Bogform, Forsvar for Oehlenschlägers Stykke og Angreb paa Censorerne. En ung Student sammenkaldte sine Kammerater til at høre en Tale, han vilde holde i dette Velfærdsanliggende. Mødet blev forbudt af Politiet, og Talen udkom i Trykken. Den tilsigter intet mindre end »at fremkalde en sammensluttet Aand for det gode« og foreslaar til sidst — hvad ogsaa Oehlenschläger i sit Brev til Censorerne havde truet med — en Henvendelse til Landets Konge.

Men Oehlenschläger havde farligere Modstandere end den gamle Smags Censorer. I Grundtvigs Produktion, der i disse Aar fremtraadte med overordentlig Energi, var den nye Tid, han selv havde beredet, vedblevet at vokse ham over Hovedet. Mod Oehlenschlägers æstetiske Syn paa Nordens Oldtid, en nordisk Humanisme, der søgte det nordiske for at udrense det menneskeligt skønne, stod nu fuldt udviklet Grundtvigs etiske, en nordisk Nationalisme, der søgte det nordiske i sin Renhed som det stærkeste Udtryk for det menneskeligt stærke. En opmærksom Iagt-

tager havde allerede for flere Aar siden fundet den litterære Verden »delt mellem Oehlenschläger og Grundtvig«. Peder Hjort stod den Gang i et Selskab og talte med en om Grundtvigs nordiske Digtning. Oehlenschläger gik forbi og gjorde en spydig Bemærkning om hans *Palnatoke*. »Ja, bi du kun,« sagde den anden efter ham; »der er mere *Kraft* i Grundtvigs *Palnatoke* end i din.« Kraft var Slagordet. I Afhandlingen i *Athene* om Ewald havde Oehlenschläger skrevet, at da vort Land af Naturen er aabnet for den sydlige Paavirkning, »kan man ikke andet end undre sig, naar man hører, der gøres en ivrig og streng Forskel paa, hvad der hører os til, og hvad der ikke hører os til. Som om ikke alt skønt og fortræffeligt paa Jorden hørte alle Mennesker til! Intetsteds vokser Jordbærret sødere end paa de nordiske Bjerge, skønt det dog fra Begyndelsen af takker et sydligt Klima for sin første Plante«.

Lige saa bestemt stod Grundtvigs Kristendom mod Oehlenschlägers Menneskelighed. Oehlenschläger sagde en Gang til Kamma Rahbek, at hun lige saa godt kunde komme i Komedie som i Frokprædiken, da det for Gud kommer alt ud paa eet. Men ogsaa her var der nogle, som agtede mere paa Kristendommens Kamp med Tiden hos Grundtvig end paa Poesiens og Religionens Trøst for Tiden hos Oehlenschläger og Mynster. Naar Grundtvig i disse Aar af og til prædikede i Frederiksberg lille Kirke og var færdig at tage Troen fra den gamle paa Orgelværket, følte Adam det, som om en Fare, han ikke formaaede at besværge, truede Freden i hans Sommerhave.

Baggesen og Grundtvig, hver paa sit Omraade, lærte Oehlenschläger at forstaa, at Kampen ikke er forbi, fordi Freden er sluttet. Og nu havde disse to forskellige og dog lige Naturer, medens Adam vuggede sig i østerlandske Fantasier af en uroligere Art end Bryllupsaarets Blomsterdrømme, netop fundet hinanden bag ved hans Ryg eller over hans Hoved i en aandelig Egn, hvor han var fremmed. Hvis Oehlen-

schläger havde fulgt og begrebet Baggesens og Grundtvigs *Valhallaleg* fra det foregaaende Aar, maatte han have forstaaet, hvorledes de heftige Tiltrækninger og Frastødninger i denne tunge Leg, i Tankens Uro og Følelsernes Bevægelse maaske det dybeste Udtryk for et ulykkeligt Folks aandelige Liv i en ulykkelig Tid, maatte ende med en enig Kampstilling imod ham, hvis Lykke brast med Folkets.

I Ragnvald i *Hroars Saga* angriber han da den dobbelte Fjende, desværre uden dybere Forstaaelse af Fjendernes Ret og Betydning.

Tidens Baggrund er — som ovenfor vist — Reaktionens urolige Slaphed efter Helterusen. Paa Tronen sidder, som Kong Hroar, den oehlenschlägerørstedske Humanisme med en tungsindig Følelse af ikke at kunne kue den utaalmodige Tid med sit Taalmod.

Imod denne Baggrund tegnes de to Skjalde: Hrane, en lys Natur, varmblodig, godhjertet, aaben, Adam selv, som han er smukkest, uden Hærklæder, alene i sin Digterdragt, den blussende Skjald, og den mørke Ragnvald med de Egenskaber, som Oehlenschläger i sin Vrede tillagde sine Fjender, vistnok ogsaa med et Ydre, der ligner den Gud, hvormed han sammenlignes, »den lumske Loke med Børstehaaret«.

Ved Helges Gravøl kappes de om Folkets Bifald med Draper til Heltens Eftermæle. Ragnvalds mægtige Kvad, fuldt af nordisk Kraft, behager de gamle; Hranes Vise, i sydlige Rim og i Aand og Tone mere beslægtet med Sydens milde Menneskelighed, huer især Kvinderne og nogle unge Mænd med udtryksfulde Ansigter. Offergoderne give Ragnvald Prisen, men Kongen og Yrsa glemme ikke deres Skjald.

Nogen Tid efter dette, da Ragnvald kommer hjem fra en længere Rejse og fuld af Avind ser Hrane elsket og æret af Kongen og Folket, træffes de atter. I en lang Samtale — som i de senere Udgaver er meget forkortet — faar Hrane Lejlighed til at forsvare sin hele aandelige Holdning imod Ragnvalds

Angreb. Imod Ragnvalds oldnordiske Raseri hævder han, at det ingenlunde er hans Sag at udtrykke en svunden Tids Tanke i et dødt Sprog, men i en levende Tale sin egen. Han har ikke længere sin første blinde Kærlighed for ethvert gammelt Kvad, blot fordi det er gammelt og fædrelandsk. Den, der har denne Kærlighed, elsker i Grunden ikke det gamle, fordi det gør Indtryk paa ham, men sig selv, fordi han er i Stand til at modtage dette Indtryk. *Hans* Sjæl er aaben for alt smukt, han forbinder det gode og skønne med sit eget Væsen; jo mer af Verdens Væsen han kan optage i sig, des mere er han en Verdensaand. Han frygter ikke som hine Tilbedere af en forsvunden Storhed at give det smaa en Plads i sin Kunst; thi i Kunsten som i Naturen er hver Ting god i sin Slags, naar den er, hvad den skal være. Der er intet andet, han foragter, end den menneskelige Hovmod, der egenkærligt bilder sig ind, at dens Smaahed er Storhed, at den overskuer Verden, skønt den er starblind, og aander Livet i højtidelige Aandedræt, skønt den er trangbrystet. Man mærker i det hele paa denne unge danske Digters klare Menneskelighed, at han er en ægte Discipel af den herlige, gamle angelsaksiske Skjald med det kongelige Navn. Det var hans Harme over Ragnvalds Nidvise imod Hofting, der først opflammede deres Fjendskab.

Paa samme Sted maa Hrane imod Ragnvalds krasse Hedenskab flygtigt værge sin milde Tro paa Alfader, der for denne kun er et ryggesløst Taagebillede. Men det er utvivlsomt, at hvad Kong Hroar selv, der ikke ynder den plumpe hedenske Rettroenhed, som han føler sig for svag til at bekæmpe, siger om den naturlige Religions sande Gudsfrygt og den uhyre Galenskab, af en indbildt Kærlighed til Alfader at foragte hans Værk, er talt ud af hans Hjerte.

Under den hele Samtale har Ragnvald, der i Førstningen med forstilt Venskab havde nærmet sig den godmodige Hrane, paa en ret ondskabsfuld Maade

tirret hans Heftighed og ender til sidst med en saa overrumplende Nederdrægtighed, at Hrane udbryder: »Drag dit Sværd, Nidding! og giv mig mit Banesaar paa een Gang, hvis du mægter det. Jeg kan ikke længere udholde dine giftige Slangestik.« De kæmpe. Hrane bliver saaret og dør kort efter. Senere faar Ragnvald en hæslig Død. Da hans Lig driver ned ad Aaen, findes det af Hranes gamle Forældre, som dække det med grønne Grene.

Medens Oehlenschläger arbejdede paa Fortællingen om den vise Konge, der sætter sit Mod i Taalmod, og den heftige Skjald, der af Utaalmodighed giver Striden saa brat en Slutning, havde han selv af samme Grund søgt at gøre en Ende paa Pinen. I December Maaned 1816 havde han modtaget et Tilbud om at ledsage en ung Adelsmand paa en etaarig Udenlandsrejse for saaledes ved en frivillig Ostrakisme, som han siger, at forlade det utaknemmelige Fædreland. Han havde tillige til Hensigt ved sin personlige Nærværelse at støtte sin Anseelse i Tyskland og det hemmelige Ærinde at opsøge Mme Staël i Paris, uden Tvivl for at opnaa en Pengehjælp.

I en hamborgsk Avis stod der under *Litterære Nyheder* at læse, at Oehlenschläger var i Færd med en ny Udgave af *Den pantsatte Bondedreng*. Man troede, det kom fra Baggesen.

I December 1816 rejste han fra København, vel udrustet, med 4000 Rbd. til sin Raadighed til Rejseomkostningerne. I Vordingborg skottede han langeligt til Gaasetaarnet. Hvilket Lidskjalv! Der gad han bo og læse Sakse og Snorre i smukke Pergamentbind og drikke Øl af et Guldhorn eller Rinskvin af et Sølvbæger. Paa Iselingen reciterede han om Aftenen af Frederiksbergdigtet og græd meget, før han gik i Seng, og kyssede Christianes og Børnenes Haarlokker.

I Slutningen af Januar 1817 naaede han Paris. Da han rullede ind i Gaderne i denne By, som han næst

efter sin Fødeby elskede højest af alle Stæder paa Jorden, vaagnede alle de halvglemte Minder.

Her havde han for 10 Aar siden i sin lykkeligste Periode skrevet to af sine ypperste nordiske Værker, *Palnatoke* og *Axel og Valborg*. Her havde han levet et lystigt og aandelig bevæget Liv med gode Venner. Nu var han alene. Han gjorde ingen Bekendtskaber og kom ikke i nogens Hus. Hos Mme Staël blev han modtaget med Kulde; Dreyer og Guillaumo var døde. En Dag var han kommen ud i en Forstad, som han ikke kendte, da han pludselig fik Hukommelsen igen uden for en Havemur. Det var Dreyers Villa i Passy. De hvide Stenurner skinnede i Martssolen. Saa gik han ind i et nærliggende Traktørsted for at drikke de dødes Minni. Han fik et Værelse med Solskin — han søgte nu altid Solen og følte sig beklemt i Graavejr — klinkede med Glasset paa Flasken og sagde med høj Stemme: Gud glæde deres Sjæle!

I sit Hotel i Midten af Byen »som paa Hjørnet af Østergade og Købmagergade« levede han som »Eremitten midt i Byens Tummel«. Han sad hjemme til Kl. 2—3 om Eftermiddagen; naar han gik ud, morede det ham at snakke med Almuesfolk, Portnersker, Kræmmere og Barberer, som tiltalte ham ved deres godmodige, fornuftige og hurtige Væsen. Om Aftenen var han i Teatret. I Ambiguteatret saa han en Gang en Scene, hvor en ung Mand belærer en kraftig Olding om »Nutidens Fordringer«. Saa dybt er altsaa Hakons Digter sunken, tænkte han, at han gaar i Boulevarden for at lære *goût*.

I denne Følelse af Ensomhed og Længsel efter Hjemmet og Familien følte han sig paa ny kraftig tilskyndet til nordisk Produktion. I Tragedien *Fostbrødrene*, som han i de nordiske Vintermaaneder Februar og Marts skrev i Paris, udtales et Sted denne Stemningsbaggrund for Værket. I en bortdragende Helts Farvel til sit Fædreland tegner sig ganske friskt det vinterlige Billede af Valby Bakke, som Adam havde set som Dreng, over Parises Tage:

Ak, det er dog saa smukt ved Juletide,
Naar Sneen falden er, og Bondens Slæde
Har glattet Vejen; naar de køre hjem
I lange Rækker til de fjerne Hytter
Med Korn i Sæk og spilde lidt i Sporet,
Og Spurven kommer hoppende ved Hesten
Og napper Æden med sit lille Næb.

Men i Værket selv er denne Stemning udvisket. Fjendtlige Fødder har traadt paa Sneen i hans Barndoms Have.

For at undgaa Baggesen var han rejst til Paris; i Paris syntes Baggesen ham nærmere end i hans egen Stue.

Her havde de for ti Aar siden levet sammen som Brødre. Han huskede en Aften, de havde talt saa længe sammen, at Baggesen umuligt kunde naa hjem til Marly. Saa stuvede de sig sammen i Oehlenschlägers smalle Seng og laa den halve Nat i barnlig Fortrolighed og talte sammen paa Rim, indtil de endelig af Træthed mere besvimede end sov ind. Da Oehlenschläger vaagnede om Morgenen og saa Baggesen sove ved sin Side, blev han næsten forskrækket over det store, gustne, koparrede Ansigt. Det var, som om han havde sovet ved Siden af en Skifting. Lidt efter vaagnede Baggesen, Livet vendte tilbage i den stygge Maske, og hvad Oehlenschläger havde set, tænkte han den Gang ikke videre over.

Nu huskede han dette Ansigt. I tre Aar havde dette fjendske Fjæs forstyrret hans Søvn og blandet sig i hans vaagne Drømme. Hvad havde ikke hin Nats og de Pariserdages ubesindige Fortrolighed kostet ham? Just som han efter en stærkt bevæget Ungdom havde villet hengive sig til Freden, var Baggesen vendt tilbage, fuld af nyt Nag og gammel Vrede, for at ødelægge hans Lykke. Det var, som om hans Skæbne ved en skrækkelig Nemesis var knyttet til dette Menneske, der i sin evige Bevægelse var ude af Stand til Fredens rolige Arbejde, og som, selv viet til Undergang, vilde drage ham med sig i Fordærvelsen.

Asmund, Hovedpersonen i Tragedien *Fostbrødrene*, kaldes i Personlisten Helt og Bonde. Nøjagtigere bestemt: han har været en Helt og skal nu lære at blive Bonde. Hans Ungdom er forbi, han fortryder den ikke, det var den stormfulde April, hvoraf Sommeren fødtes. Men nu glæder han sig til i Ro at nyde Frugtens Tid; han er bleven magelig og fej med Aarene, siger han spøgende. Han vil holde Bryllup med en dejlig, ung Pige, i hvem han er meget forelsket. Dog er han ikke saa glad, som man skulde tro. Har Aarene givet ham Forstand, saa har de ogsaa svækket hans Ungdoms Fyr og Flamme. Tiden er en langsom Igle, hun suger os Blodet af Kinderne.

Samme Dag, han holder sit Bryllup, rammer Ulykken ham.

Han har en Gang i sin første Ungdom, varm af Mjød og fuld af Beundring for den store Helt, som han saa op til som et Barn til en Kæmpe, sluttet Fostbroderskab med den berømte Viking Thjodolf den Sejersæle. Efter Fostbrødres Skik har de lovet at følge hinanden i Døden. Fra da af har hans Liv hængt i en usikker Traad, bundet til et andet Menneskes Liv, som gør alt for at miste det. Nu brister den.

Thjodolf er kommen hjem. Han er en raa Viking, dvask og vranten som en Bjørn, som kun føler sit Liv, naar han kan sætte det paa Spil i et raat Nappetag om Døden. Han kender ingen andre Guder end »Utgardsloke med store Børster om det fæle Hoved«. Han er en Jætte, *Jætten* i Oehlenschlägers Poesi, Stenbilledet, som den unge Adam havde villet knuse, den *frygtelige* Prosa.

. . . Oehlenschläger traf i denne Tid en saadan frygtelig Forstening. Han gjorde denne Gang i Paris P. A. Heibergs Bekendtskab. Han fandt ham »arrig og gnaven«.

Første Gang, de var sammen, kom de til at tale om Musik. Oehlenschläger nævnede *Christi Død* af Schultz. Herregud, sagde Heiberg spottende, er han

død, den salig Mand? — Om han da ikke beundrede Jesus Kristus? — Heiberg ansaa ham for en skikkelig Mand, men en Oprører mod Statens Love.

Senere talte de om Oehlenschlägers Poesi. Heiberg kunde nok lide *Stærkodder,* men hadede *Palnatoke*(!), fordi Audun var »mystisk« og ikke sagde, hvem han var. *Freias Alter* kunde han ikke døje.

Adam havde hertil været beskeden, siger han. Men nu blev han virkelig vred: »Ja, der har vi det! I kan ikke lide, jeg ogsaa kan være lystig. Men I skal ikke rive et Blad af Kransen om min Tinding.«

»Lad ham altsaa gaa og spasere i Palais Royal som den Filister, han er. Mozart, Goethe og Schiller forstaar han ikke. Forstand — Simpelhed, *sens commun*, Elegans — ikke Følelse og Fantasi er ham det højeste i Poesien.« . . .

Under Bryllupsgildet faar Asmund Bud, at Thjodolf om Morgenen er fældet i en Tvekamp. Asmund iler ud, ser hans sløve Ansigt smile bittert i Døden, som om han med et Smil vilde dække sin dybe Hjertensangst, og følger ham i Graven.

Her ser han den døde rejse sig fra Baaren og hører ham raabe til sig: »Hvad vil du mig?« Da skriger han i den højeste Ophidselse:

Har du ej narret mig fra Livets Fryd,
Forfærdelige Troldmand! i din Hule?
Har Du ej skilt mig ved min Ungdomsglæde,
Min Brud, min Broder, mine Venner, Solen,
Den grønne, friske Skov og Dalens Kilder?
Har du forvandlet ej mit Blod til Is,
Ej slaaet hvert et Lem med Dødens Lamhed?
Og nu, nu kan du spørge, hvad jeg vil?

Under vanvittige Forbandelser af den døde styrter han mod Hulens Indgang, slipper ud og føres af sine Venner tilbage til Bryllupshuset.

Han tror sig nu »i et venligt Vanvid« givet tilbage til Livet, som om den døde selv har løst ham fra hans Løfte. Men han tror ikke Freden. Urolig, som en fremmed Gæst ved sit eget Bryllup, sidder han

under Folkets Glæde og svælger med bitre. Miner Skjaldens Sange om Ægteskabets Lykke. I bange Syner ser han endnu den grimme Dødning vinke. Og da det opklares, at Thjodolf ikke som død, men som døende var bragt ind i Hulen og endnu havde været i Live, da han jog Asmund ud, forstaar han, at Døden vel har udspyet ham af sin Hule, men ikke givet ham tilbage til Livet. Da forbander han de Guder, der kvæle ham med lange Kvaler og evigt rykke ham Livets Bæger af Haanden, naar han vil føre det til Læberne:

Og eder, grumme Væsner! skal jeg elske?
Tilbede? I, som spille Bold med Støvet
Og agte ej dets salte Taarer mer
End Bjørnen Foraarsregnen, naar den støver!
Ha, der er ingen Guder! —
Den hele Skabning er en evig Gæring,
Hver Skikkelse kun øjebliklig Gøglen,
Som kommer og forsvinder. Døden spirer
I Kernen alt. I Barnets første Vækst
Bestemmes det til Gravens Modenhed. —
Det sunde Liv frembringer Levevrimlen,
Og Vrimlen atter Synd og Pest og Krig.
Vel, lad os gribe da med kraftig Haand
Tilintetgørelsens uhyre Hjul
Og snurre det omkring med lystigt Sving.
Jeg vil ej, som en Daare, længer staa
Og være Skiven med den sorte Plet,
Som Pilen træffer. — —

Som en fredløs Mand flygter han fra menneskeligt Samfund ud i de store Skove. Han hader Huse, thi Huse ligne Grave; han skyr Landeveje og magelige Flader, vanmægtige Forsøg paa den Fred, som ej er Livets Hensigt. Men her kan han aande som Drot i det grønne Rige, med blottet Hoved og Vilddyrets ramme Skind om sine Skuldre.

Syng, syng mig nu en Sang, du skarpe Storm!
Som kruser Bækken, bøjer Egens Top
Og tvinger det udskaarne Helteblad
Til ned at ryste sine ferske Taarer.
Mig skal du ikke bøje.

Oehlenschläger har aldrig før været ude i dette vilde Vejr. Fra disse Højder viste Verden sig anderledes end hjemme i hans Dagligstue.

Det hele Liv, siger Asmund, er en afsindig Rus, som bruser op i tusindfarvet Skum og knuses under Tidens Møllehjul.

Hvad er Guderne? Hjerteløse, vilde Kræfter i Naturen, som altid træffe fejl, som skaane de skyldige og ramme Vandreren, der gaar sorgløs hen ad Vejen til sin Aftenhytte, og Moderen, der sidder i Døren med sin Glut i nøjsomstille Fred. Kejthaandede! raaber han med et foragteligt Blik imod Himlen.

Hvad er Skønhed? Et Blendværk, en Ting, som ikke er, men synes, for at skræmme den vise fra at tænke og den gode fra at græde.

Og hvad er menneskelig Visdom og Godhed? Det er bedre at falde mellem Røvere end at omgaas de saakaldte vise. Thi det er enten Daarer, som bedrages, eller Skælmer, som bedrage andre.

Hvad er Manden i en Tid, hvis Helte er forklædte Trælle? Han ledes ved at se dem: dette snævre, stramme Forsigtighedens Ansigt! Et Hønseansigt paa en Ørneham!

Og hvad er Kvinden, den Pige, han har elsket, den Hustru, han har forladt?

Arm est du. Stol ej paa din Ungdoms Vaar,
Thi den er Blendværk. Om en føje Tid
Befugter ej det Vand dit Øje mer,
Som gør det klart og funklende; da stirrer
Den matte Linse som et rynket Horn.
Snart synker denne fulde Barm som Skum,
Og hvad der lokte nys med Ungdomsfylde,
Bortskræmmer Øjet med en gusten Hud.
Din milde Stemme ligner Nattergalens,
Men falde Perlerne dig først af Munden,
Da vil det hvisle gennem Gummerne
Som Blæst i Tornehækken. Dette Haar,
Hvoraf du spinder Elskovsnet, bli'r graat,
Og før du ved et Ord deraf, er Issen
Saa skallet som en Stub ved Juletid.
Gaa! gaa din Vej, du skrøbelige Værktøj,

Som daarer Manddomskraften med din Larve.
Jeg har min Lænke brudt, nu er jeg fri.

Oehlenschläger siger, at Hovedsituationen i denne Tragedie, som han regner for den ubetydeligste, han har skrevet, er original og ikke mangler Patos. Asmunds Patos er uden Tvivl personligere end Hakon Jarls. Men han har, da han skrev Asmunds Replikker, ligesom ikke ret kendt sin egen Stemme. Denne sprængte Klang var ikke den smeltede Følelses Sølvertoner. *Fostbrødrene*'s Digter var ikke den samme, som for ti Aar siden skrev *Axel og Valborg*. *Axel og Valborg*'s Digter er død; den, der nu skriver *Fostbrødrene,* er ikke sund, fordi han tror at vise Styrke.

Ja, du har ganske Ret!
Nu er jeg død; mit bedre Jeg er dødt.
Det lader vel, som Frugten var den samme,
Men den er grødet, den har tabt sin Smag
I Nattefrost og tror, den avler Kraft,
Fordi den gærer.

... Medens Oehlenschläger, ene i den fremmede By, uden Børn og Kvinder, harmfuld paa Mennesker digtede sig ind i Asmunds Fortvivlelse, bragte Christianes Breve ham Bud fra hans Hjem og hans Børn. Hun havde først ikke villet skrive saa meget for at spare Postpengene. Nej, skrev han, du skal skrive *tit* og skildre mig Hussituationer med mine Børn, det trænger jeg til. — Lad undertiden Hauch hjælpe dig, som saa vel forstaar, hvad jeg trænger til! Saa læste han, mens Hjertet svulmede i ham, de søde Idyller: hvorledes Børnene hver Dag ved Middagsbordet løftede deres smaa Glas og drak Fars Skaal og, hver Gang der kom et Brev fra ham, kyssede Papiret, han havde skrevet paa. »Glutterne har følende Hjerter og Ærlighed i deres Karakter. De er raske, røde som Roser alle tre.« — Lotte er en ægte Pige. Da hun hørte om det Sjal, Far havde købt til Molle, hoppede hun af Glæde med funklende Øjne og udraabte i den morsomste Ivrighed med sammen-

lagte Hænder: »Gud give, jeg bare vidste, om det Sjal var rødt eller hvidt!« Naar hun laa paa Gulvet med Haanden under Hovedet efter Correggios Magdalene, der hang paa Væggen, var hun uimodstaaelig. — Johannes er pudsig. En Dag ved en forsvarlig Middag hos gamle Heger, da han med sin Moder havde maattet søge et Øjebliks Ensomhed i Sovekammeret, sagde den lille Mand paa det lave Sæde med fuldkommen Alvorsmine og sin Faders »sepulkrale« Stemme disse Ord: »Mo'r! Ma'en er go'.« Om Aftenen, naar han skulde i Seng, kyssede han Moderen paa Øjnene og sagde, han vilde bede Vorherre give Mor »none fræske Øjne«. Juleaften skrev Hauch: »Deres Børn skal i Aften indvies i hellige Mysterier og efter megen anelsesfuld Hjertebanken se et prægtig oppyntet, med mange glimrende Lys besat Juletræ, der med sin Pragt skal vække Følelser, som man senere ofte ønsker tilbage. Dog, vi behøve ej at misunde dem dem, thi vi eje i Kunsten en lige saa glimrende Pragtbygning. Kun maa man for i sin hele Fylde at nyde den have bevaret en lige saa uskyldig Barnesjæl som de.« . . .

Nej, nej! Adams Verdenslede var ikke Lears og Hamlets. Kort efter, at han havde skrevet *Fostbrødrene,* følte han over Pascals og Rousseaus »Pebersvendemelankoli« Familiemenneskets kraftige Uvilje. Asmunds blege Maske skjuler ikke hans Kinders Rødme:

Der var en Tid,
Da plukte jeg i Grønningen Violer
Og kunde glad og længe stirre paa
Den fredelige Skorstensrøg, som steg.
O, jeg har været blød og eftergiven!
Naar Skjalden Harpen slog, da rørte han
Mit unge Bryst; naar Dyden han besang,
Da svulmede det højt, og jeg fik Lyst til
At efterligne Helten. Jeg har leget
Med mangen smuk, rødmosset lille Glut
Og hjulpet Kvinden med at vugge Barnet.
Jeg var godhjertig, venlig, trængte mig
Ej frem ved Gilder, tog til Takke med
Den ringe Stol ved Døren. Heftig var jeg

Og følte stærkt for Æren; da forførte
Den stolte Thor mit Bryst.

Da Asmund smelter, kender Adam atter sin egen Stemme. Oehlenschläger har været saa ivrig for at digte sig ud af Fortvivlelsen, at han har forfattet tre forskellige Slutninger paa denne Tragedie. Den første og nemmeste opløser det hele Spil til et tomt Bulder: Asmund har slet ikke svoret Fostbroderskab med Thjodolf; det var en ren Misforstaaelse, at han fortvivlede; han kan nu for tredje og sidste Gang rolig holde Bryllup. I den tredje, der er flere Aar senere, springes Fortvivlelsen ganske over som »alt for nedtrykkende til at være tragisk«; Ansgarius træder op og løser Helten fra den ubesindige Ed.

I den anden Slutning, som kort Tid efter, at Stykket var udkommet, udsendtes i Publikum paa rentrykte Blade, kommer Asmunds Hustru til ham i Skoven. Hvad han har for herude, forstaar hun ikke, men hun ved, han trænger til hende, og føler sig stærk til at følge ham i Døden. Denne høje Troskab smelter Asmunds Forhærdelse. Den oehlenschlägerske Tragedie har genvundet sin Harmoni — Fortvivlelsens Sørgespil bliver Troskabens Tragedie:

Op til Frejas Glæde drager os et Krampetræk,
Kom nu, blege Hel! og knus mig. Du har tabt din Skræk.

Saaledes havde Christianes Billede foresvævet ham i Paris, som for ti Aar siden, forklaret i Frastanden: Mildnersken, den trofaste, den retskafne Christiane.

. . . »Mine bedste Ønsker om Held for dig følger dig paa alle dine Veje, thi han, som ser Menneskets Inderste, hører mine Bønner; jeg beder i mit og mine søde Børns Navn for den bedste Mands og Faders Liv og Lykke.«

»Nu kan jeg jo ikke kysse Falles sorte Hoved og hans buttede, varme Haand med tilhørende lombardske Nødder. — Vi savne hver Dag efter Maaltidet, at vi ikke kan kysse den kære Haand, som giver os vor Spise og mætter os med Velsignelse. Ikke sandt? en

Familie maa jo gerne se en Gud i den jordiske Fader!«

»Cathrine [Pigen] tænker uafladelig paa dig og hilser dig utallige Gange.«

»Vore Træer over Kirketaarnet [paa St. Annæ Plads] er alt grønne; naar jeg nu betænker, at disse Blade ikke skal visne, men kun blive større, til Fader kommer hjem, saa er jeg færdig at hoppe som Børnene af Glæde.«

»O Gud, min bedste Oehlenschläger! — Du tror ikke, hvilke Tanker og Følelser der foregaar i min Sjæl i din Fraværelse. — Naar du kommer, gyser jeg ved, hvor umuligt det er mig at vise dig den Beundring, Kærlighed og Taknemmelighed, hvoraf jeg er henreven for dig. — Kunde jeg altid give dig det eneste, du med saa megen Billighed fordrer, og det eneste, jeg har at byde dig for det meget, du har givet mig: inderlig Hengivenhed og Blidhed. Jeg siger *altid,* thi ofte har du jo nydt dette dig uundværlige Gode, men altid! — her gælder det at stride mod Svagheden. Du vilde vist, hvis du saa mig i dette Øjeblik, sige: Strid ogsaa mod den alt for fremtrædende Følelse.«

»Kammerherre Bertouch har givet dig den for tolv Maaneder bestemte Sum i de ti — videre bør hans Godhed ikke gaa.«

Under Fraværelsen var Christiane saa bevæget, at hver lille Følelse kaldte Vandet frem i hendes Øjne. Men paa samme Tid fik hun udgivet *Frederiksberg-digtet* og *Hroars Saga* og afbetalt flere Hundrede Daler af deres Gæld. Da han var rejst, havde hun kaldt sin Husstand sammen og sagt: Nu købes der intet, som er dyrt. . . .

Hvad Adam for ti Aar siden i »Troløshedens Hovedstad«, bevæget af Længslen efter sin Brud, henrykt havde anet:

O Troskab! Troskab! du est stor i Nord —

havde hans Hustru lært ham at gentage:

Troskab er en Blomst, som sparsomt kun i Syden gror,
Nornen ser ved blege Nordlys Troskabs Pagt i Nord.

Paa Vejen fra Paris til Wien besøgte Oehlenschläger Schelling i München. Egentlig, siger han, havde han aldrig læst en Bog af Schelling, men han kunde tale med ham. »Han er af mine Folk. — Det er en Mand med et trofast Hjerte. — Han lever stille i sin Families Skød og har tre Børn ligesom jeg.«

Schelling var meget venlig imod ham. Hvis De ikke vil regne Dem til os, sagde han, saa har vi nu slet intet mere. Han hørte paa *Lykkeridderne* og morede sig over, at der gjordes Løjer med den romantisk-filosofiske Jargon. Selv var han kommen langt bort fra dette, sagde han, og mente, at man ogsaa i Filosofien kunde være simpel og naturlig.

Paa en Spaseretur udviklede Oehlenschläger sin Livsanskuelse for ham.

I det store kan vi ikke forstaa det gode og onde og skal det ikke, vi maa tro paa det højeste Gode (Gud) og kan ikke lade Djævelen ude af Spillet. I den kristelige Religion er de største Sandheder skønt poetisk allegoriserede, og Kristi Liv er den ædleste, reneste Moral. *Hvorved* og *Hvorfor* kan vi ikke vide, vi se kun *Hvad* og *Hvorledes. Hvad* er for Videnskaben, *Hvorledes* for Kunsten. Videnskabsdyrker og Kunstner er ethvert sandt *Menneske,* der forener Viden og Kunnen, Villen og Handlen. Vi skal gøre det gode og elske det, hade og forsage det onde og stole paa Gud. Om den guddommelige Sammenhæng i det hele ved vi endnu intet her. Eksistensen er en uløst Gaade, Udødeligheden ønske og haabe vi, men kan ikke bevise den, ikke engang godtgøre dens Nødvendighed. At tro paa det gode (Faderen), paa den frie Vilje (Sønnen) og paa Udødeligheden (Helligaanden) er de sande tre Trosartikler, som gør den sande Kristne.

De har en sund og brav Livsanskuelse, sagde Schel-

ling; dog, tilføjede han med et Smil, kunde man maaske nok gaa noget videre.

Som man ser: baade Asmunds Digter og den romantiske Filosofi er kommen glædelig til Kræfter.

I September 1817 var Oehlenschläger atter hjemme, før end det var bestemt, fordi han ikke havde kunnet udholde Adskillelsen fra sin Familie. Matrosernes *Fanden gale mig* om Bord paa *Den unge Lars* fra Lübeck havde lydt sødere i hans Øren end Nattergalesang. Forældrene og Børnene havde grædt af Glæde ved Gensynet. »Saligere Øjeblik gives ikke paa Jorden!« Nogle Dage efter Hjemkomsten hyldedes han i Teatret efter Opførelsen af *Hugo von Rheinberg* med en Sang til Melodi af Soldatervisen i *Ludlams Hule,* som i disse Aar var det unge oehlenschlägerske Partis Livvise, og med Hurraraab af Publikum.

Kort Tid efter mødte Oehlenschläger en Dag uden for Vesterport Frederik den Sjette. Kongen red Digteren stolt forbi uden med et Nik at modtage hans underdanige Hilsen. Frederik den Sjette ærgrede sig noget over det Væsen, man gjorde ad »Oehlenschlägers Søn«. Naar man vil forstaa, hvorfor Oehlenschläger i disse Aar havde saa tungt ved at røgte sin fædrelandske Opgave, er det ikke uvigtigt at lægge Mærke til, at Frederik den Sjette ikke anerkendte nogen saadan. Dannerkongen skøttede ikke om at have nogen Dannerskjald ved sin Side. Hroars faderlige Godhed imod Hrane har intet tilsvarende i Frederik den Sjettes Forhold til Oehlenschläger. Prins Christian og hans Hustru var Oehlenschlägers Hroar og Yrsa.

Dog, Tilkendegivelsen af det kongelige Mishag var ikke den eneste Skuffelse, der ventede Oehlenschläger, da han kom hjem fra sin Rejse. Under hans Fraværelse havde Hauch og Christiane opildet sig over de Breve, han sendte hjem. Det var »Kerne alt

sammen«. Hauch havde en Gang i en fuldkommen Henrykkelse bidt Tænderne sammen og bekræftet Christianes Spørgsmaal, at »den, der blot havde skrevet dette ene Brev, var et stort Geni«. Naar der ikke er mindste Støvgran tilbage af den, disse Breve er stilede til — skrev Christiane — vil de læses med Begærlighed og vil tjene mangen fattig Stymper som Surrogat for en virkelig Rejse. Da de to Bind *Rejsebreve* udkom, i December 1817 og Juni 1818, lo Folk over deres Naiveteter. *Fostbrødrene,* hvoraf baade han og hans Venner havde ventet sig saa meget — Christiane var bleven »nupret paa Armene som en Gaasehud« af Gysen, da hun læste den — blev modtaget med Kulde paa Teatret. Samtidig led det oehlenschlägerske Parti et føleligt Nederlag. Umiddelbart før Baggesens Syngestykke *Trylleharpen* opførtes som Festskuespil paa Kongens Fødselsdag i 1817, havde Peder Hjort udgivet et Skrift, hvori han mente at kunne bevise, at Baggesens Stykke var et litterært Tyveri. Herved havde man haabet ganske at ødelægge Virkningen af Baggesens Kritik af Oehlenschlägers Syngestykker. »Olsen skal hænge temmelig med de lange Midasøren og med det pudrede Hoved,« meldte Hauch til Paris. Men Baggesen paakaldte Rettens Afgørelse og fik i Maj Maaned i 1818 Hjort dømt som Bagvasker. Med reddet Ære rustede han sig paa ny til et kritisk Hovedslag.

Og midt under denne litterære Modgang fik Adam Sorg. I Februar Maaned var hans Søster død. Da han sidste Gang besøgte hende, sad hun forvildet op i Sengen. Gud velsigne dig, min gode Søster! sagde han ved Afskeden. Ja, sagde hun, stirrende paa ham, det kunde ikke være saa galt.

Da han var kommen hjem og uden at ville slippe Haabet beredte sig til at gaa paa Komedie for at adsprede sig, blev han overfalden af en rystende Bedrøvelse. Han gik ind i sit lille Værelse, kastede sig paa Knæ og bad for hendes Sjæl. En Times Tid efter kom der Bud, at hun var død.

Oehlenschläger var kommen glad hjem fra sin Rejse. Hans Pengeforhold var forbedrede ved Overenskomst med tyske Forlæggere, hans huslige Lykke fornyet ved Adskillelsen — Christiane havde under hans Fraværelse atter følt sig »saa frisk som i den første Ungdom«, Aaret efter fødte hun ham den yngste Datter Maria Louise —, hans Folk havde hyldet ham ved hans Hjemkomst, hans Fjende havde længe tiet. Og nu? Det var, som om Glæden flygtede for hans Komme.

Om Sommeren havde han atter Værelser paa Frederiksberg og skrev, omfavnet af Barndomsidyllen, Familiestykket om den lille Hyrdedreng. Nu forstaar man i den idylliske Familie Betydningen af den, der staar uden for Idyllen og midt i Freden ikke tror paa Freden. I den hjemløse Naturforsker Reinald gærer atter Asmunds Fortvivlelse.

Reinald er, som Tyskerne sige, en *Pechvogel.* Han tror, han bringer Sorgen med sig. Han har mistet alt, hvad han elskede. Hans Forældre døde tidligt fra ham, hans Hustru og hans lille Søn er døde, han har mistet sin eneste Søster. Nu elsker han kun Naturen. Paa den hele Jord har han intet blivende Sted. Hvor han har villet bygge, forekommer det ham, som om Underlaget svigter. Han bruger etsteds for at betegne sin Utryghed et barokt Billede, som Digteren senere har fjernet, men som i en lignende Form forekommer i en af Hugo von Rheinbergs Replikker. Han siger:

> Min Glædesø med sine visne Blomster
> Kun forekom mig som et Havuhyres
> Mosgroede Ryg, der lumsk stak ned til Bunds,
> Just som jeg havde slaaet Teltet op.

Netop saaledes følte Oehlenschläger i disse Aar Grunden vige under sin Lykke.

Men »den fortjener ej Guds Godhed, som fortviler«. Reinald kommer paa andre Tanker. I den

patriarkalske Idyls naturlige Fromhed, Summen af Sokrates' Visdom og Kristi Lære, finder ogsaa denne urolige Sjæl Hvile.

Men man vil ikke lade sig narre. Oehlenschläger kan længe nok knække Spidsen af sine Pile for ingen at saare; de har dog saaret ham selv.

Lystspillet *Robinson i England,* som blev skrevet umiddelbart efter *Den lille Hyrdedreng* i Efteraaret 1818, er nu en brodløs Pil. Men Digteren har oprindelig følt det anderledes.

I Slutningen af Sommeren havde Baggesen begyndt at udgive sine *Breve til Oehlenschläger* i Anledning af hans *Rejse,* det sidste og voldsomste Angreb paa Oehlenschlägers hele litterære Eksistens. Den samlede Udgave, hvis Tendens betegnes ved det horatsiske Motto:

Mer end nok har du drevet dit Spil, har du spist, har du drukket.
Nu er det Tid at gaa bort —

indledes med en *Fortale til Fædrelandets studerende Ynglinge,* der opfordrer Studenterne til at dømme imellem den akademiske Kritiker og den ustuderede Digter. Svaret blev, at tolv unge studerende udfordrede Baggesen til i en akademisk Disputats at forsvare de kritiske Principper, hvorefter han bedømte Oehlenschläger. Hermed var Tegnet givet til den voldsomste Pennefejde, Litteraturens Historie kan opvise. I Løbet af et Par Maaneder udkom langt over 100 Avisartikler og Pjeser. Hele Efteraaret talte Hovedstaden ikke om andet. Oehlenschlägers *Rejse,* om hvilken Ingemann bemærkede, at den var »fuldstændig karakteristisk for sin Forfatter baade som genialsk og adamisk Person«, blev med sine Fejl og Fortrin en symbolsk Bog for den hele oehlenschlägerske Aandsretning og drøftedes i alle litterære Aftenkrese. Henad Jul udkom endelig Oehlenschlägers

Erklæring til Publikum om Professor Oehlenschlägers personlige Forhold til Justitsraad Baggesen.

I Anden Akt af *Robinson i England* fremstilles som en Episode et litterært Teselskab. Defoes *Robinson Kruso,* en »Rejsebeskrivelse«, som den kaldes, er lige udkommen. En Hoben skønne Aander er forsamlede for at drøfte den litterære Begivenhed. Enige om, at Bogen er slet, er de meget uenige i Begrundelsen af dens Slethed. Deres Domme dømme dem selv, idet de i dette Værks fuldendte Menneskelighed beklage Savnet af deres egen Smags egoistiske Snæverhed. Endelig afsiger en ædel og forstandig Verdensmand uden for Faget den ægte, sande Dom, der kan taale at ses fra alle Sider: at Robinson er lige tiltrækkende for Forstand, Følelse og Fantasi og taler mægtigt til det menneskeligste i den menneskelige Natur.

Det er muligt, at der i dette Optrin, for hvis Skyld Oehlenschläger udsatte Opførelsen af sit Stykke i flere Aar, uden at det dog undgik at blive udpebet, ikke findes Personligheder; der er i al Fald skarpe Udfald imod hans Modstandere. Og det er ganske tydeligt, at Oehlenschläger, idet han forsvarer Bogen *Robinson,* forsvarer Stykket *Robinson*, *Rejsen* og sin hele »adamiske« Poesi. *Robinson* er et Symbol, der betyder *Oehlenschläger.*

I selve Handlingen i Stykket findes en Hentydning, som den Gang forstodes af alle. Defoe har af den gamle Selkirk, der optræder i Stykket, modtaget et lille Bind af hans Dagbogsoptegnelser fra Øen og paa Grundlag heraf forfattet sin *Robinson*. Saaledes som han nu til sidst overvinder sig til at tilstaa, hvilken Del den gamle Matros har i hans Arbejde, skulde Baggesen have handlet med *Trylleharpen!*

Men dette er Udenværk. Hovedpersonen i »Lystspillet« er Adam, Poesien deri det tabte Paradis.

Som Barn havde han været i Paradiset, uskyldig i Naturens Skød. Før han endnu kendte Rousseau, drømte han paa sit Frederiksberg med Robinson.

Under Steffens' Paavirkning romantiseredes Robinson til »Naturen«. Men i *Guldhornene* er endnu Naturens Søn og Datter, i *St. Hansaftenspil* den fjerne Ø, hvor de elskende skal blive lykkelige, usmeltede Elementer af Barndommens Robinsonade. Og da han var sluppet ret ud af Naturbetagethedens Koglerier, stod endnu hans Barndoms Have uforandret tilbage.

Her gik han, alene, med sine Børn, med sin Hund. Ligesom Faderens lille *Present* spillede en stor Rolle i hans Barndomserindringer, var i disse Aar en Hund et vigtigt Medlem af den oehlenschlägerske Familie.

Mellem Børn og Dyr og Planter kunde Adam drømme roligt. Paradiset var ikke lukket.

I *Fiskeren* træffes de første Spor af den idylliske Bevidstheds Foruroligelse af de haarde Tider. Agibs og Amines Kærlighed begynder idyllisk i »Mesruns Have uden for Byen«:

Her er Paradisets Have,
Gubben i sin brune Kjortel
Ligner Herren, som besøgte
Adam, hver Gang Dagen køltes.
Her mig vokser Livets Frugt.

Saaledes følte Adam, da han legede i Haven, barnlig Ærefrygt for den gamle Gartner Voigt, »Søndermarkens Patriark«. I Paladset inde i Byen henfalder Amine under Forvandlingens Magt til den dæmoniske Forvildelse, hvorunder hendes Elsker forstenes. Det er da allerede her som i Elegien fra hans første Ungdom en Grundtanke, at det naturlige Menneske ikke kan taale en Overførelse til Kulturlivet.

Paa Rejsen var han ganske Adam og fandt sig rolig i, at Tiden ikke mere som i hans Ungdom bød ham heroiske Skuespil, naar Naturen bød ham Idyller. I en stille Fjælddal — en saadan, som han efter Hjemkomsten skildrede i *Den lille Hyrdedreng* — tog Følelsen ham en Aften saa stærkt, at han med Taarer i Øjnene nynnede det Vers af Tieck, som han især elskede:

Tæt af Fjælde indesluttet,
Hvor de stille Strømme gaa —
Her var godt at hvile og sødt at dø.

Et andet Sted, under Beskrivelsen af nogle pragtfulde Hjorder, letter han sit Hjerte med det Udbrud: »Held den, der kun har at bestille med firbenede!« Han kunde blive helt opbygget ved at se et nederlandsk Maleri. I *Fiskeren* skriver han: »Hist brøle *fromt* i højen Græs de mørkebrune Okser.« Sandib kalder Mennesket en Æsel og Æslet en nyttig Medborger, »en Lærer i beskeden Taal«. Smukkest falder denne naive Tilslutning til de umælendes Poesi i *Hroars Saga* i Fortællingen om, hvorledes »Kongen redder en Fugl og Fuglen ham«. Saaledes finder Mennesket under Menneskers Forfølgelser Trøst og Redning i Naturlivets høje Uskyldighed.

Hver Gang Adam om Efteraaret kom ind fra Frederiksberg, følte han Overgangen som en Pine. Da han nu i Efteraaret 1818 efter at have digtet *Den lille Hyrdedreng* kom ind til den hidsige Kamplarm, var det, som om Virkeligheden spottede hans Sommerdrømme. Husene trykkede ham, Menneskene saarede hans Øjne. Det forekom ham, som om han fra en fjern Øs stille Poesi var ført uden Overgang til en stor Stads stygge Prosa. Det er muligt, at det var Defoe og den litterære Polemik, der først drog ham til Emnet for det nye Skuespil. Men han har sikkert under Udarbejdelsen følt mest for Robinson og Fredag.

Han digter, at Selkirk og hans Plejesøn Will, Robinsons Fredag, er komne fra deres Ø til London. Er man lykkelig og vel kommen over den kæmpemæssige Naivetet, at de to Øboer til sidst forestilles for det kongelige Teaters Publikum i deres rene Naturalier, Fredag dog »med den Forandring, som Klima og Sæder her gøre nødvendige«, kan man ikke undgaa i disse Scener at høre det dybe Hjerteslag af en personlig Poesi.

Will er et godt Stykke af Oehlenschlägers egen

Ungdom, blot at han jo smager noget mere af Naturtilstanden. Han elsker Poesi, især Shakespeare (deraf hans Navn), Blomster og alt duftende. Han har den glade Forundring over Livet, den uerfarne Kærlighed til Mennesker, den søde syttenaarige Elskov. Han er Forbilledet for Hostrups Aage i *Mester og Lærling*. Oehlenschläger har paa en noget anden Maade end over for Einar i *Hakon Jarl* følt sig baade i denne Figur og uden for den. Han ligesom længes efter den.

Hvad der skiller ham fra den, viser Selkirk-Robinson. *Han* forholder sig til Will som Oehlenschläger selv til sine unge Venner, Poul Møller eller Karsten Hauch, som den Gang gik om i Hovedstaden med friske Mærker af Naturtilstanden.

Robinson er ulykkelig mellem Mennesker og længes efter sin Ø, sit Kongerige:

Jeg kendte Barken hist i mine Træer
Langt bedre end de kolde Ansigter;
Thi Træet nikked jo dog venligt til mig.
Jeg var en Konge paa min Ø som Adam
I Paradis.

Som han sidder der og blunder paa et Loftskammer, han har lejet af en rig Hørkræmmer, i ynkelig Afhængighed af Kulturens Pengeprosa, og drømmer om Øens frie Naturliv, ligner han den gamle Ekdal i *Vildanden*. Han har udstrakte Jagtdistrikter paa Tørreloftet. Oehlenschläger fortæller i sin *Rejse*, at han paa en Cirkus i Wien saa en Hjort, med halvudslukkede Spor af sin idylliske Jagt- og Skovnatur, staa der med nedsænket Hoved, med halvafbrudte Takker og lugte til de Fyrrebræder, den skulde springe over til Morskab for den wienske Almue. Hvad han følte for dette Dyr, følte han for sin Robinson.

Stykket slutter, som ovenfor antydet, med at Selkirk og Will ved en landlig Fest paa en fornem Herres Slot optræde som Robinson og Fredag i en imiteret Robinsonshule. Oehlenschläger maa have følt, at han her var ved at byde sine Læsere netop

det samme, som Cirkusdirektøren i Wien havde budt ham. Ligesom han sikkert helst havde set, at den stakkels Hjort var styrtet død om, før den kom til at vise sine Kunster, digtede han, at Selkirk, bevæget af Erindringen, skulde synke død om i Hulen. *Der* hørte han hjemme, i Verden havde han intet at gøre. Man vilde da næppe have haft Hjerte til at smile ad Robinson. Man vilde have forstaaet Digterens Mening, som Hauch, der hørte denne Slutning, forstod den: at Mennesket fra Uskyldighedstilstanden længes efter Verden, men at han der vender Længselen om, tilbage imod det tabte Paradis, som han kun kan genvinde i Døden i en herligere Glans.

Men ak! Den betænksomme Christiane, der fra Toppen af den tomme Pengekasse udspejdede Publikums Smag, indvendte fra dette Synspunkt, at Folk for længst var trætte af det meget Mandefald. Nu ender Stykket med, at Gongongen kalder, og alle, Robinson medregnet, gaa til Bords. Saaledes endte jo i Grunden Adam selv. Ved Opførelsen blev der indskudt en Scene, hvori Selkirk, som ved en anden Aftenunderholdning, deklamerede et Digt i Hulen. Det hedder heri, at han vistnok før har følt sig fristet til at klage »som Lear paa Heden«, men at man nu, da han har faaet Sommerbolig paa Landet og er fri for Næringssorg, kan skrive paa hans Gravsten de Ord: *Han lærte Mennesker elske og var ej ene mer.*

Man kan ordentlig mærke, hvorledes Adam tager sig i det. Asmunds Fortvivlelse løser sig op i Selkirks følsomme Vemod.

Forbitrelse, Fortvivlelse, Forsagelse — det var de Stemninger, Kampen havde avlet. Nu kunde man vel vente Forsoningen.

Det er tænkeligt, at Oehlenschläger under Fejden oftere har ønsket en Forsoning med Baggesen: Hrane i *Hroars Saga* er forsonlig. Før han rejste udenlands, havde han udkastet Planen til en Tragedie, *Erik*.

Stoffet fra Erik Plovpennings og Abels Historie skulde heri benyttes til en Fremstilling af en tragisk Kamp mellem to Brødre, der endte med, at den ene, just som han rakte Haanden til Forsoning, blev myrdet af den anden, ligesom Hrane af Ragnvald. Men Udførelsen af denne Plan blev længe udsat. Han havde endnu ikke Sind til at skrive den.

Saa kom efter hans Hjemkomst Sophies Død. Han maatte huske, at de, der nu kæmpede som Fjender, en Gang i hendes Navn havde forligtes som Brødre.

Et halvt Aar efter under Kampens sidste heftige Opblussen fulgte Oehlenschläger paa samme Dag to af sine Venner, O. H. Mynster og Michael Rosing, til Graven. Døden forsoner, siger Adam. Ved Rosings Begravelse mødte han paa Trappen Rahbek, med hvem han siden Striden om *Freias Alter* havde levet i Fjendskab. Den fyrretyveaarige Mand faldt sin gamle Ven om Halsen og græd som et Barn. Det havde været Oehlenschläger en af de største Sorger, Baggesen havde voldt ham, at han havde skilt ham fra Bakkehuset, Christiane fra hendes Søster.

Under Striden om *Freias Alter* nærmede Baggesen sig en Aften paa Komedien til Fru Rahbek. Dagen efter skrev hendes Korrespondent, Oehlenschlägers ivrigste Forsvarer, A. E. Boye, til hende, at han, som »ikke hader Baggesen, men det djævelske i ham«, nødig vilde frygte, at det skulde lykkes ham at forstyrre den gode Forstaaelse mellem beslægtede og Venner, der fortjene hinandens gensidige Kærlighed og Agtelse: Kamma vilde aldrig blive Baggesenianer, mindst i den Forstand, som Ludvig Heiberg var det. Efter Boyes Indlæg i Striden skriver *hun,* at hun ikke længer kan regne Boye for en af Rahbeks Venner: Hun er syg, føler sig paa Randen af Graven og vil hellere sørge i sit Hjerte over, at man har røvet hende en elsket Broder og Søster end fælde en haard Dom over den, der røvede hende dem — hun har i et tidligere Brev beskyldt Oehlenschläger for at holde Carl Heger borte fra Bakkehuset. Alligevel taler hun

i et andet Brev om den rørende Skjald A. Z., som har forsynet hendes Barm med saa hvasse og smertefulde Torne, at det ikke er hans Skyld, at Roserne derover ikke har tabt deres Duft. — »Det er mere hans end min Skyld, naar han kun har en ganske almindelig Plads i mit, sandelig ikke snævre og ukærlige Hjerte. Naar han aflægger sit Hovmod og lærer Ydmyghed og Selvfornægtelse, saa tør jeg indestaa ham, at mit med manget et andet kærligt Hjerte vil vende tilbage til ham.« Sagen selv, Striden om *Freias Alter,* er det hende umuligt at tillægge en saa uhyre Vigtighed. Hun og Rahbek ønske ingen Del deri. »Jeg har endnu ikke set det Parti, jeg kunde have Lyst til at høre til, og især føler jeg ikke mindste Drift til at høre til noget af de paagældende Partier, fordi intet af dem er i mine Øjne ret agtværdigt, og jeg desuden føler Modbydelighed for det nærværende Fraktionsvæsen. Jeg holder mig til *min* Digter i et Venskab, som intet jordisk kan besmitte.«

I Juli Maaned 1817 bebrejder Boye hende, at hun nylig har modtaget Baggesen som Gæst paa Bakkehuset. Kort efter skriver hun, under Oehlenschlägers Fraværelse, til Christianes Fødselsdag om de ukærlige Sondringer og den Kærlighed, hun har til rede for ethvert Menneske, der ikke kold foragter den.

Endelig gjorde saa Adam, let, det tunge Skridt.

Kort efter gjordes Forsoningen bekendt for hele Byen, da nogle gamle oehlenschlägerske Vennedigte til Bakkehuset offentliggjordes i Rahbeks Tidsskrifter.

Næste Maaned syntes Baggesen at ville indlede en Forsoning. Han, der i sin Tid havde tiet til *Helge,* priste Forfatteren af *Den lille Hyrdedreng* som den genopstandne Adam. Nu havde det været smukt, om Oehlenschläger havde slaaet til.

Men denne fredelige Hilsen var den »vidunderlige Slutning« paa de krigerske Breve om Oehlenschlägers *Rejse.* Oehlenschläger frygtede af Erfaring Baggesen, ogsaa naar han bragte Gaver. Otte Dage efter bragte Bladene nye baggesenske Skumlerier over

den usalige *Rejse*. Tylvten, hvoriblandt Hauch og Poul Møller, traadte op — Oehlenschläger kunde ikke træde tilbage. Baggesens niende Brev indeholdt en Fremstilling af hans personlige Forhold til Oehlenschläger, der maatte modsiges. Saa udgav han sin *Erklæring*.

Paa denne Tid lukkedes flere Blade og Tidsskrifter for Striden. I de to første Maaneder af det nye Aar, 1819, sluttedes den fra oehlenschlägersk Side med Nytaarsgaven *Iris*, fra Baggesens med Digtsamlingen *Rosenblade med et Par Torne*. Det er tvivlsomt, om Oehlenschläger havde Sans for Duften af Baggesens Roser — om han ret har forstaaet Digte som *Den trufne Kentaur til sin Lærling* og *Jubelæblet*. Men Tornene stak ham, især det brutale Epigram om »den fedegode Digter«. Han var endnu højst forbitret paa Baggesen.

Imidlertid fuldendte han *Nordens Guder*. Det maa under dette nationale Arbejde, som han længe havde skyldt sit Folk, have staaet ham ret klart, hvor meget den bitre Fejde havde skadet hans Poesi ved at berøve hans Sind den rolige Harmoni, hvori han ene troede sig i Stand til at frembringe klassiske Værker.

Efter Fejdens Afslutning og det larmende Efterspil, da *Trylleharpen* i Februar 1819 atter blev opført, til Indtægt for Forfatteren, og udpebet, blev Baggesen endnu halvandet Aar i Fædrelandet. Han var en slagen Mand. Alle offentlige, de fleste selskabelige Krese var lukkede for ham. Kun Sygdom og Fattigdom forhalede hans Afrejse fra Fædrelandet. Først i September 1820 kom han af Sted.

Et halvt Aar før var Tragedien *Erik og Abel* udkommen. Det er Forsoningen.

Mellem Kongen og Hertugen er en usikker Fred. Kongen staar med sin Hær i Nærheden af Slesvig, alle vente Kampens Fornyelse. En Aften hører Kong Erik en gammel Mand synge Danevirkevisen. Kongen er stærkt bevæget. Bag ved sig ser han i Mørket,

som et uhyre Taagebillede fra Hedenold, den gamle Vold med Porte og Taarne. Den minder ham om, hvad han har forbrudt imod sit Rige. Bag denne Vold, rejst imod Landets Fjender, har han og hans Broder ødet Landets Kræfter. Kongen har svigtet sin kongelige Opgave.

Erik er godhjertet. Han har et aabent og venligt Ansigt. Han er ikke ond, siger Folket om ham, men heftig og herskesyg, og han har onde Raad. De, der kende ham, sige om ham, at han har et Hjerte af Guld; kun uretfærdig Trods har forhærdet og forbitret ham.

Nu skal det blive anderledes. Han er ikke den, han var. Han er modnet under Kampen. Har han rystet Danmark med sin April: nu skal det nyde Frugten af hans Sommer. Han vil Fred i Landet, Fred i Hjertets Inderste. Han vil ikke, som Abel i den hellige Skrift, tirre sin Broder med Røgen af sit Offer; hans Alter skal brænde med en stille Flamme, røgløst og beskedent.

I Sortebrødreklostret i Slesvig hører han nu den samme Messe, han som Barn hørte med sin Broder. I Vindvet staa endnu Geranier og Krusemynter som i deres Barndom. Her beslutter han at besøge sin Broder. Paa den gamle Borg, hvor de legede som Drenge, vil de som Mænd i hinandens Arme begræde deres Vildfarelser: »Højmodighedens Engel skal udslette, med hviden Haand, det sorte Regnebræt.«

Da han ikke vil komme som Konge, men som Menneske til Mennesket, gaar han en Aften, indhyllet i en Kappe, til Borgen. I Gaarden staar han længe stille og graver i Fliserifterne med Stokken, som om han søgte noget. Han beder, at Hertugen vil tale med ham i Kapellet, hvor deres Søster Sophie er begravet. Denne Søster var deres Livs gode Engel. Hun forligte dem, da de stredes som Drenge; nu var hun død i Sorg over ikke at kunne forene dem som Mænd. Døden forsoner. Over hendes Grav, hvor

ingen Lyd af Livets Forfængelighed forstyrrer Evighedens Hvile, hvor den mindste Møl fortærer trygt det sejerrigste Banner, skal Brødrene forsones.

Det er smukt. Den ydmygede Digter har forstaaet denne blødt bevægede Konge. Man forstaar, at skulde han nu forsones med sin Fjende, maatte det være en saadan stille Aften foran Søsterens Grav.

Abel optræder. Af denne Abel kunde der være blevet noget stort. Det var vel Oehlenschlägers Mening at gøre en Macbeth af ham. Han er det hverken i sin Daad, der slipper ham uforvarende af Hænde ved et uværdigt Redskab, eller i Motiverne til den, saa skønt han ogsaa taler om Herskerlysten, der kan betvinge alt, kun ej sig selv, eller i sin Anger over den, der som sædvanlig hos Oehlenschläger er den smeltede Forhærdelses Taarer.

Men Oehlenschläger kunde af denne Skikkelse have dannet en Skule Jarl, lige saa mægtig som Ibsens. Men Adam stod i sin ulykkelige »lykkelige« Natur denne Figur for fjernt til at fatte dens Dybde. Da han har ladet Abel tale som Jarlen om Kongen:

Jeg ved, Naturen smedded mig til Drot;
Misundelig kun drilte Lykken mig:
Min Vugge satte den paa Tronens Trin,
Og Erik, blød, barnagtig imod mig,
Fik Sceptret som en Vaand at lege med —

springer han øjeblikkelig over i sin kære Danmarkshistorie for at oplede Eksempler paa, hvorledes yngre Sønner har sat sig i Besiddelse af deres Broders Trone. Det var undertiden heldigt, om Oehlenschläger havde kunnet sit Fædrelands Historie mindre godt og kendt noget mere til Menneskets.

Thi at han ikke forstaar Abel, kommer af, at han ikke forstod Baggesen. Hvis der nogensinde har været et »Vorherres Stedbarn« i den danske Poesi, var han det. Hvis det er rigtigt, at Oehlenschläger i Romancen *Den sælsomme Jordefærd*, som handler om Korfits Ulfelds Død som en landflygtig Landsforræder, og som blev skreven, da Baggesen stod i Be-

greb med at forlade Fædrelandet for bestandig for, som Ulfeld, at dø i sine Sønners Arme, har tænkt paa sin ulykkelige Modstanders Situation, har han her givet et dybere og aandfuldere Billede af Baggesens Karakter og Skæbne end i noget andet Værk fra denne Tid. Af de Ord:

Som Havet stolt og som Bølgen vild,
Med blinkende Skum mod Solens Ild,
For dybt kun i Mørket at dukke;
Tilfreds ej som Kongens ypperste Mand:
Nu — ej engang en Drik Kildevand
For Febertørsten at slukke!

Usalige Hjerte, som Ro og Rist
I Livet ej fandt, saa brist, saa brist! —

kunde der være blevet en betydeligere Abel end i Tragedien. Havde han forstaaet Baggesen helt, kunde han i *Erik og Abel* paa den betydningsfuldeste Maade have fornyet Aladdin og Nureddin og i denne Tragedie forvandlet sit Livs sureste Krise til et Kunstværk, der i Skønhed og Dybsind kunde blevet, som *Kongsemnerne, Aladdin*'s Lige.

Men Abel er ingen Macbeth, ingen Skule og ingen Baggesen. Han er blot »skummel« — saa skummel, at man daarligt kan se hans Ansigt.

Oehlenschläger var ikke kommen ud over den Opfattelse af Baggesens Væsen, der var fastslaaet i hans Kres, at Baggesen var en lav Karakter, der handlede af Ondskab og Misundelse. Der er næppe Tvivl om, at han under Skildringen af Eriks og Abels onde Raadgiver Lauge Gudmundsen undertiden har tænkt paa Baggesens lave Tilskyndelser.

Naar saaledes den groft ærlige Hedspore, Henrik Æmeltorp, klager over, at Lauge altid smutter ham af Haanden som en Aal, fordi hans fordømte List altid har forstaaet at føre sig hans Hidsighed til Nytte, saa at han endogsaa er bleven let ud, naar han stod der med tomme Hænder, og har maattet høre Bebrejdelser som en Skolepog, og naar Lauge endnu en Gang narrer ham for hans kraftige Bevis-

ligheder ved at underskyde falske Papirer, kan man ikke undgaa at tænke paa Peder Hjorts mislykkede Plagiatbeskyldning. Heller ikke lyder denne ærlige Mands Ligtale over den døde Lauge: »Ondskab kan vel skade, men ingen mere end sig selv til sidst« stort anderledes, end Oehlenschläger paa flere Steder har udtalt sig om Baggesen. Det er alt det, at Henrik, efter sit Kendskab til sin salig Herres Hjerte, ikke vil ønske Lauges Sjæl fordømt.

Dette Standpunkt af maadeholden Anerkendelse svarer til de Ord, hvormed Oehlenschläger i en senere Tid med en vidunderlig Selvkarakteristik meddelte en af sine unge Venner sin Karakteristik af Jens Baggesen:

Baggesen var en Æsel. (Saaledes taler den naturlige Adam.) *Dog nej! sig ikke til nogen, at jeg har sagt det.* (Det er den skikkelige Adam, der ønsker at leve i Fred med sin Næste.) *Han var et stakkels, fredløst Menneske.* (Nu taler den gode Adam.) *Jeg har plantet en Blomst paa hans Grav.* (Saa kan han sagtens!)

Men denne Blomst er ikke *Erik og Abel*, der saa lidt som Baggesens sidste Digte er en torneløs Rose.

Der findes i *Erik og Abel* en Scene, der virker som et Symbol.

I Stykket optræder, uden at gribe ind i dets Handling, Grev Otto af Oldenborg. Han er en munter og jævn ung Mand med blaa, ærligstore Øjne, ligesom Frederik den Sjette, hvis kæreste Sysler det er at gaa paa Jagt om Sommeren og om Vinteren høre Eventyr ved Arnen. Han er halvt en holstensk Junker, halvt en ung nordisk Helt som Eigil og Einar.

Hans Betydning er netop det, at han i dette Stykke er uden for Handlingen, uden Del i Splittelsen i Danmarks Rige. Han er som den unge Kongesøn i *Hagbarth og Signe* en *Fortinbras,* Fremtiden, der rejser sig af den nærværende Tids Ruiner. Thi denne unge

Herre er den Grev Otto af Oldenborg, yngre Broder til den regerende Grev Johan af Oldenborg, der blev Stamfader til det danske Kongehus.

Han har, med en noget akavet Motivering, ved sit Besøg hos Hertug Abel medbragt det saakaldte oldenborgske Horn, et pragtfuldt Drikkehorn af Guld, som efter Sagnet en Ellepige for flere Hundrede Aar siden havde givet Slægtens Stammefader. Paa hans Ridt igennem Skoven er Hornet paa en uforklarlig Maade bortkommet.

Der fremkommer nu et fædrelandshistorisk Tableau. Sophie, Hertug Abels Datter, som Digteren imod Sædvane har tillagt en halvt symbolsk Betydning som Danmarks sørgeklædte Skytsaand, er gaaet ud i Skoven, for at hun, før hun gaar i Kloster, kan sige Farvel til Barndomshjemmets Bøge.

Og som hun iler
Og paa Elskov grubler,
Hun snubler —

— ja, kort og godt: hun finder i Græsset den patriarkalske Rømer, og med en gennemskuelig Profeti om den Kongestamme, der »kristeligt og frederigt skal bære den danske Krone til Gud Herrens Ære«, men i øvrigt »uden List og Gaadetale« rækker hun den unge Oldenborger, der netop i dette Øjeblik opfylder Maalet for sin Tilværelse ved at komme, som han var kaldet, Hornet.

Guldhornene, det hellige Tegn paa Ungdommens evige Romantik, indlemmet i de danske Kongers kronologiske Samling! Oehlenschlägers Poesi var virkelig bleven en af Statslivets Institutioner i Frederik den Sjettes Danmark.

Dog, hvad hjælper det, vi klage? Eller rettere, hvem vilde klage? Oehlenschläger var dog aldrig nogen Kongesmigrer. Betyder det fædrelandshistoriske Tableau i *Erik og Abel* ikke blot Kongehusets

Forherligelse, men som adskilligt andet i disse Aars Produktion, som hele Grundtanken i selve denne Tragedie og som Tendensen af *Hroars Saga*, at han var sig sin Poesis nationale Opgave bevidst, har man ikke engang Lov til at klage. At give sit Folk en kunstnerisk Forklaring af dets Væsen er en stor og værdig Opgave for en Digter. Jo dybere den bliver taget, des betydeligere er den.

Som den højeste og dybeste Opgave for sin nationale Poesi havde Oehlenschläger fra den allerførste Tid, han begyndte at blive klar paa sig selv, tænkt sig et Digt om Nordens Guder. I 1804 havde han udgivet *Første Sang af Edda*, i 1807 den udskilte Begyndelse, *Thors Rejse*, som et selvstændigt Epos. Men hverken paa Rejsen eller efter Hjemkomsten tabte han helt den store Plan af Syne. Forstyrret i dens Udførelse af den baggesenske Fejde fik han den først fuldendt i Aarene 1818 og 1819 under den sidste heftige Strid og efter dens Afslutning.

Det var Oehlenschlägers Mening med denne moderne Edda at give de nordiske Folk en kunstnerisk Forklaring af det ældste og dybeste Udtryk for deres Race. Hellige Billeder af mine Forfædres Handle- og Tænkemaade! — skrev han i 1808 — i eder vil jeg skue deres Enfold og Kraft, deres Sindrighed og Aand, deres Religion og Sæder.

Men under Fuldførelsen af det store Værk, der skulde været lige saa klassisk som dets uforlignelige Begyndelse, lige saa roligt som Naturen, fik Adam atter Blodet til Hovedet af Øjeblikkets Bevægelser. Helt ind i de nordiske Guders Verden rækker Virkningen af Striden mellem de to Digtere. De evige Billeder farves af Tidens Tilstand. *Nordens Guder* er i visse Maader Myten af den Baggesenske Fejde.

Som ung Mand i Aarhundredets første Aar havde Oehlenschläger prist Ydun som Tilværelsens friske Grundkraft: med Ydun — siger han nu — har Livet mistet sin Friskhed.

I Skildringen af Livets Hensygnen efter Yduns Ran

spejler sig, Træk for Træk, Billedet af den hele ulykkelige Tilstand her hjemme i de ti Jernaar, da Oehlenschlägers Poesi, ude af Stand til at meddele Tiden dens tabte Sundhed, forvirredes af dens Sygdom.

Det er et evigt Slud. Paa Havet flakker Skipperen som i Blinde. Med Sommeren — en Sommer som i 1814 efter den frygtelige »Kosakvinter« — kommer der dog ingen Sol. Paa de golde Agre slider Bonden i kold Sved sin Højtidskjortel op til en Trællekittel uden Tanke for andet end Sliddet, uden at kunne bede til Alfader, mindre stolt end sin Hest, med mindre Ære end sin Hund. I Kongens Gaard kror sig i ørkesløs Kiv paa de bolde Fædres Plads deres opblæste Drenge. Skjalden, en Gang Naturens bedste Søn, er en Sværmer eller en Skændegæst. »Nidvisen gjorde Bragamaal til Skamme.« Saga tier sløvt og har tabt sin Griffel. I det kolde Maaneskin mødes Balder og Mimer til ingen Nytte. Fromheden raser, og Visdommen fortvivler. Med Feberblussen og Pigetaarer taler Balder vildt og snapper afmægtigt mod det høje, Mimer er tavs og vranten som en gammel, ufrisk Grubler. Livet er angrebet i sin Kerne. Omkring Verdenstræet Ygdrasil, den bolde Sommerask, som ombrustes af Klarhed, staar Taagen mange Favne. Ørnen i dets Top har tabt sit Ildblik, og Egernet ved dens Fødder knækker lutter hule Nødder.

Dog, Ydun kommer tilbage. Som i det hele Ydunspartiet, som Oehlenschläger skrev umiddelbart efter sin Hjemkomst fra Udenlandsrejsen, forfrisket ikke mindre af Gensynet end ved Fraværelsen, er noget af det bedste af de nye Stykker i *Nordens Guder*, saaledes er der især i den Skildring af Yduns Frelse, hvormed det slutter, en lykkelig Friskhed i hemmelig Forstaaelse med en af Digterens gladeste Stemninger i hans forstemteste Periode.

Men Loke truer. Langmodige som Tiden taale Aserne endnu Nærværelsen af den evige Spasmager, den arrige Skændegæst, den onde Ulykkesstifter. Snart skal han ved det glade Gæstebud spilde al deres Gam-

men og ved det sidste Bedrag føre dem paa Vejen til den store Undergang.

Efter Anlæg og Udførelse er *Nordens Guder* væsentlig kun et Digt om Thor og Loke. Af Oehlenschlägers Løfte fra 1808, at han vilde skildre sine Forfædres Enfold og Kraft og *Sindrighed og Aand,* maa man formode, at det den Gang var hans Plan at lade Odinsskikkelsen optræde i sin Edda ved Siden af Thor som Digtets anden Hovedperson. Der findes intet Odinsparti i *Nordens Guder.* Det skyldes sikkert Oehlenschlägers Oplevelser under den baggesenske Fejde, hvor Baggesens *Sindrighed* og Grundtvigs *Aand* mødtes i »Valhallalegen« imod hans Ære, at han nu følte sig langt mindre oplagt til at forherlige den dybe Tænksomhed i den nordiske Aand, som han kendte mindre til nu, end da han i sin Ungdom udkastede Planen til sit Arbejde, end til at brændemærke den onde List, som i disse Aar arbejdede paa hans Undergang. Det er ganske tydeligt, at han har digtet Lokefiguren i *Nordens Guder* ud fra det Kendskab, han troede at have til Baggesens Væsen og Gerninger.

Ligesom Nureddin i *Aladdin* er Loke i *Nordens Guder* egentlig to Figurer, af hvilke den ene, der skyldes Iagttagelsen af en Virkelighed, der under Værkets Tilblivelse greb dybt ind i Digterens Sind, for den kritiske Betragtning løsner sig fra den anden, den overleverede Fabelfigur, hvis Dybde den har forøget, samtidig med at den ophævede dens Sammenhæng. Men det er meget lettere at opløse Loke end Nureddin. Imellem den første og den anden Loke er der nemlig et Tidsrum af femten Aar, Tiden fra *Thors Rejse*'s Tilblivelse til *Nordens Guder*'s Fuldendelse. Da Oehlenschläger digtede den anden Loke, kunde han ikke længer rigtig huske den første. Et enkelt Træk kan vise det. I *Thors Rejse,* som er digtet uden Tanke paa Baggesen, er Loke falsk, men smuk at se paa. Hans episke Kendingsord er *fager.* Som han gaar der ved Thors Side med lette Skridt, og de sorte Lokker ringle ned over hans hvide Lærredspanser,

ser man ham ikke uden Velbehag. I *Nordens Guder* er den fagre Loke bleven til *den fule Loke.* Han er lige saa ful som fej; i Stedet for de sorte Krøller har han paa Tindingen en Krans af trodsige Børster. Denne Krone er, som bekendt, Baggesens Glorie i Oehlenschlägers Poesi. Moralsk er der mellem den nye og den gamle Loke den Forskel, at, medens den gamle endnu trods alt er en As, er den nye — med den lille Lottes uskyldige Opfattelse af Baggesens Psykologi — et Asen.

Naar der om denne Loke i en af de nye Sange bruges det lidet episke Udtryk: *Hans Væsen er bekendt,* der synes at henvise Læseren til en uden for Digtet liggende Erfaringskilde, ved man ikke ret, hvorfra Digteren har tænkt sig, at denne Kundskab skulde hentes: i den oldnordiske Mytologi eller i den i Oehlenschlägers Kres herskende Myte om Baggesens Væsen og Gerninger. I den Grad er den gamle nordiske Myte i Oehlenschlägers Fremstilling oplivet af den moderne københavnske.

Det ligner saaledes ganske den oehlenschlägerske Baggesen, naar det straks i Begyndelsen af det nye Arbejde fremstilles som den egentlige Aarsag til alle Lokes Spilopper, at han kedede sig og ikke kunde skikke sig i Freden, og som Grunden til hans Had imod Thor, hvorom Kilderne intet særligt har at berette, hans uselvstændige Misundelse mod Gudens Bedrifter. Hans uværdige Gøglen for Aserne, der lønne hans Paafund med en anspændt Latter, der gælder Spotteren mere end Spotten, dækker ganske denne Baggesens Forhold til hans Publikum. Hans hvasse Vittighed forholder sig til Heimdals lyse, ligesom duftende Skæmt som Baggesens Lune til den unge Oehlenschlägers. Men allermest minder hans Optræden ved Ægirs Gæstebud om Baggesens Situation paa den Tid, da disse Stykker blev skrevne, ved og efter Nytaar 1819, da Fejden var sluttet, og han havde udgivet sine *Rosenblade med et Par Torne,* men endnu opholdt sig i Fædrelandet, i Ensomhed,

lidende af en Øjensygdom. Da Fenris var bunden — hedder det — og Aserne beredte sig til det store Gilde, sad Loke ensom i Finmarkens Øde »med svulne Øjenlaag« og skummede af Raseri. Han vil forstyrre Gudernes Fest. Hvad han ikke kan nyde, skal de andre ikke heller; de skal erfare, siger han, at Fredens Rose endnu har Torne, og at ogsaa svag kan saare. En af disse Torne, Lokes Spot over den statelige Skjaldegud Brage, der sidder stille paa Bænken og »sanker Talg«, medens de andre kæmpe, findes virkelig i Baggesens *Rosenblade* i Epigrammet om Oehlenschläger. I Slutningen af denne Sang, hvor Spotteren bliver jaget paa Døren, kan man ordentlig høre Digteren trække Vejret igen som efter en ond Drøm, idet han sætter sig til Bordet for at dele Gudernes Glæde.

— Et halvt Aars Tid efter at dette var skrevet, i Efteraaret 1819, fandt dette Skuespil virkelig Sted i København. Thorvaldsen var paa Besøg her hjemme, der holdtes Fest for ham, Oehlenschläger skrev Visen og holdt Talen. Baggesen var slet ikke indbudt. —

Men Loke kommer jo tilbage og bereder ved sin sidste Svig den sidste Ulykke. Paa dette Punkt af Digtet, hvor Loke synes at blive klar af Baggesen, bliver han Satanas, Verdensødelæggeren, og er dog stadig Baggesen. Dobbelt-Figuren har her en Dybde, som Oehlenschläger intet andet Sted har naaet, hverken i sin Opfattelse af Loke eller af Baggesen. Der er allerede en ganske god Karakteristik af dem begge i det Træk, at Loke som blot fornægtende Aand i Savnet af det, som det er hans Natur at fornægte, føler Savnet af det positive Grundlag for sin egen Tilværelse. Og der er et overraskende Blik for de to store Bevægelsesmænds Ret imod den salige Stilhed i disse afgørende Linier:

Men savner jeg de andre, mig vil I savne mer.
Snart vil sig Odin undre, hvorfor der ingen ler.
Nu kan de helligt kedes, nu kan de gabe fromt
Og stirre tomt i Hornet, naar det er ogsaa tomt. —

Straal kun, høje Glæde! glins kun, stolte Lys!
Hvor er din skønne Skygge? Hvor, Salighed! dit Gys?
Ha, sidder samdrægtigt med Hænder kun i Skød!
Bevægelsen er ophørt, jer Stilhed er Død.

Frygtede Oehlenschläger Stilheden, naar Baggesen tav stille? Forstod han, at ogsaa for ham gik Vejen gennem Undergang til Fornyelse? Er der oehlenschlägersk Eftertanke i Thors stille Grublen, da Vølven i Digtets sidste Sang forkynder ham de kommende Skæbner. Havde Baggesens »Svig« i det hele givet ham noget at tænke paa ud over de Lidenskaber, den havde vakt i hans Sind, og som havde næret hans Poesi. *Forstod* han sin Skæbne?

I en Scene i *Nordens Guder* ligger, uden at han ved af det, Svaret.

En Aften sidder Thor i Gaarden, hvor Fenrisulven staar bunden. Lysene er for længe siden slukkede, men endnu bliver han siddende med Haanden under Kinden og stirrer. Han glor paa Ulven, og Ulven paa ham igen, saa de glubske Øjne give Gnister i Mørket. Ingen af dem giver en Lyd af sig.

Da slaar Thor pludselig en Latter op, saa Valhal ryster. Han farer bort, spænder for Karmen og ager hele Natten i Torden og Lyn. Byer brænde, Mødre græde over deres dræbte Børn. Men Thor skummer som en Bjørn: det kildrer ham at være grusom. Først henad Morgenstunden kører han hjem og svaler sin Vrede i sin Hustrus Arme. *Hun* kender ham og ved, at hans Raseri kun varer kort, og at han er god, naar han er rolig.

Og næste Dag, da Jorden græder sin klare Dug, fortryder han med vaade Øjne sin Rasen ligesom en Fader, der har slaaet sin lille Dreng for haardt. Han sender gyldne Gaver til de nedbrændte Hytter og giver de smaa Børn, der blev dræbte, Alfevinger og Lov til at besøge deres Forældre i Lunden ved Frejas Sale.

Saaledes kunde Oehlenschläger i disse Aar rase som en tirret Bamse og græde som en kærlig Fader.

Saaledes maatte nu altid Idyllen forsone, hvad Tragedien forbrød. Saaledes satte han mod Ulvens Stirreblik Thors Kæmpegloen. Hvilken Lykke, om han havde haft noget af Odins Kløgt til at løse Fenrisulvens Gaade!

Men forstod han ikke sin Skæbne, følte han dog dens Virkning. I hans Poesi mærkes intet æstetisk Udbytte af Baggesens Kritik, men dens moralske Virkning paa hans Person var større, end han selv nogensinde har villet tilstaa. Hvor ublidt han saa ogsaa i sin Poesi behandler sin »arrige Fjende« til det sidste, skyldte han dog ham nogle af sine blideste Følelser. Ulykken havde ikke gjort ham haard, men blød. Ikke blot i sin Poesi dyrker han nu, hvad han kaldte *Skikkeligheden,* det store, gode, bløde Hjerte; selv var han nu et mere *skikkeligt* Menneske end før.

Vil man maale Udviklingen af hans Personlighed i denne lange Modgangstid, maa man sammenligne de Stemninger, hvori han umiddelbart før Baggesens Angreb kunde behage sig: de matte Gentagelser af Ungdomsaarenes Aladdinspoesi (Aly, Eigil) og deres fortvivlede Modsigelse, den sure Melankoli i *Hugo von Rheinberg* og *Ludlams Hule,* med den Art af Skikkelser, hvori han nu finder sit eget Væsen.

Men tydeligst mærker man Udviklingen ved at sammenligne to beslægtede Skikkelser fra Tiden før og efter den baggesenske Krise: Helten i *Hugo von Rheinberg* og Skurken i *Erik og Abel.* Der er vistnok i den sidste Figur Træk af Baggesens Karakter, men det er meget vigtigere at forstaa, at Adam ogsaa har kendt noget af sig selv i denne Lauge. Han er et Minde om den »Materialisme«, hvormed Oehlenschläger i de første Aar efter Hjemkomsten havde at kæmpe, og hvoraf *Hugo von Rheinberg* er det poetiske Aftryk. Lauge har Hugos mørke Sanselighed og vilde Egoisme, den samme beske Skepsis over for alle Fraser, hvormed Daaren pynter Livet: »Alt er

Bedrag, men Kærlighed er Livets bedste Selvbedrag.« Begge er dannede af det samme Stof — det tunge og dovne, sorte Blod, Pletten under hans Hjerte — men den ene kalder han i 1813 en Helt, den anden i 1820 en Niding. I den Scene, hvor Lauge dør med det ganske oehlenschlägerske Udraab:

O Gud! i Morgen skinner Solen,
Naar det er Nat for mig, og fugtigt Mulm
Indklemmer mine Ben, mens unge Mø
Bag Blomsterhækken kysses af sin Bejler.
Hvor mange Roser visne med mit Liv! —

føler man, hvor svært Oehlenschläger har haft ved at frigøre sig for denne Adam. Denne Figur, som han har dannet af sine to værste Fjender, den ydre og den indre, er unægtelig den interessanteste Niding, han nogensinde har digtet.

Der er Tordenvejrsstemning i *Erik og Abel*. Da Lauge er død, begynder det at regne. Oehlenschläger har selv haft en Følelse af, at hans uroligt bevægede Sommer endtes i Mildhed.

Ogsaa uden for Tragedien trak han Vejret lettere. Paa den Tid, da *Erik og Abel* blev opført, vidste hele København at fortælle om Oehlenschlägers Forelskelse i en purung Pige.

Efter den Krise, der betegnes ved *Hugo* og *Helge,* følte Oehlenschläger Trang til i sin Poesi at fremstille den vilde Sanseligheds Ødelæggelse. Efter *Helge* kom *Fiskeren* — som hos Kierkegaard Ægtemandens Papirer efter Forførerens Dagbog. Havfruen, der frister Helge som en dæmonisk Sanselighed, afvises af Prins Agib med tør Foragt som simpel Liderlighed. Han føler hendes Magt over sine Sanser, men ækles over hende i sit Hjerte; i et sødt og kærligt Sværmeri finder han den sande Glæde. I en af de sidste Scener Stykket, hvor den ydmygede Agib taler med den unge Konge Selim, der har en stolt og sanselig

Natur, taler denne nye Adam med den gamle. Det er den samme, som i en af Fortællingerne fra en senere Tid siger: »Har min Sjæl først fundet sin Tilfredsstillelse i en huld Sympati, saa kunde ingen lavere Attraa friste min Amor til at give sin Psyke andet end det barnligt uskyldige Kys.«

I *Nordens Guder* vilde Oehlenschläger først have skildret Frejs Elskov som en sanselig Forvildelse, et Værk af Loke, som Helges af Havfruen:

Den frække Gerda blotter sine Bryster,
Frej saa dem alt o. s. v.

Odins mislykkede Frieri til Rinda — lig Helges til Oluf — skulde efter den oprindelige Plan have udgjort to Sange. Ogsaa i *Baldur,* som han vilde omarbejde, skulde det Træk, at Freja lover sin Elskov — hos Snorre lover Frigg sin Huldskab — til den, der vil ride til Hel efter Balder, stærkt fremhæves som Tegn paa Gudelivets Fordærvelse. I den endelige Udførelse af *Nordens Guder* er Frejs Kærlighed uskyldig; Rindasangene findes ikke.

Der er et Sværmeri — hedder det et Sted mange Aar senere — fint, yndigt som Auriklens Blomsterstøv, det har jeg en Gang kendt. I disse Aar, da han digtede om Faderen, der elsker sin Datter, og fik Kys af en Barnemund, kendte han det.

Gehejmelegationsraad Fr. Pløyens yngste Datter Jakobine var seksten Aar gammel, yndig og blufærdig. Hun elskede Poesi, hun var Oehlenschläger »en begejstret, en glad Læserinde«. Han forelskede sig i hende, kom næsten daglig i hendes Forældres Hus og fulgte hende og hendes ældre, langt mere fremtrædende Søster paa Komedien baade i det kongelige Teater og i Borups Selskab. Han skrev Digte til hende. Bines Veninder kunde udenad de yndige Vers, han havde sendt hende med nogle Violer:

Tag disse smaa,
Halvblegnede, forglemte blaa,
Før ganske de i Nattekulden isne.

Und dem den Lyst,
Du Engel! paa dit Uskyldsbryst
At krumme deres Blad og visne.

Det var længe siden, han havde digtet om Violer.

Naturligvis blev der snakket i Byen om Sagen. Fru Pløyen var dels ængstelig over, at hendes Barn kom i Folkemunde, dels stolt over Oehlenschlägers Hyldest. Fru Oehlenschläger havde en Dag været oppe hos hende og talt med hende om Sagen. Hun havde rigtignok taget sin Mands Forelskelse i Jakobine meget rolig som en Digterfantasi, men Pløyens havde dog til sidst anset det for rigtigst at sende Jakobine paa et langt Besøg til Fyen. Da hun snart efter blev forlovet og gift med en fornem ung Mand, omtalte Oehlenschläger hende med stor Ligegyldighed. I *Tilskueren* havde man i øvrigt allerede i December 1819 læst en ironisk *Elegi, skrevet for en sat Mand, der blev forelsket i en ung, rig Pige,* underskrevet X, som han senere optog i sine Skrifter. »Hvad mon der dog gik af Professor Oehlenschläger,« sagde den gamle Diplomat, »at han saaledes lige med eet blev borte? Man skulde sandt for Herren tro, at det var for Bines Skyld, at han kom her.«

Dette Billede af Adams Liv i ti bevægede Aar, som man læser i den halvt bevidste, halvt ubevidste Sjæleskrift, der hedder Poesi, giver vel de dybeste Træk af Manden, man nu kan erkende. Uden for Poesien kan man ved Hjælp af samtidiges Beretninger søge ham i hans Arbejdsværelse.

Naar Studenterne gik forbi Kammerherre Hoppes Hus i Norgesgaden Nr. 190, skottede de ærbødigt til Vinduerne i Stuen. Det saarede dem, at der var en Stegekælder underneden. En Dag, medens Oehlenschläger var paa Rejsen, gik et Par unge Mennesker forbi i Studenteruniform: de skuldrede for det tomme Vindue.

Kom man som en fremmed ind i hans lille Væ-

relse, hvor der hang Billeder af Goethe, Schiller og Luther paa Væggen, og Oehlenschläger rejste sig og kom en i Møde, rank, med hurtige Trin, fik man et Indtryk af en egen, blød Majestæt. Skjalden var kongeligere at se til end Kongen selv. Der var intet af Hakon Jarl i denne Skikkelse, men der var al Olaf Tryggvesons Huldsalighed i hans Væsen. Kun en meget naiv Beundrer, der i denne Tid som Barn saa ham daglig, kunde finde, at »hans Rejsning, flygtig set, lignede vore nordiske Skoves Fyrste, Bjørnen« (J. Dahl). Han saa endnu ud »som en af sine Tragediehelte, d. v. s. ikke overvættes kraftfuld« (Fyrst Hermann von Pückler-Muskau).

Hvad man i øvrigt saa, afhang af Øjnene. Et uforglemmeligt Indtryk af en stor Aand fik vistnok ingen fremmed, som i disse Aar besøgte Oehlenschläger. Hans selskabelige Personlighed var aldrig blendende. Naar hans Muse var travlest, elskede han at hvile i Prosa. Han lignede Bjarke, der sov, medens Bjørnen kæmpede. Han talte helst jævnt om jævne Ting; der skulde en særlig Æggelse til, for at han i Dagligstuen skulde iføre sig sin hele poetiske Vælde. Hans Hjem blev aldrig ret et Digterhjem; paa en senere Rejse vakte Tiecks poetiske Teselskaber hans Misundelse, men det lykkedes ham aldrig, som han ønskede, at reformere sin Husholdning derefter.

Hvad alle saa, var den blomstrende Adam. Han var endnu meget smuk. En lidt ældre Dame med en poetisk Natur kunde blive henrykt over hans legemlige Skønhed og mandige Anstand. Hun kunde med en vis Forundring lægge Mærke til, at den store Digter helst spøgte med ganske unge Mennesker, især med unge Piger. Hun fandt ham dog ogsaa interessant i alvorlig Samtale, og var han ret i Aande, vilde hun ogsaa da kunne kende Grundkræfterne i hans Poesi, Idyllen og Tragedien, det store Blik paa de smaa Livsforhold og den høje Munterhed, der forsoner med Døden (Karoline Pichler i Wien). En fint dannet Svensker uden megen psykologisk Sans, men med

Følelse for hans Poesi, maatte, selv om han maaske egentlig havde ventet sig noget andet af *Hakon*'s og *Helge*'s Digter, blive indtaget af hans Elskværdighed. Hans Naivetet vilde synes ham en poetisk Aabenhed, hans jævne Tone klassisk Lethed, hans Stolthed olympisk Værdighed, hans hele Væsen Urbanitet, hans fyrretyve Aar nogle og tyve (Beskow).

En nordisk Grobrian vilde forarge sig over denne »Urbanitet«. Islænderen Repp, som havde været Oehlenschlägers Modstander under Fejden og skrevet det græske Svar paa Tylvtens latinske Manifest, og som morsomt nok senere blev hans Lærer i Latin, afviste haardnakket hans venskabelige Tilnærmelser: han havde aldrig opført sig saaledes mod *Hr.* Oehlenschläger, at *Hr.* Oehlenschläger med nogen Rimelighed kunde byde ham til Middag. En uomvendt Romantiker vilde nærmest føle sig skuffet og have ondt ved at genkende *Guldhornene*'s og *Jesus i Naturen*'s Digter i denne endnu helt ungdommelige, sanselige, fyldige Sangviniker, der var saa jovial og godhjertig, saa let opblussende og saa magelig (Atterbom).

Een blev aldrig skuffet: Karsten Hauch. Saaledes som *han* i disse Aar har aldrig før eller siden noget Menneske forstaaet Oehlenschlägers Poesi og Poesien i Oehlenschläger.

Han var forelsket i Oehlenschläger. Han kom gerne til ham to Aftener om Ugen. Han saa paa al denne uskrevne Poesi, den blide og den vilde, Kærligheden og Hidsigheden, med lige forelskede Øjne. Og han hørte ham læse den skrevne saa godt, at han mange Aar efter, hvor andre intet hørte, hørte Sølvklangen af Oehlenschlägers Stemme. Han hørte, nej: han *saa* ham tale. En saadan Seer havde han aldrig kendt. Naar Oehlenschläger talte med Hauch, mest om sine poetiske Ideer og mest paa Aftenvandringerne til Frederiksberg, talte han plastisk. Han saa hen for sig, og hans Ord var Syner: de traadte ud i Rummet. Og Hauch saa ham da uden Smerte stige ud af Inspi-

rationens Glansskyer for som en homerisk Gud at bevæge sig driftigt paa Jorden i jævn Prosa. Han havde jo set Guden, og for hans henrykte Sans hang endnu den ambrosiske Duft ved hans Haar.

Men allermest elskede Hauch at sidde alene med Oehlenschläger i hans Stue om Aftenen i Tusmørket. Saa sad Adam ved Sophies Klaver, som han havde faaet efter hendes Død, og sang med en blød og skøn Baryton og med en overordentlig Følelse sine kæreste Sange. Det var Kæmpeviserne og Høltys Sange, han elskede i sin Ungdom, Sangene fra 2. April, Aladdins Vuggevise til hans egen Melodi, saadanne goetheske Sange som: »Hvorfor er du saa fuld af Sorg, da alt omkring dig ler«, eller »Grønnes fuldere, Løv! over Vinranke-Tremmen«, som han i Halle havde hørt Reichardts Døtre synge til Faderens Komposition, og et Ungdomsdigt af Schelling: »Over Bjerge ser jeg drage dit ungdommelige Syn«. Tit kom da den lille Charlotte ind i Stuen; i Maaneskinnet eller ved Skæret fra Ovnen saa hun ud som et Alfebarn, der var blevet lokket og fortryllet af Tonernes Magt; stundum sad hun og sang paa Faderens Skød. Da Hauch i 1827 kom tilbage fra sin store Udenlandsrejse og besøgte Oehlenschläger, hørte han ham endnu synge de gamle Sange. Men da var Fortryllelsen hævet. Oehlenschläger havde da uden selv at vide det mistet sin skønne Stemme.

Det er rigtigt: Hauch har her besøgt Oehlenschläger i det allerhelligste. Hvad han her saa og hørte, var Poesi, men det var især Længsel efter Poesi. Hvad Adam her følte, naar han sad ved sin Søsters Klaver og sang de gamle Sange for den unge Mand, der bedst forstod hans Ungdoms Poesi, og det Barn, der var ham kært som et levende Billede af denne Ungdom, var, hvad han aldrig tilstod for nogen, Længsel efter sin Ungdom og sin Ungdoms Poesi. Over Bjerge saa han drage det ungdommelige Syn.

Og hvad Hauch her saa i Oehlenschlägers Øjne og

hørte i hans Stemme, lever endnu i hans Poesi. Der er Spor af dette Tusmørke i *Erik og Abel:*

> Der maner intet dog saa tryllerisk
> De svundne Tiders Følelser tilbage
> Som Blomsterduft og gamle Melodier —

og af dets Muse:

> O Sophia!
> Nu er min Ungdom kun en Natviol,
> Om Dagen farveløs og uden Duft,
> I Mørket skal den aabne først sin Kalk
> Mod Himlen til den blege Drømmerske,
> Som smiler kun for Vemod og Erindring.

Og i *Hroars Saga* det hele Skumringsbillede: Uden for et Vindve i Hallen har Hroar ladet spænde en Vindharpe. Her sad han ofte i Maaneskinnet og glemte alt om sig, baade Kæmperne og Skjaldene, og drømte. Barnet sad da ofte paa hans Knæ, og ved hans Side lyttede Yrsa forundret. Det var, som om fjerne Sølvstemmer sang en længst forsvunden Sang. Der sad de, til Maanen skjultes, og Nattevinden susede i Trætoppene, og de døde steg tilbage i deres Grave.

Men Sjælen deri er den Scene i *Hroars Saga,* hvor Skjalden Hrane dør.

Hrane ligger paa Dødslejet og er falden i en urolig Søvn. Medens han sover, kommer Yrsa, Pigedronningen, til hvem Skjalden har baaret en halvt drømmerisk, halvt sanselig Elskov, og sætter sig ved hans Side. Hvorledes er det med dig? siger hun, da han vaagner. — Vel! Jeg føler, at jeg faar snart Fred. — Den har du altid haft i dit Hjerte. — Ikke ganske. »Liden Skalk over Naboens Gærde sprang og stjal en Viol, som i Græsset hang«. — Yrsa lagde sin Haand paa hans. Den er veldannet, sagde Hrane. Den Haand har Alfader Ære af. Køl mine Læber et Øjeblik med denne Sne! Mig tørster.

Hun gør det. Hrane sværmer uroligt — som den unge Adam sværmede for den unge Christiane — om hendes Øjne, hendes skønne Arme og det hvide Bryst under Linet. Det er, som om hans Sjæl under

Dødskampen ikke kan rive sig fra dette skønne Liv. Saa sætter hun sig bort fra ham, for at han skal blive rolig.

Efter nogen Tavshed taler han igen, men sagtmodigt, med foldede Hænder. Han har været lykkelig, han har levet, digtet, elsket. Og da Yrsa atter kommer hen til hans Seng, og han kan se paa hendes Øjne, hvad hun aldrig har kunnet tilstaa, rejser han sig over Ende og siger:

Nu farer jeg glad af Sted. Jeg har drukket Perleskummet af Kilden. Jeg har baaret Rosenknoppen paa mit Bryst og husvalet mig ved dens Duft, inden den aabnede sig. Var jeg bleven en gammel Mand her paa Jorden, var jeg hendøet lidt efter lidt, saa vilde jeg kommet som en Gubbe til Odin og blot fornøjet mig ved at spise Sæhrimner og drikke Mundgodt. Nu svæver jeg som en Yngling til Freja, til Maaneskinnets og Tusmørkets vemodige Glæder. — Ingen Bavtastene — store Rosenbuske skulle omkranse min Høj, og Skjalden skal om Aarhundreder sjunge ved min Grav: Her hviler en Yngling. —

Den, der har skrevet dette, var ingen Yngling, men han længtes efter sin Ungdom. Det er mere end i hans Ungdom »Oldingen ved Werthers Grav«. Det er Oehlenschläger ved Aladdins. Blot jeg var tyve Aar yngre! sagde Oehlenschläger til Beskow.

Denne Længsel er nu Oehlenschlägers Romantik. Under hans Poesi klager som et Barn, der ikke kan sove, Længselen efter Poesi.

Medens Oehlenschläger sad i Tusmørket og drømte, hørte han i de andre Stuer Christianes Skridt. Hun kom aldrig ind til ham paa denne Tid; hun havde jo saa meget at gøre. Jeg duer jo til ingen Ting, skrev hun en Dag til Kamma, uden at pleje og hege mine Børn og, som fattige Folk kalder det, holde Pjalterne sammen. I Teatret, hvor han var næsten hver Aften, gik hun aldrig med ham. Ved Sørgefesten til Baggesens Minde i 1826 var hun til Stede og saa *Axel og Valborg,* som hun ikke havde set siden den første

Aften, det blev spillet. For hende var Livet kun i det urolige Lys, og der var ingen Tid til Aftendrømme. Hun kunde ikke se tilbage, hun maatte se omkring sig med de store Vaageøjne.

Da Hauch sad hos Oehlenschläger i Tusmørket, kendte han lidet til Christiane. Men da han under Oehlenschlägers Rejse lærte hende at kende, vidste han ikke mere, hvem han elskede højest, Oehlenschläger eller hans Kone. Og da Christiane var død, og Hauch til hendes Erindring skrev det Digt, som vel er det skønneste Eftermæle, noget Menneske har givet et andet, havde han længe forstaaet, at der i den aldrig dæmpede Ild i hendes Øjne var noget, som var stærkere end Oehlenschlägers Taarer. »Thi Sandheds Sol er for stærk for den svage, og Tusmørket elske vi mest og den langsomtbesnærende Dæmring —«. Havde Oehlenschläger paa denne Maade kunnet optage sin Hustrus Liv i sin Poesi ved Siden af sit eget, vilde han ikke saaledes have savnet nationale Opgaver for sin Kunst og ikke saaledes begrædt Tabet af sin Ungdom.

DER er et yndigt Land,
Det staar med brede Bøge
Nær salten Østerstrand.
Det bugter sig i Bakke, Dal,
Det hedder gamle Danmark,
Og det er Frejas Sal.

— — —

Karsk er den Danskes Aand,
Den hader Fordoms Lænker
Og Sværmeriets Baand.
For Venskab aaben, kold for Spot
Slaar ærlig Jydes Hjerte
For Pige, Land og Drot.

Oehlenschlägers Fædrelands-Sang er maaske fra Sommeren 1819, da Frøken Juliane Marie Jessens,

Baggesens Venindes, kronede Nationalsang, *Dannemark, Dannemark, hellige Lyd!* var udkommen og blev almindelig sungen til Weyses Melodi; maaske er den noget senere. I al Fald, det er ikke blot en Sommervise, men en Sejerssang. Midt i Frederiksberg Have — *det* er *Frejas Sal* — rejser sig, som et Nationalmonument, Sejrherrens Billede med Fjendskabets sønderbrudte Symboler — Baggesens »Spot« og Grundtvigs »Sværmeri og Fordom« — under sin Fod, en karsk og godhjertig »Danske«, en Kæmpe-Jyde.

»Det Land endnu er skønt.« Adam Oehlenschläger rustede sig til et Hovedslag i Nationalpoesien.

Mellem de poetiske Planer, han i 1808 meddelte Goethe, nævner han *Tordenskjold, et Heltelystspil.* Nu vilde han noget endnu større. Han vilde behandle Tordenskjolds Liv i en national Trilogi. Første Del skulde handle om hans Ungdom; i den skulde Peter Wessel optræde som Aladdin før Lampen eller som Adam selv, da han var Manden med de skjulte Talenter. Under de smaaborgerligt indknebne Forhold, som skulde fremstilles i en Række komiske Scener, skulde man mærke de første Frembrud af hans geniale Kækhed, Glimtene af Wessel skulde bryde den tykke Sky. Til sidst skulde han sejle bort paa et Skib og Danmarks Genius varsle hans tilkommende Hæder. Anden Del skulde, ligesom anden Del af *Helge,* fremstille Heltens Eventyr og Bedrifter, Slutningen, ligesom *Yrsa,* hans tragiske Endeligt.

I Udførelsen af dette Arbejde, der kunde være blevet et nationalt Hovedværk, hvori den ærlige Jyde, Sejrherren fra den baggesenske Fejde, vilde have afløst den romantiske Aladdin, kom der Forstyrrelser. Første Del blev aldrig skreven, vistnok fordi det faldt Digteren vanskeligt at give sit Anekdotestof den dramatiske Form. Til den anden Del blev Planen under Udarbejdelsen meget forrykket.

Oehlenschläger ønskede, ikke mindst for at tjene Penge, at skrive et officielt Feststykke til Kongens Fødselsdag. Ved den Lejlighed maatte *Tordenskjold*

springe. Et Par bekendte Gavtyvestreger af Heltens Historie — da han hentede nogle skaanske Almuesfolk til København for at fremstille dem for Kongen, og da han huggede sig igennem den svenske Strandvagt — forbandtes og dramatiseredes i Hast i Sommeren 1820 paa Frederiksberg til et nationalt Syngestykke i Thaarups Stil. Indførelsen af den fjerde Frederik benyttes naivt til Berømmelse af den sjette. Frederik den Fjerde som fredelig Monark paa Frederiksberg ligner lige saa meget Frederik den Sjette ved sit »store, lysblaa Øje« og sin øvrige redelige Folkelighed, som hans Slotsforvalter efter alles Mening ligner Oehlenschlägers Fader. Kun ved hans varme Kærlighed til Kunsten har Digteren med et Suk mindedes Forskellen. En virkelig Hoffest i Frederiksberg Have med Danse og Masker og Monarkens Apoteose har forekommet den naive Digter en særdeles passende Slutning paa et retskaffent Geburtsdagsstykke. Det er ikke engang sagt, at han har sørget over, at Tordenskjold selv blev helt borte under dette Gøgleri. Man ser dog saa meget til ham, at man forstaar, at han er baade Helt og ærlig Jyde. At han er »kold for Spot«, siger han selv; en Vittighed, hvormed han lukker Munden paa en nævis Hofmand ligesom Jacob v. Tybo paa Mr. Christoffersen, viser tilstrækkeligt, at denne Wessel i dette Fag ikke vilde kunne kappes med sin Navne.

Men galt gik det, og vel var det. Det eneste Bevis, Oehlenschläger modtog paa Nationens Deltagelse for denne nye Prøve paa en national Poesi, var de 400 Rbd., som det kongelige Teater tilstod ham for *ikke* at opføre hans Stykke. Dog, det var ogsaa det, han mest trængte til. En Opførelse af et svagt Arbejde af ham kunde være farlig; der var endnu baggesensk Svig i Luften. Efter at han i en Tale ved Reformationsfesten paa Universitetet havde manet Studenterne til »altid at møde Verdens Fordomme, Daarligheder og Fordrejelser som kække Protestanter« og saaledes »sammen med Gudsfrygtighedens og Samdrægtighedens

tillige fejre Tapperhedens og Sejrens Fest«, havde en ung Student, Tage Algren Ussing, udgivet et *Bevis for, at Oehlenschläger er gaaet fra Sans og Samling.*

Saaledes endte Oehlenshlägers Forsøg paa at skrive thaarupsk Nationalpoesi for saa vidt til alle Parters Tilfredshed. Om Efteraaret døde Thaarup, og Oehlenschläger skrev et prægtigt Digt om ham. Det viser, at han æstetisk meget godt kunde sanse Duften af en fædrelandsk Poesi, der er, som naar »Luft ved Leens Hvin faar Krydder af det friske Hø«. Men at lade en Frembringelse af sin Aand gennemtrænge af saadanne stærke Dampe af Fædrelandets Muld formaaede Slotsforvalterens Søn fra Kongens Have ikke.

Det er værd at lægge Mærke til, af hvilke Grunde *Tordenskjold* forkastedes. Officielt hed det, at Stykket ikke kunde opføres, fordi en af Hans Majestæt Kongens højsalige Forfædre indførtes, endogsaa syngende. Underhaanden fik Oehlenschläger at vide, at man ved Stykkets Oplæsning hos Grev Schimmelmann havde følt sig stødt over en Figur, som under Artsnavnet »den ufornuftige Hofmand« fik en meget haanlig Behandling. Smagen i Hofparkettet var ikke mere Oehlenschläger gunstig. Da der i disse Aar indrettedes et andet Parket, fik Digteren anvist sin Plads der. Der hørte han hjemme.

Men dette borgerlige Publikum, hvis Sag han altid og især i disse Aar talte med Varme, lod sin Digter i Stikken. De oehlenschlägerske Tragedier spilledes under den baggesenske Fejde meget sjældent. Sæsontallet er fra to til ti, for Kotzebues Vedkommende fra tredive til tresindstyve. Selv Studenterne svigtede. Allerede i Aaret 1820 beretter en af hans Venner, at han nu lastes mere, end han læses.

Oehlenschläger resignerer. I *Erik og Abel*, der dog spilledes fem Gange i 1821, er Eriks Træthed Digterens egen. I en Vise ved Holbergsjubilæet i 1822 tillægger han med en vemodig Oprigtighed de holbergske

Komedier et større Værd og en større Levekraft end hans egne Tragedier. I seks Aar digtede han ingen.

Han udgav i disse Aar sine *Samlede Digte* i tre Bind, besørgede en Oversættelse af *Holbergs Komedier paa Tysk* og skrev paa Tysk den store Roman *Øen i Sydhavet,* som han derefter oversatte. Tiden havde givet Grevinde Schimmelmann Ret; han burde ikke slippe sit tyske Publikum.

Jeg kalder det tyske Sprog mit andet Modersmaal, hedder det i Forordet til Holbergoversættelsen, fordi mine Forældre var tyske. Men saa inderligt jeg elsker mit Fødeland, og saa tydeligt jeg forhaabentlig har vist i nordiske Digtninger, at jeg er en ærlig Danske, saa sandt maa jeg ogsaa elske det Land, hvis Blod flyder i mine Aarer, og det har altid krænket mig dybt, naar man i Tyskland undertiden betragtede mig som en fremmed.

Oversættelsen, der tog ham et Aars Arbejde, forsøger ingen Gengivelse paa Tysk af den egentlige Holbergstil, hvormed Oehlenschläger paa Dansk var saa fortrolig — Oehlenschläger magtede virkelig ikke sit andet Modersmaal som sit første. Det er, som om Smilet forsvinder. Tieck, den gamle Holbergelsker, hvem Oversættelsen var tilegnet, lagde i et Brev til Oehlenschläger ikke Skjul paa, at han holdt mere af Holbergs Smil i den gamle Oversættelse end af Oehlenschlägers Latter i den nye.

Af større Betydning er de *Samlede Digte.* De tre Bind indeholde foruden nogle nyere Digte den allerstørste Del af de gamle, men med mærkelige Forandringer. I dette Arbejde, som Oehlenschläger foretog sig, to Aar efter Napoleons Død, med synlig Ulyst, for Pengenes Skyld, ser man tydeligere end noget andet Sted Restaurationstidens kritiske Revision af Heltetidens Efterladenskaber.

Forandringerne i de romantiske Digte føre det afgørende Bevis for, at Oehlenschläger ikke længer forstod sin Ungdoms Poesi.

Nogle af disse Forandringer kan skyldes Ængstelse. Om den rationalistiske Tildigtning til *Ellehøjen*, der udlægger det højromantiske, tieck-steffenske Digt som en godhjertig Advarsel mod Forkølelse i Aftenluften og det vaade Græs, mente en aandfuld Veninde af ham, at denne Tilføjelse egentlig var at forstaa ironisk. Hvor forsigtigt Oehlenschläger nu mente at maatte tale til sit Publikum, viser Omarbejdelsen af Digtet *Harpespilleren ved Posthuset*.

Men de fleste Forandringer har han sikkert foretaget af et oprigtigt Hjerte. Hvor grundige de kan være, viser et enkelt Træk. Oehlenschläger har i denne Samling planmæssig udryddet det Ord *mystisk* af sin Sprogbrug; det findes slet ikke mere. Og saaledes knækkes overalt Spidsen af Ungdomsdigtningens romantiske Paradoksier. Undertiden kan man næsten høre den knække — som naar han i *Valravnen* i Stedet for den Linie, der udtrykker Digtets naturfilosofiske Tankegang: *Alt ordnes ved en streng Nødvendighed*, indsætter en ny: *Men Dyden lyder ej Nødvendighed,* uden at betænke, at denne »brave Livsanskuelse« gaar helt paa tværs af Digtets Tendens, som bevares uforandret. I *Den gamle Kæmpe Kometes* er alle Spidserne afbrudte; det ligner, siger Hauch, en forhen dristig Sejler, hvis Mastetoppe er afkappede.

Allerivrigst har Oehlenschläger været for at udslette alle Sporene af Ungdomsdigtningens ensidige Beundring for de gamle Tider. I *Guldhornene* har Schellings og Steffens' Guldalderdrøm: *Da Himlen var paa Jorden* — maattet vige for den fædrelandshistoriske Fantasi: *Da Østen var i Norden*. Ønsket om Tidens Tilbagevenden til sit Udspring er overalt udeladt, ja i *Høsten* er i Stedet for den længselsfulde Klage over Menneskelivets forsvundne Foraarstid indsat en adstadig Lovprisning af Høstens Goder. *Borgridderen* har nu faaet en helt ny Slutning, der paa den eftertrykkeligste Maade tilbagekalder Tankegangen i det tidligere Digt: Spøgelser kan klage over,

at de gamle Tider ikke er mere, men hvem vil for Alvor sørge over, at Bonden ikke mere er Træl, og at Borgeren lige saa vel som Ridderen er Karl for sin Hat?

Forandret Tiden kommer,
Og det er just saa smukt;
Thi bringer Vaaren Blommer,
Saa bringer Høsten Frugt.

Lige saa heftigt som Oehlenschläger i disse Aar overalt, ligefrem eller under Maske, angriber Adelens uhistoriske Fordomme, lige saa varmt og oprigtigt priser han, naar Lejligheden gives, Tidens borgerlige Driftighed. I *Digtet til Dichman* besynges nu, i Stedet for Revolutionen, Florens og Hansestæderne. I Digtet *Andersskov* er det steffenske Angreb paa Borgerskabet

Købstedfolket plat og sløvet,
Fromhed, Kraft og Dyd berøvet,
Sølvets Slaver slængt i Støvet

stærkt afdæmpet.

Det godlidende i Oehlenschlägers Natur breder sig stærkt i disse Digte. Som han saa mildt paa Tiden, saa han mildt paa sig selv. Det lille Vers, der er anført ovenfor, er Godlidenhedens Katekismus. Det var Oehlenschlägers tit udtalte Mening i disse Aar, at hans Ungdoms Digte kun var Blomster, hans Manddoms Frugter. Samlingen af sine Digte kalder han i Fortalen en Krans af de Blomster, Urter og Frugter, der er voksede paa hans Livsvej. Det er øjensynligt, at han giver de sidste Fortrinnet. Andre vil mene anderledes. Man kunde passende inddele disse Digte, saaledes som Poul Møller sine Strøtanker, i: Stjerner, Liljer og Kaalblade. Man vil da have Grund til at beklage, at baade Stjernerne og Liljerne er blevne blegere, men Kaalbladene tykkere med Aarene. Det er selv med den bedste Vilje umuligt i Digtet *Røveren, Lygtemanden og Bonden,* der gør Naturens Aand til en godlidende Djævel, at se andet end et Kaalblad, der kror sig. Ogsaa i de bedste af Samlingens

nye Stykker kan iagttages en lignende Fortykkelse af Ungdomspoesien; i *Ridderen ved Kulsvierhytten* er den patriotiske Pointe meget drøjere end i Folkevisen: ikke blot den fattige Kærling, men hendes fem smaa Drenge række deres Hvedekage ud imod Niels Ebbesen.

Skal man tro Oehlenschlägers Ord, saa han i denne Fortykkelse kun Frugtens Svulmen. I en saadan Svulmen følte han nu kraftigst sin Poesi. Hans sikreste Værdimaaler i Bedømmelsen af hans egne Frembringelser var Følelsen af den Bevægelse, hvorunder de var skrevne. Og han følte ikke mindre under sin poetiske Produktion nu end før, men mere reelt, for Familien, Fædrelandet, Menneskene. Det forekom ham, som om hans Poesi, der før som en Blomst uden Hensigt havde udfoldet sine spraglede Blade, nu rundedes, svulmede som en Frugt til Næring for Mennesker.

Den mere end fyrretyveaarige Mand følte sig nu i sit Livs September. I Lejlighedsdigte fra denne Tid besynger han meget ofte »den herlige September«:

Sølvermaanen kaster
Straalen paa sin Aster,
Himlen smiler klar som Jordens Ven.

Han attraaede for sig selv denne Klarhed, denne højere Munterhed, hvor Himlen forliger sig med Jorden, Livet med Døden.

Alligevel, saa gerne Oehlenschläger vilde se det bedste om sig og i sig, har han dog ikke ment, at alt var, hvad det skulde være. Nogle af de nye Digte i Samlingen har et og andet herom at fortælle. Det er oplysende for Forholdene omkring ham, at han i et lille Skæmtedigt kalder København »en Hovedstad, der mest udmærker sig ved Mad fremfor de andre Hovedstæder«. Og for hans eget Vedkommende tror man i et Digt *Til Morgensolen,* hvor han hilser det første Foraarslys, der falder igennem Ruden paa hans Bog og varmer hans Kind og hans Haand, at læse en skjult Tilstaaelse af en langvarig Kummer,

en Sommertrøst, som han sagde i sin Ungdom, efter en Vinterangst. Men det sidste Digt i Samlingen er det vigtigste. Det hedder *Følgerne af Thors Hammertab* og er ligesom *Yduns Ran* i *Nordens Guder* i en meget gennemsigtig, mytisk Forklædning en polemisk Tidsskildring.

Da Thor havde mistet sin Hammer, mistede Livet sin Kraft. Legemet skrantede, Aanden blev forsagt. Man plantede Ærter, man sloges om Guld, Drenge studerede som gammelkloge Mænd, Fornemheden kroede sig af Fædrenes Bedrifter. Digterens Kunst kaldte man Daarskab, Elskov syntes Sværmeri. Man troede at gavne hinanden, naar man uden Mod til at leve for Livets egen Skyld sled sig op for at skaffe sig Midlerne til at leve:

Men egentlig kun gavned
Sig selv det kloge Slæng.
Naturens Kræfter savned
Sit store Sammenhæng.
Man undgik visse Lyder,
Man alskens Ting opfandt —
Men Enfolds store Dyder
Med Heltelivet svandt.

Saaledes omtrent klagede den gamle Kæmpe Kometes i de Vers, som Digteren ikke havde villet optrykke, over Tidernes Usselhed. Netop med disse Ord havde Steffens klaget.

Og naar Digteren, under det mægtige Fremtbrud af en ny Heltetid i hans Ungdom, havde set Helten vinde Hammeren tilbage, ja følte det, som om han selv var en saadan Helt, der havde hentet den igen fra Oldtidsbjergene — hvad var der saa nu tilbage af dette? Napoleon var død paa St. Helena, og i København sad *Hakon Jarl's* Digter og oversatte Holbergs Komedier, Heltelivets Parodier, paa Tysk, og læste kritisk Korrektur paa sin egen Heltepoesi for Penge:

Og snart var Helten borte
Og Hammeren med ham.

I Sommeren 1821 var Oehlenschlägers unge Ven Poul Møller kommen hjem fra den Rejse om den halve Jord, som han havde foretaget af Eventyrlyst. Oehlenschläger maa have haft en egen Forstaaelse af denne kinesiske Rejse. Tænk, om han havde kunnet redde sig ud af Pinen ved en lignende!

Hvad han ikke orkede i Virkeligheden, formaaede han stadig i Fantasien. Den store Roman *Øen i Sydhavet,* som udkom i Aaret 1825 i fire tykke Bøger, og som Oehlenschläger havde været lige saa længe om at skrive færdig, som Poul Møller var om at rejse Jorden rundt, er Oehlenschlägers Rejse fra Virkelighedens Pinagtighed til Lyksalighedens Ø.

Da han i Begyndelsen af Aaret 1823 havde omarbejdet *Robinson* til Teatret og ladet Helten resignere for Publikums Skyld og endda var bleven udpebet, gik han om Bord og rejste ved Hjælp af sin gamle Barnebog *Albertus Julius* til Robinsons Ø. Naar han læste denne Bog, som han havde elsket som Dreng, sagde han, at det var, som om han genoplevede sin Barndom. I Brevet til Goethe fra 1808, umiddelbart efter Oversættelsen af *Aladdin*, bebuder han ogsaa en *Albertus Julius.* Den skal være »romantisk«, skriver han. Maaske den allerede den Gang skulde have været en Roman.

At den nu blev det, kom af — hvis man kan tro H. C. Ørsted — at Jens Møller en Gang havde sagt til ham, at han vist ikke kunde skrive en Roman. Vil man have Oehlenschläger til at skrive noget, sagde Ørsted, saa skal man sige eller lade sige til ham, at han ikke kan skrive saadant! saa gør han det.

Det har dog nok kun været en Anledning. Der var andre Grunde.

Som saa mange andre havde Oehlenschläger læst *Wawerleyhistorierne* med Henrykkelse. Man har et Brev fra ham til Walter Scott fra disse Aar, hvori han takker ham for disse Bøger. I sin Ungdom, siger han, var han aandelig forelsket i Goethe og en Tid lang derefter i Tieck. I mange Aar havde han nu

ikke kendt denne Følelse overfor nogen samtidig levende Digters Værker og begyndte at tvivle om, at han mere var i Stand til at frembringe en saadan frugtbar Modtagelighed i Sjælen, ligesom Sara i de ældre Aar tvivlede om at kunne undfange, indtil han lærte Walter Scott at kende og i to Aar fastholdtes i den reneste Nydelse af hans Værker.

»Romanen«, som nærmest er en Cyklus af Fortællinger om det Midtpunkt, der betegnes ved Titelen, vrimler af historiske Episoder. Her optræder i forskellige Historier imellem hinanden i stemningsfulde Situationer — for blot at nævne nogle — Gustav Adolf og Henrik den 4., Korfits Ulfeld og Kolumbus, Ariost og Poul Fleming — hele Dichmans Historieundervisning, en Verdenshistorie i Anekdoter.

Men en historisk Roman er det ikke. Da han var ung, var Romanen ham selve den universelle Kunstform, Filosofien som Poesi. Saaledes var jo *Heinrich von Ofterdingen*. Saaledes skulde ogsaa den udvidede *Erik og Roller* have været. Nu er den ham som et Pulterkammer, der kan rumme alt i den løseste Sammenhæng. Ingen Roman, som en fattig Røver sammenskriver for at tjene Brødet til Underholdning for Soldater og Skuretøse, kan være rigere paa Stof end denne. I Brevet til Goethe skriver han, at han glæder sig til at læse hans nye Roman (det er *Valgslægtskaberne!*). Efter Foraaret i *Werther* og Sommeren i *Wilhelm Meister*, tænker han, den vil blive som en Efteraarsskov: Frugter paa Træerne, Valnødder, lige sprungne af Skallen, i Græsset, ikke mange Fugle eller Blomster, men blomstrende, sødt syngende Piger og i Aftensolen Fader Homer i et langt Gevandt med Harpen paa Ryggen, med den evige Ungdoms Roser om Hovedet og Sølvlokker som Liljer mellem de kraftige sorte, der bevare den forrige Kraft og love et langt, muntert Liv. En saadan Septemberskov med en saadan Staffage skulde nu *Øen i Sydhavet* være.

Oehlenschläger var nu ikke mere saa bange, som da han skrev til Goethe, for at indføre Træk af sit

eget Liv i Romanen. Man vil her i Skildringen af Alberts Venner og Lærere Trautmann og Seifart træffe helt udførte, skarpt opfattede Portrætter af *hans* Lærere, Dichman og Steffens. Man vil finde sikre Træk af A. S. Ørsteds Karakter, til Dels ogsaa af Carl Hegers, i Hollænderen v. Leuven. Der er Spor af Ørsteds Forhold til Sophie i v. Leuvens Forhold til Concordia og — naturligvis — af Baggesens Forførelse i Skurken Lemelie. Ogsaa i sin Aandsform, især i sin poetiske Smag, ligner denne franske Kæltring den gamle Fjende, kun at Digteren nu fremhæver den kolde Kløgt og den lækre, forkælede Smag, der ikke gider befatte sig med det hæslige, stærkere end i nogen af de tidligere baggesenske Figurer. Det er næsten, som man mærkede et nyt Fjendskab i Luften. Der er ligeledes Træk af Grundtvigs Religiøsitet i Don Cyrillos Levnedsløb. Og der er meget mere. Der er f. Eks. Oehlenschlägers lille Hund og, i fuld Figur, et gammelt djærvt Tyende, som i mange Aar var Barnepige for hans Børn og altid en af Husets trofasteste Klienter.

Men der er naturligvis først og fremmest Adam selv. Baade Eberhard, hvis Historie er Bogens egentlige Handling, og den gamle Albert, hvis Ungdomshistorie er indfattet som en selvstændig Fortælling deri, er ægte oehlenschlägerske Figurer. De har begge den sangvinske Blomstren, det frodige Temperament, er kække og heftige, sanselige, uskyldigt forfængelige, følsomme og elske Ensomheden. Det fremhæves gentagende, at de er hinanden paafaldende lige; i Fortalen hedder det endogsaa, at de gerne kan gælde for den samme Aand, det samme Hjerte, hvori to paa hinanden følgende Aarhundreder spejle sig. Sætter man her i Stedet for det 17. og 18. Aarhundrede, som Digteren vil, det 18. og 19., kommer man den psykologiske Sandhed i denne »historiske« Dobbeltfigur meget nærmere. Det angives et Sted som den væsentligste Forskel imellem dem, at Albert, der var opdraget i ringe Kaar, havde noget undseligt for-

legent over sig i sin Ungdom, Eberhard noget stolt og opfarende. Det er den blide Adam og den vilde Adam, Ludvig og Vilhelm, Roller og Erik.

Som man ser, er Oehlenschläger her bleven Historie for sig selv: i Novellerne for ti Aar siden var han anderledes aktuelt interesseret. Denne historiske Interesse for sin egen Udvikling fik han vel først, da han nyligt gennemsaa sine Ungdomsarbejder til Brug for de samlede Digte. I denne Samling findes imellem hinanden Mindesmærkerne fra den dichmanske Elegi og den steffenske Romantik, som var hans Ungdoms Perioder. Derfor er Trautmann og Seifart Hovedpersonerne i Alberts Ungdomshistorie. Og det stemmer ganske med Aanden i den nye Udgave, at Albert glæder sig ved efter det forfløjne seifartske Kammeratskab at møde den milde, fortrolige Trautmann. Saa fortrolig tiltalte ham nu atter Sporene af hans Gemyt mellem Geniets Udskejelser.

Seifart bliver strengt behandlet. Albert kedes ved at være den stumme Person for hans Monologer, »Konduktor for de kolde Funker, der uophørlig knitrede ud af hans Elektrisermaskine«. Efter at han har taget Afsked med ham, mødes de endnu en Gang. Seifart kommer fra Trediveaarskrigen ligesom Steffens fra Frihedskrigen. Albert formaar ikke at tage ham helt i Alvor: »Den gode Seifart har lært at være Helt paa tyske Universiteter; noget Vindmager er der ved ham.« Men længe efter spøger Seifart i hans Drømme. I en Febersygdom tror han at se ham som »en letfærdig Alf i de lavere Skyer«. I Fantasierne paa Dødslejet hører han et Knald af en Kanon, og »ud af Kanonen for Seifarts Aand og forsvandt i Skyerne«.

Det var vel værd at vide, hvad Indtryk den virkelige Steffens gjorde paa den virkelige Oehlenschläger, da de, kort Tid efter at dette var skrevet, mødtes i København. En Sang, som Oehlenschläger skrev ved denne Lejlighed, er meget kølig og paafaldende upersonlig; den fortier ganske Steffens' Fortjenester af den danske Poesi og besynger alene den berømte Natur-

forsker, der har gjort Norden Ære i fremmede Lande. Tænkte han ved dette Møde, som han har skrevet i Romanen: »Tyve Aar! Ja, vistnok lader der sig lære og glemme meget i den Tid. Dersom det bestandig gik frem, men man stiger kun for at dale.«

Om Oehlenschlägers nærværende Forhold faar man i Romanen mindre at vide.

Dog træffer man i de Betragtninger, som Bogens Personer, især Eberhard og Albert, ofte udtale, adskillige af hans egne Tanker om hans egen Tid. Man lærer atter at kende hans venlige Forhold til den fredelige Restaurationstid, ikke blot i den tit gentagne Lovprisning af den borgerlige Virksomhed, smukkest i en Skildring af Hollændernes fri, uskyldige Liv bag de luftige Diger, og den lige saa hyppige Satire over det ufrugtbare Adelshovmod, men i den hele, ganske antimilitaristiske Idyl paa Øen. Det ser næsten ud, som om Oehlenschläger har villet skrive i Restaurationstiden, hvad Baggesen begyndte paa i Napoleons Tid: et Heltedigt uden Krig. I Anledning af en ubetydelig Træfning med et portugisisk Skib, hedder det, digtedes der af nogle ganske unge Mennesker Krigssange, der alle vare ubetydelige Variationer paa det forslidte Tema, men ingen af Eberhard. Var det med saadanne Tanker, han for to Aar siden havde udgivet Sangene fra Anden April paa ny? Det er i al Fald oplysende, at den Mening, som Stærkodder og Helge havde delt med flere af Frederik den Sjettes Officerer, at sand Fortjeneste kun bestod i Tapperhed, og at borgerlige Indretninger i Fred egentlig kun svækkede Kraften og Æren, nu forsvares af en Skurk.

Rigtignok mærker man saa ogsaa et og andet til Digterens Misfornøjelse med Tiden. Ikke blot fører han i flere af de komiske Figurer den gamle Strid mod Tidens Prosa, den spidsborgerlige Indskrænkethed. I en af de faa gode Viser i Bogen vover han at haane et af de fine Ædeselskaber, som den Gang var Blomsten af Tidens selskabelige Liv, med en Ironi, som ellers ikke er hans Tone. Og paa flere Steder,

saaledes straks i Begyndelsen af Bogen i Eberhards Samtale med den brave og forstandige Hanna Hellkraft, hævder han, med mindre Overmod end Aladdin overfor Morgiane, men med større Inderlighed, den uegennyttige aandelige Stræben over for det blotte Slid for det saakaldte gavnlige som Guds Rige paa Jorden.

Paa andre Steder ser man den oehlenschlägerske Poesis fulde Menneskelighed værge sig imod afvigende Retninger i Tidens kunstneriske Stræben. Et Sted staar der med Hentydning til den optrækkende Skønpoesi, som snart skulde stifte Skole imod ham: »Den lækre Smag, som altid kun vil gnaske aandeligt Sukkergodt, skulde ikke bryste sig for meget.« Paa et andet udbryder han med Tanken paa den franske Romantisme: »Hvor kan man have Smag uden Samvittighed. Følelsen for det skønne kan ikke skilles fra Følelsen for det gode.« Et tredje Sted angribes djærvt »de mugne Mystikere«; der sigtes vedblivende til den katolske Smægten i den nyeste tyske Romantik. Det fornøjer mig i det hele mere, siger Adam, at se skønt Kvæg og Hyrder paa Marken end vanvittige, blødende Martyrer med de brustne Øjne fordrejede mod Himlen.

Men ogsaa hans personlige Situation i disse Aar finder man i Romanen. Som Eberhard sidder her alene i Skumringen og synger sin Moders Salmer, sad Oehlenschläger endnu ved sin Søsters Klaver og tænkte paa gamle Dage og gamle Venner. Og da Hauch var rejst i 1821, følte han sig endnu mere alene. »Mand er Mands Gammen.« Men Oehlenschläger, der dyrkede Venskabets Poesi, kendte kun lidt til dets Etos. Han var et Barn og en Kunstner, baade opfyldt af sig selv og undselig ved sig selv. Selv fra gamle Venner følte han sig fjernet. Til Collin skriver han i 1827: »Du, begge Ørstederne og Mynster høre til det Kløver, hvoraf jeg vilde være stolt af at regnes til det femte Blad. Men det vilde maaske ikke passe for Firkløveret at faa en Poet med som det

femte Hjul til Vognen.« I Selskaber var han i disse Aar, da han mærkede, han havde saa mange Modstandere, meget tilbageholden. Han maatte tvinge sig til at være høflig; han havde »Ulvemine«, sagde Christiane. Professorselskaberne, hvor de lærde Kolleger gik op og ned ad Gulvet imellem Punschebordene med deres Piber og smaasnakkede, to og to, var ham en Gru. L'hombren hos P. E. Müller eller Jens Møller eller Lægen Herholdt var næst Teatret hans bedste Trøst. Hjemme havde han en sand Kærlighed til sin Kakkelovn, som han har besunget som sin Elskerinde. Naar han om Efteraaret havde faaet og betalt Brænde til Vinteren, kunde han gnide sig i Hænderne og sige helt fornøjet: Saa, nu skal vi da ikke fryse i Vinter! Han hjalp Karlen med at save det. Naar Tæpperne var lagte paa Gulvene, med Rughalm under for at holde Varmen, lagde han sig undertiden ned med en Pude under Hovedet for at se paa Skæret fra Ovnen. Eller han sad i Stolen i sit Værelse og læste, gottende sig ved Varmen, og morede sig med at iagttage en Mus, der havde sit Hul lige ved Ovnen, og som han lokkede helt hen til sin Støvle. Han kunde godt forstaa, sagde han, at Nordcross i sit Fangenskab fandt Trøst hos de smaa Kammerater.

I Romanen ønsker Eberhard, at det med Aarene maa kunne lykkes ham at trække sig saaledes tilbage fra Mennesker, at han uden at bortfjerne sig fysisk kan underkaste sig en Slags frivillig Ostrakisme. Thi, siger han, de fleste tage det ved Gud ilde op, naar man kommer dem i Møde med et varmt Hjerte og med Tankefylde. Og Albert længes i en senere Periode af sit Liv tit efter at faa Seifart tilbage; han higede, hedder det, efter at se udmærkede Mennesker med sjælden Aand, hvoraf der for Tiden ingen var i hans Kres.

Det er da det tydeligste Tegn paa den sørgelige Indskrænkning, hvorunder Oehlenschläger levede, da han skrev denne Bog, naar han et Sted i den skriver

om Poesien i Almindelighed, hvad han følte, mens han skrev *denne* Poesi, at den er som en frisk Blomst i vort lille Livsvindu, som gør det muntert i vort snævre Kammer og forbinder det med den store Verdenshave derude, eller et andet Sted endogsaa bruger et werthersk Billede — som han havde faaet i Hovedet, da han en Gang paa sin sidste Rejse havde siddet ved et muntert Bord i en Spisestue, der var ombygget af et gammelt Fængsel, hvor Hvælvingen var malet luftblaa og Væggene som Løvhytter — at den »bemaler vort Livs Fængselsvægge med de dejligste Billeder, hvorved de udvides, saa at de forbinde sig med de fjerneste Tiders Horisont og svinde til sidst hen i det reneste Himmelblaa«. Det er kønt set og sagt, at Poesien er en saadan Blomst i Vinduet. Men Herregud! »det er dog saa tungt med en Urtegaard, som indfattes kun af et Potteskaar«. En Potteplante i et Fængselsvindu — var det den Skæbne, som Restaurationstiden beredte Romantikkens mystiske Rose fra Aarhundredets Begyndelse.

Der er baade Verdenssmerte og Europatræthed og ikke mindst Lede over Danmark, som han nyligt havde besunget, bag ved *Øen i Sydhavet*. Det er værd at huske, at Oehlenschläger skrev denne Bog paa Tysk. Paa denne svære Sejler emigrerede den danske Digter under tysk Flag fra de nationale Opgavers Pinagtighed til sin Barndoms Slaraffenland.

Paa en Maade rejste han fra det 19. Aarhundrede, som ikke behagede ham mere, tilbage til det 18., hvor han først havde hjemme. Alligevel, Oehlenschlägers Ø er ingen rousseausk eller robinsonsk Ø og ingen rahbeksk Eremitage, men noget for sig selv og ganske oehlenschlägersk.

Det er en stejl Klippeø, men inden for Fjeldene er et blomstrende Landskab med Skygger og Kilder og saa fladt, at en magelig Poet aldrig behøver at klavre paa Bjerge. Her er fuldt op af Frugter og Dyr og ærlige Mennesker i gammeltysk Dragt, Albert Julius' Efterkommere, som malede af Kranach. Og

Øen er ikke helt uden Forbindelse med Europa og Civilisationen. Her er ikke blot, til Bevarelse af Concordias hvide Hænder, bjærget en Pakke Randers Handsker, og til Støtte for Digterens Patriotisme indstrandet et Pligtanker med Paaskrift *Mads Hansen i Kovenhavn*. Her er i sin Tid ved en mere end vidunderlig Hændelse, over halvtredsindstyve Aar før de blev skrevne, to shakespeareske Skuespil komne til Øen med en Eneboer. Senere komme Billeder af Shakespeare og Luther, fremstillede som kraftige Mænd med godlidende Ansigter, til sidst ogsaa, efter hans Død, af »Bedstefader«, som Albert Julius kaldtes. Disse tre ere Øens Patriarker, deres Aand er over den, ja deres Blod er i dens Indbyggere, thi Eberhard er af Luthers og Cordula — igennem Concordia, Hjerternes Dronning — af Shakespeares Æt. Fortællingen standser derfor, da Eberhard, efter at han har fundet sin Cordula og er vendt tilbage til Øen, knæler ned for den ærværdige Alberts Billede og siger: »Et uskyldigt, frit, idyllisk Liv, Menneskets bedste Lod paa Jorden, begynder her forfra igen. O lad din Aand tillige med min Moders, med Luthers og Shakespeares, omsvæve os, at vi maa nyde Livet som du, betragte Verden med Shakespeares Øje og ane Himlen med Luthers Hjerte!«

Det er Fader Oehlenschlägers tyske Livvise, fornyet af Adam. Saaledes følte han endnu paa Frederiksberg med sine Børn hos Bedstefader. Naar han saa sine Drenge lege med deres Søstre paa de samme Steder de samme Lege, som han havde leget med sin Sophie, og han selv sad og saa derpaa, som hans Fader havde set paa ham, da han var Dreng, følte han, at nu begyndtes der forfra paa den samme Historie. I denne Idyl synes der, som paa Klippeborg, ikke Skygge af Omskiftelse. Og naar han stod hjemme foran det Billede af Bedstefader som en ung Mand, der med Luthers og Shakespeares Billeder hang paa Væggen i hans Stue, følte han sig saa inderligt i Slægt med denne sangvinske Blomstring, at

det vel kunde synes ham at være den samme Aand, hvori to Aarhundreder spejlede sig. Og han forstod allerede nu meget godt, at denne Aand, denne ganske refleksionsløse Naivetet, hvori endnu, som paa hans og hans gamle Faders Kinder, Barnlighedens Mælk blandedes med Menneskelighedens Blod, var lige saa langt borte fra Restaurationstidens blege Eftertanke som hin lykkelige Ø i Sydhavet fra den moderne Civilisations Europa.

To Aar efter dette, da den gamle Oehlenschläger døde, følte hans Søn først, at han havde mistet sit Hjem. Da var Øen forsvunden.

Men det allermærkeligste paa denne vidunderlige Ø staar endnu tilbage.

Da det ikke længer er muligt at holde Civilisationens Fordærvelse borte fra den efterhaanden ret talrige Nybygd paa Klippeborg, drage Eberhards Venner over til en nærliggende Ø, Lille Klippeborg. Herhen kommer ogsaa ved et Tilfælde Eberhard og hans Cordula ved deres Tilbagekomst fra Europa. Det er mørk Nat, da de lande paa Øen, og de lægge sig til at sove i en Grotte.

Da de vaagne om Morgenen, befinde de sig i en Hal, som et stort, rundt Tempel. Tolv kæmpestore Malmbilleder staa i Kres paa Gulvet. De er paafaldende godt smeddede; det stive og særegne fra en barbarisk Tid har forbundet sig med et Anstrøg af græsk Skønhed. Det smukkeste Billede er det, hvorunder Eberhard og Cordula har sovet om Natten. Det er en kvindelig Skikkelse med blottet Bryst og med en Rose i Haanden, siddende paa en tohjulet Vogn, trukken af Tigerkatte. Til venstre for hende sad en godmodig, tykskægget Mand med Harpe, og ved Siden af ham stod en smuk Kone med en Skaal med Æbler. Imod Øst sad paa et ophøjet Sæde en firskaaren Gubbe med et Spyd i Haanden og et listigt Ansigt; paa hans Skuldre saa man to Ravne. Til højre

for ham stod en Figur, der lod til at være flittigst udarbejdet. Det var en Kæmpe med vredladent Ansigt. Paa sin højre Haand havde han en Handske, hvori han holdt en Stridshammer, om Livet et Bælte, paa Hovedet en Hjelm, for Resten var han nøgen. Og der var endnu flere Figurer.

Da Eberhard havde forvisset sig om, at han ikke drømte, hørte han i Hallen en skøn Sang, hvorved han fik at vide, paa hvilken underlig Maade det var gaaet til, at Nordens Guder havde fundet et Tempel paa denne fjerne Ø. Stemmen var ham bekendt, og han saa op. Templet var nu ganske lyst, og oppe i en Gang, der omgav det som et Galleri, saa man Snore, hvorpaa en temmelig tyk Kone hængte ren Vadsk til Tørring. Det var hans gamle Veninde, Hanna Hellkraft — den Figur, hvortil den gamle Barnepige i Oehlenschlägers Hus har været Model. Ved Siden af hende gik Sangeren, den sværmeriske, følsomme Musikant Lademann, og hjalp hende at sætte Klemmer paa Tøjet.

Man mærker Hensigten og bliver ganske oprømt. Naturligvis, Romanen maatte, hvad det saa skulde koste, ende foran Asernes Alter. Uden dette var den ikke, hvad den skulde være, et Aftryk af hans Sjæl, et Billede af hans Poesi: Nutidens Idyl i Historiens Ruiner. Saaledes som her Oehlenschlägers temmelig tykke Barnepige ubekymret forretter sin huslige Nødtørft i Asernes Tempel, vadsker hans Muse naivgemytlig sit fortroligste Linned i Nationens Helligdomme.

I det ellevte Aarhundrede, hedder det i Sangen i Templet, har Øen en Tid været beboet af Væringer, som blev forslaaede paa Hjemvejen fra Miklagaard. I Sangen modsættes ligesom i Tragedien *Væringerne i Miklagaard* Nordens Kraft og Sydens Fordærvelse, Harald og Georgios, Zoe og Maria. Det er muligt, at Oehlenschläger allerede nu har villet skrive denne

Tragedie. Planen var gammel, foreslaaet ham af Brøndsted i Paris i 1807. Men dens Udførelse sinkedes et Par Aar af andet Arbejde.

Først skrev han nogle Syngestykker: *Billedet og Busten* i Slutningen af 1825, *Overilelsen* og *Flugten fra Klostret* i Begyndelsen af 1826. Hertil slutter sig den anden Omarbejdelse af *Freias Alter* som et Syngespil til Musik af forskellige Komponister fra Begyndelsen af 1828 og, om man vil, Udkastet til det heroiske Syngespil *Sigrid med Sløret*, som i Konkurrencen om et Festskuespil til Prins Frederiks Formæling besejredes af Heibergs *Elverhøj* og derfor aldrig blev fuldført.

Intet af disse Stykker har det kostet Digteren mere end et Par Uger at skrive. Det var hans Mening, at en Syngespiltekst meget gerne, ja helst maatte være en Skitse, naar kun de poetiske Elementer, fra det lystige til det høje, findes deri. Men denne Opfattelse af et Kunstværk, hvori Stoffet betyder alt og Udførelsen intet, er Dilettantismens Poetik. Det er betegnende, at Oehlenschläger netop i Aaret 1825 i Viser og Prologer ved de dramatiske Selskaber fik Lejlighed til at tage den trohjertige Dilettantkomedie ret varmt i Forsvar. De nye Syngestykker er selv et saadant Forsvar. Deres Teknik bestaar i slet ingen Teknik at have.

Men ogsaa i disse flygtige Arbejder er der Vidnesbyrd om Tiden og Digteren.

»Ingen rigtig Alvor mer og derfor heller ingen rigtig Spøg« hedder det i et af dem. Det er Oehlenschlägers Dom over Tiden. Der er bevidst Tidskarakteristik i den Scene, hvor Drikkebrødrene sidde over Glasset og synge sentimentale Viser om deres svundne Glæder og maa høre ilde af den lystige Vært, der husker Danmarks lykkelige Tider, da man drak godt og skrev gode Viser. »Naar I drikker, skal I ogsaa klukke, risle lystig som et Kildevæld og ikke dampe døsig og taaget som en Mose.« Denne Døs var nu Tidens Dityrambe. Der er i al Fald et Minde

om den gamle Heltetid i det Træk, at Faderen i et af Stykkerne er Officer fra Napoleonskrigen og hans Sværd en Gave fra »ham, som Tiden ej tør nævne mer«, men næppe nogen alvorlig Begejstring for den ny deri, at Elskeren i et andet, da Pigebarnet synes at slaa ham fejl, vil til Morea og slaas for Grækerne. Men det røber baade Tiden og Digteren, at i alle Stykkerne, som i det meste af, hvad Oehlenschläger skrev paa denne Tid, triumferer jævn, borgerlig Dygtighed over adelige Fordomme; i et af dem er denne kraftige Borgerdyd uden poetisk Sans — en af »de arme Mænd«, som Ungdomsdigtningen haanede — første Gang fremstillet uden Karikatur, ja den faderglade Adam føler næsten noget af sig selv i denne brave Mand med den giftefærdige Datter.

For denne Adam selv er det allerede karakteristisk, at han faldt paa at skrive disse Stykker. Han gjorde det ikke blot, fordi han var træt af at skrive Tragedier. Han trængte atter som i sin Ungdom til under Tidens Flegma at røre sin *Sangvinitas*. Hans komiske Sans var stadig lige saa frisk som den tragiske. Det var en almindelig Mening blandt dem, der hørte ham læse, at han læste de komiske Ting bedst, med en egen naiv Lystighed. Mange lo højt, naar han læste, og trak paa Skuldrene, naar de gik fra ham. Selv forstod han aldrig, at den komiske Evne, der svarede til denne komiske Sans, var rent dilettantisk. Han begreb næppe, hvorfor de to af disse Stykker kun kunde spilles et Par Gange, og de andre aldrig blev opførte.

Men han havde særlige Tilskyndelser til i disse Aar at digte netop Syngestykker. I Begyndelsen af Tyverne virkede Siboni i København for italiensk Musik, især Rossini. Oehlenschläger kunde nu til en Begyndelse slet ingen Smag finde i denne larmende Musik, der i det lille Teater brummede ham som en Bremse i Øret; det forargede ham, at den menneskelige Stemme her benyttedes som et Instrument, og han oprørtes over, at Heltens Parti i *Tancredo* blev

sunget af en Kvinde. Han var i sin musikalske Smag en Germaner, Musikken var for Hjertet. Han havde megen Godhed for Schulz — Digtet *Tancredo og Høstgildet* er fra disse Aar — han yndede de nydelige og lunefulde franske Syngespil, som den Gang spilledes i Mængde paa Teatret, og hvoraf han netop i Begyndelsen af 1825 havde oversat et af Auber, paa samme Maade som han yndede den muntre og raske Pariser-Almue, men han, »Adagiospilleren«, elskede Mozarts Adagio, som han elskede Sommerens første Rose og Shakespeares Romeo og Julie og Rafaels Madonna. I *Hugo von Rheinberg* optræder en Spillemand, der kalder sig Ozart, og betvinger for en Tid den vilde Lidenskab med sine Toner. Da Mozarts *Saaledes gøre de alle,* som Kunzen havde faaet opført i Slutningen af forrige Aarhundrede, ingen Lykke havde gjort paa det danske Teater, og Oehlenschläger mente, Skylden laa i den flove Librettos »kolde Lefleri«, digtede han en ny Tekst til den, hvori han søgte at udtrykke den mozartske Musiks dybere Natur, den ømme Klage og den yndige Munterhed. Det er det omtalte Syngestykke *Flugten fra Klostret* (efter Motiv fra en Historie i *Øen i Sydhavet*). Oehlenschläger maatte paa højere Steder høre ilde for sin Forkærlighed for den gammeldags Musik og sin Uvilje imod den italienske Opera, som han gør Løjer med i et af Syngespillene; han ansaas almindelig for at være Høvding for det Parti, der i Teatret udpeb de italienske Operaer, og maatte i den Anledning op at klare for sig hos Frederik den Sjette. I Grunden ligger al hans Opposition imod den herskende Smag, hvis Helte er forklædte Kvinder, og som overdøver Hjertets Stemme med Virtuositetens Rulader, i dette musikalske Kætteri.

Et lignende Varsel er der i Forholdet mellem disse oehlenschlägerske Syngestykker og den heibergske Vaudeville. Ogsaa Vaudevillen var vistnok en Anledning til Syngestykkerne. Den 28. November 1825 gik *Kong Salomon og Jørgen Hattemager* for første Gang;

rimeligvis straks efter digtede Oehlenschläger *Billedet og Busten*, der ligesom Vaudevillen giver et komisk Billede af Livet i en sjællandsk Købstad, ja endogsaa indeholder et Par Minder fra Forgængeren. For Omarbejdelsen af *Freias Alter* har den heibergske Vaudeville øjensynlig været Mønstret. Oehlenschläger har villet kappes med Heiberg.

Han holdt meget af disse Vaudeviller, han syntes, det var »danske Spiløjper« ligesom *Freias Alter* og *Sovedrikken*. Men der var noget i dem, der var ham fremmed. Han savnede Kækhed i de komiske Figurer, han fandt, at Heiberg indsnævrede dem efter Skuespillernes Teaterpersoner. Og man kan være vis paa, at da han først lærte de heibergske Pigebørn ret at kende, har deres halve Uskyldighed, der snart skulde fortrylle Hovedstaden, smagt den gode Adam hjertelig ilde. I Modsætning hertil, ja som om det kunde være en foregreben Modsigelse derimod, dyrker han i sine Syngestykker den hele Kvindelighed, med Smilet og Taaren.

I al Fald i to af disse Stykker, *Flugten fra Klosteret* og *Overilelsen* — hvis Aand og Tone kan betegnes ved de Ord »Spøger ikke med Kærligheden«, der bruges i det første, og som aldrig kunde forekomme i en heibergsk Vaudeville, — er den kvindelige Hovedperson den Figur, som Digteren har udført med mest Kærlighed og Omhu. Hvad der i det første Stykke findes af sjælelig Udvikling, foregaar i Cæcilias Sjæl, naar hun af Kærligheden forvandles, som det hedder, til en Ørn fra en Due. Og Camilla i *Overilelsen* er Blomsten af Oehlenschlägers Kvindelighed, omplantet fra den nordiske Tragedie til Rosenborg Have: kæk og stolt, følsom og fantasifuld, fuld af Lune og Natur, hele Oehlenschlägers Poesi nedsænket i en oprigtig Jomfrusjæl.

Det er bekendt, at de pikante Ungpigeroller i Heibergs Vaudeviller var Digterens første Kærligheds-erklæringer til Johanne Louise Pätges. Man maa da ogsaa vide, at disse sjælfulde unge Kvinder i Oehlen-

schlägers Syngestykker er hans Hyldest til Anna Wexschall. Den dybeste Grund til, at disse Stykker blev til, var maaske Oehlenschlägers Beundring for Mad. Wexschall. Hun var i disse Aar især optraadt i Syngespillet.

Allerede som Jomfru Brenøe havde hun henrykket ham som Sophie i *Erik og Abel* og som Agathe i *Jægerbruden*, som han havde oversat. Han forstod, at i denne højt poetiske, stolte og rene, dybe og milde Kvindelighed var der født hans Poesi en ny Muse. Anna Brenøe var, siger Oehlenschlägers Ven og Beundrer, Bournonville, hvad vi Nordboer forstaa ved Elskerinden, mindre den forelskede end den elskende, den elskelige, hvis Væsen er Fraværelsen af de Fejl, hvortil Kunstsproget kun ejer fremmede Benævnelser: Sentimentalitet, Koketteri, Affektation. I 1823 havde hun, næppe tyve Aar gammel, ægtet Musikeren Fr. Wexschall. Ægteskabet var ikke lykkeligt og opløstes otte Aar efter. Men Wexschalls førte et stort Hus, og Oehlenschläger kom der ofte, stundom ledsaget af sin voksne Datter. I hans Hjem spøgte man med hans Sværmeri for Mad. Wexschall; naar han sad hos hende og læste for hende, morede hendes Mand sig med at faa sin Hund til at gø paa de begejstrede Steder. At gøre komisk Figur, som i sin Ungdom, som Tilbeder af en Skuespillerinde, var ikke mere Adam Oehlenschlägers Sag. Men det vederkvægede ham at se hende.

Man har et Digt fra ham til hendes Fødselsdag d. 4. September 1825. Han havde troet, hun var født i Maj, og er nu glad ved at faa at vide, at hendes Fødselsdag er i September. Thi September er dog hendes og hans Maaned:

September er, som Majen, yndigskøn,
Mer rig paa Frugt, men ikke mindre grøn,
Dens Malve liljerank og rosenrød,
Dens Reseda af Duft som Rosen sød,
Dens Maane sværmerisk og underfuld,
Dens Løv et dejligt Haar af spundet Guld.

Oehlenschlägers Septemberpoesi har disse Farver, Anna Wexschalls Farver. I de Digte, som han undertiden sendte hende, men aldrig offentliggjorde som sine andre private Digte, er der Septemberluft, ren, rolig Varme: hun er ham kær som Kunstnerinden, der har gjort ham Scenen kær igen, og som Veninden, hvis Nærværelse gør ham Laksegaden — hvor hun boede — kærere end Bøgeskoven, og hvis Erindring, naar hun er borte, tit besøger ham i Maaneskinnet mellem Aftenbøgene i Frederiksberg Have.

Ren hendes Himmel er, for Storme fri,
Ej kold, et helligt Kunstnersværmeri
Omsvæver hendes Blik i Øjets Blaa
Som Maanen, der i Sølverskyen saa.

Et af Digtene er, uden Lidenskab, rettet til hendes »skyldfri Barm«. Han plejer ellers ikke at bruge det Adjektiv.

Og det er ikke rimeligt, at der forud for denne September er gaaet nogen meget hedere Sommer. Der findes i Samlingen fra 1823 to Elskovsdigte, *Den elskende* og *Den haabefulde* og et Par Oversættelser, der ganske sikkert skyldes en Oplevelse. Et Udtryk i et af dem: *din Digter* (ikke: *din Elsker* eller lignende) *kunde* betegne det samme særegne Forhold som *din Skjald* i de signerede Digte til Anna Wexschall. Men Oehlenschläger henfører selv i Forordet disse Digte til sine ganske unge Dage. I saa Fald er de omarbejdede. Men de skrive sig sikkert fra den Gang, han i Paris forelskede sig i Benedikte Knudtzon, og har intet hverken med Anna Wexschall eller — som man kunde formode — Jacobine Pløyen at gøre.

Men bag ved denne lidet paaagtede Kappestrid mellem Oehlenschlägers Syngestykker og Heibergs Vaudeviller, hvor Heiberg vinder saa let en Sejr, opdager man nu en betydeligere Modsætning mellem de to Kvinder, der var disse Digteres inspirerende Muser. Ikke blot en personlig Modsætning mellem en høj og simpel og en fin og sammensat Kvinde-

lighed, men et historisk Sammenstød. Anna Wexschall er endnu, naar Ordet tages i den videste Betydning, den danske Romantik, for hvem Kvinden væsentlig er Sjæl, Johanne Louise Pätges er, allerede som lille Pige, den danske Romantisme, Kvinden som Aand.

Det fortælles, at Johannes Ewald en Gang, da han som teologisk Kandidat var forlegen for et Emne til en Disputats for Walkendorfs Kollegium, kom hjem til sin Moder for at spise til Middag og over Bordet spurgte en tilstedeværende Student: »Hør, kan Han ikke sige mig, hvad jeg skal skrive den Disputats om?« »Hm,« svarede Studenten, »skriv om, at Solen brænder saa hed i Dag.« »Han siger noget,« svarede Ewald, »jeg vil skrive om, at der ingen Ild er i Helvede.« Han skrev saa Afhandlingen *Pyrologia sacra*.

Paa en noget lignende Maade gik det Oehlenschläger, da han atter efter seks Aars Forløb fik Lyst til at digte en nordisk Tragedie, hvori Anna Wexschall skulde have en Hovedrolle. Solen brændte ham saa hedt, at han ikke kunde tænke paa andet.

Sommeren 1826 var ualmindelig hed og tør. I flere Maaneder havde det næsten ikke regnet, paa Markerne var der Misvækst, det fattige Land havde en Dyrtid i Vente. Oehlenschläger kunde stadig ikke døje Heden, han blev helt bleg i Ansigtet deraf; da Christiane en hed Sommerdag tog med Børnene til Dyrehaven, turde han ikke tage med, men listede sig i Aftenkølingen til Frederiksberg. I Juli Maaned skrev han et Digt om Sommertørken: Skoven staar i Børster, Bonden ser ræd paa sin visne Ager, Drengen stønner paa Vejen til Skole, selv den unge Pige i de hvide Flagreklæder gisper under sin Solskærm.

Først i August, samtidig med at Wexschalls flyttede ind til Byen igen fra Ermelundshuset, kom Regnen. Men Oehlenschläger kunde ikke slippe denne Sommers Uhygge. Det var jo Tragedien: et Folk, der,

forladt af Bedriftens Aand, svigtet af Naturen, langsomt lader sig æde op af Hunger.

Havde han nu været den Profet, han ikke var, havde han vel rystet dette Folk med sine Trusler eller husvalet det med sine Bønner. Atten Aar senere, da der atter var Tørke her i Landet, digtede Grundtvig en Landebøn til »den gamle af Dage« — det samme Digt, som i 1848 blev til Sangen *Fædernelland, ved den bølgende Strand.*

Men Oehlenschläger var jo *kun* en billeddannende Kunstner, der i Heden fik Længsler efter Norden. I denne Stemning faldt det ham ind, at hvad han havde læst hos Sakse om den store Dyrtid under Kong Sne — hvilket forfriskende Navn! — og Folkets Fortvivlelse og Langbardernes Udvandring kunde bruges til et Billede af, hvad han havde følt og oplevet. Han skrev da en lille »Tragedie« i græsk Stil, *Langbarderne.* Det væsentligste Indhold er den lyriske Ordkunst i de statelige Korsange, hvori man kan høre Tørken knitre og til sidst Regnen suse. I den menneskelige Handling, der indfatter disse Sange, ser man det tarvelige Billede af et fattigt Land og et fortvivlet Folk, der sukker efter bedre Tider. Stilen er strengere end Digterens sædvanlige, men ikke vildere. Et enkelt Træk viser, hvorledes Adam nu gaar af Vejen for den hedenske Vildskab. Hakon Jarl slagtede sin Søn; i *Langbarderne* gyser Helten for at dræbe et Barn. Havde jeg selv haft Børn, da jeg skrev *Hakon Jarl,* sagde Oehlenschläger en Gang, vilde jeg ikke have kunnet digte den Scene, hvor Barnet ofres.

Saa kunde han atter ty fra Virkeligheden til Erindringen. I Efteraaret 1826 fuldendte han *Væringerne i Miklagard.*

Der tales et Sted i dette Stykke om Erindringen. En ung Kvinde, der af ulykkelig Elskov vil give sig i Kloster, klager, at ingen Klostermur er saa høj, at

ikke Erindringen kan stige over den. Da udbryder den gamle Eremit, til hvem hun betror sig, med høj Begejstring:

O lad *den* stige
Paa sine Englevinger! Ogsaa *jeg,*
Maria! som en sølverhaaret Gubbe
Har *mangt* Besøg af den i Aftenstunden;
Thi ogsaa jeg har i min raske Ungdom
Sagt Verdens Fryd Godnat, da Lykken svigted,
Og fundet Trøst i Ensomhedens Kirke.

Dette Udbrud er Digterens eget. Han kendte disse Aftener.

I de lange, stille Aar efter Baggesens Bortrejse, da Striden ikke længer fyldte hans Poesi med det urolige Liv, var det at digte blevet ham det samme som at erindre. Da han syslede med Udgaven af sine Digte, og da han skrev den store Roman, havde han erindret sin Barndom og sin Ungdom. Og i den nye Tragedie er det personlige Indhold en Erindring om denne raske Ungdom.

Allerede Planen til Stykket var jo Erindring. Han mindedes smilende de germanske Aftener paa Hotel Holland i Paris, da Fr. Schlegel, Brøndsted og han overbød hinanden i germansk Selvfølelse og Foragt for den »asteniske« franske Nation, der med et saa »erbarmeligt kinesisk Hovmod« forskansede sig imod »Barbarerne«. Da havde Brøndsted bedet ham, at han efter Du Canges *Konstantinopels Historie* vilde skrive en *Væringerne i Miklagaard,* en kraftig Oversættelse af Germanerne i Paris. Og nu kom denne raske Ven, den værste Franskæder af dem alle, netop i denne Sommer, efter flere Aars Fraværelse, efter at have udgivet sin *Rejse i Grækenland,* hjem til Danmark fra Paris med endnu mere Foragt for Karl den Tiendes Frankrig, end han i sin Tid havde haft for Napoleons. Det var en spillevende Erindring.

Der er maaske noget af Brøndsteds Person, en Hedspore og en Haarderaade, i Harald, og af hans Aand, hans Begejstring for Grækenland og Foragt

for Tidens Usselhed i Tragediens Aand. Men naturligvis er der lige saa meget af Adam i dette. Modsætningen mellem Nord og Syd i denne Tragedie er ganske oehlenschlägersk. Den sidste Rejse havde opfrisket den. I Frankrig sad han en mild Vinterdag i Dagvognen, iført sin tykke Pels. Lige over for ham sad en Franskmand med sin Frakke paa Skødet. Stanken af det slet garvede Søbjørneskind rev ham i Næsen, og han gjorde i en vranten Tone den Bemærkning, at de Herrer fra Norden nok ikke havde saa varmt Blod som Franskmændene og sagtens ikke saa godt som de kunde taale Strabadser. Oehlenschläger blev vred og svarede: »Hvalen har varmt Blod, skønt den svømmer med en alentyk Tranpels; Silden har koldt Blod, skønt den kun er indhyllet i et tyndt Sølvmorssjal.« Efter denne Replik, der maa have taget sig ganske artigt ud paa Fransk, er Modsætningen mellem Syd og Nord i »Væringerne« kostymeret.

Men Adam huskede mere. Da han i sine Kilder læste om Haralds Bejlen til den græske Pige Maria og hans senere Ægteskab med Elisabeth, hvem Nordmændene kaldte Ellisif, gav han den historiske Beretning Liv af sin egen Oplevelse. Han huskede paa Benedikte Knudtzon. Han maatte vel huske hende; da han for et Par Aar siden udgav Digtene *Den elskende* og *Den haabefulde* og det goetheske *Hilsen og Afsked*, gennemlevede han paa ny den hele Stemning. Efterspillet til *Aksel og Valborg* blev Forspillet til *Væringerne i Miklagard.*

Saaledes havde hun været som denne græske Pige: denne Valborg med mørke Øjne. Saa fjern havde hans Christiane den Gang været ham som denne »liden Ellisif«, som hun kaldes, »en kæk, godhjertet Pige med Kærlighed til Harald og Digtekunsten«, siger han nu, men som i øvrigt »af Skaansomhed« kun træder svagt frem i Handlingen — som et Erindringsbilled:

Mod hende, min Elisabeth!
Est du, skønt yndig i din Sommer,
En lille blaa Migejforgæt
Mod Dronningen for alle Blommer.

En saadan »lille blaa og venlig Blomst« — Thoras Ord til Hakon — havde Christiane jo den Gang kaldt sig. Naar han tænkte paa hende, var det, som om han hørte det bedende Nyn af en Kæmpevise:

Vil du vel bære denne Dragt,
Som Thora Hjortur ejed? —

Det var den, han holdt saa meget af i sin Ungdom, fordi han tænkte paa *hende.*

Og saaledes havde man skilt ham fra Benedikte, som her i Stykket den gamle Eremit, der vil dem begge vel, skiller Harald fra Maria ved at lade hende vide, at Ellisif lever, og at Harald ikke, som han tror det, er løst fra det ældre Løfte. Saaledes havde han besindet sig paa sin Troskab — det stærkest fremtrædende Træk i Haralds Karakter:

Og dog jeg flygter af din Arm,
Mit første Løfte mig forbinder.
Min Ellisif! ej Sorg og Harm
Skal blege dine friske Kinder.
Du har et helligt Krav paa mig —
Velan! saa skal os Præsten vie.
Jeg følger og jeg ægter dig,
Men aldrig glemmer jeg Marie.

Huskede han endnu mere? Det var Erindringen, der gjorde Maria fra Skyggen af en Antigone til en oehlenschlägersk Kvinde. Er der Erindring i den tredie kvindelige Hovedperson, i Zoe, før hun bliver til en Medea? Hvorfra fik hun, denne »30aarige Kvinde« fra Tiden før denne Types Fremkomst, dette Billede af Sanseligheden som Magt i en kvindelig Natur, sin stærke Blussen, sin hos Oehlenschlägers Kvinder saa usædvanlige mandige Lidenskab. Tænkte han, da han først saa dette Billede for sig, paa den mandigste Kvinde, han havde kendt, hende, hvis Navn for alle Germaner, der kom i Berøring med

hende, kom til at betyde, ligesom Zoe, Livet selv i dets Uro, som Schiller havde kaldt Stormen i Skørter og han selv kalder en poetisk Semiramis? Huskede han, da han skulde skildre, hvorledes Kejserinden søger at fængsle Harald i sin Kres, hvorledes Mme Staël havde søgt at holde ham tilbage paa Coppet i et Selskab, der var hans nordiske Natur lige saa fremmed, som Miklagaard var det for Harald? Tænkte han ved den Maade, hvorpaa Harald her tager den visne Georgios under Behandling, paa, hvorledes han selv havde ønsket at behandle A. W. Schlegel, »det lille Skidt«, som han vilde have slaaet under Bordet?

Han havde jo paa sin sidste Rejse set Mme Staël igen. Hun havde modtaget ham koldt, maaske, sagde en Ven til ham, fordi han sidst havde været kold mod hende; det fortrolige Ærinde, han havde hos hende, var der ikke Tale om at udrette. Til sidst havde hun fornærmet ham blodigt. Hun havde en Dag bedt ham komme til Aften. Da han stod i Forstuen, rejste man sig fra Middagsbordet i Spisesalen, Dørene blev slaaede op, og Mme Staël gik ham med et flygtigt Nik forbi i Procession med Chateaubriand under Armen og Alexander Humboldt, Benjamin Constant, A. W. Schlegel og flere efter sig. Han blev »som overslaaet med koldt Vand«, betvang sig, blev forestillet for Vikomten — »Chateaubriand kendte mig Fanden ikke!« — bukkede og gik. »Denne gamle Kærlings fornemme, ligegyldige Væsen imod mig, som har staaet i et saa venskabeligt Forhold til hende, ærgrer mig, og jeg vil ikke længer være hendes Nar. — — Vil hun se mig igen, maa jeg tages med Tænger, paa den naturlige Maade kommer jeg vist ikke.« Det var kun en ringe Trøst, at A. W. Schlegel denne Gang var behagelig imod ham ligesom Georgios imod Harald, maaske, mener han, fordi Fru Staël var ham fremmed.

Med Erindringen blandede sig Indtrykkene fra den nærværende Tid. Maria, der skylder Erindringen om Benedikte Knudtzon sit Liv, er digtet for Anna Wex-

schall. Maria er en Fortsættelse af Sophia i *Erik og Abel,* Mad. Wexschalls første Rolle i den oehlenschlägerske Tragedie, og hun er ganske den til Tragedien tilbagehentede unge Pige i Syngestykket, som Digteren havde skrevet for sin Veninde. Den Blanding af antik Klarhed og kristelig Dybde, der er hendes Væsen, var Sjælen i Anna Wexschalls Kunst og Personlighed. Oehlenschlägers Fremstilling af Maria er gennemvarmet af hans Følelse for Marias Fremstillerinde.

Ogsaa til Zoe som Medea har han vistnok haft Model. I Begyndelsen af 1813 havde den fyrretyveaarige Mad. Händel Schütz, som han havde lært at kende paa sin første Udenlandsrejse og en Gang sagt et offentligt Galanteri, besøgt København med sin fjerde Mand og givet mimisk-dramatiske Scener paa det kongelige Teater. Overalt, hvor hun skulde fremstille jomfruelig Blufærdighed, var hun afskyelig; men hendes Medea var fortræffelig. Naar jeg undtager visse ekstravagante Steder, skriver Oehlenschläger til Rahbek, med hvem han var meget uenig om denne nye Slags Kunst, var der sande Situationer deri, som mindede mig om en Æskylos og om Atridernes Dage.

Der er sikkert ogsaa Træk af Tidsforholdene i Tragedien. *Væringerne i Miklagard* skyldes en Erindring om Germanerne i Paris, men giver en Fremstilling af de oehlenschlägerske Helte i Restaurationstiden. Naar Grækerne tale sammen, tror man at høre Borgere fra Tyverne tale; naar Kejseren Romanos Argyros, saaledes kaldet, fordi Sølv er ikke Guld, optræder, tror man at se, i ynkelig Figur, Hykleriets, Hofmandssnobberiets og Pedanteriets hellige Alliance.

Og i Væringerne selv paa det fremmede Sted genkender man de oehlenschlägerske Helte i den fremmede Tid. Det er sandt, det ophøjet heroiske er for en stor Del taget af dem. Det er brave Svende, deres Dyder, Haralds medregnede, er borgerlige Dyder, Trofasthed og Kammeratskab. Det er den seje Danskhed, der har overlevet Krisen. Forgyldningen er for-

gaaet, men Svinelæderet har bestaaet sin Prøve. Naar man ser dem samles i deres Gilde med deres Faner og deres Lader, deres Skaaler og Ceremonier, kan man tro at se Brødrene samles paa Skydebanen. Større er Forskellen ikke.

Op over denne Flok af brave Mænd rager en mægtig Skikkelse, et Hoved højere end de andre. Ham maa man mærke; det er den gamle Eneboer, som talte om Erindringen. Men denne gamle Eneboer er ingen anden end Olav Tryggvesøn, Helten fra *Hakon Jarl*. Ved at se, hvorledes *han* har forandret sig, ser man bedst, hvorledes Oehlenschlägers Genius har fulgt med Tiden. Han, der i sin Ungdom var saa urolig og havde det Mod, der erobrer Verden, er nu en stille Mand. God, ædel, billig, vis er han bleven, from og resigneret, siger Digteren om ham. Men vred kan han endnu blive. Og han kan endnu begejstres. Hans Harpe er brusten, siger han, men han har endnu et Strengespil i sit Indre.

Som denne store Skikkelse staar her i Tragedien i Hallen, hvor danske, norske og svenske Mænd sidde om Bordet, og glæder sig ved at se dem og høre dem tale, »Eremitten midt i Byens Tummel«, en Eneboer, fremmed iblandt dem og dog en Kending fra gammel Tid, et levende Minde om deres store Fortid; som han taler til dem, med alle sin Ungdoms Strenge klingende i sit Bryst, blid og vild, med Straffens Torden og Fredens Velsignelse — saaledes vilde Oehlenschläger staa og tale til Folkene i Norden.

Saaledes stod han, da han digtede sit nationale Hovedværk, Heltedigtet *Hrolf Krake*.

I den Maaned, da *Hrolf Krake* udkom, gik Oehlenschläger ind i sit halvtredsindstyvende Aar. Ungdommens og Manddommens Bevægelser, der havde fyldt baade *Helge* og *Hroars Saga* med et uroligt Liv, var forbi; han kunde se paa Livet og Menneskene med et roligere Blik. Han var imellem dem

og dog ensom. Endnu i *Hroars Saga* var Digteren selv i Forgrunden med urolige, krigerske Lader, i *Hrolf Krake* træder han fredelig tilbage. Han sidder i Baggrunden, ung af Sjæl, men for gammel til at drage i Kampen, som Skjalden Bragi den gamle i Heltedigtet, der sad i Hallen med sine forelskede Ynglingeøjne, uden at se paa nogen, og sang, imedens hans Fingre lod Harpens Strænge bruse: »Det dages, Morgenhanen lader sin Vinge suse.«

Derfor er *Hrolf Krake* blevet, hvad intet af de andre Digte kunde blive, et roligt Genskin af Samtiden i en historisk Fantasi. Oehlenschläger havde ikke kunnet skrive en historisk Roman efter Walter Scott, men han kunde nok digte et »Epos« om Hrolf Krake og Frederik den Sjette.

Samtidig med, at det udkom, var der Fest hos Prins Christian. Der holdtes Kostymebal i Anledning af Prins Frederiks og Prinsesse Vilhelmines Bryllup. Oehlenschläger havde i den Anledning gjort et lille Stykke, kaldet *Danrigets Lykønskninger,* hvori flere allegoriske Figurer af Nordens Historie ønskede Brudeparret til Lykke. Digteren selv skulde efter Prinsens Ønske forestille Snorre Sturlesøn og maatte bede Collin om Adgang til Teatrets Garderobe: »ellers er jeg *en Mand disværre* og ved slet ikke, hvorledes jeg skal blive en gammel Islænder«.

Der er større Stil, men i Grunden den samme Allegori i *Hrolf Krake,* som Adam Oehlenschläger digtede i »Snorre Sturlesen«s Kostyme. Ogsaa dette Digt er Rigets Lykønskning til Kongen.

Oehlenschläger behøvede ikke selv at sige det, som han gør i Tilegnelsesdigtet; enhver Læser kunde se det: naar han skildrede Hrolf, tænkte han paa Frederik den Sjette. Lyshaaret, rank, mager, en Fader for Folket, venlig imod alle, en Elsker af smaa Børn — var det ikke op ad Dage den gode Konges Billede? At se ham ride forbi det fattige Fiskerleje, venligt vinkende med Haanden, medens Kæmperne, der følge ham, sidde stive og stolte paa deres Heste —

var det ikke det Syn, hvert Barn i Byen kendte? Og naar man saa Hrolfs store, blaa Øjne med det sørgmodige Udtryk, kendte man sin Konges; det var en bekendt Ting, at Frederik den Sjette ligesom Hrolf sjælden var ret glad.

Fra dette hvide Haar og disse blaa Øjne, som Oehlenschläger aldrig glemmer at nævne i sine Skydebaneviser til Kongen, denne milde Majestæt, kommer Glansen i dette Digt. Det klirrer af Sværd, men Sjælen i det, dets inderligste Patos, er Borgerens Troskab mod sin Konge. I denne Følelse kunde endnu Digteren fra Frederik den Sjettes Tid, Søn af en Hirdmand, mødes med Skjalden fra Hrolf Krakes. Hvad Bjarke, Hjalte og Vøggur følte for deres Konge, kan Digteren atter føle for sin.

Der er en Scene i Digtet, som fjernt genkalder en Situation i *Aladdin*. Da Aladdin er opstegen af det vellystige Bad, som Lampens Aander har beredt ham, og Styrken og Skønheden har salvet hans Legeme, er der i den danske Kunst, i samme Aar som Thorvaldsens Jason, født et nyt Menneske, en fri og skøn Adam. Da Hjalte i *Hrolf Krake* har øvet sit første Manddomsværk ved at fælde Bjørnen, og da han har drukket af dens Blod, fødes dette Menneske paa ny som *Borger*. Det er i et Billede Forvandlingen i Oehlenschlägers Poesi. Bjørneblodet er den Virkelighedens Saft og Kraft, som de fem og tyve Aar har tilført hans Romantik. Hjalte drikker af Hornet ikke blot Manddom og krigersk Mod, men Troskab mod sin Konge og sin Brud. Hvad Aladdin følte, kunde den Gang næppe nogen i Danmark føle ham efter. Hvad Hjalte føler, da han efter Kamplegen og Troskabsløftet til Kongen staar tilbage med Pigen i sine Arme:

»Min Konning! min Mø!«
Raabte den hugprude. »Nu, Odin! lad mig dø,
Ej mere højt kan Aanden svinge sig fra Støv!«

— det er den højeste Patos af, hvad en ung Livjæger eller en Officer ved det borgerlige Infanteri kunde

føle, naar Kongen og hans Følge var redet bort fra Vaabenøvelserne paa Fælleden, og Koner og Piger blandede sig imellem Borgersoldaterne, naar, som det hed i *Ludlams Hule*, »Kampens stive Række opløste sig bag Fredens Rosenhække«:

»Jeg fletter lyse Roser i dine Egeløv,«
Svared, smal i Midie, den fagre Lilie snelt;
»Med Ast og kælen Elskov lønnes bedst en Helt.«

Saa smukt kunde Major og Urtekræmmer C. F. Garbrecht ikke sige det, men saaledes kunde han føle det.

Restaurationstidens danske Heltedigt er et borgerligt Epos. Oldtiden, Ungdomsdigtenes »Guldalder«, opfattes i dette Digt som nær beslægtet med Nutidens borgerlige Bravhed og stilles et Sted fjendtligt op imod Middelalderens Dunst og Romantikkens Genoplivelse af den feudale Tænkemaade, da »mangen gammel Daarskab fik Nutids Kaabe paa«. Den onde Helt Agnar Ingilsøn, der er Digteren den vederstyggeligste Person i Digtet, og som i sit Ydre er den fuldendte Anti-Oehlenschläger, er en af Oehlenschlägers dristigste Personliggørelser af denne forhadte Tænkemaade, en sand Borgerforskrækker, adelsstolt og soldatergal. Hans Modsætning, Bødvar Bjarke, er ogsaa i sit Ydre en ganske borgerlig Skikkelse, firskaaren, middelstor, stærk af Lemmer, med en aaben Pande, røde Kinder, fyldigt Ansigt og en godlidende Mine. Han er en patriarkalsk Helt, en *Heltefader*. Med dette Ord, der dog først findes indført i den anden Udgave af Digtet fra 1837, har den oehlenschlägerske Helt faaet Borgerbrev og Bolig iblandt os. Hakon Jarl kunde umulig kaldes saaledes. Napoleonstidens Dityrambe er forstummet for den borgerlige Drikkevise; den ungdommelige Dionysos har atter maattet vige for Fader Evan, som han for fem og tyve Aar siden fortrængte.

Og dette borgerlige Heltedigt forherliger Freden. Hrolf er fredelskende, Helges Søn er Hroars Frænde.

Det hedder om ham med det selvsamme Udtryk som om Frederik den Sjette i en samtidig Vise, at han har givet Nordens Folk Frodes Alder tilbage. Lovsangen over den livsalige Fred, der atter lover skønne Tider, er Digtets skønneste Poesi:

Det var som efter Ragnarok, som efter Jættefærden,
Naar Tvist og Kamp har styrtet i Mulm den gamle Verden,
Og naar en anden opstaar; naar Jorden blomstergrøn
Fremskyder sig af Bølgerne, dobbelt saa skøn;
Naar Aserne Guldbrikker i Sommergræsset finde
Og spille stilleglade; naar Rædslen er et Minde,
Der kun fornøjer Sjælen, som Børn et Eventyr,
Og som en Hyrde Legen af morgenrøde Skyer.

Saaledes »fornøjede« det da Adam paa Livets Middagshøjde at se tilbage paa Minderne om den urolige Morgen.

I *Helge* trodser endnu Bedriftens Aand den dorske Stilstand; I *Hrolf* spotter kun Oprørets og Lovløshedens Dæmoner Livets rolige Orden. Naar Skulde, Helges onde Datter, haaner sin Broders faderlige Styrelse af Folket:

Nu vil han vugge Barnet og sladrer om Dyd,
Fordi det ej skal skrige. Han stikker stakkels Glut
Med smukke Talemaader i Mund den søde Sut
Og fraaser og beruser sig selv paa sit Lejre,
Medens Skjalden lyver om de forsvundne Sejre.
Op, drabelige Kæmper! —

er det ikke længer Oehlenschläger selv, som det endnu til Dels var det i Lokes Spot i *Nordens Guder*, der angriber Tingenes Tilstand. I Skulde er den evige Uro i Oehlenschlägers Poesi anskuet med et roligt Øje som Ødelæggelsens Vederstyggelighed.

Oehlenschläger har sagt, at han i *Hrolf Krake* har villet forherlige Mindet om en Aand, langt hævet over sin Tid, der tildrog sig lignende Aander, virkede til Fædrelandets og Tidsalderens Forædling, men maatte bukke under for Omgivningens Barbari

uden at komme til Maalet. Hrolf vil ikke hvile, før han, som han siger, har pustet Aand i Kroppene og lært de raa Kæmper Balders Dyd og Frejas og — sidst, ikke mindst! — Brages Glæder. Det er ham en Sorg, at kun saa faa forstaa hans høje Menneskelighed; man siger om ham, at han kun tror paa sine egne Kræfter, selv for sine nærmeste Venner maa han rense sig for den Beskyldning, at han foragter Guderne, fordi han ikke deler Mængdens Forestillinger om dem. Han maa frygte, at den Humanitetens Mission, der er hans historiske Opgave, uden hans Skyld kan mislykkes.

Saaledes maatte Adam frygte i Frederik den Sjettes Hovedstad: Hrolfs historiske Opgave er Oehlenschlägers Opgave. Ved at opfatte Heltekongen som en Kulturhelt har han forstaaet ham.

I denne Stemning har han, endnu før *Hrolf Krake* udkom i Trykken, i Sommeren 1828 digtet Tragedien *Karl den Store.*

Karl den Store er endnu tydeligere, end *Hrolf Krake* var det, den historiske Idealitet af Oehlenschlägers Humanisme. Allerede i 1822 havde han i en Festtale i Efterslægtselskabets Skole paa Baggrund af den middelalderlige Klosterskole prist sin Humanitetshelt: »en mægtig Kæmpe med et aabent Ansigt, hvoraf straaler Aand og Hjerte, Enfold og Natur«. Ham er det forbeholdt, hedder det nu, at ene Kraft med Visdom, Kristendommen med Kærlighed til Oldtids Kunst og sindrig Videnskab. Netop heri saa Oehlenschläger sin Opgave. Den sunde Menneskeforstand, hedder det videre, og ren og klar Naturlighed i Forbindelse med Kunst og Videnskab er Karls Periode. Var den oehlenschlägerske Periode i den danske Kultur andet? Disse Ord er den gamle Humanismes Program imod den nye Tids selskabelige, kunstneriske og videnskabelige Forfinelse. Den historiske Tragedie om Karl den Store er, som de fleste af Oehlenschlägers historiske Poesier, meget mere oplysende for Digterens end for Heltens Historie.

For ret at forstaa, hvorledes Oehlenschläger nu dyrker Foreningen af sund Menneskeforstand og Natur med litterær Kultur, maa man ikke blot iagttage hans kongelige Helt i Samtalerne med hans lærde Venner, germanske Humanister fra det niende Aarhundrede, rene Foruddannelser af den danske Humanisme fra det nittende, af Mynsters, Brøndsteds og Engelstofts aandelige Retning, et digterisk Sidestykke til Oprettelsen af Oldskriftselskabet. Man maa i Scener, som Digteren har udeladt i følgende Udgaver, se ham i Skolestuen og paa Arbejdspladsen. I Skolestuen holder Kejser Karl sig ikke for god til at føre Oehlenschlägers evige Strid imod den adelige Dumhed. Med en Salomos og en Folkekomedieskrivers Visdom og med Professor Oehlenschlägers Erfaringer fra Studentereksaminationen paa Universitetet forstaar allerede paa dette Trin den store Konge at skille Faar fra Bukke: paa den ene Side de gode og fattige Forældres ringe Sønner, »i slette Kofter og med Haaret kæmt glat over den beskedenaabne Pande« — paa den anden Adelslømlerne, »hvis Pander fyldes af saa megen Hovmod, at ej der bliver Rum til mindste Kløgt«. Og som en Fredsfyrste hører den krigerske Konge i Avlsgaarden sin Fogeds Beretning om Landets økonomiske Opsving efter Krigen: i Mejeriet kernes Smør saa friskt som Nøddekerner, paa Skoven gaar fede Svin, som give skønne Skinker; overalt maa Egen falde for Akset, der kun varer en Høst, men i sin korte Blomstring gavner mere end Heltetræet i sin lange Levetid. Imod den sidste, udpræget agrariske, Betænkning har han, der en Gang skrev *Morgenvandring*, nu intet at indvende.

I det hele er Karls Humanitet af en meget korpulent Natur. Oehlenschläger har hele Tiden med Glæde erindret sig, at hans Helt ligesom han selv var en før Karl. I *Øen i Sydhavet* gøres der om Gustav Adolf den æstetiske Bemærkning: »Skade, han er vel korpulent!« Men der svares: »Hvorfor det?

Det var Karl den Store med!« Det er ikke umuligt, at den paa dette Punkt særlig levende personlige Medfølelse har været en af Digterens mange Grunde til at vælge Karl den Store til Helt i en Tragedie. Da han digtede Hrolf Krake, fandt han det vanskeligt at sammensmelte Helten med sin Personlighed. Kraken var *for* mager. Derfor havde han maaske saadan Hast med *Karl den Store;* den heroiske Tykkert skulde udfylde Omridset af den magre Heltekonge.

Oehlenschlägers Karl den Store har i stor Stil de tykke Mænds Dyder og Lyder. Hrolf er venlig, men ikke egentlig godhjertig. Men Karl er det. Han er overordentlig hjertelig. Ligesom han selv altid først spørger om Hjertet i Manden, er det ved Hjertet, han vinder sine Venner. O hvilket Hjerte! udbryder Angilbert og Eginhard om ham som Hauch og Wilster i Breve fra denne Tid om Oehlenschläger. Han er liberal, storsindet og billigttænkende; for sin og Kristendommens Fjende, Kalifen, føler han den oprigtigste Højagtelse for hans Menneskeligheds Skyld. Han hører Jorden til, siges der; er varmblodig og kvindekær; af sin unge Hustru er den ældre Mand sanseligt betagen: *Helges* Digter kendte endnu til en saadan Elskov, som tilfredsstillede hans Sanser og var hans Aand og Sjæl uværdig. Han er bevægelig og let at paavirke. Og han er ganske overordentlig hidsig. Han er, siger han selv, ikke en Helt, men en Torso af en Helt. Han er et Heltelem og et Barnehjerte.

Det er denne Mand, der, som Oehlenschläger siger, skal føre Humaniteten et Kæmpeskridt frem i Europa. Det var i det væsentlige den samme, som tusinde Aar efter forsvarede Humanitetens Sag i Norden. Hrolf faldt, selv skyldfri, for Tidens Modstand, Karl har Skyld i sin Skæbne. Følte Oehlenschläger ogsaa i den Forstand en personlig Trang til at udfylde *Hrolf Krake?* Forstod han, at hans Personlighed kunde have nogen Skyld i den Modstand, Tiden rejste imod Udbredelsen af hans Lære?

Hvis Oehlenschläger nogensinde havde haft en fuldkommen kritisk Forstaaelse af sin egen Natur, havde han simpelt hen ikke kunnet skrive en eneste af sine egne Bøger. Han har til Eksempel aldrig forstaaet, at der i en Helts Bryst *kunde* sidde andet end et Barnehjerte. Den dybeste Grund til Uoverensstemmelsen mellem Adam Oehlenschläger og J. L. Heibergs Samtid saa han ikke. Han havde intet filosofisk, men et rent praktisk Kendskab til sin egen Psykologi. Han vidste af sin daglige moralske Husholdning, at han havde Fejl, og fik daglig Christianes Bekræftelse paa, at han var hidsig. Hidsigheden er vel den eneste Fejl, han har vedgaaet. Fra den kom al hans Ulykke, ved den havde han paadraget sig Baggesens Fjendskab. Hidsigheden alene er Skylden i Karl den Stores Tragedie. Karls Hidsighed er ikke forskellig fra Oehlenschlägers, men bliver det kun ved sine Følger; det Sindelag, der i Virkeligheden kostede Christiane nogle Taarer og Adam en Aftentur til Frederiksberg Have for at svale sig, koster i Digtet 4500 uskyldige Saksere Livet. Hvilken kapital Forløbelse! Adam var dybt rystet. Intet Under, at Karl er myg efter dette og over for de ædle Hedningers naturlige Fromhed føler sig som en meget ufuldkommen Kristen.

Men, naturligvis, foruden de personlige Brøst — Svagheden i Storheden, som Oehlenschläger selv kalder det — er der ydre Hindringer, der modarbejde hans Stræben. Den ene af disse er kendt fra gammel Tid i Oehlenschlägers Poesi. Det er, hvad der for Digteren altid var den store Menneskeligheds værste Fjende, den religiøse Fanatisme. Den hellige Alliance havde givet denne kolde Ild nyt Tønder — Oehlenschläger digtede stadig med Grundtvigs Ortodoksi og Romantikernes Katolicisme i Bagtanken. I Tragedien er denne Retning dreven ud i det dæmoniske Bigotteri og skildret som en Kvinde, Karls Dronning, Fastrade. For denne Magt i Tiden, den samme, der i *Hrolf Krake* anklagede Helten for Ugu-

delighed, er Karls kristelige Humanisme en grundløs Stræben, fordi den ikke er rodfast i Himlen: et Stjerneskud, men ingen Stjerne. Saaledes var allerede nu Oehlenschlägers Poesi for mange.

Den anden af Karls Modstandere er sandt nok en Djævel, men af en ny og egen Art. Det er hans Søn Pipin, den dygtigste af hans Sønner, men af alle Mennesker den eneste, som ængster ham. Naar han tænker paa, at den Mand en Gang skal arve hans Rige for at udslette Sporene af hans Gerning, gribes han af den dybeste Frygt for at have levet forgæves:

> Da forekommer mig min hele Virken,
> Min Livsdaad som en prægtig Urtekost,
> Der blomstrer i et Vandglas uden Rod.

Thi denne Søn er den fuldkomne Modsætning til sin Fader. Faderen er en bred, folkelig Natur, Sønnen en spids, spotsk, streng Aristokrat. Hans Fader synes ham en god, firskaaren Bonde, hans filantropiske Institut volder ham Kvalme. Alle Faderens Fejl kommer af det hede Blod, alle Sønnens Synder af det kolde Hjerte. Han er ond, ikke som de baggesenske Skurke i Oehlenschlägers Poesi, fordi han er falsk, misundelig og vellystig — tværtimod bebrejder han Faderen hans Vellyst — men fordi han er kold. Hans blotte Nærværelse faar Faderen til at skumme af Vrede, hans Smil er ham som en Slanges, der blotter sin Gifttand. Hans Spot ægger hans heroiske Hidsighed.

> Jeg trænger til en stærk Bevægelse,
> Pipin har ærgret mig, og jeg har siddet
> For længe stille. Ha, min gode Glavind!
> Saa skal jeg bruge dig saa snart igen.
> O det er herligt! —
> Mod List og Rænker, Løgn, Bagvaskelse
> Kun strider Helten slet; men mød mig, Djævel!
> I aaben Mark ved Hestevrinsk, Trompetstød,
> I Stormens Brus; lad Regnen skylle ned
> Og Solen ryste sin fortærende Fakkel!
> Karl frygter ej.

Der er Grund til at tro, at J. L. Heibergs kritiske Angreb paa Oehlenschläger i disse Aar ligesom Baggesens var ledsaget af nogen personlig Uvilje.

Man kan formode, at Heiberg i sin Tid har følt sig stødt over, at Oehlenschläger i hans Moders Hus behandlede ham, »Barnet«, noget for barnligt. I det Digt, hvormed Oehlenschläger takkede Heiberg for hans *Marionetteater,* havde han betegnet dette Arbejdes temmelig kunstige Barnlighed som vild Frodighed — »barok og vild og busket var din Krans« — og kunstnerisk Umodenhed — »de smaa Marionetter« skulle vokse til »tragisk ædle Skygger«. Det har ikke, som det da ogsaa berettes i et samtidigt Vidnesbyrd (af Louise Hegermann-Lindencrone), behaget den unge Digter at se sig selv med saa lidet kritisk Skarpsind reduceret fra en allerede fuldt udpræget J. L. Heiberg til en begyndende Adam Oehlenschläger. Aaret efter fornærmede Oehlenschläger, atter i den bedste Hensigt, Heiberg dybt. Han var til Stede i Sørgehuset ved Gyllembourgs Begravelse, og da han saa den blege unge Mand i Sørgekappen staa i en Vinduesfordybning og kæmpe med Graaden, gik han hen til ham og sagde: Ja, min kære Ludvig! nu gælder det at spytte i Næverne og erhverve, hvad din Moder og du behøver til Livets Ophold! Det gav et Stød i Heiberg. Fra dette Øjeblik af, har han sagt, fik hans Godhed for Oehlenschläger et dødeligt Saar, som i Grunden Tiden aldrig ganske lægte. Den hele Modsætning imellem de to Digtere og to Kunstretninger ligger antydet i denne Scene. Ingen kan tro, at Oehlenschläger ved denne Lejlighed virkelig har villet fornærme Heiberg. Tværtimod: han, der vidste, hvad det var efter en sorgløs Ungdom at skulle arbejde som en Mand for en Familie, har følt en stærk Deltagelse for Barnet, der nu saa pludselig skulde blive Mand, og givet denne Følelse et kraftigt, umiddelbart Udtryk. Og han, der midt i sin Graad følte sig saa dybt krænket i sin æstetiske Finsans over denne massive Poesi, var den samme Mand, som al-

tid følte sig saaret over ethvert raat Udtryk for den umiddelbare Medfølelse med Livet, der slog djærvt igennem den æstetiske Refleksion eller den selskabelige Konveniens, og som i sit filosofiske System byggede sin og Tidens kritiske Bevidsthed en Trone paa Levningerne af den oehlenschlägerske Humanitets Umiddelbarhed.

I de følgende Aar, under den store kritiske Fejde, var al Heibergs Sympati paa Baggesens Side. Rimeligvis vilde han være traadt offentlig frem imod Oehlenschläger, hvis ikke Poul Møller havde skræmmet ham fra det. Han havde saa i flere Aar været borte fra Danmark, i Paris og Kiel, var kommen hjem, havde med Vaudevillerne konkurreret sejrrigt med Oehlenschlägers Syngestykker og havde saa i Slutningen af 1827 i sit nye Tidsskrift *Den flyvende Post* begyndt sin Kritik af Oehlenschläger med Recensionen af *Væringerne i Miklagard.* Umiddelbart efter svarede Oehlenschläger med et lille selvstændigt udgivet Skrift, *Om Kritikken i Københavns flyvende Post over Væringerne i Miklagard.*

Allerede her staa de to Modsætninger med stor Klarhed over for hinanden. Paa den ene Side den store, friske, naive Livsfølelse fra den lykkelige Tid omkring Aarhundredets Begyndelse, paa den anden den skarpe, strenge Besindelse, der i Ulykkestiden blev Erstatningen for den bortflygtede Umiddelbarhed. Paa den ene Side en storslaaet Medfølelse for det umiddelbart poetiske, der breder sig til Dilettantisme, paa den anden en fint og sikkert skolet Sans for det kunstnerisk passende, der spidser sig til Formalisme. Baggesens litterære Strid med Oehlenschläger, hvis Idealitet fra begge Sider blev stærkt forplumret af personlige Stemninger, har sin største Betydning som et Produkt af Tidshistorien. Her føres, takket være Kritikerens Klarhed og Digterens Ærlighed, en evig Fejde med Betydning for alle Tider.

Overalt, hvor Oehlenschläger gaar ud fra Digtets Indtryk paa den umiddelbare Følelse, holder Heiberg

sig til dets Virkning paa den æstetiske Formsans. Naar Heiberg af tekniske Grunde klager over, at Ellisif optræder for lidt i Stykket, til at Tilskuerne kan interessere sig for hende, svarer Oehlenschläger, at han har gjort dette med fuldt Overlæg af Skaansel mod den gode Pige, for ikke at udrive hende af hendes lykkelige Uvidenhed. Naar Heiberg i sin Kritik af de mange musikalske Numre og Deklamationsstykker i *Væringerne* dadler Maries Romance ved Harpen som »lige saa upassende i en Tragedie som passende i en Opera«, udbryder Oehlenschläger, glad ved sin Fangst, med spærrede Typer: *Er det da, fordi det er en Opera, vi høre hende synge i, at vi høre hende gerne?* Og naar Heiberg i Haralds lange Versmonolog finder de stadigt tilbagevendende Rim paa *Marie* affekterte og et af dem, *Die,* smagløst, spørger Oehlenschläger, der har set sin lille Marie ved Christianes Bryst: Er *Die* et uædelt Udtryk for at betegne hendes Uskyld fra det første Øjeblik, hun laa ved Moderbryst?

I Sandhed, denne Mand maatte foragte den almindelige Følelse!

Og da han læste Heibergs Gensvar paa hans lille Skrift, der ud fra en gennemført Kritik af hans hele Produktion udviklede en helt ny filosofisk Poetik, hvis hegelske Udtryksmaade var ham ganske fremmed, kunde han, beklageligvis og forstaaeligvis, intet andet se deri end »luftige Abstraktioner«. Heiberg syntes ham nu ogsaa at trodse den sunde Menneskeforstand. Hvorledes skulde han, der altid saa historisk paa Poesiens Udvikling, kunne forlige sig med denne brillante spekulative Konstruktion af Digtningens Arter ud af Begrebets egen Udvikling. Og naar Heiberg i Anvendelsen af dette kritiske System paa Oehlenschlägers Poesi bestemte hans Produktion som en standset Udvikling, idet han, i Stedet for at gaa videre fra den begyndende Refleksion i den goetheske Klassicisme fra Udenlandsrejsen til det næste Trin, der sammenfattede de foregaaende til en højere

Enhed, var vendt tilbage til det første lavere Standpunkts aldeles ureflekterede Umiddelbarhed, saa havde Oehlenschläger og hans Publikum en ganske anden Opfattelse af Kriserne i hans poetiske Udvikling. Hvor der for Heiberg var en Standsning i Begrebets Udvikling, var der for Oehlenschläger en levende Sammenhæng, fordi han i sin Poesi ganske ufilosofisk erkendte Frugten af Tidens og Livets Indtryk paa en levende Menneskesjæl. Heiberg maatte synes ham en ny Montanus, der vilde forvandle Livet med en Syllogisme.

Og naar han i dette Gensvar traf det tekniske Syn paa Poesien gennemført med en saadan Bestemthed, at alle Henvisninger til det umiddelbart poetiske, det skønne, det hellige osv. sloges ned som tomme Floskler og Tegn paa en kritisk Bankerot — ligesom, hed det, de Fysikere, som forstaa allermindst af Naturvidenskaben, ere dem, der snakke allermest om Skaberens Almagt, Visdom og Godhed — da forstod han paa ny, at Heiberg ikke blot var en spidsfindig Sjæl, men et koldt Hjerte.

I Slutningen af 1828 kom den skaanselsløse Bedømmelse af *Freias Alter* — som for at fraskrive Vaudevillerne ethvert Makkerskab med denne Dillettantisme. I Begyndelsen af 1829 stod i *Maanedsskrift for Litteratur,* Organ for den akademiske Kritik, i hvis Redaktion Professor Oehlenschläger ikke deltog, den store Recension af *Hrolf Krake*, det skarpeste Udtryk for den moderne Refleksions Angreb paa den gamle Humanitets Umiddelbarhed — svagt afdæmpet med nogle indledende Bemærkninger om Oehlenschlägers Betydning som nordisk Nationaldigter af H. C. Ørsted — med den træffende Kritik af Heltedigtets Teknik, den unødvendigt spotske Fremhævelse af nogle formentligt upassende Enkeltheder, den filosofiske Haan over den populære Plathed — »Filantropien« — i Digterens Livsanskuelse og til Slutning den Tilstaaelse, der er den bedste Kritik af Heibergs Kritik, at det for den nærværende Tid er

den gode Kritikers Embede at glemme, at han først var den gode Læser, med et aabent Sind og en velvillig Stemning.

Nok saa meget som alt, hvad Heiberg har at udsætte paa Oehlenschlägers Digt, viser en lille Anmærkning, hvori han udtrykker sin Tilslutning til et enkelt Sted, den lyslevende Forskel mellem de to Personligheder. Heiberg var som en Københavner stærkt passioneret for at køre og ride og holdt ogsaa i sine Skrifter af at lægge en vis fagmæssig Interesse for Dyret for Dagen. Paa de lange Køreture sørgede han, naar han kom til Bedestedet, for sine Heste, før han sørgede for sin Kone. Oehlenschläger havde afgjort intet af dette. Han var slet ikke Hestekender. Men han var Digter og havde for Dyret den samme primitive, dybt gemytlige Medfølelse som for Barnet og Bonden. Da derfor Hrolf og hans Mænd træffe deres Heste ynkeligt mishandlede af Svenskerne, græde de store Kæmpetaarer over dem, klappe dem og give dem deres Hænder at slikke, før de skal til at dø, og en af dem udbryder, som senere Kaalund: Har Dyret ingen Aand, som kommer til Thor i Thrudvang? Heiberg gaar nu uden om dette Hovedsted, men fremhæver et Par Steder, hvor der tales om Heltenes Omsorg for deres Heste, og giver sin Tilslutning dertil med en ridderlig eller rideknægtelig Vending, der forholder sig til Oehlenschlägers bestialske Humanisme som et Par Blanklæders Ridestøvler til Helten Akilles. Thi, siger han, enhver, som har et ridderligt Sind, behandler sin Hest med en vis Delikatesse.

Saaledes som disse to Mænd saa paa Heste, saaledes saa de ogsaa paa Menneskene og Livet. Og saaledes saa de paa Poesien, som de begge elskede. For den ene var den blot Gemyt, lutter Begejstring; for den anden en fin Genstand for fagmæssig Interesse, en Ting, der fordrer at behandles »med en vis Delikatesse«.

Man vil nu bedre forstaa, hvorfor Oehlenschläger i sine to poetiske Hovedværker fra disse Aar har følt sig tilskyndet til i Almindelighed at skildre sine to Kulturheltes Sorg over Tingenes Genstridighed imod deres menneskevenlige Bestræbelser. Men man forstaar ogsaa mere.

Hrolf kæmper imod Raaheden, men han falder ved en Overrumpling fra en anden Side, for en Ven og Lærling, der har svoret ham Troskab og hyldet ham som det største Lys i Norden. Hjartvar, Adils' Hevner, er hos Oehlenschläger en forfinet Natur. Han er ung og smuk, beundret af og farlig for Kvinder, men i Grunden kold; Blikket i hans store, brune Loke-Øjne er forbeholdent som et malet Dække, og hans Smil er ikke smukt. En af Kæmperne, der har kendt ham som Dreng og glemmer, at han ikke er det mere, giver ham et strengt Skudsmaal: Han saa næsten hellere den lede Adils end denne fine, drillevorne Fløjlsdreng; der er ingen Kerne i ham, ingen Alvor og derfor heller ingen ægte Spøg (jvfr. ovenfor Replikken fra Syngestykkerne); han er et godt Hoved, hans Aand er klar, men som Vandet, der, selv uden Farve, modtager Farven af, hvad der kommer nærmest; hvor det galdt en Afgørelse, har han svajet som et Siv. For dette grove Skudsmaal faar den ærlige Svipdag en lempelig Irettesættelse af den gode Konge. Han havde fortjent en meget drøjere.

Og i Modsætningen mellem Karl og hans Søn ser man det stærke Genskin af den fjendtlige Modsætning mellem Oehlenschlägers Naivetet og Heibergs Kritik. Den store, svære Karl er en Fortykkelse af Aanden i Oehlenschlägers Poesi *(le gros bon sens),* den lille, spidse og skæve Pipin en, rigtignok meget grov, Tilspidsning af Aanden i Heibergs Kritik — saa vidt som Oehlenschläger forstod den.

Med al Ret bemærkede nu en Kritiker af *Karl den Store*, C. A. Thortsen, i *Maanedsskrift for Litteratur*, hvad der burde være sagt for længe siden, at Oehlenschläger paa Grund af Subjektiviteten i sin Karakter-

tegning lader sine ædle Personer interessere sig for Dyd og Sandhed under Former, der er deres Digter mer egne end dem selv og deres Tidsalder, og i sine slette Personer forener de Fejl og Laster, der i Livet er ham ubehageligst.

Oehlenschläger kunde nu atter ud af sit eget skildre en Helt under Vaaben. Karls larmende Opbrud, da Pipin har sat hans tykke Blod i Bevægelse, er reellere skildret end Hakon Jarls — han havde selv følt dette. Han fik ny Medfølelse med hans skæbnesvangre Forløbelse — han vidste, at han havde forløbet sig imod Heiberg. Og han forstod hans Ydmygelse. Han havde troet, han var Herre over alle Poesiens Riger, han havde faaet at vide, hvor lille hans Kongerige var; han havde drømt sig et Helt og vaagnede som en Torso. Han havde maattet høre, at hans høje Menneskelighed var en plat Menneskelighed, en Mangel paa Evne til at hæve sig over Mængdens Forestillinger.

Lad saa være, han var en Filantrop: en Menneskeven var han, og han vilde blive paa Jorden. Han var som Bygmesteren i Skuespillet, der havde bygget Taarne i sin Ungdom og nu vilde bygge Huse til Bolig for Mennesker.

Min Ask ej skyder sig mod Himlen rank,
Den kappet blev, og den har tabt sin Top,
Men mere bred og mere skyggefuld
Den strækker sig herefter over Jorden
Til Menneskenes Tarv.

Oehlenschläger sad paa Bakkehuset og læste *Karl den Store* højt. Kamma kom aldrig til Byen, hverken i Teatret eller til Froprædiken. Og hun holdt vedblivende meget mere af at læse Mynsters Prækener end Oehlenschlägers »gevaldige« Tragedier. Han plejede heller ikke mere at læse for hende, hvad han havde skrevet, men denne Gang vilde han; han havde en Anelse om, at det blev den sidste. Hun laa syg paa sin Sofa, Rahbek sad paa en Stol ved

hendes Side. Da han læste det Sted i Slutningen, hvor Wittekind svarer Karl, der beder ham at lade den blodige Økse, hvormed Kongen har ladet hans Landsmænd dræbe og *han* vil hævne dem, ligge, »med stærk Røst og udbrydende Graad«: *Nej, Karl!* for hun forskrækket sammen ved det patologiske i Deklamationen. Men saa hørte hun heller ikke mere den stærke Stemme, der havde let med hende i deres Ungdom og siden voldet hende baade Sorg og Glæde.

I Begyndelsen af det næste Aar 1829 i en usædvanlig streng Vinterkulde døde Kamma. Oehlenschläger fik Podagra og kunde ikke følge hende til Jorden. Hjemme i sin Stue digtede han Mindedigtet om hende og var saa forgrædt, skriver Christiane, »at jeg blot ved at se hans Øjne ogsaa maatte græde«.

Efter Forsoningen for ti Aar siden havde Kammas Hjerte atter staaet aabent for Søsterens Fortrolighed:

»Tak, Tak! Mine gladeste, lykkeligste Dage har jeg nydt hos Eder og skylder jeg Eder, og nu, da Ungdom og til Dels Sundhed svigter mig, er du, min velsignede Søster! og din ejegode, herlige Rahbek mig ganske det samme, hvad I var for mig, da jeg dog i det mindste var *ung* og *modig*. — Gud opholde Eder begge og lade mig ikke overleve dig, min eneste, saa inderlig elskede og i enhver Henseende ærede og agtede Søster! thi det forekommer mig ofte, som det bedste, jeg ejer i mit Væsen, er, hvad jeg, om kun i ringe Grad, har til fælles med dig.«

Og nu var hun død. Christiane var som fortumlet af Sorg og Nattevaagen. For første Gang svigtede Kræfterne hende: hun kunde ikke selv lægge Kammas Lig i Kisten. Men »den, jeg sender paa mine Vegne — det var Ane, Hanna Hellkraft i *Øen i Sydhavet* — er værdig til denne Ære.«

Kort før Begravelsen skrev hun en Billet til Rahbek.

Kæreste Rahbek!

Det er for at bede Dem tilgive mig en lille Frihed, jeg har taget mig, at jeg tilskriver Dem disse Par Linier i Aften. Det er nemlig denne: at jeg, da jeg skulde sætte Flor paa Deres

Hat, saa, at nyt Flor aldeles ikke kunde sidde paa den gamle Hat uden at afstikke alt for slemt, og nu var jeg saa fri at sætte det paa en anden. De, min bedste Rahbek, som har i den lange Række af Aar, vi har kendt hinanden, gjort mig saa utallige Foræringer, hvilke jeg, skønt med Undseelse, dog har maattet modtage, fordi De saa kærlige, gavmilde Mennesker saa vilde det, De vil ikke bedrøve mig med at vredes over, at jeg beder Dem bære denne Hat, som jeg grædende har givet det sørgelige Mærke.

Deres hengivne Søster

CHRISTIANE OEHLENSCHLÄGER.

Aaret efter døde Rahbek. Forinden havde han i Oehlenschlägers *Levned* læst hans varme Omtale af Bakkehusets lykkelige Tid. Oehlenschläger kom undertiden til ham i hans Ensomhed og talte med ham om de gamle Dage. Den trofaste Udholdenhed i Kammas og Rahbeks Ægteskab havde i de sidste Aar bevæget ham dybt. Denne Bestandighed var mere beundringsværdig end den Elskov, han havde forherliget. Filemon og Baukis, siger han nu i en Fortælling fra disse Aar, er skønnere end Romeo og Julie.

I et Indledningsforedrag til sine Forelæsninger i Efteraaret 1828 forsøger Oehlenschläger at gøre sin Kunstopfattelse gældende imod Heiberg. Han angriber her »Modesmagen«. Det er ikke længer Aanden og Hjertet, der føler sig rørt og bevæget, det er en kold, forfængelig Refleksion, der bilder sig ind at være Forstand, der maaler alting efter en vis konventionel Maalestok, eftersom Moden giver den. Man skammer sig ved at være rørt og begejstret, man læser ikke Værker for at næres og oplues af Forfatterens Aand, men for at se, om de rigtig have bevæget sig i visse Former, saaledes som man gennemgaar et Skolebarns Regnestykke for at se, om Facit er rigtigt. Fra denne skæve og snævre Kritik, fra disse Smaamennesker, der væmmes ved alt, hvad der ikke er Skum af Øjeblikket, vender han sig til de gode, varme og ufordærvede Ynglinger. For dem vil han tale.

Oehlenschläger stolede nu som før paa de unge Studenter. Endnu, hedder det i et samtidigt Vidnesbyrd, var hans Poesi almindelig elsket af de yngre studerende. Mon? Et Par Aar senere kunde Poul Møller, der paa denne Tid efter sin Hjemkomst fra Norge atter nærmede sig til Oehlenschläger, som et Bevis paa unge Menneskers Utilbøjelighed til Flerguderi notere, at før hyldedes blot Oehlenschläger af Russer, nu blot Heiberg. Nogle Studenter gik en Aften fra Gilde og fik Lyst til at foretage sig noget. En af dem foreslog i Kaadhed, at man skulde gaa hen og give Oehlenschläger, hvis halvtredsindstyveaarige Fødselsdag det var, et Leve uden for hans Vinduer: det skulde blive morsomt at se, hvorledes han vilde tage imod det. Oehlenschläger takkede et Par Dage efter for »Natteraabet« med et Digt i *Dagen:* en saadan rask Ungdom som Studenterne var netop hans Folk, men, tilføjede han med Hentydning til, at dette var den eneste Hæder, der vistes ham, hvis det skulde ske, at Hjerterne forhærdedes imod hans Kunst, vilde han sidde, stolt og rolig, i Skyggen uden at harmes.

Faa Dage efter var der et lille Selskab hos v. Schmidten, hvor Heiberg og Studenterforeningens Seniorer var til Stede. Da man brød op efter at have drukket tæt, fik Heiberg nede paa Gaden fat paa Filologen Elberling og foreslog ham, at de skulde gaa hen og raabe Leve for Oehlenschläger. »Det er bestemt skændig Satire, Professor!« sagde Elberling, men da Heiberg forsikrede, at det var Alvor, gik han med og de andre bagefter. Uden for Bispegaardens Port stod de og saa paa hinanden, da de — som P. V. Jakobsen fortæller i sin Dagbog — havde Mistro til hinanden og ingen vilde begynde med at raabe, indtil Dr. David fik dem af Vejen.

I næste Maaned var Oehlenschläger til Fest i Studenterforeningen. Han udbragte her med faa hjertelige Ord Studenternes Skaal, og da senere mod Enden af Gildet hans egen Skaal blev drukket, gik han rundt

og klinkede med hver enkelt af de omkring hundrede Studenter, endogsaa med David (*Flyvepostens* Y. Z.), hvem han »i sin blinde Begejstring« — som det hedder i de malitiøse Dagbogsoptegnelser — vel antog for een af sine Drabanter. Ogsaa ved Julegildet var han til Stede. Der var Maskelege og iblandt Maskerne nogle Figurer, der mindede ham om Eventyret *De tre pukkelryggede til Damasco,* som han som Dreng havde læst i *Tusind og en Fjerdedel Time,* og som han allerede i den romantiske Periode havde villet behandle, før han fik Lyst til *Aladdin.* Inden Udgangen af Januar Maaned 1830 havde han skrevet Lystspillet *Trillingbrødrene fra Damask,* som udkom om Efteraaret med en Tilegnelse til Studenterforeningen. Det er altsaa en Studenterkomedie. Af de tre Brødre, hvis mærkelige Lighed giver Anledning til en kraftig Situationskomik, der nutildags snarere vilde more Børn og Haandværkssvende end Studenter, er den ene en ondartet Filister, de to andre fidele Brødre med et barnligt Sind, den ene munter, den anden sværmersk ligesom senere Hostrups Studenter. Det er smukt at se, hvor let det falder den aldrende Digter at bevare den naturligt muntre Tone og fremstille den ungdommeligt poetiske Aand, der elsker Blomster og Vin og unge Piger og alt, hvad der er bevinget. Oehlenschläger har, efter det kritiske Isbad, »i den hvide Januar« fundet ny Varme ved det muntre Billede af sin Ungdom. Det var ham, siger han, som om han under disse Palmer fandt Blomsterne fra sin Barndom igen.

Tænkte han paa *Aladdin*? »Lykken svigter ej de muntre Svende« er endnu Omkvædet paa det nye østerlandske Eventyr, skønt Oehlenschläger nok i Grunden vidste det bedre. Og Modsætningen mellem den kolde og indskrumpede Næringspedant og hans to friske Brødre giver netop det, som Oehlenschläger nu vilde vedkende sig som det jævnt menneskelige Indhold af *Aladdin.* Mere er der ikke at kigge efter. *Aladdin* var et Eventyr, der rummede en Verdensanskuelse. *Trillingbrødrene fra Damask,* der

i umiddelbar Poesi er glat og rødmosset som Adams Ansigt, er som Filosofi betragtet saa bart som en broderløs Bag. Men Oehlenschläger sætter en Ære i sin Nøgenhed og stiller den i Tilegnelsesdigtet til Studenterne offentlig til Skue. Han vil ikke forholde dem den sandfærdige Moral af Historien om Trillingerne, som »ingen mild Allegori bedækker«:

Stærkt ligne Mennesker paa denne Klode
Hinanden jo, med Ansigt, Hænder paa,
Men nogle Sjæle store, nogle smaa,
Og mange Hjerter slette, mange gode.

Saaledes taler nu Profeten til sine Disciple. Saa nøgent skinner nu hans Maane paa de troendes Ansigter. Kan man undre sig over, at Hundene tudede?

Men man maa ikke glemme, at var Russerne den ene Halvdel af Oehlenschlägers Hær, saa var nu de gamle, det bestandige Borgerskab, den anden. Han var nu som Holger, der i Farens Stund samlede en Hær af Børn og Oldinge til gamle Danmarks Frelse. Efterhaanden som der var ved at udvikle sig et nyt Danmark, som Oehlenschläger ikke forstod, følte han sig som Høvdingen for det gamle.

Det gamle Danmark var for Oehlenschläger i 1830 undersaatlig betragtet Frederik den Sjette og hans Mænd; menneskelig set var det efter Kammas og Rahbeks Død Ørstederne og Mynster. Som Borger havde han som alle de andre, før Politikken begyndte, *Det kongelige Skydeselskab* og *Det dramatisk litterære Selskab*. Især det sidste. Intet andet Sted saa han saa tydeligt som i det Borupske Selskab Sammenhængen i Nationens Liv over Grænsen af to Aarhundreder. Dets Historie er gamle Danmarks Historie i Oehlenschlägers Poesi.

Det beskedne lille Vennesamfund, som Rahbek havde stiftet Aaret efter hans Fødsel, havde i hans Ungdom vokset sig stort og betydeligt og lokket ham som det vigtigste Midtpunkt for det dramatiske og litterære Hovedstadsliv, hvorfra han var udgaaet. I

1800 var han bleven Medlem. Da han under Steffens' Paavirkning rev sig løs fra den københavnske Æstetik, havde han paa en opsigtsvækkende Maade meldt sig ud af Selskabet. Da han kom hjem fra Udenlandsrejsen, var han atter bleven Medlem som Broder Nr. 121. Han havde flere Gange selv spillet Komedie i dette Selskab, han havde skrevet en Mængde Sange og Prologer til dets Fester; flere af hans Stykker var blevne spillede her; *Kanariefuglen* og *Freias Alter* havde gjort Lykke.

I dette Samfund, som i Aarene omkring 1820 havde en stærk Blomstring, havde Oehlenschlägers Poesi endnu mere end paa Skydebanen hygget sig borgerligt og patriotisk. Her var han i stadig Berøring med Byens bedste Borgere. Her var Selskabets mangeaarige ledende Direktør, hvis Personlighed var ligesom præget af dets Devise: *I uskyldig Fornøjelse,* den vennesalige, middagsmilde Højesteretsadvokat Salicath, Oehlenschlägers særdeles gode Ven, som en Gang, da han havde Ørstederne og Oehlenschläger ved sit Bord, med en henrivende Vending havde udbragt Skaalen for det gamle Danmark som et Ø-Rige og for dets tre store Ø-er. Her var Mænd fra alle Samfundets Klasser, fra Mynster og Thorvaldsen til Lorentz og Waage Petersen. Og, vel at mærke, var de her ikke som Borgere, Krigere eller Videnskabsmænd, men i Kunstens og Poesiens rene Bryllupsklæder, for at se Komedie og spille Komedie i uskyldig Fornøjelse som Børn, der leger. Det maatte forekomme Oehlenschläger, naar han sad mellem disse legende Borgere i dette Selskab, der havde kultiveret København ved at samles ikke om Mad og Vin og Kortenspil, der var forbudt i Vedtægterne, men om en ren, aandelig Nydelse, som om Hrolf Krake ikke havde levet forgæves.

Han kunde jo ikke se, at denne uskyldige Tidsfordriv havde farlige Følger. Imellem disse brave Folk og slette Musikanter, hvis Forestillinger ofte havde stærkere Tilløb og fik større Besøg end det nationale Teaters, og som det var en Forbrydelse,

der straffedes med Udelukkelse, at bedømme »paa en ubeskeden Maade«, lærte Oehlenschläger mere og mere at udvide sin Kunst til Dilettantisme. De brave Mennesker blev ham ogsaa i Kunsten kærere end de gode Musikanter, det gode Hjertes og den naive Begejstrings Svulmen værdifuldere end det kunstneriske Arbejdes Strenghed. Det gamle Danmark, han vilde bevare, hed i Kunsten Dilettantismen.

Og i dette Selskab, der satte sin Ære i at bevare Tonen fra de gamle Dage og ikke at forstaa sig paa Politik, der, medens Tiderne skiftede fra Revolution til Napoleon og fra Napoleon til Frederik d. 6., ikke saa anden Forandring, end at den vennehulde Rahbek afløstes af den vennesalige Salicath, lærte Oehlenschläger den farlige Tro, at Udviklingen kan standse og Tiden staa stille. I Foraaret 1830 fulgte Brødrene Rahbek til Jorden, men om Efteraaret forkyndte Oehlenschläger i sin Prolog til Selskabets halvtredsindstyveaarige Stiftelsesfest *Om det gamle og det ny,* at her var det nye forsonet med det gamle. Denne Prolog er Udtrykket for den oehlenschlägerske Poesis Forhold til Tiden. Det gamle Danmarks Politik, han vilde bevare, var den ikke at ville forstaa sig paa Politik.

Men baade i Kunsten og i Livet truedes det gamle Danmark af Udviklingens Farer. Den nye Tids kritiske Sans, der efter Julirevolutionen begyndte at røre sig i Politikken til Modstand imod det naive Enevælde, havde allerede længe i Litteraturen angrebet den oehlenschlägerske Tids uskyldige Dilettantisme. Imod det dramatiske Selskab i Særdeleshed havde Heiberg skrevet Afsnittet om Dilettantismen i sin Afhandling *Om Vaudevillen* og Hertz, der ligesom Heiberg ikke kunde trives deri, digtet sit første Lystspil *Hr. Burchardt og hans Familie* og C. N. Rosenkilde, der var udelukket af Selskabet, Komedien *Den dramatiske Skrædder.* Efter at den strengere artistiske Smag havde udbredt sig i Publikum, tabte Selskabet hurtig sin Betydning. I Foraaret 1841 spillede det for sidste

Gang. Den sidste Forestilling var *Freias Alter*, der altsaa meget passende blev Stenen paa Graven, hvori dette gamle Danmark, i uskyldig Fornøjelse, gik til Hvile.

I de følgende Aar spillede Oehlenschläger undertiden L'hombre paa Skydebanen med »Levningerne af Borups Selskab«.

Uden for sine Universitetsforelæsninger gjorde Oehlenschläger længe intet Forsøg paa at imødegaa Heibergs Kritik. Han var i disse Aar optaget af at udgive sine *Samlede Skrifter* paa Tysk og til Brug for denne Udgave at skrive sit Levned, som snart efter udkom i dansk Oversættelse. En nedsættende Anmeldelse af de tyske Værker, der almindeligt sattes i Forbindelse med Heibergs Kritik, kaldte Steffens frem til Oehlenschlägers Forsvar i den tyske Recensionstidende. Han hævder her, med tydelig Front imod Heiberg, at enhver ejendommelig Digter i Grunden fordrer en ejendommelig Kritik. Iøvrigt bemærker han med Rette, at i Levnedsbeskrivelsens Skildring af det romantiske Gennembrud i Oehlenschlägers Liv træder Forvandlingen ikke klart nok frem. Selvanskuelsen, siger han, har samlet de tilsyneladende udvortes Spring i den ordnede Aandsudviklings Kontinuitet. Da Oehlenschläger netop paa denne Tid skulde skildre den romantiske Periode i sit Liv, kunde han af mange Grunde ikke selv se og vilde ikke vise andre, hvor forskellig den Poesi, han den Gang skrev, som af Heiberg sattes over alle hans øvrige Værker, virkelig var fra disse. Ikke mindst af Hensyn til Heibergs Kritik, der klagede over den totale Mangel paa filosofiske Ideer i hans senere Poesi, maatte det være ham ukært at røbe, at ogsaa han en Gang med Liv og Sjæl havde tilhørt en Skole, der vilde benytte Poesien til Udtryk for filosofiske Ideer. Derimod brugte han nu i sin Levnedsbeskrivelse et helt Kapitel til at imødegaa Tiecks ubarmhjertige Kritik af *Correggio,* som Heiberg senere benyttede imod ham.

Men medens Oehlenschläger tav, kæmpede hans Venner for ham som Hrolfs Kæmper for deres Konge. Oehlenschläger havde paa denne Tid — som han klager over i et Brev — sine bedste Venner ti Mile borte, i Sorø. Man mærker, siger han, at Absalons Aand omsvæver Eder, alle mine kære Venner i Sorø, og skønt den ogsaa burde svæve over Akselstad, saa mærker man dog ikke meget til det. Af Vennerne i Sorø var den, der bedst kunde møde Heiberg med hans egne Vaaben, Peder Hjort, efter at have kritiseret Heibergs Kritik af Oehlenschlägers Værker og angrebet hans æstetiske System, den mest tilbageholdne. Ogsaa Wilster dryppede sig, som Heiberg siger, hurtigt tom. Den ivrigste var Hauch. Men Hauchs Indlæg bidrog kun lidet til at fremstille den Kerne i Striden, som Oehlenschläger med kraftig Popularitet oplyser i et af sine, med et Billede, han havde brugt i Brevet til Rahbek fra 1813: om Digterværkets Form ligesom Væksterne i Guds levende Natur skal have Lov til at vokse frit indenfra udad, eller om den skal støbes i Hr. Doctor Heibergs forudfattede Begreb, saaledes som man støber et Lys eller en Chokoladekage i en Blikform. Hauch var personlig forbitret paa Heiberg. Han mente — som det ses af Udtalelser i utrykte Breve fra denne Tid og Antydninger i de trykte Indlæg — at have Grund til at tro, at Heiberg, der kort efter hans Hjemkomst havde rost hans Tragedier for ham, ikke havde haft anden Grund til offentlig at dadle dem, end at han senere havde taget Oehlenschlägers Parti. Han indrømmer i Slutningen af sin Artikel, at hans Angreb paa Heiberg for saa vidt har været personligt, som han har angrebet Skribenten J. L. Heibergs moralske Egenskaber, som han i sine Skrifter lægger for Dagen: hans Sofisteri, hans Usandheder, hans Ubillighed og hans alle Grænser overstigende Indbildskhed.

For Oehlenschläger, der i Forvejen var saa tilbøjelig til at søge personlige Motiver bag ved de litterære Angreb, fik ikke mindst herved ogsaa denne

kritiske Fejde Udseendet af en personlig Strid. For det københavnske Publikum var det blot den hidsige og ubehændige Hauch, der kom til kort over for Heibergs elegante Fægtekunst. For Oehlenschläger var det en ædel Helt, der blottede sig for en hjerteløs og koldt beregnende Modstanders Kaarde. Det var Tordenskjold, der rendte sig Stahls Klinge i Livet.

Mod Aarets Slutning kom Hertzes *Gengangerbreve* til. Heibergs Sejr over Oehlenschlägers Parti syntes nu fuldstændig. Hvor Filosofens tungtrustede Systematik ikke havde kunnet finde Vej, trængte Artistens letbevæbnede Sværmere frem. Fra nu af stod en strengt artistisk Digterskole over for den poetiske Humanisme fra Aarhundredets Begyndelse.

Oehlenschläger vilde nu ikke længer tie. I et Par Digte fra denne Tid, som han snart lod trykke, giver han sin Harme Luft over Smagens nye Evangelium. Værre end slet Kunst er slet Kritik:

Thi Oprør i de skønne Musers Land
Af en vantreven, kaad og skæv Forstand,
Som daarer Mængden med sin Kendermine,
Som fræk bedømmer alting, Rub og Stub,
Letsindig i sin Jacobinerklub,
Og slæber Uskyld til sin Guillotine,

Det skader mer. — —

I denne Stemning bebudede han i Sommeren 1832 Udgivelsen af et *Maanedsskrift for Æstetik, Kritik og Poesi.* Thi, siger han i Indbydelsen, det er kun med Forstanden og Dømmekraften, at man kan kæmpe for Følelsen og Fantasien, at disse Evner ikke af Skævheder og Spidsfindigheder vildledes, overdøves og gaa til Grunde. — Bare han nu ikke vender sig baglæns paa Pegasus, sagde Blicher.

Maanedsskriftet skulde hedde *Prometheus* efter »Guden for Menneskedannelsen«, »Humanitetens Gud«. I sin Ungdom havde Oehlenschläger haft en lignende Ide. Sammen med H. C. Ørsted vilde han da have udgivet en Nytaarsgave, der bl. a. skulde indeholde

en Afhandling af ham om Poesiens Væsen og Værdi, og som skulde hedde *Prometheus*. Thi, hed det den Gang, enhver Filosof og Digter triner i sin Urfaders Fodspor og river Ilden ned fra Himlen for at besjæle Mennesker. Nu hedder det anderledes. Oehlenschläger tænker nu paa den bundne Prometheus. »Lidenskabelighedens, Grumhedens og Smagløshedens Grif hugger endnu daglig i hans Lever.«

Dette Billede af den lidende Prometheus er nu, hvad den fri Prometheus, Lysbringeren, Aladdins Frænde, en Gang skulde have været, Sindbilledet paa Oehlenschlägers Poesi i dens Kamp mod Tiden. I dette Billede mødes *Hrolf Krake* og *Karl den Store* fra Slutningen af Tyverne med *Sokrates* fra Midten af Trediverne. Denne Kæmpe er den mægtige naive Humanitet fra Begyndelsen af Aarhundredet, som Tiden daglig tærer.

Den Menneskelighed, som i *Prometheus* værger sig imod Angrebene af Tidens Smag, er først og fremmest den sunde Menneskeforstand. Den store, sunde Sans, hedder det, er det Talent altid at kunne se, at to og to er fire, og ikke ved Spidsfindighed eller Forskruethed at ville bevise, det er fem eller syv. Med denne Evne, der sættes som Grundlaget for al ægte Dannelse, ruster Oehlenschläger sig til Kampen mod Heibergs Æstetik.

Saaledes er Teaterartiklerne, der er de bedste æstetiske Bidrag i Tidsskriftet, gennemgaaende skrevne med den sunde Sanses simple Retfærdighed uden det mindste Forsøg paa filosofisk Dybsindighed.

Men der findes tillige i en fortløbende Række Hefter en filosofisk Betragtning af Kunstarterne, der er skrevet som en direkte Modsætning mod Heibergs æstetiske System. Denne Æstetik er rent empirisk, i Grunden psykologisk, i Udviklingen historisk. Naar Heiberg lader Kunstarterne udvikle sig trinvis ved den spekulative Tankes nødvendige Bevægelse, udleder og forklarer Oehlenschläger dem af de til Grund liggende Følelser i den menneskelige Natur og af

Menneskeslægtens Historie. Det er morsomt at se, hvor haandfast Oehlenschlägers sunde Sans rumsterer med Heibergs Trekanter for at faa alt bragt paa rette Plads i det æstetiske System. Imod Heibergs fra de ideale Kunstformer deducerede Trinfølge *(det lyriske — det episke — det dramatiske; det umiddelbare Drama — Tragedien — Komedien)* sætter han en fra det poetiske Stof hentet Værdiskala: *det nydelige — det skønne — det høje* og en historisk Udviklingsrække: fra *Begejstring uden Smag* gennem *Begejstring med Smag* til *Smag uden Begejstring.* Naar Heiberg i Slutningen af den filosofiske Tankebevægelse anbringer sine egne Digtformer, Vaudevillen og den spekulative Komedie, i Spidsen af det æstetiske System, vender Oehlenschläger, efter at have endt sin praktiske Paavisning, med roligt Mod Trekanten om og sætter Tragedien i Toppen.

Man kan ikke nægte Forfatteren af denne erfaringsmæssige Kunstvidenskab det Talent at kunne se, at to og to er fire. Men man kan med Rette klage over, at han ikke kunde se mere. I sit Anlæg og sin Tankegang er Oehlenschlägers Opposition imod Heibergs Æstetik ikke forskellig fra Nutidens. Men den er udført med en overordentlig Trivialitet og en grov Popularitet baade i de filosofiske og ikke mindst i de i det hele meget mangelfulde historiske Partier, hvor han f. Eks. et Sted afbryder Fremstillingen af den græske Bygningsstil med en Henvisning til at studere Helhedsindtrykket af den i Portalen til Frue Kirke og Raadhuset. Medens Heiberg forbigik dette »Vrøvleræsonnement« i Tavshed, og Oehlenschlägers Venner ikke var at bevæge til at udtale sig, tog Peder Hjort endelig Bladet fra Munden og skrev et skarpt Angreb paa Trivialiteten i Maanedsskriftets Æstetik for at vise, siger han, at man i Danmark stod paa et ganske andet Trin af videnskabelig Kultur, end Udgiveren tænkte og hans Maanedsskrift lod formode. Herved bevægedes Oehlenshläger til med Aargangens Udløb — Hefterne var til sidst et halvt Aar forsinkede — at

standse Udgivelsen. Men han rokkedes ikke i Troen paa den sunde Sanses sublime Trivialitet.

Men i *Prometheus* protesterer ikke blot den sunde Sans mod en spidsfindig Spekulation, men den umiddelbare Følelse imod Refleksionen. Prometheus betyder Adam. Gennem alle Oehlenschlägers Artikler klinger i en langt dybere Mening, end Heiberg kunde høre det i Baggesens og sin egen Kritik, den Klage: Den store Pan er død. Adam, det store, friske Menneske, er død, og nu hugge Gribbene i hans Hjerte.

Hvad Oehlenschläger i *Prometheus* har skrevet til Forsvar for Følelsens Ret i Poesien har han selv fremhævet som det afgørende for hans Tankegang. »De billige og sindrige Læsere ville se, at jeg kæmper mod mange af Tidsmeningerne, der dog havde vigtige Autoriteter som Goethe, Tieck og Schleglerne at støtte sig til. — — Det er især det følsomme og det moralske i Poesien, som jeg har forsvaret.« Men at forsvare Følelsen i Poesien vil sige at forsvare Menneskeligheden. Thi, hedder det paa Hovedstedet, en Fremstilling af Følsomhedens Historie i Anledning af Samsøs *Dyveke,* med Følelse menes begribeligvis ikke det jammerlige Føleri, som Romantikerne med Rette bespottede, men den skønne æstetiske Rørthed, der er kraftig Begejstring af Kærlighed til det guddommelige. Og et andet Sted siges der, at det moralske i Poesien ikke skal fremtræde som Gentagelsen af almindelige Læresætninger, men bestaar i det heles Overensstemmelse med den Stræben, som er hele Menneskehedens. I Fortællingen *Den billige Kunstdommer* lader Oehlenschläger Lessing selv, som i det hele ved Siden af Jean Paul er den Myndighed, der oftest paakaldes i *Prometheus,* forkynde den samme Lære.

Saaledes, ligesom Sandheden i Videnskaben beror paa dens Overensstemmelse med den sunde Sans, søges Skønheden i Kunsten i, hvad der tiltaler den almindelige Følelse. Prometheus er i 1832 en folkelig Skikkelse, ikke som Prometheus i 1805 for de

sjældne faa, men for den menige Mængde. Det normale er Summen af Adams Visdom.

I tydelig Kampstilling mod den nyere danske Digterskole staar *Prometheus* overalt, hvor Modesmagen angribes. Sværmeri, abstrakte Ideer og blot Elegance har jeg dadlet som upoetiske, siges der paa det nylig nævnte Hovedsted.

Uden ret at forstaa det filosofiske Begreb om kunstnerisk Form angriber Oehlenschläger det heibergske Formbegreb, som om det var den gamle Stils udvortes konventionelle. Det skønne er i Tilværelsen selv som saadan, siger han, altsaa i det poetiske Stof, og ikke i den blotte Form, og fortsætter med det kendte Billede, at denne Form bliver ikke paatrykt mekanisk ved Begrebsforskrifter, som man trykker en Blikskaal paa Isen, men vokser organisk indenfra udad. Digteren kan slet ikke arbejde ved med den kolde Refleksion at følge hine konventionelle Forskrifter. Han staar ved Inspirationen i umiddelbar Forbindelse med Alnaturen. Hvad vil det sige, at han skal skildre Begejstringen uden selv at være begejstret? Ligesom Præsten, der uddeler Sakramenterne til Menigheden, maa han selv knæle ned for Alteret og gaa til Gudsbord, og det gør han helligst og bedst i Kunstundfangelsens skønne Øjeblik.

Kun i een Kunstart indrømmer Oehlenschläger »den udvortes elegante Form«, som han siger, afgørende Betydning. Denne Digtart, som han sætter som den laveste, men hvis Værd han dog ikke vil nægte, da dens Rigdom og Mangfoldighed opvejer Mangelen i dens Adel og Rang, er *det nydelige* eller *smukke*. Efter Oehlenschlägers Mening hører Mængden af den nyere Skoles poetiske Værker til denne Kategori, ikke blot *Vaudevillerne,* som han roser, og *Amors Genistreger* og *Gengangerbrevene,* som han ikke kan lide, men *Elverhøj* og *Svend Dyrings Hus.* Af Livspoesi eller, som Modstanderne sagde, massiv

Poesi fandt han lidet i disse Sager. I de to beundrede Stykker beundrer han Benyttelsen af det fra Kæmpeviserne laante poetiske Stof; i *Elverhøj* forekommer de hjertelige og erotiske Partier ham at være de svageste; i *Svend Dyrings Hus,* hedder det i *Erindringerne,* har Moderkærligheden lidet at betyde. Han holdt i det hele, siger han i et Brev, mere af den gamle Vise, som han kunde læse for ud af Hovedet, end af det Hus, Hertz (uden Herz) har holdt med den. Og i en Formpoesi som Paludan-Müllers *Amor og Psyke* er der slet intet ægte poetisk Stof. Med en Benyttelse af Heines Bemærkning om A. W. Schlegels Vers, at de er som pisket Flødeskum, siger han, i et Brev fra denne Tid om den forflygtede Natur i dette Digt, med sin djærve Kukkenbagerlignelse, at Bjærgene deri er af Chokolade, Sneen pisket Flødeskum og Blomsterne malet Konditorstads. Han nægter ikke, at disse Artister kan skrive korrekte Vers; det kan de jo nu alle, hedder det ærgerligt i et Brev fra disse Aar. Men han følte under Indtrykket af denne Færdighed i at eftergøre af Papir Poesiens naturlige Blomster Længsel efter den gamle, tarvelige Tids ærlige Prosa. Vil en Digter af denne moderne Skole — »Formskærerlavet«, som Blicher kaldte den — hovmesterere en af den gamle Skoles Digtere for Formfejl i hans Værker, som Tiden vragede: vil Hertz f. Eks. tage Hauch i Skole, forekommer det ham, som om en, der havde lært ret net at kopiere Miniaturbilleder paa de i Konversationssalene brugelige Snustobaksdaaser, vilde kritisere dristige Freskobilleder af en genial Maler i et lidet besøgt Kapel. Disse Digtere ere, som Jean Paul siger, Stylistikere; de hylde Smaahedens Skønhed i Stedet for Skønhedens Storhed.

Den nye danske Skole er for den germanske Digter en fransk Skole. Den er det ikke mindst ved Arten af den Evne, som af Heiberg ansaas for dens nationaleste Mærke, ved Vittigheden. Den germanske Vittighed, siger han, forbinder sig, ligesom den ger-

manske Fantasi, meget mer med Følelsen end den franske, roligst som Lune, stærkere som Humor. Den franske Vittighed er ikke poetisk. Molière er væsensforskellig fra Shakespeare og Holberg. Alt, hvad Oehlenschläger har skrevet om den franske Aands kaade Persiflage og den germanske Humor, der ikke er Tidens og Øjeblikkets, men Tidsalderens og Menneskehedens Organ, er skrevet imod den københavnske Vittighed, der spottede hans Følelse.

Og at *denne* Vittighed var Tidens og Øjeblikkets Organ, fik han at føle. Den nye Skole havde Talent, og Talentet har altid Tiden med sig. Geniet, hedder det nu endelig igen efter næsten tredive Aars Forløb, staar alene. Det har sin egen Smag; Talentet bestaar netop i den Duelighed at behandle sin Genstand smukt og hensigtsmæssigt i en vis Kunstform efter Tidsalderens Smag. Talentet, siger Jean Paul, praler ofte for Øjeblikket som en grøn Høj ved Siden af Geniets nøgne Alper, der er for Evigheden.

Unægtelig, det var ingen saadan vild Bjergegn, hvor Æskylos' og Lukians, Goethes og Shelleys Prometheus hørte hjemme, der hørte Oehlenschlägers Prometheus klage. Adam klager i sin Barndoms Have: Det er ikke mer det naive, det barnlige, det følsomme, det muntre, som glæder sig over Geniets og Kunstnerens Værker; det er det selvkærlige, det barnagtige, det aand- og hjerteløse, der gør Geniet og Kunstneren til en Slave af Øjeblikkets Luner. Der gives ikke anden Trøst end at holde paa det gode saa længe som muligt og ved Studium og Indbildningskraft hensætte sig i enhver forsvunden skøn Tid.

Derfor skrev Oehlenschläger flere Artikler i *Prometheus* for at forsvare en ældre Tids Poesi — fra Shakespeare til Thomas Thaarup — imod Modesmagens Ligegyldighed. Og derfor digtede han imod den samme Modesmag i samme Aar, som *Prometheus* begyndte at udkomme, Tragedien *Tordenskjold*.

»Den germanske Vittighed sidder ikke længer blot inden for Parnassets Døre som en Almuetribun fra den sunde Sans og kommer med sit Veto, hvor Fantasiens, Følelsens og Forstandens Senatorer (!) forløber sig; den er ikke længer blot negativ, den spotter ikke længer Fantasien og Følelsen, den spotter disse guddommelige Evners Bespottere, den er ikke længer en Saulus, men en Paulus.«

Saaledes skulde det være: ingen Holberg, ingen Baggesen, der spottede det høje, men en omvendt Holberg, en Retorsion af den baggesenske Fejde, en heroisk Wessel, en Vittighed, der bærer Vaaben til Begejstringens Forsvar. Det var altsaa Kernen i *Tordenskjold,* som Oehlenschläger, paavirket af Heibergs Kritik, skrev i en ny Stil. Den er et Vittighedsværk, i den almindelige Betydning af dette Ord, som er udviklet i *Prometheus.* I de forskellige Undersøgelser i dette Tidsskrift *om Blandingen af det komiske og tragiske, om den individuelle Karaktertegning* og i det hele *om det interessantes Betydning i den moderne Tragediedigtning* har Oehlenschläger, ogsaa i det enkelte, forklaret den Udvidelse, han maatte og vilde foretage i sin Poetik for at frembringe denne *interessante* Tragedie.

Men paa en ganske anden Maade end i nogen anden oehlenschlägersk Tragedie og med en meget bestemtere litterær Tendens end i noget af hans Lystspil fremtræder her Vittigheden som Satire, Spot over Fantasiens og Følelsens Bespottere.

Godmodigst er Satiren over den gamle, stive Smag i den gammeldags sirlige, franskdannede Tante Debora, *le vieux bon temps,* som hun kaldes. Tordenskjold behandler denne gamle Dame, som det udtrykkelig fremhæves, med en lunefuld Ironi. Alligevel har nok de af Oehlenschlägers Venner, der ligesom Hauch i den nyere Skoles Poesi ikke fandt andet end den misforstaaede og indsnærpede gamle Parisersmag, i denne gamle Jomfru genkendt Heibergs Muse.

Men meget værre gaar det dem, der spotte den

menneskelige Følelse. Da Stahl gør den spydige Bemærkning, at en Helt sagtens maa kunne mangle Hoved, naar han blot har Hjerte, faar han Prygl. Han er ligesom Pipin og de andre oehlenschlägerske Skurke fra denne Tid ond, fordi han er kold. Det kan ikke nægtes, at deres Moral har en stærk Smag af den nye Skoles forhadte Poetik. Naar Stahl taler om Spillets og Spillerens *Ironi*, der betragter Mennesker som Kort, tror man at høre Heiberg tale om Digterens. Hans Fægtekunst er Heibergs og Hertzes Polemik: »det lumske, fine Spil med Spidserne, hvortil der ikke hører Styrke og Dristighed, men smidig Lethed og det kolde Blod«.

Især er dog Carl von Spiegelhausen, Præsidentens Nevø, et levende Aftryk af det antioehlenschlägerske — for ikke at sige heibergske — Sindelag. En gammel Herre, der har kendt ham som Dreng, giver en Skildring af ham, der meget ligner den, som den gamle Kæmpe i *Hrolf Krake* giver af Hjartvar. Han var ligesom denne et artigt Barn med et godt Hoved, men uden Følelse og Fantasi. Naar Kammeraterne fik Ris, græd han andægtigt — af Glæde. Han har et fornemt og slebent Væsen, er galant og indsmigrende over for ældre Damer, men ilde lidt af gamle Hædersmænd og unge Piger med Fantasi og Følelse, en Sokrates paa 23 Aar, saa gennemreflekteret, at han, da en af dem har givet ham Kurven, har Koldblodighed nok til at undre sig over, hvorfra den dumme Talemaade kommer.

Paa den anden Side, Hjertets Side, staa de oehlenschlägerske Figurer. I det mindste to af dem, den gamle Tysker, Hans von Görtz, og den unge engelske Dame, Miss Harriet, med hvem Tordenskjold forlover sig, er fuldt væbnede til Forsvar for den oehlenschlägerske Poesi.

Det er vel sikkert nok, at Oehlenschläger nu ikke ser helt uden Ironi paa den urgermanske Kraftkarl, saa meget han ogsaa, ikke blot i Navnet, har skullet ligne hans stadige Helt, Götz von Berlichingen. Han

ansaa det ingenlunde for Ret kun at leve som han i Forgangenhedens Ridderborg. Hans Broder Kammerpræsidenten, en Statsmands Hoved og en Digters Hjerte, er Oehlenschlägers Ideal af en Verdensmand, i den nylig afdøde Schimmelmanns Billede: »følsom som en Mø i Vaaren, Øjet skarpt, men mildt af Taaren«. Saaledes som *han* dømmer om Broderen, hvem han agter som en kraftig Undtagelse i en kraftløs Tid, har Oehlenschläger ogsaa ment det. Men naar den ærlige Tysker angriber den selvopgivende Underkastelse under den franske Smag som et Forræderi mod Fødelandet og i den Anledning bebrejder sin humane Broder den Billighed, hvori Digteren tidligere satte sin Stolthed, er Oehlenschläger nu ganske med.

Og naar Hans Görtz i en begejstret Hidsighed, i Anledning af sin gamle Jomfrusøsters Begreb om den udvortes Dannelse, bryder ud:

Man dannes ved at modnes indenfra.
Jeg giver ikke fire Skilling for
Den Dannelse, som med en Form af Blik
Du trykke kan paa hver en Marvebudding!
I med jer *Dannelse!*

kan man jo paa selve Ordene høre, hvorledes Aanden fra *Prometheus* fra Angrebet paa den heibergske Skoles Begreb om kunstnerisk Form rykker ud paa Gaden og svinger Køllen mod det Dannelsesfilisterium, som Konversationspoesien havde affødt.

Helt oehlenschlägersk er Miss Harriet Richmond, skrevet for Anna Wexschall, hvis Forhold til den nye Skole P. V. Jakobsen betegner saaledes: »Md. Wexschall græder i Laksegaden og holder engelsk Salt for Næsen mod det franske Væsen.« Hun er, ligesom den unge Pige i Syngestykkerne, *romantisk* i den Forstand, hvori man tog dette Ord i Digterens Ungdom: hun elsker, hvad der er stort og usædvanligt. Hun er engelsk som Cordelia-Concordia i *Øen i Sydhavet* og elsker som de Shakespeare, som Tiden

ringeagter. Hun ynder som Oehlenschläger Historien, det vil sige: det vigtigste, det skønne og herlige. Hun er Oehlenschlägers Muse. Men hun er, som Tiden fordrer, en væbnet Muse. Spiegelhausen, der bejler til hende »paa Fransk«, afviser hun stolt »paa Engelsk«: han er Tidens Søn og hun Forgangenhedens Barn. Hun elsker ikke den lille nordtyske Residensby, hvor hun befinder sig og længes efter sin Frihedsø, og endnu mindre Tiden, hun lever i, der er fin, forfængelig og uden Storhed. Hendes Smag er vild, sige de gamle Damer. Hun græder ikke gerne som andre Kvinder. Over sin Helts Lig tørrer hun sine Taarer og bryder ud i begejstret Glæde, da hun har faaet det Indfald at dække det med de danske Farver. Dette er andre Toner, end da i *Correggio* den fine Frøken bekransede den blege, blødhjertede Kunstner. I dette Stykke vogtes den oehlenschlägerske Poesis Vaaben af en Vildmand og en Skjoldmø.

Og Helten selv, Tordenskjold, er fuldt rustet til dens Forsvar.

Det er sikkert nok, at Oehlenschläger til denne nationale Figur, hvoraf han saa længe havde været tiltrukken, har hentet Træk af sit eget Væsen og sine egne Oplevelser. Saaledes minder Tordenskjolds Forhold til den unge Lehn, hvis Rejseledsager han er, paa en forbavsende Maade om Oehlenschlägers til den unge Mand af samme Navn, med hvem han i 1817 rejste i Tyskland. I 1831 havde Oehlenschläger atter været paa en Sommerrejse i Tyskland og været glad over for en Tid at slippe ud af det litterære Københavneri. Det oplyses i Tragedien, at Misundelsen har virket med til at fordrive Tordenskjold fra Hjemmet.

Men i Tordenskjold er der naturligvis meget andet end Oehlenschläger. Han er Kaspar Rothes Tordenskjold, Shakespeares Henrik Percy, han ligner indvortes noget den ejendommelig norske, barsk-bløde Professor Reinhardt og minder udvortes lidt om den typiske Ulk fra Frederik den Sjettes Tid, den nylig afdøde Kommandør Sølling. Ligesom tidligere Stu-

denter og Matroser havde følt sig beslægtede og forbundne imod den lidet folkelige Landetat og det endnu længe, som Oehlenschläger med Stolthed meddeler i sit tyske *Levned,* havde været Skik, at Studenterne ved deres Gilder drak en Skaal for de blaa Kammerater, har Digteren valgt sig en Sømand til Forsvar mod sine ufolkelige Modstandere.

Thi hvad denne Tordenskjold saa ogsaa ellers er, er han ganske fyldt af Aanden i Oehlenschlägers Poesi. Ligesom Rytmen i hans Navn *Tor-den-skjold* klinger som den nordiske Malmpatos af det bredtgermanske *Oeh-len-schlä-ger*, er han Kraftuddraget af den oehlenschlägerske Aand, dens selvbevidste, fuldtvæbnede Danskhed.

Han er den befriede *Prometheus*. Hvad Oehlenschläger havde Møje med at forklare i det æstetiske Maanedsskrifts fattige og farveløse Begrebsudviklinger, fremstiller han med Lethed i denne levende Skikkelse. Sjælen i dette raske og muntre Heltevæsen er Begejstring. I de Scener, hvor Oehlenschläger, selv begejstret, i selvstændige lyriske Stykker, hvis Rytmer — fra Nordahl Bruns norske Fødelandssang og fra den gamle Salme *Kom, Nattens Trøst, o Nattergal!* — høre til de faste Elementer af hans egen Sjæls Lyrik, lader sin Helt udtale »den hellige Begejstring af Religion og Kærlighed, de store Drivefjedre — som det hedder i *Prometheus* — uden hvilke Tidsalderen synker ned til et blot stort Spidsborgeri, hvor Egennytten *en gros* hersker under det fornemme Navn Politik«, har Digteren praktisk ført Beviset imod den heibergske Æstetik for Begejstringens Ret i Poesien. Og hvor Tordenskjold overfor Stahls Spidsfindighed forsvarer den simple Menneskeforstands hellige Enfoldighed, taler han som en Paulus, kraftigere og friere, end Oehlenschläger havde talt mod Heiberg i *Prometheus.*

Helt ud i den tragiske Katastrofe bevarer Tordenskjoldsfiguren sin symbolske Sammenhæng med Oehlenschlägers Poesi. Man fandt, at Katastrofen i *Tor-*

denskjold, den ulykkelige Duel, var mere ærgerlig end tragisk. Oehlenschläger er i et Stykke i *Prometheus* ivrig for at vise, at Tordenskjold, som en tragisk Helt, selv har givet Anledning til sin Ulykke uden at fortjene den. Det er Letsindighed og Stolthed, der faar ham til at modtage Tilbudet om en Duel paa Kaarder og endnu mere paa saadanne Kaarder. Dette Træk, siger Oehlenschläger, er ganske historisk, men ogsaa karakteristisk og indeholder en lærerig Advarsel. Tordenskjold vil i sin ganske ureflekterede Selvfølelse ikke vide, at han ikke forstaar at bruge Kaarden. Med Sablen hugger han fortræffeligt, men, staar der med udhævet Skrift, *han kan ej fægte.*

I sit et Par Aar før *Tordenskjold* skrevne *Levned* fortæller Oehlenschläger, at han som ung havde lært Vaabenbrug, og at han da holdt mere af at hugge med Sabel end at stikke med Kaarde. »Det forekom mig langt mere heroisk, ærligere, mindre grusomt. Fægtningen med Kaarde forekom mig lumsk, snigmordersk. Jeg skulde da skuffe min Fjende for uformodentlig at give ham Banesaar, her gjorde Smidighed og koldt Blod Udslaget. Med Hugningen kunde man gaa kraftigere, heftigere til Værks, og mig tyktes, naar man sloges, skulde man være vred; thi rolige Folk skulde være fornuftige, og fornuftige Folk skulde holde Fred. Jeg tror ogsaa endnu, at hverken Akilles, Sigfrid, Stærkodder eller Palnatoke have stukket uden med store Spyd. De have hugget med Sværde, som Thor med Hammeren Mjølnir. Kaardestikket er en Tissel af den nyere franske Skole.«

Mon man ikke ogsaa uden denne sidste Anvisning havde forstaaet Hentydningen? At Oehlenschläger og Hauch blev besejrede i deres Kamp med Mændene af den nyere franske Skole, det kom af, at de kunde ikke fægte, men ikke vilde vide af, at de ikke kunde det. Derfor saa Oehlenschläger i Tordenskjolds Død en lærerig Advarsel. Derfor er de polemiske Artikler i *Prometheus* skrevne i en langt besindigere Tone end de første lidenskabelige Udfald.

Men dybest nede er der den Lighed mellem Adam og hans Helt, at de som Thor overvældes af Tiden. Da Bedriftens Aand har forladt Tiden, er Tordenskjold ikke længer Tordenskjold og Oehlenschläger ikke Oehlenschläger. I Freden kommer Tordenskjolds Tapperhed første Gang til kort. Den Beklemthed, der for første Gang overfalder Helten, da han i Stedet for Larmen og Spillet paa Havet føler sig omgiven af den øde Marks dumpe Stilhed, er den samme Følelse, hvormed Oehlenschläger i disse Aar saa ud i Tidens graanende Perspektiver.

Og saa er der jo den Forskel, at medens Tordenskjold bliver paa Pletten, skulde Adam, Gudskelov! endnu længe leve paa Jorden.

Gud-ske-lov! Ja, naturligvis. Men — Tordenskjold var dog lykkelig, at han slukkedes som en Raket paa sit højeste. »Som Ægtemand, Rigmand og fornem Mand kunde han leve lykkelig i mange Aar, det er sandt, som utallige andre Stormænd, men ikke mere som Tordenskjold.« En aldrende Tordenskjold med Podagra og Grødomslag! Ha, ha!

Men Adam lo ikke: han havde siden sit fyrretyvende Aar undertiden maattet bruge Grødomslag.

Saaledes lærer man af *Tordenskjold* bedre end af *Prometheus* den oehlenschlägerske Poesis Vaaben og Værger og dens Fjender at kende. Men dette gamle Danmark har endnu en Ven tilbage. Midt inde i Spillet optræder en svensk Officer for at hilse paa Tordenskjold. De har kæmpet sammen, men omfavnes nu i Freden som Venner. I deres Ordskifte har Venskabsfølelsen mellem de nordiske Folk faaet det stolteste Udtryk:

Vi kæmped som Einheriar i Valhal,
Nu drikke vi som de ved Odins Bord.
De forrige Bedrifter, Eventyr,
Den fordums Kiv som gyldne Brikker findes
I Græsset kun. Nu skal Erindringen
Med dem blot spille Skaktavl.

Den historiske Patos af dette Vennemøde mellem Dansk og Svensk, hvor Tordenskjold glæder sig til snart at drikke Broderskaaler med Vennerne i Malmø og Landskrone og blande sin Røst med deres i Lunde Kirke, er den Scene i Tragediens Slutning, hvor Karl den Tolvtes Skygge i en Drøm vinker Helten til Evigheden:

Der slutter jeg dig fast i Broderarme,
Et Kys jeg trykker paa din Heltemund;
Og føle skal man denne Brodervarme
En Gang ved Kølen og ved Øresund.

Først fra Begyndelsen af Tyverne sporer man i Oehlenschlägers Poesi Forberedelsen til dette betydningsfulde Møde. I Ungdomsdigtningen før Hjemkomsten er der nordisk, dansk-norsk eller, om man vil, norsk-dansk Aand, men intet Spor af nordisk Fællesfølelse. I *Aksel og Valborg* f. Eks. forherliges i Venneparret Aksel og Vilhelm Venskabet mellem »Goten og Germanen«. I de nærmeste Aar efter 1814 er der paa Trods af det fraskilte Norge en noget forceret Glæde over det lemlæstede Danmark. »Land har jeg nok i Østersøens Blomsterøer,« siger Helge. Oehlenschlägers Poesi pynter paa Resten af Danmarks Rige. I *Hagbarth og Signe*, der digtedes, medens det dansk-norske Mellemværende var uafgjort, i Scenerne mellem den gamle danske Dronning og den unge norske Konge, byder det gamle Danmark det unge Norge Spidsen. I *Nordens Guder* har det taalmodige Sindbilledsprog optaget meget mere Stof af Digterens end af Nordens Historie. *Nordens Guder* er mere Digterens end Nordens Guder. Men i *Øen i Sydhavet* forherliges i Forbigaaende den nyligt sikrede Fredstilstand mellem Danmark og Sverrig ved, at Christian den Fjerde og Gustav Adolf i et Drømmesyn fremstilles omfavnende hinanden gemytligt og kammeratligt som Tordenskjold og Officeren. Tydeligere synes den nordiske Fællesfølelse at udtale sig i *Væringerne i Miklagard.* Nordboerne — Islændere,

Norske, Svenske, Danske og Angelsakser — føle deres Slægtskab i Modsætning til Sydboerne. Men i de skandinaviske Kunstnerkrese i Rom gik endnu Danske og Norske sammen med Tyskerne og undgik Svenskerne. Og den politiske Hentydning i dette Stykke gælder ikke i nogen Maade Nordens Enhed, men Grækenlands Frihed. Først i *Hrolf Krake* forkyndes Broderskabet i Norden. Saaledes allerede i Fortalen og inde i Digtet især i den Scene, om man vil: det Tableau, hvor Hrolf, omgiven af de tre Helte i Nationaldragterne, varsler om Freden i Norden:

O! havde Nordens Sønner som vi hinanden kær,
Da Danmark, Sverrig og Norrig i hæslig Broderstrid
Ej spildte Kraften længer i uheldsvangre Tid,
Som Brødre de levede sammen. Velan, saa lader os staa
For Tiderne som et Billed, der aldrig skal forgaa,
Den hvide Vadmelskofte favne den rød' og den blaa!

Finest, sublimest er den skandinaviske Følelses Lyrik, Længslen efter nordisk Selvbekræftelse og Fuldstændiggørelse, udtrykt i den svenske Vøggs Længsel efter Sjælland:

Jeg stod som lille Dreng
Saa mangen Kvæld ved Stranden, før jeg gik i min Seng,
Og naar en Luftning kuled og naar en Bølge klang,
Det tyktes mig: om Øen den mig en Vise sang. — —
Han stod i Dannerskoven, og da han Bøgen saa,
Hørte Nattergalen ved Kildevældet slaa,
Det tyktes ham, at Løvet en Gaade løste brat,
Som Venersøens Bølger før sused mangen Nat.

Saaledes drømmer hos Heine Granen om Palmen, som her den svenske Sø om den danske Ø — sin bortsvømmede Fylde.

Oehlenschläger havde truffet saadanne dybe Længsler hos sine svenske Venner. Beskow, som han lærte at kende 1819, var en bøgeskovberuset Sværmer, Tegnér, der første Gang kom til ham i Begyndelsen af Tierne som »en munter, rødmosset og gullokket Yngling«, altsaa som Oehlenschläger tænkte sig Vøgg,

har vel ogsaa kunnet sige noget lignende. Granen drømte om Bøgen.

Men omvendt? Havde Oehlenschläger følt noget af denne Længsel efter Nabolandet? Som lille Dreng havde han hørt Bernt Wincklers Fader, der var en Svensker, fortælle om sit Fædreland. Før han kendte Hakon Jarl og nordisk Mytologi, kendte han Gustav Adolf og Karl den Tolvte. Naar hans Fader ved Middagstid stod ude paa Frederiksberg Bakke for at se Flaget falde fra Rundetaarn, havde Drengen i hans Kikkert set Solen skinne paa Kirketaarnene i Malmø. Som halvtredsindstyveaarig Mand var han endnu ikke kommen ud over det romantiske Fjernsyn. Han læste Svensk og var villig til, for at tjene Penge, anonymt at oversætte svenske Stykker til Teatret. En Gang havde han med et dansk Selskab været i Ramløse til en Folkefest og havde følt sig smigret ved at blive forestillet for Karl Johan.

I Aarene efter Krigen var den i forrige Aarhundrede indledede Forbindelse mellem de to nærliggende Universitetsbyer, København og Lund, næsten standset. Overfarten mellem Malmø og København var meget dyr, indtil 10 Speciedaler. Af politiske Grunde havde tilmed Kansleren ved Lunds Universitet indskærpet dets Lærere et gammelt Forbud, efter hvilket Embedsmænd ikke uden særlig Tilladelse kunde overskride Rigsgrænsen. Da den danske Oldforsker Thomsen i Sommeren 1820 besøgte den svenske Sven Nilsson, blev han, uagtet han vel ikke skønnedes at omgaas med nogen Politik eller andre end videnskabelige Formaal, fornemmelig Antikviteterne anrørende, behørigen observeret.

I Sommeren 1828 havde Dampskibet *Caledonia* begyndt at sejle om Søndagen mellem København og Malmø. En Mængde Københavnere benyttede sig af denne Lejlighed til at komme til Sverrig. Naar Skibet om Aftenen sejlede fra Malmø, samledes Svenskerne ved Havnen og raabte Hurra og vinkede med Tørklæder. I københavnske Aviser omtaltes disse

Ture som en betydningsfuld Begivenhed. Den lille Skude syntes virkelig at skulle drage et mægtigt Kølvand efter sig. Oehlenschläger, der lige havde fuldendt *Hrolf Krake*, blev greben af Stemningen og lod i *Københavnsposten* indrykke et Digt, *Dampskibsfarten*.

Naturkraften arbejder i Humanitetens Tjeneste:

Hvor før Normannen, kun sin Landsmands Broder
Og mod hver fremmed grum Barbar,
Drog ad Europas store, ferske Floder
Til Rædsel i sin Brynje svar,

Der glide nu den travle, blide Borger,
Den gode Kunstner, Lærdoms Ven,
Europa glemmer sine gamle Sorger,
At haabe vover hun igen.

Man maa vel mærke det: for denne urokkelige Adam er »Skandinavismen« kun Humanitet.

Sommeren derefter, da Oehlenschläger efter Sædvane gik sine Aftenvandringer til Frederiksberg, fik en vis Litteratus Ove Thomsen, Medlem af det skandinaviske Selskab, ham til at tage med et Selskab af Danske til Malmø og Lund. Da han nu hørte sig omgiven af den nordiske Dialekts mandige Velklang, der i tidligere Tid skurrede fjendtligt i de danske Ører; da han i Huset hos sin joviale Vært i Malmø fandt Gulvene bestrøede med smaa Grankviste, der saa aldeles satte hans Indbildning ind i Fyrre- og Granskovenes Land; da han i Lund saa Studenterne komme som fra en svunden Tid, sort klædte med Kaarder ved Siden, og de sang for ham og talte til ham, som de aldrig havde gjort i København, og indbød ham til at komme igen Ugen efter til Universitetsfesten; da han ved en Barnedaab hos en af Professorerne saa næsten alle Universitetets Lærere forsamlede i broderlig og barnlig Endrægtighed i de blomstersmykkede Stuer — han maatte tænke paa de blomsterløse Professorselskaber i København! — hvor Værten, som han i sin Barndom havde set det hos Smaafolkene paa Frederiksberg, selv gik med en Bakke og bød Vin rundt — da gik det ham som

Olaf Tryggvesøn, da han gensaa sit Fædreland. Det var ham, som om han pludselig igen erindred en længst forglemt og sælsom Kæmpevise fra sine Barndoms Dage. I denne hjertelige Provinsidyl genfandt han det gamle Danmark i det fremmede Land, da det var flygtet fra hans eget. Da forstod han først ret, hvad han i Vøgg havde digtet. Hvad Bladene havde hvisket om i Frederiksberg Have, hørte han her af Menneskestemmer. Dette var ikke Nordens Aand, der indtog sit Rige. Det var Adam, der græd af Glæde over at træffe Mennesker.

Og det var den samme Adam, der Ugen efter stod i Lunds Domkirke, »som svenske Vøgger for Hrolf Krake smeltet stod, da han fik den gyldne Ring«, i et af de betydningsfuldeste Øjeblikke i Nordens Historie, et Menneske, en Privatmand. Da Paukerne og Kanonerne havde lydt, og Tegnér havde talt, da Kransen i den evige Poesis Navn sad paa den nordiske Sangerkonges herlige Hoved, da forstod alle, at det, som Tegnér sagde, var Svea, der havde rakt Danmark Kransen. Da Oehlenschläger svarede, var det kun Oehlenschläger, der svarede. Adam var, selv da han kronedes, bestandig Adam.

Han havde intet Øjeblik været andet: i Processionen til Kirken, da alle gik med blottede Hoveder i det stærke Solskin, og han, Regnars Skjald og Regulus' Beundrer, listede sig til at holde Hatten som Solskærm over Issen, og om Aftenen, da han flygtede for Heden i Salen og satte sig i Lundegaarden og smaasnakkede med et Par stille, venlige Borgere, der ligesom han søgte Køling under Træerne. Hvilken uaffekteret Adam!

»Lidet volder Vøggers Glæde«. I Sagaen om Nordens aandelige Forening er Oehlenschläger ingen Hrolf, med Kongstanke og Herskerspir, men en Vøgg, en lille Pilt med et stort Hjerte. Men hvor dette store Hjerte havde udtonet sin Lyrik, fulgte Hæren efter.

Men paa Slottet stod Kongen og rynkede Brynene. Da Svenskerne kort efter var de Danskes Gæster i

Dyrehaven, var Oehlenschläger til Prinsesse Caroline Amalies Fødselsdag paa Sorgenfri og kom først til Stede ud paa Aftenen og satte sig i et Telt paa Bakken og ventede, medens der gik Bud efter Tegnér. Til den historiske Scene, der nu spilledes i »Midsommernattens poetiske Skov« paa hans Ungdoms romantiske Teater, kom Adam for silde. Det er symbolsk.

»Oehlenschlägers Søn« og *Hrolf Krakes* Digter havde andre Grunde end den, at han var Adam, til at tage saa barnlig uskyldigt mod den Krone, man rakte ham.

Vil man endnu tydeligere se Adam under Kroningskaaben, maa man følge Oehlenschläger paa hans Rejse til Norge i Sommeren 1833, efter at *Tordenskjold* var udkommet. I *Norgesrejsen, en Digtekrans* er det poetiske Udbytte af denne historiske Rejse forvaret. Da denne Bog var udkommen, styrtede Wergeland og hans Venner sig over den, og Oehlenschlägers Beundrere havde Møje med at forsvare den. Denne Adam var for menneskelig.

Det er næppe muligt at sige andet godt om denne »skandinaviske« Poesi, end at den er ganske uden Affektation. Den indeholder ikke een skandinavisk Frase, ikke eet Ord, som siger mere, end Digteren følte. Havde *Hakon Jarls* Digter været en noget mere reflekteret Natur, kunde han vel have haft Grund til at frygte denne nye Ereksgata som kronet Digterkonge: at Indtrykket af Manden ikke skulde svare til Billedet af Værket. Men Adam frygtede ikke. Hvad han i nogle stakkels Vers, som man gør vel imod, naar man skriver dem som Prosa, har udtrykt saaledes: »Man siger ellers, tit man finder ægte Lighed med Manden saare lidt og med hans skrevne Værker (d. e. mellem Digteren og Værket); men fra min Barndoms Stund jeg ved, jeg aldrig brugte fo Tunger i min Mund« — er bogstavelig Sandhed. Og hvor mange Digtere kan sige det uden at rødme?

Men læser man nu disse Digte igennem, faar man atter ved den uhyre Modsætning mellem den historiske Situation og den private Person det sikre Indtryk, at her er atter et Barn kronet til Konge. Da det danske Skib gled ind i Kristiania Fjord, var der et Barn om Bord, et stort, sundt, rødkindet Barn paa tre og halvtredsindstyve Aar, der sov uden nogen Anelse om sin historiske Bestemmelse den uskyldiges Søvn med Neget fra sit moderlige Sjælland til sin Pude. Ham hyldede nu atter de norske Mænd som Nordens Sangerkonge.

Det er dette Barn, der staar paa Dækket med Øjnene fulde af Taarer, da der skydes med Kanoner fra Oskarsborg Fæstning som for at hylde ham — der var Skydeøvelser. En barnlig Skjald skrev i en kort Morgentime — han havde dog haft Tid om Bord til at tænke sig om — det Digt *Til Norges Sønner*, hvormed han besvarede Nordmændenes Hyldest. Det er den samme magelige Svend, der for 27 Aar siden sad i Dresden i grønne Skygger og spiste Konditoris, mens hans Kammerater var i Bjergene, som nu trøster sig over Tabet af Norges Is med »den, som hos Collets han nød med Vanille«, som ikke er at drive længere mod Nord end til Ringerike, og som endda paa denne Tur, paa det mageligste Sæde i Karjolen, sender nogle medlidende Blikke efter nogle svedige tyske Gymnasiallærere, der er paa Fodtur i Bjergene. Det er denne uforbederlige »Frits«, der — hvad han dog ikke fortæller — er ved at falde i Søvn under en Forelæsning paa Landkadetakademiet og binder sin Stok fast til Haanden med sit Lommetørklæde for ikke at tabe den. Det er dette friske Barn, der opfanger Elvenes og Fossens Musik med aabne Sanser i sine Vers; dette let rørte Barn, der begejstres over Olavernes og Anna Colbjørnsdatters Minde; dette glade Barn, der mer end over den døde Natur, som han slet ikke kan male, glæder sig over de levende Mennesker. Det er dette lyse Barn, Dagens Barn, Danmarks Barn, der bliver bange

i Kongsberg Gruber som Aladdin i Nureddins Hule og naivt skynder sig at tilbagekalde sin Oversættelse af Novalis Digt om Bjergmandslivets Poesi: »Ej Dybet glæde kan, men kun forfærde.« Det er denne barneglade Tilsmiler og Haanderyster, som ikke holder det for et Rov i sine Vers at takke alle de gode Venner, fra den, der holdt paa ham paa Skibet, da han blev søsyg, og den, der købte ham et Par gule Handsker i Drammen, da han skulde paa Visit hos Amtmandens Frue, til den Skræder, der i Haugesund syede hans Bukser sammen, da de var revnede, for bevist Vennetjeneste. Det er dette gode Barn, der bevæges saa stærkt ved Afskeden fra sit Hjem og sine kære, og som først er rigtig glad igen, da han ser Solen skinne gennem Regnskyerne paa Frue Kirketaarn. Det er dette store Barn, som i et Øjeblik, da hele Norden ventede paa ham, med den uskyldigste Mine vendte sine Lommer i hele Nordens Paasyn, og hele Norden undrede, for der var intet i dem.

Men man behøver ikke at ty til *Norgesrejsen* for at finde Barnet i Kongens Kappe.

Da Oehlenschläger var i Norge, læste han Tragedien *Dronning Margareta* for nogle norske Herrer og Damer. Den har altsaa været færdig før Rejsen og har næppe undergaaet væsentlige Forandringer, før den udkom til Julen 1833. Den er dog skreven med særligt Hensyn til Norge og Nordmændene. I dens allerførste Scene prises nu igen norsk Natur og det norske Folk, og Ragnhild Jonsøn er en særegen norsk Karakter.

Planen til en *Dronning Margareta* var ikke gammel hos Oehlenschläger. Den er næppe ældre end den Dag, da han i Forhallen til Knudssalen i Malmø saa et Billede af Dronning Margrete ophængt mellem Malerier af Unionens Konger. Ret levende blev den ham først, da han efter Kroningen i Lund med Tanken paa sin forestaaende Rejse til Norge følte sig i

en lignende historisk Stilling som Margretes; da, som han siger i Digtet *Til Norges Sønner*, »den Tanke blev ham kær for alt til værdigt Eftermæle at ene Fjæld og Østersalt i Nordens ædle Sjæle«.

Som nordisk Historiedigter kunde han ikke i den givne Situation have sat sig en betydeligere Opgave end denne, som var betydelig i sig selv, og hvis Betydning Tidens Genlyd mangfoldig forstærkede. Han skulde i den danske Dronning have skildret den nordiske Fællesfølelses første myndige Moder. Fruen af Norden skulde ligesom Jomfruen af Orleans hente Kraften til sin Gerning fra en omfattende ideel Følelse, en Folkefølelse, der ikke tilhører Kvinden som blot Familiemenneske. Naturligvis har Digteren følt Figuren paa denne Højde. I Margaretas Takkebøn, da hun har vundet Sverrig for sin Krone, er hun den fuldgode Nordens Frue, der trykker alle Nordens Folk til Moderbrystet under Dronningekaaben.

Men Oehlenschläger lader ikke Herskerinden sejre over Familiemennesket i sin Margrete. Lige omvendt: Jomfruen fra Orleans mister Kraften til sin folkefrelsende Mission, da hun føler sig som Kvinde. Dronning Margrete har kun Kraft til sin, saa længe hun er Kvinde, Moder. Alle hendes Venner, Abbeden Anders, der forholder sig til hende som hendes Digter til hendes Fremstillerinde, Anna Wexschall, Viggo Moltke, der følger hende som en Hund, Ivar Lykke, der dyrker hende som sin Dame, og Digteren selv fremfor dem alle er hjertegrebne af hendes Kvindelighed, Advokater for hendes Moderlighed, Riddere for hendes Hjerte. Selv siger hun, at hun elsker sine Folk som Dronning, fordi hun ikke mere har noget at elske som Hustru og Moder. Berøv mig Kronen! — siger hun — det er et Tab, jeg snart forvandt. Angrib min Sædelighed, fortsætter hun, suffleret af Digteren, og jeg kan endda være et godt og kraftigt Menneske. Men —

Men gør mig til en unaturlig Moder,
Og alt forsvinder som et Gøgleværk.

Oehlenschläger har med andre Ord af et haardt Malm smeltet en Perle. Tænkte han ved denne Kvinde, hvis Venner er Mænd, hvis Sysler er Mandens, hvis Kvindelighed man angriber, paa Kamma og hvad han for fire Aar siden havde skrevet ved hendes Død:

O Margareta! Perle ren og klar,
Med alle Aandens Evner, Hjertets Dyder,
Du var en Perle dyrebar,
Du var os, hvad dit elskte Navn betyder.

Idet da Margretes Moderhjerte og ikke hendes Kongetanke bliver Midtpunktet i Tragedien, mister den unægtelig sit Præg som et Festspil for det forenede Norden. Den privatiserer som Oehlenschläger selv i Lund og Kristiania. Det er ikke tilfældigt, at Oehlenschläger, da han bestemte sig til at skrive en Tragedie om Dronning Margrete, valgte en Privatanekdote af hendes Liv til dens Hovedhandling. I Episoden om den Oluf, der falskelig udgives for at være hendes Søn og Arving til Rigerne, men overbevises som Bedrager og dømmes til Døden, kunde han udtrykke baade Kvinden, Moderen i Dronningen og, hvad der især tiltrak ham, Barnet i Kongekaaben. Det gik ham, som da han digtede *Stærkodder* og uden at vide af det fattede Kærlighed til Ingild; da han skrev *Dronning Margrete,* blev Oluf, Barnet, der blev Konge, den Skikkelse, der laa hans Hjerte nærmest.

Olufs Moder Ragnhild Jonsøn, der er af Sverres Æt, og som med fuldt Overlæg af Had til Danmark bruger sin Søn som et Redskab til at vinde Norge tilbage for Nordmændene, er en stort anlagt Skikkelse og fuld af Tidsaand. Hun hører til Hakon Jarls, men endnu tydeligere til Henrik Wergelands Norge. Oehlenschläger omtaler i sine Erindringer den Uvilje imod Danmark, som havde hersket hos mange efter Adskillelsen, men som nu, ved hans Besøg, kun fandtes hos nogle eksalterede unge Mennesker, og som ikke afskrækkede ham fra hans Rejse. 1816

havde Henrik Wergelands Fader udgivet en Bog om Danmarks politiske Forbrydelser imod Norge. Og omkring 1830 indledes Norskhedsperioden med Wergelands Angreb paa »Danomanerne« og den danske Indflydelse paa Litteraturen, Teatret og Sproget. Under Oehlenschlägers Ophold i Norge indrykkede Wergeland, der som ung havde beundret *Aladdins* Digter og spurgt ham til Raads i sin Poesi, under sit Mærke i *Statsborgeren*, det mest danskædende Blad, der nylig havde indeholdt en Marseillanerhymne imod Danskerne som Sprogets og Smagens Fordærvere, en skarp Kritik over Oehlenschläger, der bl. a. ved at angribe baade *Hakon Jarls* og *Aladdins* Originalitet søger at berøve Oehlenschläger Retten til Kongenavnet, som han bragte med sig fra Sverrig. Aaret efter angreb Wergeland Oehlenschlägers sidste Værker, *Karl den Store* og *Tordenskjold*, brændemærkede *Norgesrejsen*, »disse Smørerier, som vi have gennemlæst med en Medynk, som den Arrogans, der helt igennem parrer sig med Usselheden, ikke fortjener«, og angreb hans Personlighed, »den til Idiotisme eller en Art Vanvid gaaende Indbildskhed«. I den Satire, han rettede imod den danske Boghandler Johan Dahl i Kristiania, den oehlenschlägerske Poesis tjenstivrige Befordrer der paa Pladsen, optræder Oehlenschläger selv som *Prometheus, Digterkonge.*

Ragnhild Jonsøn er nu Udtrykket for denne norske Selvfølelses Protest imod den nordiske Glædesfest, der for 450 Aar siden fejredes i en stor Dronnings og nu i en stor Digters Navn. Digteren har ganske sikkert set hende saaledes. Hvad hun taler om Nordens Styrke og Tarvelighed og dets Sprog, den norske Tunges friske, bitre Kraft, der ikke maa blive Brakvand ved at blandes med de ferske Floder, findes netop saaledes i de norske Aviser og Wergelands Stridsskrifter. Det er nu meget betegnende, at Oehlenschläger ikke mere tør give denne Kvinde den Ret, som han saa rigeligt undte Hakon Jarl. Der er vel, siger Margrete, i Ragnhilds Sjælekraft og vilde

Stolthed noget, som hun maa agte, men i denne vilde Kraft er der ingen Kristendom og ingen Menneskelighed. Ragnhild er en Jætinde og ødelægger sig selv.

Men at Oehlenschläger ikke længere kunde og vilde digte en *Hakon Jarl,* ses især af den Maade, hvorpaa han har behandlet Oluf. Hvilket Skuespil kunde *Dronning Margrete* ikke være blevet, hvis Ragnhild og hendes Søn havde staaet lige saa sikkert og rankt i deres norske Særfølelse som Henrik Wergeland og hans Fader over for Oehlenschlägers brede Sæde i hans tysk-danske Kultur! Men med denne »Henrik, Jarl af Norden« har Oehlenschlägers Oluf meget mindre til fælles end med den pantsatte Bondedreng eller Kronprinsen af Holbæk.

Han ligner nok noget Aladdin, før han fik Lampen. Han er stor og stærk, rask, køn, varm, letsindig. Men han er meget mere blød, en smeltet Aladdin. I Idyllen har han hjemme; der gik han med sin Ingeborg i Sommerdagene ved Mjøsen som den unge Adam selv med sin Søster og den gamle med sine Døtre i Frederiksberg Have; for hendes Skyld og ikke for Kronens er han kommen til Danmark. Som den foregivne Konge er han bragt i en Stilling, hvor han er utro imod sin Natur. Som Drengen i *Ærlighed varer længst* og som Adam selv kan han ikke lyve. Ved sin Død forsones han med sin tabte Uskyldighed, ligesom Selkirk i *Robinson.* Han er den idylliske Natur, der ikke formaar at bære Byrden af sin historiske Opgave. Og Oehlenschläger har en saadan Medfølelse med denne gode Dreng, der ligesom liden Ellisif i *Væringerne* taler i hans Poesis Hjertesprog, Folkevisetonen, at han gør hans og ikke Ragnhilds Skæbne til Tragikken i sin Tragedie. Da Ragnhilds Jættekraft i Tragediens sidste Scener har opløst sig i sig selv i et Krampetræk, da indføres eller indledes for at udslette Indtrykket af denne Sorgens Genstand Oehlenschlägers »skønne, æstetiske Rørthed«, skæmmet af Taarer, paa den nordiske Scene. Ingeborg, i en ubleget Lærredsskjorte med nedhængende Lokker

og en Rose — hans Ungdoms Rose! — i Haanden er dens Muse. Da Oehlenschläger lod denne Muse, der skulde have prædiket om Ild, trygle om Taarer, da brast Nordens Rige af hans Haand. »For veg, for veg var den vældiges Bue.«

Da Oehlenschläger af sit varme Hjerte udsmeltede den kække, kraftige Begejstring i Tordenskjoldsskikkelsen og i Tordenskjolds Navn lod Malmklangen i sit eget runge over Norden, blev der noget tilbage, som Ilden ikke kunde hærde, de bløde Slakker. Oluf er denne Rest. Han er denne bløde Mand, Familiemennesket, Øslæ, som han kaldte sig, der en Gang af Blødhed havde mistet Danmarks Krone. Han er denne bestandige Idylliker, der kun ugerne lader sig kalde ud fra sin Leg i Haven til sin historiske Opgave. Han er Adam, der gemte sig i Haven, da han hørte Herrens Stemme.

Naar Oehlenschläger nægter Ragnhild Jonsøn sin Beundring, er han atter Adam. Det er den af Romantikken befriede Humanitet fra Aarhundredets Begyndelse, som protesterer imod en ny og farlig Romantik. I Sommeren 1834 indeholdt *Prometheus* en oehlenschlägersk Hovedartikel. Ud fra en kritisk Gennemgang af Calderons *Andagt for Korset* rettes der her et Angreb paa den yngre tyske Romantiks (og dermed ogsaa den franske Romantismes) Mangel paa Menneskelighed og Moral. Thi Calderon er Hovedkilden til »Romantikernes katolske Sværmeri og Had til Oplysning og Humanitet«. Og i det gennemgaaede Stykke i Særdeleshed, som var det første, A. W. Schlegel oversatte, og som Heiberg beundrede, er Helten, Eusebio, et særlig tydeligt Eksemplar af den kraftige Last, der ikke blev Oehlenschläger mere tiltalende, fordi den var mere »pittoresk«. Han er Forherligelsen af en gyselig Forbryder, en Røver, der »med den største Grusomhed og med Udsvævelsers Misgerninger forbinder det frommeste

Bigotteri, ligesom endnu den Dag i Dag de italienske Røvere«.

I denne Sommer skrev Oehlenschläger Skuespillet *De italienske Røvere*. Heri optræder en Digter med Romantikernavnet Phosphorus, der tilstaar, at han af Calderons *Andagt for Korset* har lært at forstaa Røverlivets Poesi.

Denne Digter har vistnok uden at skulle være et Portræt, saaledes som Oldforskeren Strauss af Arendt og den tyske Købmand Buttermilch af en af Adams Medrejsende i Italien i 1809, noget til fælles med H. C. Andersen, der i August Maaned i dette Aar vendte hjem fra Italien, hvor han havde begyndt paa *Improvisatoren*. Maaske dette især var Grunden til, at H. C. Andersen dømte saa strengt om dette Stykke: at man ud fra det at regne skulde forsværge, at Oehlenschläger nogensinde havde været i Italien og nogensinde havde været en stor Digter. Men det er vigtigere at mærke sig, at saaledes som han beundrer Røverstanden af Væmmelse ved den ækle »Skolemestersædelære«, og saaledes som Røverne selv tale om denne første fri og ægte Heltestand, som Kain og Nimrod stiftede og Tubalkain smeddede Vaaben til — saaledes taler Seifart i Romanen, saaledes talte Steffens selv og den unge Oehlenschläger og til Dels endnu Forfatteren af *Correggio*. Der er sikkert en god Del af den gamle Humanists Ironi over den unge Romantiker i denne Poet, der henrykt over Røverlivets Poesi er falden mellem virkelige Røvere, som er ved at revne af Utaalmodighed efter at læse dem sin Sonet om Røverlivets Herlighed, og som gaar paa Enden af Skræk, da en af dem fyrer sin Pistol af. Oehlenschläger led endnu af sine Drømme om Røvere. Han syntes, at den nye Romantisme var en saadan urolig Drøm.

I Modsætning til Romantikernes forklarede Banditter er Oehlenschlägers italienske Røvere realistisk opfattede og skildrede. Med en vis naturlig Højhed og Ynde og en barnlig Munterhed og Naivetet forene

de en dyrisk Grusomhed og en barbarisk Overtro. De myrde gladelig, naar de i en dum Bøn har affundet sig med deres Helgen. Til Slutning faar Røverparret, Massaroni, en Bandit af den Slags, Chr. Winther forelskede sig i i *En Scene i et romersk Osteri*, og Marielisa, en Tyvetøs, som Hertz senere har skildret i *Tonietta,* følgende Skudsmaal:

Den Pige mangler ikke Kraft,
Nej, tværtimod! Og hun har Ynde.
Men Hjerte den har aldrig haft,
Som sætter Stolthed i at synde.
Og han! ham mangled ikke Mod,
Dog ussel var hans Helteprøve;
Et Menneske, som drikker Blod,
Er, netop derfor, ingen Løve.

Og som i en holbergsk Komedie kommer nu Moralen:

Ja, Ven! hvad kunde Jorden haft
For Kæmper paa sin skønne Klode,
Hvis den til ondt anvendte Kraft
Steds havde virket for det gode.

Saaledes tager nu *Hakon Jarls* Forfatter den kraftige Last i Skole.

Der optræder i Stykket en Skolemester, som vil lære Røverne *mores*. Ogsaa han er i al Tarvelighed en oehlenschlägersk Kulturhelt. Hvor Hrolf rider og Karl den Store skrider, lunter Skolemesteren bagefter.

Han vil, som han siger, vide Skolen ud i det grønne. Han siger, han er en omvendt Winckelmann. Han vil ikke lære Tiden Kunst, hvorpaa den ikke mer har Mangel, men Moral. Han fandt, at Aanden sværmede uden Hjerte. Han har i Terracina oprettet et Gymnasium, aldeles i nordtysk Aand, hvor han vil forbinde grundig Undervisning med Hjertets Dannelse og gode Sæder og lade Lyset skinne for Røvere og retfærdige, fattige og rige. Han er allerede traadt i Forbindelse med Røverne og er ved at oplære et Par af deres Drenge.

Oehlenschläger er ikke uden Kritik over for denne

Menneskeven. Det ser ud, som om han i denne Figur har villet kvittere for Heibergs Angreb paa hans »Filantropi« og vise, hvad han selv tænkte om denne Sag. Han ved godt, at denne Treumann, som han hedder, sværmer, naar han betragter hele Verden som et Filantropin, hvor voksne Børn kan opdrages med det gode. Han var saa harmfuld over Tidens æstetiske Medfølelse med Lasten, at han erkendte den praktiske Medlidenhed for farlig. Den skikkelige Tromand maa bøde dyrt for sin gode Tro, mens en Oberst med Digterens Bifald gør kort Proces med Slynglerne.

Alligevel er han solidarisk med Skolemesteren. Medens Barnet Adam i dette Stykke som Drengen Fernando, Treumanns Søn, »ren i sit Liv og uberørt af Brøde« færdes mellem Røverne som et Lam i en Løvekule, prædiker Fader Adam i Treumanns Skikkelse Humanitet for Tidens litterære Banditter. Det kan ikke nægtes, denne Humanitet har en stærk Smag af det nedre Tysklands og det attende Aarhundredes moralske Kerne. Imod Tidens urolige Bevægelser paakalder Adam som i sin Roman det attende Aarhundrede og sin barnlige Dannelse. Som Trautmann i Romanen forholder sig til C. F. Dichman, forholder Treumann — en sagtmodig, ærekær Mand, der elsker Børn og Blomster — sig til Edvard Storm.

I de samme Aar, da Oehlenschläger vilde lære sin Tids Røvere nedretysk og attendeaarhundredsk Moral, udkastede Grundtvig for første Gang Planen om »at vide Skolen ud i det grønne«.

Edvard Storm! — hedder det i Mindetalen ved Efterslægtsselskabets Aarsfest 1822 — som en Sokrates vandrede du iblandt os, indviede os dit Liv, gav os Sans for det ædle, Indsigt i det rigtige, opflammede vor Kærlighed for Dyd og for Fædreland og lærte os det herlige Modersmaal i sin hele Fylde.

Tænkte Oehlenschläger paa Sokrates, da han dig-

tede sit Røverstykke, og følte han, at den gamle tyske Skolemester dog var for stumpet en Kæmpe for den Tro, som to Konger havde forsvaret?

Eller var det allerede Aaret før, da Schleiermacher besøgte Danmark, og Oehlenschläger til et Festmaaltid skrev en Sang »for Tænkeren, for Præsten, for Mennesket især«, at han fik Lyst til at udføre en gammel Plan? For næsten 30 Aar siden, da han i Halle levede sammen med Schleiermacher »som Alkibiades med Sokrates«, havde han faaet Ideen til en *Sokrates*, der skulde fremstille »Filosofien eller egentlig Livsvisdommen«. Paa Universitetet havde han hørt Schleiermachers Forelæsninger over Etikken og i hans Studerestue fulgt med hans Oversættelse af Plato; paa deres hyppige Spasereture havde Schleiermacher moret sig med at imødegaa hans alt for dristige Paastande med skælmsk Ironi. Den lille, magre Mand, der først havde stødt ham fra sig ved sin »Trevenhed og Mangel paa Ungdom«, havde senere imponeret ham ved sin sædelige Modenhed. Han kalder ham den forstandige, den ædle. Da Schleiermacher en Gang paa sit gamle Klaver spillede den hernhutske Salme for ham: »Gør os saa fri for Skyld som hine Blomster smaa i Vaarens Helligdom«, vandt han Forfatteren af *Jesus i Naturen* for bestandig. Paa sin sidste lille Rejse i Tyskland havde Oehlenschläger en tidlig Morgen truffet Schleiermacher *Unter den Linden* og var faldet ham om Halsen. Men allerede paa sin anden Udenlandsrejse i 1817 havde han været sammen med ham og hørt ham prædike. Han var bleven stærkt betaget af Klarheden og Inderligheden, det varme Lys i hans Tale. Han taler, siger han, til Hjertet gennem Forstanden. Det lader, som om det skulde være en tør moralsk Afhandling; pludselig forbinde sig alle de roligt beviste Sætninger ligesom høje Blomsterstængler til et Tempel for Guddommens Ære, i hvis Midte Kærlighedens Alter staar og forener sin Lue med Sandhedens Lys. Oehlenschlägers *Sokrates* er et saadant Tempel.

Trangen til at leve sammen med Sokrates, som han nævner som sin personlige Tilskyndelse til Værket, havde han vel længe følt. Ikke blot da han i *Prometheus* og andre Steder i Sandhedens og Simpelhedens Navn aabnede Krigen imod sin Tids Sofister, men da han i Livets Navn angreb sin Tids Kunst, følte han Kærlighed til Sokrates. Og i dette Tilfælde søgte hans Kærlighed ikke blot sit eget.

Adam erkendte i Sokrates en Magt, der var stærkere end hans egen. Han imponeredes af Sokrates. Det undrede ham, at han var saa styg: han havde aldrig før skildret en Helt, der var styg; men for dette Satyransigts sædelige Lys falmede Aladdins Rosenkinder og Helges gule Haar. Han, der elskede skønne Klæder, forbavsedes over Sokrates' gamle, fattige Dragt. Om Sokrates, som Oehlenschläger siger, har baaret en brun Kappe, kan man ikke vide, men Christiane havde en saadan gammel, brun Aftenkaabe paa, naar hun gik ud for at gøre godt imellem Mennesker. Det imponerede ham, at han kunde lade være at svare, naar Xanthippe skændte. Han, der altid, og sidst og mest i *Dronning Margrete*, rørte sit Publikum med Taarer, blev betaget af, at Sokrates ikke vilde bevæge sine Dommere med Graad. Han, der selv ruttede med Poesi paa Papiret, følte Beundring for denne Mand, der aldrig skrev en Tøddel, men førte sin Poesi ud i Livet. Og da hans egne Tanker var Syner og hans Ord Billeder, undrede han sig over den xenofontiske Sokrates' billedløse Tale, som han havde undret sig over det hvide Lys i Schleiermachers Prædiken.

Oehlenschläger forstod meget godt den ganske uoehlenschlägerske Natur hos denne mindst adamske af alle Adams Helte.

Man kan ikke lade være med at spørge — ligesom overfor *Dronning Margrete* — hvad der kunde være kommet ud, hvis Oehlenschläger havde gjort Alvor af dette. Hvis han havde ladet den store Tugtemester i Livets Kunst forkynde Livets Pris under Kunstens

Ruin, som Poul Møller i disse Aar gjorde det som »Sokrates' Medvider«, eller den store Urostifter »gøre Vanskeligheder« i den æstetiske Selvforherligelses let vundne Harmonier, som Søren Kierkegaard faa Aar efter i Sokrates' Navn begyndte at gøre det. Hvis han havde formaaet at fremstille det dæmoniske Drilleri i Sokrates' Person paa Københavnernes Teater, som det virkede paa Athenernes Torve og Tingsteder — som en Bremse, der af Gud var sat paa Staten ligesom paa en Hest, der vel er stor og ædel af Naturen, men paa Grund af sin Størrelse noget magelig, saa at den trænger til at vækkes. Ja hvis, hvis! *Hvis* han havde været Bremse og ikke Hest, stor og ædel af Naturen, men paa Grund af sin Størrelse noget magelig, havde han kunnet gøre det. Hvis han havde følt sig stukken, havde han *villet* det.

Oehlenschläger bruger selv et Udtryk, der synes at vise, at han har følt Brodden. Han siger, at han har villet fremstille »en Fjendtlighed og en Forsoning mellem det etiske og det æstetiske Princip i Sokrates og Aristofanes«. Men med dette store Ord vilde da kun Oehlenschläger selv vove at betegne den (opdigtede) privathistoriske Berøring mellem disse to Mænd, som Filologen F. C. Olsen dadlede i en af de viseste Recensioner i vor Litteratur, og Heiberg senere i *En Sjæl efter Døden* har prisgivet til Latteren, hvori aldeles intet af deres mægtige aandshistoriske Modsætning spejler sig. Idet Oehlenschläger digter, at Aristofanes bejler til Sokrates' Datter, forsoner han paa den gemytligste Maade Kunst og Moral i Svogerskabets Varme. Sokrates erkender, at det var en »Særhed« af ham, hvorved han i Grunden skadede sin egen Sag, at han agtede Kunsten, især Lystspillet, saa ringe, og giver i Fængslet sene Frugter af sin poetiske Begavelse, og Aristofanes beklager som en Drengestreg, at han en Gang i sin Ungdom har gjort Løjer med Sokrates — ganske saaledes som Adam i en senere Alder følte en billig Fortrydelse over, at han i sin Ungdom havde spottet agtværdige Mænd. Hvad der kunde

være gennemdrevet som en Forargelse, løber ud i Billighedens Velbehagelighed.

Sokrates vender da ikke Brodden mod sin Digter, men, som alle hans Helte fra disse Aar, Brystet imod hans Fjender.

I Skildringen af Sokrates' Fjender har Oehlenschläger vendt sig imod sine egne. Ligesom Adam i daglig Tale betegnede sine litterære Modstandere som sine »Fjender« — Fru Heiberg som »min Fjendes Kone« — som om de ikke havde andet Formaal i Livet, kaldes Sokrates' Fjender paa Personlisten blot med dette Navn, som om de ingen anden Profession havde. I deres Haan over Sokrates' Humanitet klinger Samtidens Spot over Adam-Prometheus. I Medfølelsen over for de fælles Fjender smelter Digteren ganske sammen med den beundrede Helt.

Oehlenschläger fremhæver saaledes som Sjælen i Sokrates' Væsen den urokkelige, sunde Fornuft, der ikke bliver træt af over for Dybsindighedens Virtuoser at indprente de evige Sandheder, at fem er fem og ikke ti — ligesom Oehlenschläger selv i *Prometheus*. Ligesom Peder Hjort betegnede Aanden i *Prometheus* som Trivialitet, sige Sokrates' Fjender i Stykkets første Scene, at *den sublime Trivialitet* er hans Gudinde.

Og som Nyromantikerne spottede Oehlenschlägers ensformige Forherligelse af det gode Hjerte — »det Godes Vellyst« *(voluptas boni)*, som det hed i den filologiske Recension — saaledes udtaler i *Sokrates* Digteren Lykon sin Væmmelse ved Sokrates' moralske Monotoni:

Hans Flovhed ej begriber, at det Maal,
Med Karakter, Geni at ytre Kraft
I højst forskellig Glans i modsat Retning,
Er mere værd end blød Ensformighed,
End Iagttagelsen af fejge Regler,
Hvortil den Aand ej føler sig forpligtet,
Som er guddommelig. Det timelige
Har Pligter, Guder kender ingen Pligt,
Og det er stort at efterligne Guder.

Thi selv om der i disse Ord er noget af Oehlenschlägers egen Kritik af Sokrates' formentlige moralske Snæverhed, er der meget mere af den nyere Digterskoles Beundring for Lidenskaben og Kraften og Ringeagt for den ældres Respekt for de sædelige Love. I det hele er Sokrates' sædelige Holdning meget bestemt af Digterens egen. En Skeptiker i alt andet, er han moralsk Dogmatiker, ubetinget lydig, ikke blot mod Statens Love, men mod den herskende Sædelære (»Sæder og Retskaffenhed«). Han har endogsaa Digterens Familiemoral. Han er en efter Omstændighederne ustraffelig Ægtefælle og en kælen Fader.

Ogsaa i Sokrates' politiske Holdning, ja i hans religiøse Overbevisning har Oehlenschläger fundet sin egen. Sokrates er en Hader af Pøbelregimentet, men har, mens de andre var forkølede, som han siger, talt skarpe Ord imod Tyrannerne. Oehlenschläger kunde med Rette rose sig af samme Politik. Endelig, naar han lader Sokrates, som allerede Hrolf, forsvare sig imod den Beskyldning, at sætte de sædelige Begreber over de levende Guder, og fremstiller hans Religiøsitet som den naturlige Fromhed, der i Blomster og Stjerner finder Billedet af en haabet Salighed, og i det moralske Instinkt i sit Bryst hører Gudens Stemme, som han følger saa lydig som et Barn, har han i Ord og Billeder, som Antikken ikke kender, skildret sin egen af Kristendommen farvede Humanisme. Den Scene, hvor Sokrates' Dæmon, en moralsk Aand, som Ringens og Lampens Aander var æstetiske, aabenbarer sig for ham og peger mod Korset, betegner den oehlenschlägerske Humanismes Stilling til Kristendommen paa Menneskelighedens Jordbund med Korset i det fjerne.

Saaledes fandt Oehlenschläger dog til sidst, trods al Fremmedhed, i Sokrates sit eget. Sokrates er den sidste i Rækken af hine Humanitetens Helte, der under Frembruddet af en ny Tid bære Vaaben til Forsvar for den gamle. I Athen var Sokrates et helt

nyt Grækenland, paa Kongens Nytorv blev han det gamle Danmark. Hvor Sokrates staar som en anklaget i Folkeforsamlingen og føler, at det er ikke hans Fjender, men Mængden, der fælder ham, har Oehlenschläger følt sig stævnet af Tidens Aand for Nationens Domstol. Hvor Helten tømmer Giftbægeret, har Digteren paa en anden Maade, end naar han fulgte sine nordiske Helte i Undergangen, smagt Døden. Han har vidst, at den Menneskelighedens Morgenrøde, som hans Platon siger, der oprandt af Sokrates' Død, naar han opfangede den i sin Poesi, betydede Solnedgang.

At Oehlenschlägers *Sokrates* blev saa lidet dyb en historisk Digtning kommer da af, at han som altid har set den historiske Situation i Lyset af sin egen, og at han af denne havde saa lidet dyb en Forstaaelse. Havde Oehlenschläger forstaaet, at Brydningen i Danmarks poetiske Litteratur i Aaret 1835 ikke blot var et personligt Mellemværende mellem en stor Digter og hans »Fjender«, men et aandshistorisk Drama, hvori en gammel Tid, et gammelt Danmark, et gammelt Europa kæmpede med en ung Tid, et ungt Danmark, et ungt Europa, saa havde han ogsaa set dybere paa Forholdet mellem Sokrates og hans Fjender. Han havde da ikke i Sokrates' æstetiske Modstander set blot den angergivne Kaadhed og i hans Anklagere blot en sammenløben Hob af Ondskab og Misundelse.

Men i en langt højere Grad, end det endnu har vist sig, er Oehlenschlägers Syn paa hans historiske Stof blevet forvirret af hans Betagethed af hans egne personlige Forhold.

At den tilsigtede dramatiske Spænding i *Sokrates,* Fjendtligheden og Forsoningen mellem det etiske og æstetiske Princip, opløstes til et saa gemytligt Svogerskab, kom af et virkeligt Svogerskab, hvoraf den oehlenschlägerske Familie i disse Aar var stærkt betagen.

Medens Oehlenschläger i den sidste halve Snes Aar havde søgt at uddanne sin Poesi til et Organ for Visdom og rolig Humanitet i en bevæget Tid, havde der i hans Hjem rørt sig et uroligt Liv, som han havde Møje med at beherske. Hans ældste Datter Charlotte var i disse Aar bleven en voksen Pige.

Charlotte Oehlenschläger var et Par heftige og lidenskabelige Forældres endnu heftigere og lidenskabeligere Datter. De saaede Storm og høstede Hvirvelvind. Og ingen af dem forstod at besværge den. I hendes Opdragelse, siger Biskop Mynster i et Brev, forenede grænseløs Heftighed sig med grænseløs Svaghed. Man troede, Lidenskabeligheden vilde gaa over med Aarene. Christiane undskyldte den længe med, at Barnet havde Orm.

Da hun voksede til, forstod Oehlenschläger, at i denne Pige havde han virkelig bevaret et Billede af sin egen Ungdom. Og han elskede dette Billede. Ikke fordi hun lignede ham af Udseende: hun var lys som Hegerne, lille og væver, overordentlig velskabt ligesom Sophie Ørsted, noget korthalset, men med ualmindelig smukke Ben og Fødder, der krævede et Forbrug af Støvler, som bragte Moderen til Fortvivlelse. Men i hendes Væsen genfandt han sin Ungdoms Poesi. Ingen kunde tale saa sødt og indsmigrende, saa »smiskende« som hun, naar hun vilde opnaa noget, eller juble saa henrivende barnligt, naar hun fik det, som hun vilde have det, hun kunde da endnu som voksen hoppe af Glæde; opnaaede hun ikke, hvad hun vilde, kunde hun ryste Huset med sin Rasen. Hun havde poetiske Evner; hun samtalte med et ualmindeligt Liv, vittigt, ja aandfuldt, kunde fortælle morsomt og som Hegerne efterligne Folks Røst og Lader, og hun kunde synge, saa hele hendes Sjæl laa i den søde Stemme. Og denne Sjæl var, tidligere end man kunde vente af hendes Aar, en Kvindes, moden til Elskov.

I Digterhjemmet var Charlotte Poesien. Hun var det allerede som Barn, naar hun i Skumringen lok-

kedes af Faderens Musik som et Alfebarn, og som halvvoksen Pige, naar hun sang for ham som en Havfrue. Ung Skulde dansed paa Tilje. Da hun voksede til, var hun Hverdagslivets Fest. Ved hendes Konfirmation var der et meget større Selskab i Bispegaarden, end Kassen kunde bære: tresindstyve Personer, og imellem tyve unge Piger Lotte skinnende som en Stjerne i en Kjole af hvidt Atlask og broderet Mol, som Tante Rahbek havde købt i Hamborg, og med et blaat Sjal om de fine Skuldre. Saa fik hendes Moder travlt med at sørge for alt, hvad hun behøvede, naar hun, selv uden Tanke for andet end sin Ungdom og Skønhed, svævede fra Bal til Bal, dragende mange til sig, stødende andre fra sig ved sin hensynsløse Ungdom, farlig og lokkende for unge Mænd ved Glansen af sin Erotik. Den femtenaarige Johanne Louise Pätges saa hende en Sommeraften i Ermelundshuset hos Wexschalls, hvor hun mod Moderens Ønske kom med sin Fader, træde ud i Maaneskinnet med udslaaet Haar og spillende Øjne og maatte som Yrsa, naar hun taler med Skulde, slaa Øjnene ned, naar hun talte til hende. Flere af hendes Veninder fandt, at hun lignede Skulde.

Da Charlotte Oehlenschläger endnu ikke var tyve Aar gammel, blev hun forlovet med en ung Mand af en af Stadens bedste borgerlige Familier, juridisk Kandidat Eduard Hvidt, Søn af L. N. Hvidt. I det hvidtske Hus, hvor der raadede en borgerlig Aand og en streng Tugt, modtog man med nogen Mistillid den vordende Sønnekone og ønskede, som rimeligt var, at sætte borgerlig Skik paa hendes sælsomme Væsen. Eduard Hvidt bad hende læse Mynsters Prækener. Kamma Rahbek havde i sin Tid været virksom for Forlovelsen. Da Charlotte var paa et længere Besøg hos Fru Brun paa Sophienholm, hvor der staddsedes meget for hende, skrev Kamma, at nu maatte hun da være helt *brunet,* nu skulde hun komme hjem, saa havde *hun* noget *hvidt* til hende o. s. v. »Min Paradisfugl vil de have lavet om til en Gaard-

høne,« sagde Oehlenschläger. En skønne Dag fløj Paradisfuglen væk fra det hele. Med Forlagsboghandler Brockhaus og hans Kone fra Dresden, som paa et Besøg i København var bleven ganske fortryllet af hende, rejste hun meget imod sin Kærestes Ønske til Tyskland. Omsider rejste Oehlenschläger ned for at hente hende hjem fra Dresden. Her havde hun levet ret efter Hjertens Lyst og havde indtaget alle, især Tieck, som hun sad og kyssede paa Haanden, og som havde sin egen Gammelmandsglæde af at ironisere skælmsk over denne ungdommelige Heftighed, der varmede hans Hjerte. Det var sikkert nok denne Varme, Romantikkens Efteraarssol, der forsonede de to gamle Romantikere i Erindringen om deres Ungdoms Poesi. Men paa Hjemrejsen kom Hvidt til Hamborg for at søge sin Kæreste og blev modtaget af Faderen og hende selv med en Voldsomhed, som hun senere bittert angrede. Da hun kom hjem, enedes de, især efter L. N. Hvidts Ønske og til Oehlenschlägers og mest til Christianes Sorg, om at hæve deres Forbindelse. I et Brev til A. E. Boye beder hun ham, at han vil forsøge atter at skaffe hende Eduards Venskab.

Aaret efter havde hun og Phister forelsket sig i hinanden. Oehlenschläger var rasende. Phister, en Skuespiller af et tvivlsomt Rygte og en utvivlsom Malice og dertil hans Fjende, en Vaudevillekomediant, en Tilhænger af den heibergske Retning! Aldrig, sagde han, saa længe mine Øjne er aabne! Charlotte blev sendt til Sorø til Hauchs. Men Phister red, om Natten efter endt Forestilling, siges der, til Sorø og mødtes i Skoven eller hos en Familie i Byen med sin elskede. Da Hauch efter sin Instruks vilde forhindre deres Møder, blev hendes Lidenskabelighed i bogstavelig Forstand farlig for hendes Omgivelser. Hauch maatte af Hensyn til sin frugtsommelige Hustru, der nær havde faaet Krampe af at se Lotte i den oprørte Tilstand, bestemt bede sig fritaget for den farlige Tilsynspost, og Charlotte blev hentet tilbage.

I København søgte nu Phister at overbevise den vrede Fader om sin oprigtige og uforfalskede Kærlighed. En Aften ud paa Efteraaret kom da ogsaa Oehlenschläger hjem fra Teatret med Phister ved Haanden og sagde: »Han har spillet fortræffeligt i Aften, han er et skikkeligt Menneske, og jeg har lovet ham, han skal blive vores Svigersøn.« Der blev drukket Champagne, og hele Huset, der i flere Maaneder havde været i en Art Belejringstilstand, glædede sig over endelig at være befriet fra Pinagtigheden. Forlovelsen blev deklareret. »De gaa og kysse hinanden ved højlys Dag i Byens Omegn«, noterer Jakobsen. Phister sluttede sig meget hjerteligt til den hjertelige Familie. Oehlenschläger befandt sig snart vel i Selskab med ham og de andre Skuespillere, han førte til Huset; selv Christiane omstemtes ganske. I Begyndelsen skriver hun forbeholdent til Vennerne i Sorø: Vi fandt os i Lottes Forbindelse med Phister. Derefter: Mod alle Julemærker er Phister et meget godt Menneske. Senere igen: Aldrig i Verden er nogen falskere omtalt end Phister, og heller aldrig har krænket Stolthed tet sig mistænkeligere end den Gang (den oehlenschlägerske Families ved Bruddet med Hvidt vakte Mistænksomhed mod den nye Forbindelse?) Jeg udbryder saare ofte som Bera i *Hagbarth og Signe:* Havde jeg vidst, at den Kærlighed havde været saa stærk, jeg havde da vist aldrig stridt med dem. Til sidst indtog han hende ganske ved den Sans for Huslighed og Orden, hvormed han sammen med hende besørgede Indkøbene til det nye Hjem. I den sikre Overbevisning om, at Bryllupper sluttes i Himlen, der gav hende Kraften i hendes eget Ægteskab, bestyrkedes hun nu paa flere Maader, bl. a. ved at iagttage, hvor fuldkommen Lottes og Phisters Hænder og Fødder lignede hinanden! Paa Oehlenschlägers Fødselsdag 1832 stod Brylluppet; en Maaned efter debuterede Charlotte Phister paa Teatret og vandt, mest for Faderens Skyld, der hilste hendes kække Beslutning med et Digt i *Prometheus,* et demonstrativt Bifald,

men kunde i Virkeligheden slet ikke, hverken i Skuespillet eller i sin næste Rolle i Syngestykket *Fanchon*, med sit gennempoetiske Stuetalent — det var jo udviklet ved det gamle Klaver i hendes Faders Stue — fyldestgøre Scenens Fordringer. Ogsaa dette vakte Adams Erindring om hans egen Ungdom. Efter at have søgt, endogsaa ved en personlig Henvendelse til Frederik den Sjette, at faa fast Ansættelse, trak hun sig skuffet tilbage. Hun laa nu syg under Rekonvalescencen efter sin anden Barselseng i Foraaret 1835, da Oehlenschläger, efter at have fuldendt sin *Sokrates*, forelæste hende deraf. Skildringen af Sokrates' Datter Daphne opfyldte hende især levende.

Sokrates elsker sin Datter højest af alt i Verden, paa Bekostning af hendes Moder, hedder det. Han elsker hende som sin egen Sjæl, som Sjælen af sin Ungdom. Min halve Sjæl! min egen Psyke! kalder han hende som en forelsket Digter. Hun er, hvad Oehlenschläger i Digtet i *Prometheus* kalder Charlotte, »en aandfuld Digterdatter«, sin Faders fortrolige. Hun forstaar at lytte til ham, med Sjælen. Naar de sidde sammen paa en Bænk i Haven, og han siger noget, hun ikke rigtig forstaar, ser hun ned paa Violerne, der staa ved deres Fod, og det synes hende da, som om Blomsterne hjælpe hende til at forstaa de skønne Tanker. — Sokrates! Sokrates! hvorom taler du med din Datter?

Hvad er det, siger han, da han ser hende komme, for et fint og gennemsigtigt, smukt Taageslør, som hænger for dit Øje? Daphne er forelsket. Hos nogle Fiskerfolk, hun kender, møder hun en ung Landmand, rig og smuk, undselig i sin Elskov. Hun har sin Spøg af at drille ham; hendes Gud er den lille Eros; i Legen erkender hun hans rette Herredømme. Da finder hendes Ven de rette Ord til hendes Hjerte, men i samme Øjeblik er han en anden, og hun kender den store Digter og Skuespiller Aristofanes, Spotteren, der først har vakt Athenernes Harme mod hendes Fader. Hendes Kærlighed forsoner hendes

Ven og hendes Fader og vokser under Prøvelsen. Da hun besøger sin Fader i Fængselet, har hun lært den store Eros at kende:

> Flov forekommer mig og saare mat
> Den hele Drengeleg, som Eros øver.

Da Oehlenschläger læste disse Ord for den blege unge Moder, maa han have kunnet se paa hendes Øjne, at hun havde forstaaet ham. Ogsaa han følte nu for Sokrates' Ansigt Lede ved Drengelegen. Og forstod hun ikke det, saa vidste hun godt, hvad hendes Fader egentlig mente, naar han pinte det stakkels Sprog for at fortælle sine Landsmænd, med hvilken professorisk Upersonlighed han i sin *Sokrates* havde fremstillet »Fjendtligheden og Forsoningen mellem det etiske og det æstetiske Princip«. Det var jo bare hende, han havde tænkt paa.

Men den bedst tegnede Figur i Stykket er hverken Daphne eller Sokrates, men Xanthippe.

Faa forstaa Sokrates' Hustru, ud over hvad enhver kan se, at hun er en heftig Kvinde, der skænder paa sine Børn og giver sin Mand onde Ord for hans ufrugtbare, brødløse Drømmerlevned. Men Sokrates kender hende og forstaar hendes Sprog, som de andre, baade hendes Børn og hans Venner — undtagen een, den aandfulde, sanddru Platon — misforstaa. Han ved, hun hører til en anden Slægt end Gadens Madammer. Hvor kunde han glemme, hvor sødt og mægtigt hun i deres Ungdom, da de mødtes hos hendes Frænde Perikles, hvor Aspasia gav ham den første Smag paa Videnskaber, havde ladet sig rive hen af hans Aand og Hjerte, havde glemt alt, Rang og Rigdom, og forelsket sig i den blotte Visdom. Og selv om han havde glemt deres Ungdom, fik han saa ikke daglig at forstaa, af hendes Gerninger mere end af hendes Ord, ja blot af Glansen i hendes Øjne, at den Mand, som hun daglig lod høre, at han var ingen

Husbond i sit eget Hus, ja en Taabenakke, hvem alt var lige godt, naar han blot kunde snakke, for hende var den største Mand, Athen endnu havde besiddet, og at hendes Lidenskab stod Løvevagt om hans Ære? *Han* trængte ikke til den sidste Prøve paa hendes Kærlighed, da hun, mens han sad i Fængselet, en Nat i Storm og Torden gik ud med en Fiskerbaad til et Skib paa Reden og med sin Veltalenheds Vælde fik Skipperen til at love at føre hendes Mand bort med sig. Men andre Mennesker trængte dertil for ret at kende »denne skønne Sjæl, klædt i en sælsom Dragt«. Grækenland, siger han, trængte dertil. Hendes Børn trængte dertil, at se hendes stakkels saarede Hænder og kysse dem, de hellige Hænder! Og hans Venner, der aldrig har forstaaet hans Hustru ret, før nu, hun kommer til dem, »højst uordentlig i sin Paaklædning«, og fortæller dem, hvad hun har udrettet, mens de har tøvet, for at de nu skal hjælpe hende, og saa, da hun har sagt, hvad hun maa, falder i Afmagt. Da forstaa de hende:

Hvilken ærlig Sjæl!
Alt, hvad med Lidenskab der kan udrettes,
Udretter hun; men vil Naturen Ro,
Da maa den tvinge hende med en Afmagt.

Nu kende de hendes Kerne.

Det var Oehlenschlägers Ønske, at man igennem Xanthippe skulde forstaa hans Hustru. Han vidste, at han dømte hende. Han vidste ikke, at han samtidig dømte sig selv.

Der er ikke givet et dybere Billede af Ret og Uret i Spændingen mellem dette mægtige Menneskepar end i den Scene i *Sokrates,* hvor Xanthippe træder larmende ind i sin Mands Fængsel, skændende til det sidste over hans Stivsindethed, at han ikke har villet lade sig frelse, indtil hun, overvældet af hans Storhed, griber hans Haand og kysser den, og han afværger hendes Voldsomhed og taler:

— Denne Stund — den er højtidelig.
Og ingen Lidenskab bør plette den.

Ræk mig din Haand! — Velan! saa ti, giv ej
Dit Hjerte Luft i Ord, der ikke svare
Til dine Følelser og til din Tanke.
Se blot paa mig og smil! — Gak saa med Gud!
O, jeg forstaar det Smil og dette Blik.

Gjorde han det? Forstod han virkeligt, rigtigt, dette Blik? At der laa mere deri end i Valborgs blege Jomfru-Smil til Axel, et langt Livs Lidelse og Lykke.

I al Fald, som den store vise Mand staar her, mildt bevæget som en Tragedieskriver af Harmoniens Velbehagelighed, over for sin Hustru, der larmer som en Løvinde og tier som en Kvinde, saaledes stod hele Livet igennem Adam Oehlenschlägers Poesi over for Christiane Hegers Virkelighed i et af de mærkeligste Ægteskaber, Solen har skinnet paa.

Men Sokrates og Xanthippe var de ikke. Saa stille kunde Adam ikke selv staa, naar Christiane larmede. Men længe før Sokrates' Tid skinnede den homeriske Sol paa et saadant Ægtepar. Hvis Oehlenschläger nogensinde havde prøvet paa at hugge Homers Guder i Ord, som han digtede Nordens Guder, vilde han kunne have frembragt en Zeus og en Hera, der lod sig se. Især den sidste.

Da Christiane var ung, bar hun hele den homeriske Heras Skønhed til Skue for sin blussende Elsker. Hun var haarfager som hun, lilliearmet som hun, og havde hendes store, skinnende Øjne, »Kvieøjnene«. Nu var der kun liden Lighed mellem den homeriske Heras statelige Fylde og Christiane Oehlenschlägers tarvelige Magerhed. Da hendes Mand en Gang havde foræret hende en ualmindelig fin, kortærmet Natdragt, havde han nok ikke den samme Glæde, som da han som ung blev sødt betaget af Længsel ved at se paa hendes dejlige Arme, »de fulde Arme, til at stride og til at kryste elskovshede, til Kamp og Glæde lige rede«. Hendes Haar, en Fletning, som hendes Døtre misundte hende, var begyndt at falme.

Kun Øjnene var de samme, men dybtliggende, ligesom indgravede under de tunge Laag i Skyggen af de buskede Herskerindebryn. Dette rentformede Hoved kunde vistnok endnu ligne et Herabillede: *Potnia Here,* den fruelige Hera.

Christiane Oehlenschläger havde altid været *Fruen:* ingen vilde heller kunnet falde paa at kalde hende anderledes. Uagtet hun ikke var høj, siger Hauch, var der noget junonisk og herskende i hendes Væsen. Hun var »en løvekraftig Natur«. I den reinhardtske Familie, som kendte hende bedst — Fru Reinhardt var hendes Ungdomsveninde, Nikoline Hammeleff — hed hun *Fru Løve.* Det er paa Dansk det samme som *Potnia* paa Homerisk.

Men denne Hera var ikke den hvilende, den guldstoltronende Hera. Dette Ansigt havde ikke den ludovisiske Junos høje Harmoni, som Goethe beundrede, men det farnesiske Hovedes urolige Liv.

Livet selv havde formet det. Oehlenschlägers solskinslignende Aasyn bevarede til hans Død Præget af Poesiens evige Ungdom. Han kendte den Kunst at leve over Livet; Christiane stod, til hun ikke kunde mere, midt i Livet, »vaagende, værgende, aldrig hvilende«. Da Zeus delte Magten med sin Dronning, beholdt han for sig selv de høje Luftlag over Skyerne, hvor Himlen er blaa og Ørnen bader sig i Lyset, og overlod hende den lavere, jordnære Luft, Dunstkresen, opfyldt af Jordens Dampe og Menneskers Larmen.

Men den, der vil herske her, maa opgive at sidde i Guldstol. I Oehlenschlägers Stue stod den Stol tom, hvor hans Hustru skulde have hvilet. Hun havde saa meget at tage Vare paa.

Den Verden, der for ham var et Fænomen til guddommelig Betragtning, var for hende en Realitet, der fordrede hendes Handling. Paa det Højdepunkt, hvorfra Zeus saa ud over Verden, sad aldrig Hera ved hans Side.

Christiane Oehlenschläger, skriver Hauch umid-

delbart efter hendes Død, stod ikke i Centrum, hvorfra man overskuer alle Genstande i det rigtige Lys, men stedse med Løvekræfter i den yderste Omkres af dem. — Saaledes var hun altid, Fru Løve.

Saaledes var hun i sit Hus. Hun var en forsynlig, men ingen forsigtig Husmoder. Hun førte sit Hus i en stor Stil. Det bedste var lige godt nok og det meste ikke for meget. Imellem de efterladte oehlenschlägerske Papirer findes nogle Pakker Opskrifter til Madlavning. De er skrevne af gamle Heger, der var en Mester i denne Kunst som i saa mange andre og gerne lærte sine Døtre den. Den, der en Gang havde smagt Fru Oehlenschlägers Kødsuppe, syntes, at al anden Kødsuppe i Verden smagte som Skyllevand. Ved Juletid bagtes der i det oehlenschlägerske Hus Peberkager i saa svære Masser, at der afsendtes hele Ladninger til Vennernes Familier, Mynsters og Ørstedernes. Lige saa lidt forstod hun at spare sig selv. Hun lærte aldrig at tage den fulde Nytte af sit Tyende. Hun elskede at gøre Indkøb; om Morgenen var hun ofte til Nabolavets Forskrækkelse med Kurven paa Torvet. En rigtig varm Sommerdag, naar Oehlenschläger sad hjemme for aabne Vinduer og nedrullede Gardiner med Kølnervand paa Gulvet, kunde det falde hende ind at gaa i Middagsheden ad Kærlighedsstien til Gartneren paa Vesterbro for at hente friske Asparges til Middagen; selv rørte hun dem ikke. Saa havde hun ogsaa sparet Akcisen! I de senere Aar ytrede hendes Lyst til at erhverve sig som en sand Lidenskab for at gaa paa Auktioner. Hun købte da gerne *en gros,* tolv Skohorn o. lgn. Saa fik hun dem billigere og gjorde Vennerne Foræringer af Overfloden. Hendes »utroligt billige« Indkøb kostede Oehlenschläger mange Penge.

Indkomsterne i hendes Husholdning flød nu som før af hendes omfattende Forlagsvirksomhed. Naar et Bind af Oehlenschlägers Skrifter udkom, gik Christiane paa Loftet i Bogstøv fra Morgen til Aften. Hun havde endnu saa travlt som en hel lille Boglade med

Forsendelse til Subskribenterne, altid i fint Papir, til de indenbys ved Hjælp af Christen Tjener og en dertil indrettet stor Kurv, med Indkrævning af Beløbet, Bogføring og Salg til de Købere, der indfandt sig personlig. Stundom gik hun ogsaa selv ud og opfordrede til Subskription, f. Eks. paa Ministerialkontorerne. Hun var en veltalende Sælgerske og blev ikke træt af at anbefale »Oehlenschlägers mesterlige Tragedier« eller »Oehlenschlägers ypperlige Digte« eller »Oehlenschlägers rare Lystspil«. I disse Forretninger galdt intet Broderskab. En god Ven, der spøgende klagede over, at han ikke havde faaet det sidste Værk som Gave fra Forfatteren, svarede hun i samme Tone, at hun virkelig ikke kunde give den Tragedie bort, hvoraf Drengene skulde have Bukser. Men det var dødeligt Alvor. Det var tit vanskeligt for hende at betale Papirhandler og Bogtrykker. En Skændsel vilde det være, havde Drewsen paa Strandmøllen allerede i 1813 skrevet til Oehlenschläger, om dine Værker skulde ligge utrykte, fordi du lever i en Periode, hvor Geniets Vinger beklippes af Handelsaanden. En Snes Aar senere var en vis Bogtrykker en af Husets arrigste Kreditorer. Jeg vil lade mig stikke et Signet, skrev Oehlenschläger til Collin, som maatte tage sig af Sagen, forestillende en Kat, som slaar Kløerne i en Lyre, hvormed jeg kan bekræfte det nødvendige fra min Side. Forlaget var aldrig indbringende; Christiane regnede heller ikke godt og havde megen Vanskelighed med at føre Kontrol med det udleverede. Oehlenschläger mente, at der var den Forskel mellem hans og hendes Forhold til Boghandlervirksomheden, at han vidste, at han ikke forstod sig paa den og derfor ikke gav sig af med den, men at hun gav sig af med den, fordi hun ikke vidste, at hun ikke forstod den.

Til Hvile blev der paa den Maade ingen Tid. Medens Oehlenschläger sad i Centrum, færdedes Christiane i Omkresen.

Men den Kres, der fordrede hendes Arbejde, gik

meget videre end til hendes Mand og hans Bøger. Udenværkerne for det oehlenschlägerske Hjem strakte sig vidt. Oehlenschlägers Hus var rigtignok intet selskabeligt Hus; Christiane holdt ikke af at gøre Selskab og gik selv sjælden eller aldrig i store Selskaber. Hun, der til daglig var klædt med en trodsig Tarvelighed, ejede ikke et Smykke, ikke engang en lille Brystnaal, og skønt hun som ung bar smukke Klæder, der sad saa godt, at Prinsesse Caroline Amalie, *hendes* Prinsesse, udbad sig at maatte bruge hendes Syerske, ejede hun næppe nok en Selskabskjole. Kun naar hun skulde besøge sin Prinsesse, havde hendes Døtre den Glæde at se deres Moder i Stasen, Silkekjole og Silkestrømper. Af Venner i selskabelig Betydning havde hun ingen. De fleste stødte hun fra sig ved sin sanddru Djærvhed, der sprang over alle selskabelige Former. Hvad Xanthippe i *Sokrates* siger til en af sin Mands Venner: »Jeg ved ret godt, du kan ej lide mig, og jeg kan heller ikke udstaa dig. Saa gaar det op. Men vi kan begge lide Sokrates, og det forener os« — kunde Christiane meget godt have sagt til en af sin Mands galante Beundrere. Hun hadede, hvad hun kaldte Allemandsvenskabet. Hun kunde meget godt blive grov. C. N. Rosenkilde beklager sig i et Brev til hende over, at han paa et Besøg, hvor han havde udtalt sig tvivlende om Lottes Skuespillertalent og Oehlenschlägers Dom over Skuespillere, var bleven saaledes medtaget af hende, at han ikke »af nogen Slagterfamilie paa hele vor Kartoffelkyst kunde risikere en lignende Modtagelse«. Det var da ikke enhvers Sag at blive Christiane Oehlenschlägers Ven. Til de faa, der blev det, gav hun sig helt hen. Der var ikke den Ting, hun ikke kunde gøre for dem. En af Nikoline Reinhardts Smaapiger havde en Dag faaet Lov til at komme i Teatret. Men det var om Aftenen et hæsligt Føre, og der var ingen til at følge hende. Saa kom Gudmor Oehlenschläger. Uden lang Snak tog hun Pigebarnet med sig, fulgte hende til Kongens Nytorv, tørrede

hendes Sko af i en Urtebod, betalte en Karl for at bære hende over Torvet, plaskede selv bagefter, fik hende af Tøjet i Garderoben og kom saa om Aftenen og hentede hende igen og var hjemme, da Oehlenschläger kom fra Teatret. Saadant kunde kun hun gøre.

Men Christiane havde andre Venner. Det oehlenschlägerske Hus havde et stort Tilhæng. Fru Oehlenschläger havde om sig som en Klan af gammelt Tyende og andre Smaakaarsfolk, som en Gang var komne i Berøring med hende. Hun fik sjælden eller aldrig Tid til at sætte sig hen med et Haandarbejde. Herregud, sagde Oehlenschläger, naar han saa unge Piger sidde over deres Sytøj, hvor det er kønt! Saadan noget ser jeg aldrig hjemme — det er altid saadant Slavearbejde, Christiane har for. Hun elskede de store huslige Arbejder, hvor Huset glødede af Virksomhed. At stoppe Dynevaar eller Krølhaarsmadrasser var hende en Fest som Humleplukning eller Faareklipning paa Landet. Saa var Klanen forsamlet. En Dag talte hendes Søn elleve Løbekoner i Huset. For disse Folk var hun, som den moderlige Hera, *Hjælpersken* i Liv og Død. Og overalt, hvor hun hørte, der var Nød paa Færde, eller en Uret blev begaaet, kunde hun ikke sidde stille. Hun kunde gribe fejl, fordi hun atter her manglede Oversynet. Men hun havde et ganske ualmindeligt Indsyn, en Evne til at se ind i den enkelte Sag, antage sig den, trykke den til sit Hjerte. Og havde hun gjort det, stod hendes voldsomme Virkelyst i lys Lue med det samme. Hun undrede sig over, hvor faa, selv af de ædle og vise, der kunde harmes, rigtig reelt oprøres over det slette. Hun kunde ikke lade det være. Saa gik hun til Autoriteterne, hvem det saa var, og den skulde have en haard Hud, der slet intet mærkede, naar Christiane Oehlenschläger stod i hans Stue og omspændte ham med sin Veltalenheds Luer. Hun havde en Ildtunge at tale med. Hvad hun da sagde, var ikke Vers, som hvad hendes Mand skrev, men det var hendes Sjæls Poesi. Naar Christiane havde

ført en saadan vanskelig Sag, hun havde taget sig paa, til dens lykkelige Ende, var hun saa glad som Oehlenschläger, naar han havde skrevet en Tragedie. Vi sejrer! hedder det i et Brev, da hun skal skaffe Rahbeks Marie Seng i Vartov. En anden Gang bestormer hun alle Konsistorialerne for at skaffe Trine (en gammel Tjenestepige i det hegerske Hus) og hendes Mand Portnerpladsen paa et Kollegium.

Hun var skabt til at gøre Propaganda. Hun havde gennem Hauch faaet en fransk — og i Frankrig konfiskeret — Lægebog med Anvisning paa et Universalmiddel, som hun troede fuldt og fast paa. Ofte gik hun tidlig om Morgenen til sine Venner og Klienter, som hun vilde kurere, og gav dem af den dyre Medicin og af Troens Overflødighed. Sin Prinsesse fik hun helt omvendt. Den syge Poul Møller tog det efter sin Sædvane saa grundigt, at det, mener man, fremskyndede hans Død.

Christianes ildfulde Poesi var da ikke blot den festlige Udladning af hendes Væsen; den var selve Aandedraget i hendes Tilværelse. Saaledes var hendes Moderkærlighed. Hendes moderlige Forsorg, fra den Tid hun havde svøbt sine smaa om Natten i Bælgmørke for ikke at forstyrre deres Fader, var en Række tavse, usigelige Kærlighedsgerninger, hvorfor hun aldrig fordrede Gengæld — hun blev beskedent overrasket, naar hun fik det —, men hendes Opdragelse var ingen langsom Eftertanke, men en uforudseelig Sværm af pragtfulde Improvisationer. Hendes Skændetaler til Børnene var oehlenschlägersk Deklamation, deres Unoder var »Svartalfer«, som hun vilde »kyse« med sin Tordentale. Hendes Veltalenhed, siger en af hendes gode Veninder, var en mægtig Strøm, som hun lod bruse ud over en Efterladenhedsfejl hos et af hendes Børn; der var en Retfærdighed og Visdom i hendes Ord, som slog mig. — Slog den mon dem, der skulde være slaaede? Slog den Charlotte? Havde *hun* i al Fald ikke været bedre tjent med den tørreste Prosa?

Og hendes Mand da! Skulde ikke ogsaa han have haft bedre af Prosaen? Tænk, om Christiane i Oehlenschlägers Hjem havde været den klare og gode Prosa, der hedder Kritik! Om hun i dette Hus, der var saa rigt paa Varme, havde formaaet at omsætte Varmen til Lys! Men hendes Varme, siger Hauch, blev aldrig til Lys, mindst over for hendes Mand.

Christiane formaaede jo slet ikke at kritisere Oehlenschlägers Poesi. Naar hun en enkelt Gang foreslog ham en Forandring, som da hun forlangte, at han skulde give *Robinson i England* en lykkelig Udgang, var det ikke af kunstneriske Hensyn. Hun havde ingen Evne til æstetisk Refleksion og ingen Tid til at læse Bøger. Min Mand er mit Bibliotek, sagde hun. Hun, der elskede Realitet og hadede Abstraktioner, lod sig altid naivt betage af Livsindholdet i hans Poesi. Naar hun hørte ham læse, og hans Stemme bævede, og hans Øjne funklede, og han var ganske fyldt af de poetiske Kræfter, da forstod hun, at i denne Skikkelse aabenbarede Poesien sig paa Jorden til Glæde for Mennesker. Da var han stor, og ingen som han, den eneste, Guden fra hendes Ungdom. Det var Helligbrøde at angribe ham. Paa dette Punkt dømte hun, som en troende i sin Religion, anderledes om Ret og Uret end i andre Forhold; som Oehlenschlägers Kone, følte hun, havde hun Ret i meget, hvor hun ellers vilde have haft Uret. Om Heiberg dømte hun ikke anderledes end om Baggesen. Hun følte sig straks frastødt af hans kolde Kammerjunker-Tone, som hun sagde, og hun tilgav ham aldrig, at han i *Julespøg og Nytaarsløjer* havde gjort Løjer med Signes Haarlok. Da H. C. Ørsted foran Heibergs skarpe Recension af *Hrolf Krake* i *Maanedsskrift for Litteratur* havde skrevet det omtalte indledende Stykke om Oehlenschlägers Fortjenester af den nordiske Nationalpoesi i den bestemte Hensigt at modvirke Heiberg, kunde Christiane simpelt hen ikke forstaa, at »den gode Svoger Ørsted vilde forene sig med dem, der kastede Snavs paa Oehlenschläger«.

Men Christiane kunde heller ikke kritisere Oehlenschläger selv. Hun taalte ikke, at nogen fremmed vovede det. Naar hun omtalte ham, skete det altid med en vis ærbødig Fjernen, som naar man talte om Kongen; altid *Oehlenschläger* med en festlig Dvælen; aldrig: *han* eller *Adam* eller *min Mand,* der forekom hende ukysk som en Blottelse af Ægteskabets Naturside. Hun elskede denne Oehlenschläger, hans skønne Manddom, hans Sinds Redelighed, hans Sjælsfinhed, hans Hjertensgodhed. Men bag ved denne store Oehlenschläger, som hun vilde, en Verden skulde beundre, kendte hun en Adam, en stor, svær Realitet i en blomstret Slobrok, som satte hendes Galde i Bevægelse.

Det ærgrede hende, at han kunde sidde saa stille. Hun vilde det jo ikke anderledes; for at intet skulde forstyrre hans Digterro, havde hun jo selv paataget sig al Gerning i Huset, ogsaa Mandens. Men der var i den Maade, hvorpaa Oehlenschläger tog denne Ordning som den selvfølgeligste Sag af Verden, noget, der krænkede hendes Retfærdighedsfølelse. Hun kunde undertiden ikke dy sig for at gøre Oprør, hun *maatte* forstyrre ham. Han ønskede Ro i Formiddagstimerne til at digte, stundom maatte han næsten med Magt skaffe sig den. En af hans unge Beundrere blev en Dag ganske forfærdet, da Christiane midt under et Tragedieforedrag steg over Tærskelen med Forklædet fuldt af Sokker og Linned og besvarede sin Husbonds lange, tavse Vredesblik fra Lænestolen med et drøjt: »Ja, Oehlenschläger! jeg skal holde dig ren og hel og kan ikke rette mig efter din Lejlighed« og derpaa ganske roligt lagde Tøjet i Chatolskufferne.

Og naar han steg ud af Helligdommen for at færdes mellem Mennesker, forargedes hun ved at se, hvor poetisk han kunde dømme om Ting og Personer. Det var hende en Forargelse, at den Sag, af hvis reelle Indhold hendes Virkelighedssans, der var usvigelig i Detaljen, havde dannet hende et tydeligt Billede, blot gav ham en Anledning til at vugge sig

i poetiske Almenbetragtninger. En ringe Ting, en Uartighed af et af Børnene, et Besøg af en fremmed, om hvem Ægteparret ikke havde den samme Mening, kunde da faa Huset til at ryste. Saadanne Sammenstød forefaldt mest ved Middagsbordet. Oehlenschläger brugte da at »straffe« Christiane ved at tage Hat og Stok og gaa paa Skydebanen og spise til Middag. Et Par Timer efter kom han, noget slukøret, tilbage, og der taltes saa ikke mere om den Ting. Naar Christiane en sjælden Gang talte Ræson til ham, tog han oftest imod den, gerne med en spøgefuld Vending som: »Du har Ret, Svoger! og jeg har Uret, for jeg er fuld.«

Eller det ærgrede hende, hvis Følelse havde en Handling til Maal, at se denne store Adam gøre sig Følelsesmotion om et Fantasibillede. Hun kunde ikke lide, at han for sit Vedkommende helst gik uden om de Pinagtigheder, som hun sprang ud i til midt paa Livet. Hun bebrejdede ham, at han var for blød mod sine Børn. Det har næppe klinget sødt i hendes Øren, naar Daphne i *Sokrates* takker sin Fader, fordi han aldrig har tugtet hende. Hun vilde saa gærne, han skulde handle. Naar en fattig Student gik fra Professorens Værelse med en Tirigsdalerseddel i Haanden, eller naar Oehlenschläger en Aften aabnede Vinduet og lod et Markstykke falde ned i Kurven til den gamle Invalid, der sad paa Bispens Hjørne og solgte Kager og Frugter og den Dag havde gjort daarlige Forretninger, eller da han sendte den tyske Digter Fr. Hebbel, der blev syg paa et Besøg i København, sin Slobrok, da glædedes Christiane. En Aften fortalte Oehlenschläger ved Tebordet, at han paa Vejen til Teatret var bleven standset af et Opløb i Skovbogade. En halvvoksen Knøs stod i en Port og græd højt af Sult. Han havde da trængt sig frem, havde faaet Drengen med ned i en Kælder, givet Høkeren Penge, for at han skulde lade ham spise sig mæt, og var saa forsvunden. Mon ikke Christiane den Aften har været lige saa glad over denne lille Bedrift,

som var af hendes Skole, som om han havde læst hende et af »Oehlenschlägers ypperlige Digte«.

Alt dette har Christiane set. Men har hun set det fra det Centrum, hvorfra alle Ting ses i den rigtige Belysning? Havde hun det dybeste Indsyn, ikke det »Tungsindsblik, der klæder Fantasiens Blendværk af og bringer nær det splitternøgne Liv«, og som vilde have vist hende Egoisten som den bløde Digters haarde Kerne, men Kærlighedsblikket, der inderst inde i denne store Oehlenschläger, optaget af sig selv, fordybet i sig selv, saa den lille Adam, Barnet, der spillede paa Strenge, hvem Livet var en Leg, der gav Lyd paa hans Harpe. Forstod hun, at dette Barn skulde hun være en Moder?

Oehlenschläger skulde sikkert ikke, som hun sagde, have haft en ædel Fukssvanser til Kone. Nej, skulde Adam haft en anden Hustru, maatte det have været en mild og myndig Moder, en, der havde været ikke blot om ham, men over ham, som den Selvbesindelse, hvortil han trængte, Takten i hans Poesi, Tugten i hans Liv. Havde Sokrates haft en saadan Xanthippe, vilde han ikke have behøvet at ty saa tit til sin Dæmon.

Sokrates siger, at han er sin Hustru oprigtig taknemmelig, fordi hun ved sin evige Uro har lært ham, at Sjælen ikke skal have for megen Ro, og ved sin evige Skænden har givet ham Anledning til den moralske Øvelse at betvinge sin Vrede. Man maa huske, at Sokrates ogsaa i denne Henseende var Oehlenschlägers *Ideal; han* lærte aldrig at tie. Men at Christiane skændte er sikkert nok. Hun kunde skænde paa Adam, saa hun glemte Oehlenschläger. Hun skændte, som Morgiane skænder paa Aladdin, saa hun glemmer Lampen. Oehlenschläger har selv ved hendes Død sammenlignet hende med Morgiane og sig med Aladdin. Kan man tænke sig en heroisk Morgiane og en Aladdin paa de halvhundrede, er det rigtigt. Der var kun eet Rum i det oehlenschlägerske Hus, som Christiane unddrog sit moderlige Tilsyn. Det var den Helligdom, hvor Lampen for-

varedes. Hun skælvede for at betræde den. Betvungen af den stærke Aand, som tjente ham, vovede hun intet Angreb paa det hemmelige, hellige Midtpunkt, hvorfra han hentede sine Kræfter, men larmede i hans Udenværker.

Men hvem vilde ønske Aladdin en anden Moder end Morgiane? Hvilket Menneske turde vove at give Adam Oehlenschläger en anden Hustru end Christiane Heger? Vilde selv en Engel, nedstegen fra Himlen, have kunnet lære dette store Menneskebarn at besinde sig paa Kunsten og Livet? Lærte Oehlenschläger intet, slet intet af sin Hustru, naar han ikke engang lærte, hvad Sokrates lærte af sin?

Hvad Morgiane er i *Aladdin*, er Christiane i Oehlenschlägers Poesi: Realiteten. Ligesom jeg igennem Blomsterduften i *Aladdin* kender den fortrolige Lugt af den stærke, tarvelige Hyld paa Morgianes Grav, mærker jeg, naar jeg læser Oehlenschlägers Poesi, Christianes Aand gaa igennem dens Blade. En Mands Muse, Sjælen i hans Daad, er ingen Gudinde, ingen Teaterdronning, men den Kvinde, der sidder ved hans Side og blander sin Sjæl med hans. Oehlenschlägers Muse var Christiane.

Var det alene hans Skyld, at hans Poesi, da Ungdommens Blomsterdrømme var visnede, blev Livspoesi, Realitetspoesi? At den optog i sig ikke blot Børnekammeret, Pengesorgen og de øvrige huslige Familiariteter, der belejrede hans Skrivestue, men den store Menneskekærlighedens, Retsindighedens, Handlingens Aand, der gennemsusede hans Tilværelse. At *Aladdin* blev til *Helge* og *Helge* til *Hrolf*, bevidner det ikke Christianes Magt i Oehlenschlägers Sind? Er alene Xanthippe og ikke, for blot at nævne det nærmeste, Troskaben i *Væringerne*, Menneskekærligheden i *Hrolf*, Kækheden i *Tordenskjold*, Renheden i *Sokrates* hendes Billede? Er ikke al denne nordiske Alvor i Oehlenschlägers sydlige Munterhed Aftrykket af denne store danske Kvindes Sjæl i hans Sjæl? Var der slet ingen Forbindelse mellem Oeh-

lenschlägers Begejstring for det gode i Poesien og Christianes Kamp derfor i Livet? Jeg tænker, at Oehlenschläger havde saa vanskeligt ved at forstaa, at i den filosofiske Kunstbetragtning var saadanne Ord som *stor* og *høj* og *ædel* og *ren* tomme Begreber uden Realitet, fordi Christiane et Liv igennem havde fyldt ham dem med Indhold. Thi hun var stor og høj og ren og ædel — »ædel og ren lige fra Hovedissen til den yderste Taaspids, og der var intet urent i hendes Væsen«.

Uden Christiane vilde Oehlenschläger ikke haft en saa levende Følelse for Livets Kampe. Hvis ikke Lyden fra Heras Rige var trængt op til Olympens Æter, vilde Zeus have vendt sit Øje med Mishag fra det urolige Lys. Lad dem da blive sammen, som de i Livet hørte sammen, i Slægternes Erindring.

De, der saa dem sammen ved hinandens Side, kunde faa et stort Indtryk af, hvorledes de passede sammen. Efter Middagsbordet sagde Oehlenschläger gerne: »Christiane! har du Lyst at spille et Parti?« »Ja, Tak, Oehlenschläger!« svarede hun paa sin usigelig beskedne Maade. De sad da ved et lille Bord og spillede Skak. Deres Samhørighed syntes da saa indlysende, at den, der saa dem her, alene heraf fik en Fornemmelse af, at de ikke kunde undvære hinanden i Tilværelsens Alvorsspil. Det var for et Øjeblik som Hvilen i Olympen, naar Zeus begav sig til Ro med den guldstoltronende Here.

Men mon Indtrykket af deres stolte Jævnbyrdighed vilde have været mindre, hvis man havde truffet dem i et Sammenstød, saa Olympen skælvede, og der skulde Mod til at være Hefæstos? — som Carl Heger var det en Dag, da Oehlenschläger efter en himmelrystende Scene havde rejst sig fra Middagsbordet og var stormet ud af Stuen, og den sagtmodige Carl saa gik hen til sin Søster og sagde med sit allerusigeligste Ansigt, hvad hun plejede at give til Undskyldning, naar Børnene var urimelige: »Du kan tro, Christiane! han kan ikke gøre for det. Han har Orm!«

Hvad der gav saa stærke Drøn, var Modsætningen mellem de nærbeslægtede Temperamenters forskellige Retning, mellem Christianes vælige Realisme og Oehlenschlägers mægtige, abstrakte Idealisme. Et Øjenvidne, Digteren H. P. Holst, har herom afgivet en Beretning (i Digtet *Huset i Oprør* i hans *Minder fra min Ungdom*), som er rigtig i det væsenlige.

En Eftermiddag staar Oehlenschläger i sin Stue med Hatten i Haanden, rustet til sin sædvanlige Aftenvandring til Frederiksberg. Han skynder sig uden at sige Farvel, fordi han hører Christiane larme inde i Stuen. Men før han er kommen ud af sit Værelse, har Christiane vist sig i Døren.

»Du gaar din Vej! Det ligner dig. Naar du blot kan tosse omkring og drømme, saa lader du fem være lige. Og saa maa jeg sørge for alting.«

»Hør, Christiane! Du taler saa højt og skænder for ingenting. Det er en afskyelig Skik.«

»Ingenting! Nej, *du* ved af intet. Christine (det var Pigen), som vi har troet saa godt og gjort det saa godt for, som vi har kunnet det — ved du, hvad hun har gjort! Pillet Fjerene ud af mine Dyner har hun, for at hun og hendes Fyr kan have noget at ligge paa, naar de skal til at holde Bryllup!«

»Nogle stakkels Fjer!«

»Ja, det vil du faa at føle til Oktober, naar det bliver koldt i Vejret. Den utaknemmelige Taske! Bestjæle sit Herskab! Har man hørt Mage! Til Politiet skal hun! Vil ikke du gaa, saa kan jeg.«

»Til Politiet! Skam dig, Christiane! Den gode, venlige Stine, som har gaaet her saa troligt og trællet i syv Aar, til Politiet, nu hun skal giftes. Det er skændigt. Har I hørt det, Charlotte og Maria? Eders Moder er ond. Christine, som har hygget saa mildt om Jer, hende vil jeres Moder slæbe til Politiet. Og hvorfor? Fordi hun har plukket nogle Fjer ud af min Dyne, sanket lidt Dun sammen som en Fugl — ja, som en lille Fugl, der sanker til Rede. Ha, spørger Fuglen, naar det lille Hjerte svulmer i Dunbrystet, og den

flagrer til Skovens moderlige Skygge, fra hvis Mark den henter de Straa, som skal lune dens Rede? O, det er smukt, er det, rørende smukt! Christiane, Christiane! Er du en Digters Hustru, Christiane? Hvor kan jeg ofre mit Liv, mine Tanker, min Ild til det evige, naar du altid drager mig ned til Jorden? Vil du da altid være en Martha og aldrig Marie?«

Mens han taler saaledes, er hans Øjne begyndt at flamme, hans Kinder brænde, hans Næsebor udvide sig, hans Røst er varm og klangfuld. Han er saa skøn som en Halvgud.

Christianes store, blaa Øjne hænge ved ham, fulde af Taarer. Hun synker ned for ham, tager hans Haand og trykker den til sin Mund og siger:

»O, Oehlenschläger! Du er stor! Der er ingen som du i Verden. Jeg ved det, jeg fortjener ikke at være din Kone.«

Oehlenschläger klapper hende mildt paa Hovedet. Stine kom ikke til Politiet. Holst mener, hun fik Vaarene med.

Var han da en Zeus? Havde han ikke blot Jovialiteten, men Majestæten, ikke blot Kongeblikket, men Herskerbrynet. Var han den Tidens Gud, der styrede dens Løb imod dens Vilje? Ingen har nogensinde sagt det.

Hvem var han da? Naar han — ikke gik, men skred ned ad Københavns Gader, rank som en Yngling, galant som en Dansemester, i sine fine, smukke Klæder og standsede og vinkede en af sine unge Venner til sig og saa paa ham med et straalende Blik fra sine Solskinsøjne og strakte, mildt som en Gud, begge sine Hænder imod ham — han var en kongelig Skikkelse, men Zeus var han ikke.

Og naar en ung Mand gik forbi hans Hjem og saa ham staa der i Hjørnevinduet paa Frueplads og se drømmende ud over Pladsen og Indtrykket af »Aandens Sejrsudtryk« paa Panden og om Munden

var saa stærkt, at den unge Mand uden at være kendt af ham uvilkaarlig tog sin Hat af for ham med dyb Ærbødighed — eller naar en anden, som vovede at søge ham, igennem Bispegaardens Forhaller, der vakte Ærefrygt som Propylæer, var kommen ind i hans Stue og saa ham sidde der, omflydt af Solskinnet, i den blomstrede Slobrok som i en østerlandsk Kaabe, med blottet Hals, med Diamantnaalen i det snehvide Linned, en yppig Skikkelse, hvis Former var mandlige, men havde Blødhed som en Kvindes, et dejligt Hoved med Barnets Sjæl mejslet ind i Mandens Træk, med det glinsende sorte Haars bløde Fald over den blanke Pande, med den ædle Næses fint skælvende Fløje, den svulmende Mund, den blomstrende Hage, de overfrodige Kinder — hvem lignede han da? Vilde disse ambrosiske Lokkers Rysten have faaet Guder og Mennesker til at skælve? Kunde denne Pande føde en Athene?

Var det da en Apollo, som han, da han var ung, i halv Spøg havde sammenlignet sig med, han lignede? Var det Apollos stille, stærke Soløje, der aldrig sløredes af Drømme eller duggedes af Taarer, der gav hans Ansigt dets farverige Lys? Kunde denne sødttonende Mund spænde sig som en Bue til at udsende klingende Pile?

Da Goethe som ung var i Italien, mejslede en Kunstner hans Hoved efter den belvederiske Apollos. Det er en Prøve paa Ægtheden af danske Kunstneres Billeder af Oehlenschläger, om de i nogen Grad ligne Dionysos.

Den, der kendte ham bedst, Hauch, har sagt det. Selv hans Udvortes skal Kunsten bevare — sagde han i en Mindetale om ham umiddelbart efter hans Død — og sildige Slægter skulle se disse drømmende Øjne, denne svulmende Mund, der ligesom svæver mellem Smil og Taarer, lige beredt til begge, dette Dionysosbillede, der minder om de gamles Statuer af Begejstringens Gud.

Da Oehlenschläger var ung, lignede han den ung-

dommelige Dionysos, den sydlige Gud, som han har skildret ham i *Nordens Guder* —

Som han staar med tunge Druer,
Vedbendløv i lokket Haar,
Sværmerisk mod Himlen skuer,
Ensomt i den unge Vaar,
Mens hans Blik vemodigt svømmer,
Sødtberuset er hans Aand,
Mens han drømmer,
Trykker Nakken med sin Haand.

Nu maa man for at forstaa ikke blot hans legemlige, men hans aandelige Skikkelse i denne Periode forestille sig den aldrende Dionysos, ikke den ældre græske Kunsts ærværdige Fader, men den yngre græske Kunsts Dionysos, hvor Ungdomssjælen ligger som et Skær over Kødets Forkrænkelighed. Saaledes var denne halvhundredaarige Aladdin.

Han var dog endnu Dionysos. Han lignede ham i den blomstrende Naturfylde. Det var, som om han af Dionysos Frelseren havde lært at bevare sit Legeme friskt som en Drue ved Saften fra sit Hjerte. Den højere Munterhed, han havde bevaret, er en Gave fra Dionysos. Og han kunde endnu begejstres som af Vin. Det kendtes paa det Drama, der var hans Livs Kultus, at det var udsprunget af Dityramben. I Begejstringen kunde han endnu se Syner som Seeren Dionysos og varslende, som i Drømme, lege med Tidens Tanker og Menneskers Skæbner. Og endnu førte disse Syner ham med sig som i Vildskab. Naar Følelsen svulmede i hans Bryst, var det ham endnu umuligt at modulere dens Udtryk som en Apollo. Ogsaa han var jo i sit Udspring en barbarisk Seer og lærte aldrig ret Maadeholdets og Selvbesindelsens græske Love. Og ligesom Dionysos var denne begejstrede Yngling med det svulmende Hjerte falden mellem Røvere, hvem han kun kunde bevise sin Kraft ved at brøle som en Løve.

Men det er Aarenes Mærke paa denne Dionysos, at han har Taarer i sine Øjne, og at han græder af

Erindring. Hvad man kunde iagttage for tyve Aar siden i Oehlenschlägers Poesi som en Længsel efter Poesi er nu den dybest bevægende Kraft i hans Sjæl, Erindringen om hans Ungdom. En af Oehlenschlägers klogeste Veninder fandt, at han allerede i Aarene omkring 1825 var forandret og ældet. »Det kommer mig for, som al hans Lystighed er borte.« Han holdt ikke af at komme ud i Selskab mellem Mennesker, men elskede at drømme sine Aftener bort i Teatret. Skønnest var han endnu, naar han sad i Skumringen og klimprede paa sin Søsters Klaver og sang med en bristende Stemme sin Ungdoms Sange. Det var, som om hans Sjæl var bunden til dette Klaver. At han ikke kunde spille det i Stykker!

Hvert et Barndomsminde hitter
Som en Alf i Stuen ind,
Mens derude Maanen titter
Fra sin Sky med blege Kind.

Ingen Vemod, kolde Maane!
Det er Livet ej til Gavn,
Hist, hvor dine Straaler blaane,
Drømmer Længsel kun og Savn.

Her ved Kakkelovnens Lue
Synes Verden mig saa smuk,
Og i dæmringslørte Stue
Leger Alfen Blindebuk.

Men han undgik ikke Maanen og Vemodet. »Ak, her er saa megen Skygge og Slud i denne sublunariske Verden!« skrev han i 1827 til Collin. »Gid den altid var sublunarisk i det mindste; thi skinte ikke Solen, saa skinnede i det mindste Maanen, og jeg tror, Digterblomster trives bedre i Maaneskin end i Solskin.« I et saadan vemodigt Maaneskin — som om det kunde være Adam selv en Aften i Søndermarken — sværmer Hrolf Krake i Erindringen om sin døde Ungdomselskede, om hvem han nu kun bevarer de tre stakkels Minder: Ringen, den askelyse Fletning

og en Krans af falmede Kornblomster, dog alle blaa endnu, »Hrolf Krakes visne Foraar«, de samme Erindringer altsaa, som Adam bevarede om Christianes Ungdom: Kornblomsterne blev ved hans Død fundne i en Skuffe i hans Chatol. I *Norgesrejsen* ser han en Aften Maanen skinne paa Fjorden.

Den, som ej elsker, ej den fatter,
Og den, som mer ej elske kan,
Han ser paa den saa rolig atter
Som den sig selv i stille Vand.

Dog kunde tit igen tilbage
Man ønske vel den bitre Lyst
Og denne søde Vemodsklage,
Som stærkt opliver Skjaldens Bryst.

I *Karl den Store* og *Tordenskjold* er der ingen ret Erotik; i *Dronning Margrete* maner han den døde Følelse op af Graven under Taarer:

I ædle Riddere, stolte Mænd!
Som nu af Æren gløde
Med kolde Hjerter, der var en Tid,
Da Hjerterne var bløde.

I ædle Riddere, stolte Mænd!
Som ler ad Elskovs Vælde,
Der var en Tid i Ungdoms Vaar,
Da den jer kunde fælde.

En Dag, da han eftersaa sine Gemmer, fik han sin Moders Salmebog i Hænderne. Der laa visne Roser imellem Bladene. Roser, Roser, hans Ungdoms Poesi! Ak, det er mig, siger Aladdin, det skal betyde mig.

Hvor blev I røde Roser dog
Fra Ungdoms Dage glade?
I min Erindrings Salmebog
Jeg gemmer eders Blade.

Og skønt hvert Blad er gult og graat,
Som Farven af de døde,
Den Sommerdag jeg mindes godt,
Da de var purpurrøde.

I deres fine Væv endnu
Jeg kender hver en Aare;
Som før af Morgenduggen, nu
De fugtes af min Taare.

Men Adam græd ikke *blot* af Erindring. Endnu var han Dionysos, *Begejstringens* Gud. Han smeltede Hjerterne. Du blødgør det hele Hjerte, sagde Christiane til ham. I en lille By bag trange Volde, hvor Livet rørte sig i snævre Former, bekæmpede han Snæverheden, han tænkte stort i en smaasindet Tid; i et trevent og ordknapt Folk talte han med Hjertet paa Tungen. For mange unge af den forskelligste Art, for alle dem, for hvem Louis Philippes og Frederik den Sjettes Politik og Scribes og Heibergs Poesi ikke var Verdens Ende, var han Befrieren, Lyæos. En af dem (Aarestrup) bad Vorherre holde sin Aand over hans Dionysos:

Gud denne Digtersjæl beskærme!
En Rus af ham endnu jeg haaber;
Thi der er flere Kræfter i hans Bærme
End i de andres Førstedraaber.

En anden (Vilh. Birkedal) vidnede »med Tak til Gud«, at Oehlenschläger og ingen anden var den, der holdt hans Ungdom i Aande.

For tredive Aar siden havde Oehlenschläger i *St. Hansaftenspil* skrevet den danske Poesis første Dityrambe. Den »lille Gud«, som her, »medynksom, god«, betræder den danske Jord, har vokset sig stor siden da. Meget af, hvad han drømte som Dreng, mindes han ikke mere som Mand. Men han har ikke glemt, at han er Begejstringens Gud. Han er endnu god og medynksom. Han ved, at han har haft og endnu under Tidens Modstand har den Opgave at smelte Hjerterne og udbrede den højere Menneskeligheds Evangelium paa barbariske Kyster. Og som det er spaaet i Sagnet, strækker hans Mission sig til endnu fjernere Lande. Det *var* ikke, da Oehlenschlä-

ger hyldedes i Sverrig og Norge, Nordens Aand, der selvbevidst indtog sit Rige. Men det var Poesiens Bakkustog til de nordiske Lande. I Spidsen skred han, der var Syd og Nord, Mand og Kvinde, Barn og Gubbe, der var Adam, Mennesket, det længe ventede, for at smelte Hjerterne med Ild og Taarer — han, der i de nordiske Folks Historie er bleven den befriende Dionysos.

MEDENS Oehlenschläger i disse Aar havde uddannet sin Poesi til at være et fuldkomment Udtryk for det begejstrede Menneskeliv, mødte han, uden at han i nogen Maade var forberedt derpaa, Døden. Bakkustoget standsedes i sin Gang af en Kiste.

Da Oehlenschläger en Dag efter sin Sædvane var kommen for at se til sin syge Datter, traf han hende døende. Han havde troet, hun skulde leve for at faa Fred, naar hun som Daphne af Prøvelsen havde lært at vende sit Sind fra den lille Eros til den store. Nu saa han i hendes Blik og Miner Angsten for den største. Sig mig en Trøst! hviskede hun til ham. Han

kunde intet sige. Han saa blot paa hende, trykkede hendes Haand og gik.

Da han sidste Gang saa hende, laa hun i sin Kiste, næsten helt bedækket af Hyacinter. Martssolen skinnede paa hendes Ansigt. Nu var der Fred deri, et Marmorbillede, syntes han, og noget mere, noget himmelsk. Han kyssede hende paa Panden, før Snedkeren skruede Laaget til. I Frederiksberg Kirke talte Mynster om Livets Uro og Dødens Fred:

> Du arme Hjerte lille!
> Som i en Storm du gaar
> Og bliver aldrig stille,
> Før du ej mere slaar.

Naar Oehlenschläger i dette Foraar gik til Frederiksberg, gik han ikke til Haven, men til Kirkegaarden. Han elskede at sidde derude alene og græde ved Graven. Erindringerne blev til Syner. Naar Vinden gik gennem Buskene som et Pust i Sivet, tænkte han paa hendes korte, urolige Liv og saa hendes Skygge usikkert svævende som en Ellepige. Og henne under Grædepilen saa han hendes Lig, blegt, blomstersmykket som Ofelia. Men han kunde ogsaa se hende levende, som hun var, da hun endnu var sund og blomstrende: kæk, stolt, varm af Blodet som Goethes Clärchen, og høre hende synge, men da var hun altid bleg og mild, som han saa hende paa det sidste, og sang altid Theklas Sang: »Jeg har jo alt elsket og levet — Nu, nu jeg sover ene« — saa at han maatte gaa bort, fordi han ikke taalte at se hende saaledes. Men kom han saa den næste Aften igen, og Vejret var stille, kunde han se sit Barn i Foraarsaftendisen som en Engel i sine hvide Klæder med Hyacinter i det blonde Haar, og da sad han gerne og længe ved Graven.

Og saa han op fra Graven imod Himlen, hvor April-Maanen skinnede skyfri, kunde han se *ham,* som han havde ladet sin Sokrates se, før han døde:

> Neddalet paa Barmhjertighedens Vinger,

Han vinker dig nu ved den lyse Maane
Did til sin Himmel. Ser du vel, han strækker
Mod dig sin Arm, hvor hvalte Buer blaane,

Og Pagtens hellige Kalk han selv dig rækker.

Da var det, som om Adams Gud, Støvets Gud, der stiger fra Jorden, naar det rørte Hjerte i sin Svulmen aner en Salighed, som ikke er af denne Verden, mødtes med ham, som var nedstegen fra Himlen for at give Menneskene et evigt Liv, i en guddommelig Aabenbaring i Adams Hjerte: en Gud, i hvis Øjne der var store Taarer, og i hvis Tornekrone der var Blomster, den Gud, han som ung havde anet som *sit* Livs Gud, den rosentornekronede Kristus-Dionysos.

Ved Pinsetid rejste Oehlenschläger til Fyn, hvorhen Prins Christian, der den Gang som Øens Guvernør boede i Odense, havde indbudt ham. Prinsen holdt oprigtigt af Oehlenschläger og ønskede at adsprede ham. Efter Hjemkomsten takkede Oehlenschläger paa Skjaldevis med en Digtkrans *Fynsrejsen,* ingen Drapa til Drotten, men, som det hed paa gammelnordisk, en »Flok« til Fyrstens Ære.

Digtet er fuldt af Prinsens Ros. Han er ikke blot god og klog, men i eet Ord — ligesom den milde Gud Frej, som han ligner — den *sindrigblide.* Han er virksom for Øen og Byen og taaler baade Regn og — hvad Adam især beundrer — Hede. Han kan være kongelig ved Taflet og en Borger ved Teen, og han kan tale med alle. En Gang advarede han Digteren mod at træde paa en Slange (!), Oehlenschläger tog det for et Varsel: under en saadan Konge vilde Skjalden intet have at frygte. Og en saadan Dronning! Hjemme drillede man ham med, at han var charmeret i Prinsessen og hun i ham. Paa hendes Fødselsdag den 28. Juni tog han hvert Aar ud til Sorgenfri og bragte hende et Digt. Naar hun da gav ham Roser, var han saa glad som en Skjald ved en

Guldring. Kære Oehlenschläger! sagde Prins Christian, vær overbevist om, at vi ikke skal glemme Dem, naar vi en Gang har Evnen, som vi nu kun har Viljen. Men Oehlenschläger vidste meget godt, at til Frederik den Sjettes Naade gik Vejen *ikke* igennem Christian den Ottendes.

En Gang gjorde han i Prinsens Selskab en Rejse til Langeland. Under Overfarten til Øen, hvor han for tredive Aar siden havde skrevet Verset om Svendborg Sund bag paa sit Pas, sad han nu tavs, indsvøbt i sin Kavaj, og lurede paa Søsygen. I Rudkøbing kunde han længe ikke finde Apoteket igen, saa forandret var det blevet, hvidtet og med Navnebræt over Døren; den gamle Bænk, hvor han havde siddet med Apotekerens Familie og passiaret i Aftenkølingen, var borte. Det var vemodigt at se disse Steder igen. Det Tema, han etsteds udvikler med en anstrengt Lystighed efter Ungdomsdigtets Forbillede: »Naar Tiden ændres, maa man efter Tiden rettes«, har han virkelig ikke let over. Der blev i hans Sjæl fra denne Rejse en tungsindig Bekræftelse paa, at han var vokset fra sin Ungdom. Han var som en Mand, der efter et langt Livs Fraværelse genser sit Fædreland og har glemt dets Sprog. Ingen talte hans Minders Sprog, og det var ham, som om han ikke selv længere huskede det ret. Hvilken Forskel mellem den raske Svend, der den Gang gladeligt havde dyrket sin Jesus i Naturen og i en Leg kysset hans Billede i Blomster og Blade, og den sørgmodige Fader, der med Møje søgte ham i Kirken!

Hvad havde Kirken betydet for ham før? Der findes i alle hans Værker intet Spor af kristelig Andagt i en Kirke. I det tildigtede Stykke *Saulus* i *Aarets Evangelium* tyr Ynglingen, som Adam selv saa ofte havde gjort i katolske Stæder, ind i Kirken, fordi der er svalt; i *Axel og Valborg* er Kirken en symbolsk Dekoration, den vældige Klangbund for menneskelig Lykke og Lidelse. I København havde Oehlenschläger i femten Aar haft Frue Kirke til Genbo.

Han elskede at have dette Billede af Menneskeaandens Opløftelse imod det høje synligt uden for sit Vindu. Det var ham en Beroligelse, at den laa der. Naar han stod i Hjørnevinduet og saa Folk gaa til Kirke for at høre Mynster, hilste Poesien broderligt Religionen som sin Forbundsfælle. Især paa Nytaarsmorgen, den borgerlige Højtid, var Digteren glad ved sin Genbo. Hvad Danneskjalden da følte var, som saa meget andet af hvad Adam følte i disse Aar, Poesien af hvad Danneborgerne følte, naar de efter at have begyndt Aaret med Vorherre vendte velopbyggede hjem fra den oplyste Kirke til det ventende Morgenmaaltid. Hvor skønt, hedder det i en af Fortællingerne i *Prometheus,* at Menigheden samles første Gang i Aaret til en Gudstjeneste, før man endnu har beskæftiget sig med nogen verdslig Syssel, at man faar den aandelige, før man endnu har nydt nogen jordisk Føde. Og i *Tordenskjold* drømmer Helten den sidste Morgen, at han hører skønne Toner, som naar der Nytaarsmorgen blæses i Basuner fra Taarnet paa Frue Kirke, og som naar Organisten præluderer ganske sagte, mens Lysene blive tændte til Fromprædiken, og der endnu er faa i Kirken.

Pinsemorgen hørte han fra sit Værelse paa Odense Slot Lyden af et Orgel. Han gik efter Lyden og kom ind i Slotskapellet, hvor der holdtes Gudstjeneste. Hvor det var hjemligt, som i Frederiksberg Kirke i gamle Dage! Det var, som om han hørte sin Fader spille. Han satte sig i en Stol og fik Syner med aabne Øjne. Ind under Hvælvingen svømmede den lyse Pinsehimmel; Sommerskyen bredte sig til et Sæde. Der sad hans lille Pige som en Engel med Nakkefletningen, som de havde skaaret af hendes Lig, vundet om sit Barnehoved, med Nodebogen i sin Haand. Og han hørte, hvorledes Englesangen fyldte den lille Kirke. Det var, som om den Sang i Beethovens *Fidelio:*

> Kom, Haab! lad Stjernen ikke dø,
> De trættes sidste Stjerne —

som han havde tænkt paa, da han digtede om Barnets Død i *Den lille Hyrdedreng,* og som hun saa tit havde sunget for ham, genlød i Hærskarernes Mangfoldighed:

> Stjernen er mig ej forsvundet,
> Fjernt, først fjernt har jeg den fundet.

Da han var ung, havde han digtet om sin Stjerne. Men dette var endnu højere, endnu usigeligere. Den Gang for tredive Aar siden havde han en Nat haft en Drøm: Han sad i en Kirke og hørte paa Udførelsen af et Oratorium, han selv havde skrevet. Pludselig paa det skønneste Sted tav Musikken. Han havde ikke formaaet at udtrykke en saa himmelsk Stemning. Da havde Johannes Ewald vist sig i Aabningen af en Pille og venligt smilende rakt et Nodeark fra sig. Det var blevet spillet, og Adam var vaagnet badet i Taarer. Hvad han den Gang drømte, havde han senere set i Rafaels Maleri af den hellige Cæcilia, der, efter at den jordiske Musik er forstummet, lytter til Englesangen. Hvad han havde drømt og set, det følte han nu. Nu oversatte han Wackenroders Digt til den hellige Cæcilia. Nu byttede han gerne *Helge* for et Halleluja.

Nu lærte han at *hygge* sig i Stolestadet:

> Fra den Tid, Lotte bares bort paa Baaren,
> Er Kirken vorden mig saa kær som Vaaren. —
>
> Saaledes er jeg her ej længer fremmed,
> Hvor Kirken er og Graven, der er Hjemmet.

Det er Valborgs: Hvor her er godsligt her i denne Kirke!

Paa Hjemrejsen fra Odense standsede Oehlenschläger i Sorø for at besøge sine Venner. Med Hauch var han en Dag i Sorø Kirke. Foran Valdemar Atterdags Kiste ynkede han den fredløse Sjæl, der i Naturen saa den aabne Grav for sin døde Kærlighed. Ved det store Krucifiks stod han længe stille. Her fandt han som Novalis i Kirken Billedet af den Gud, han med

Novalis havde søgt i Naturen. Han hviskede, som der staar i den første af de *Aandelige Sange:*

End skuer i Vidunderglansen
Den hellige Forbarmer ned,
End græde vi ved Tornekransen
Og ved hans Frelserkærlighed —

og trykkede Hauch i Haanden. Han vidste, at hans Ven, som mange Aar senere, da han digtede *Valdemar Atterdag*, tænkte paa denne Dag i Sorø Kirke, gerne fulgte ham fra Skoven til Alteret, og at han ikke stod alene med disse Tanker. Da han var kommen hjem til København, skrev han, hvad han havde tænkt.

Da jeg var ung, skrev han, i min forfængelige Sommeralder, da Solen var min Gud, Skønheden min Religion og Goethe og Schiller mine Præster, var Krucifikset mig imod som et Lig paa et Rettersted. Da Sorgen kom, fik jeg først Jesus ret kær. Da fornyede jeg min Daab i Lidelsen og følte mig trøstet af det guddommelige Haab. Da jeg saa Charlotte smile i Døden, forstod jeg, at der af en Tornekrone kan udspringe en Rosenkrans. Aldrig foragter jeg Jorden og kaster Sten paa min Broder. Men jeg vil forherlige Lidelsen.

Kort efter Nytaar 1836 døde Carl Heger, siddende i sin Stue i en Lænestol, med det nye Testamente paa Skødet. Det var, som om denne Johannes-Død, der sluttede et Liv i skøn Passivitet, dæmpede Adams Sorg over Datterens Død og beredte hans Sind til at fatte Passionens Poesi. Med denne stille Mand, der næppe helt begreb hans Aand, havde han altid følt sin Sjæl beslægtet. Naar man husker hans Brug af Ordene Sjæl og Aand, betyder det noget, at han i sit Digt om Carl Heger skriver: Din Sjæl min Aand forstod. Om Christiane skrev han: Din Aand min Aand forstod.

Samtidig var *Sokrates* blevet opført. Oehlenschläger var selv ved Sygdom forhindret fra at se det de faa Gange, det blev spillet. Imod hans Forventning

gjorde det ingen Lykke. Idet nu dette Arbejde, som han havde digtet med en sjælden Kærlighed, som var ham helligt ved Erindringen om hans Datter, hvori han under en historisk Idealitet, som alle kunde gennemskue, indførte sit Liv og sin Lære for Folkets Domstol, blev saa afgjort fordømt af Kritikken og Publikum, syntes det ham, at et nyt Athen beredte en ny Sokrates den samme Skæbne. Havde han før haft ondt ved at nedsvælge den beske Skaal, beredte han sig nu til at tømme den med Fatning. Det trøstede ham, at nogle Venner skønnede paa ham. En Del af dem indbød ham til en Festmiddag, hvor Poul Møller, hans gamle Vaabendrager fra Baggesens Fejde, hvem han havde troet ganske fortabt i Heibergs Æstetik, udbragte hans Skaal. Til hans Fødselsdag sendte den tro Brøndsted ham med et Digt en Ring med Sokrates' Billed. Den skulde minde ham om *hans* Taalmodighed, naar han følte sig saaret af »laves Slethed og højes Lune«.

Brøndsted sigtede med disse Ord til en Krænkelse, det havde været Oehlenschläger tungt at komme over. Ved Reformationsfesten i Oktober 1836, hvor flere Hundrede Mænd vare blevne udmærkede med Ordenstegn, hvor Mynster og Anders Sandø Ørsted havde faaet Storkorset og Hans Christian var bleven Kommandør, var han, der nu i 20 Aar havde slidt det stakkels Ridderkors med Ære, paa en opsigtvækkende Maade bleven forbigaaet. Samme Dag, som Udnævnelserne blev offenliggjorte, skrev han til sin Ven Adler, Prins Christians Sekretær, et Brev, bestemt til at vises til Prinsen:

— Hvad er min Forbrydelse? Hvormed har jeg forspildt min Konges Naade? — Er det en Forbrydelse, at Prinsen og Prinsessen hædre mig — at jeg som Digter er hædret i Wien, i Sachsen *[først Folk!]*, i Sverrig og Norge *[saa Matroser!]*? Har jeg ikke i hundrede Sange ved næsten enhver Lejlighed som en Skjald fra Oldtiden sjunget min Konges Pris? — Mine foresatte har i mange Aar indstillet mig. Alle

ere udmærkede — i Fakultetet og Konsistoriet. — Mis undelse er langt fra mit Hjerte, — det har ret glædet mig, at mine Ørsteder fik den fortjente Hæder. — Jeg er vant til, at Lykken ikke smiler til mig; ved min salig Lottes Grav har jeg lært at trøste min Sjæl med guddommeligt Haab og at indse ret den jordiske Forfængelighed. — Ved Gud! det er ikke Forfængelighed, det er et ærligt, uskyldigt Hjertes Bedrøvelse over en Miskendelse, som det ikke fortjener. — Kongens 400 Rbd. kan jeg ikke mere bede ham om — en Pengegave uden Agtelse er Almisse. — Naar Festen er forbi, vil min elskede Prins og hulde Prinsesse modtage mig som Mennesker. —

Førend dette Brev blev afsendt, havde Digteren modtaget en Tilsigelse til det Taffel, som Prins Christian i Festens Anledning afholdt for de højeste Rangsherrer. Nej, nej! hedder det saa i en Efterskrift, *han* forlader mig ikke! Men en Time efter fik han, som en Følge af Sindsbevægelsen og den gennemvaagede Nat, Podagra og kunde ikke tænke paa at være med. Dog, den skønneste Del af Festen, skriver han, havde han haft: Kanontordenen omkring Byens Volde. »Og saa vil jeg da fejre den skønne Fest i min Ensomhed med et fromt Hjerte. Og min første Gang skal være til min Christian den Vise, paa hvis Beskyttelses-Wartburg jeg oversætter den guddommelige Livs- og Naturbibel i mit Digtersprog.«

Saaledes var Oehlenschläger fra flere Sider tilskyndet til at forherlige Lidelsen. Da Reformationsfesten fejredes paa Frue Plads, i Kirken og i den nye Universitetsbygning, som den Gang blev indviet, var han ikke med. Han kunde ikke engang fra sit Vindu følge det pragtfulde militære Skuespil. Fra Vestergaden, hvor han var flyttet hen for at have kortest til Frederiksberg og maaske for Erindringernes Skyld, hvor han for to og tredive Aar siden havde digtet *Aladdin,* og hvor han nu sad paa sin Sofa i Slobrok med den syge Fod i Flonel, hørte han Frue

Kirkes Klokker ringe Festen ind. Mon han alligevel vilde bytte Adams Lidelse med Aladdins Lykke? Var det ikke for ham, Klokkerne ringede? Havde der ikke i hans Liv i disse Aar været en Reformationsfest? Var ikke »den uomvendte Adam« bleven omvendt? Han havde jo lært at indse ret den jordiske Forfængelighed og at trøste sin Sjæl med et guddommeligt Haab. Han havde under Sorgerne og Skuffelserne stræbt at forene Sokrates' høje Selvbeherskelse med Kristi Hengivelse i Faderens Vilje. Denne fromme Passivitet vilde han nu udtale i dens højeste Idealitet i Kristendommen. Han vilde skabe, hvad han i Grunden aldrig før havde kunnet gøre, et *kristeligt* Drama, om en Helt, der er stærk, fordi han er blød, stor, fordi han er hellig.

Oehlenschläger har besluttet at efterligne Heiberg, skriver Jakobsen spydigt i 1832, og være god og from mod Folk og ikke mere vise den ubesindige Hovmod, han hidtil har brugt at bære til Skue. — *Nu* havde han »besluttet« det.

I Foraaret 1837 havde Oehlenschläger efter et Par Maaneders Arbejde en Tragedie færdig om »Olaf den Hellige«. Næste Aar fulgte »Knud den Store«.

Thi Oehlenschläger har vistnok selv forstaaet, at det i *Olaf den Hellige,* som han under Udarbejdelsen sammenlignede med *Hakon Jarl* og ønskede maatte blive sin Forgænger værdigt, kun var lykkedes ham at udtrykke lidet af det, som egentlig laa ham paa Hjerte. I denne Helt, der straks fra Begyndelsen er en fuldkommen Kristen, i denne hellige Stilstand, kunde ingen Bevægelse udtrykkes. Naturligvis fremhæver Oehlenschläger, at Olaf ikke altid har været saaledes. Den kristne Helt har det til fælles med næsten alle Oehlenschlägers Humanitetsheroer, at han har en vild Fortid at angre. Han har *lært* at være Kristen. Han er en heftig Natur, der har lært at betvinge sig, en sanselig Natur, der har lært at

elske aandeligt og i den Kvinde, der fordum var hans Køds og Blods Begæring, nu at se »et Englehoved kun med lette Vinger«. Men nu er han en færdig Kristen, som Digteren vel kan skænke sin Beundring saa ubetinget, at han lader ham se Hrolf Krake over Hovedet, men som han ikke kan give Liv af sit eget.

Heller ikke i Væsen og Skikkelse ligner Helten sin Digter — uden det skulde være i det Træk, som findes anført i Personlisten, at han er »af sine Fjender kaldet den Digre«. Han er en før og statelig Mand. Hans Ansigt er bredt; klart og rødt. Det tykke, askelyse Haar falder herligt om hans Hoved. Han har et kongeligt Blik, funklende som de unge Ormes, som der staar i Eddadigtet, »skarpe Slangeøjne, som vinde Kæmpers Hjerter, naar de smile, men som forfærde, naar de lyne vredt«. Han er mild og myndig. Denne Konge uden Land er Oehlenschlägers kongeligste Skikkelse. Han, som Folket har vraget, elskes af Skjaldene. Thi »Skjalden er som Laksen: han springer ofte allerbedst, naar det er hardt mod Strømmen«. Hans Forbillede er Prins Christian Frederik, fordum Norges Konge. I Skjalden ved hans Side, som han omgaas med en ædel Munterhed, har Digteren udtrykt en fortrolig Hirdmandsfølelse, som han aldrig saaledes har kunnet udtale for den gamle Konge. Dannerskjalden er bleven Hirdskjald. Den Scene, hvor Kongen lægger sig til at sove med Hovedet i Skjaldens Skød, er det stærke Genskin af Situationerne i *Fynsrejsen*.

Men har Oehlenschläger ikke i sin Helts Psykologi kunnet skildre, hvad han vilde, Kristendommens Kraft til et nyt Liv, har han efter sit Emne haft rigelig Lejlighed til uden Psykologi at skildre Korsets Magt til Hedningers Omvendelse. Han har i Sandhed heller ikke forsømt det. I det balletagtige Optrin i Slutningen af tredje Akt, hvor Olaf efter at have omstyrtet Thorsbilledet med sin Økse springer op paa Stallen og løfter det forgyldte Kors op i Morgenrøden, medens der i Orkestret — som paa Frue Plads Nyt-

aarsmorgen — blæses i Basuner, ligger Tragediens stærkeste dramatiske Virkning. Dens sidste Akt er et Mirakelspil, en *Andagt for Korset*, hvor Omvendelserne falde i Massevis som efter en Snor, og den døde Helgen gør sande Mesterstykker. Haarde smelte, blinde blive seende, men der er heri intet, som ikke Bournonville ogsaa kunde gøre.

Kun i een Figur fik Digteren sagt, hvad han vilde. Kalf Arnason, en from Hedning med et herligt Ansigt, er, som Hrolf Krake var det, en Myterationalist, der i Guderne dyrker »det guddommelige«, og som gør det gode i Verden. Han er primsignet, siger han, ligesom Oehlenschlägers Kristendom. Saaledes som Olaf taler til Kalf, talte i disse Aar Oehlenschlägers unge kristelige Venner, Vilhelm Birkedal og Sophus Zahle, med ham selv. Ved Kongens Død lader han sig døbe, i en Kilde i Skoven, hvor Fadderne, som han udbryder bevæget, er de hellige Engle. Saaledes sad nu Oehlenschläger ved Kilden i Frederiksberg Have, i Erindringen om sine døde. I de Mindedigte, han skrev i disse Aar, hedder det om dem alle: De ere Engle. Og saaledes som Kalf i Stykkets sidste Ord, da den gamle blinde Konge er bleven seende ved Hellig Olafs Blod og gaar ud for at se sit Norge, udlægger denne massive Poesi aandeligt:

Thi da først se vi ret Naturen klart,
Naar Mulmet brister for det vantro Øje,
Da først forstaa vi Skovens Hvælving grøn,
Naar den sig hvælver som den hellige Kirke,
Da kækt bestige vi først Fjeldets Tind,
Naar Aanden hæver sig til Gud som den,
Da følge vi først Elven i dens Flugt,
Naar Sjælen længes efter Salighed.

— saaledes, med disse Tanker ønskede nu Oehlenschläger at gense Norge, hvor han for 4 Aar siden havde moret sig ved at høre Skydsgutten fortælle om Hellig Olafs Mirakler.

I anden Henseende blev Udbyttet af dette kriste-

lige Drama en Række Opførelser paa det kongelige Teater, hvis store Tiltrækning var Bournonvilles Komposition af Slaget paa Stiklestad, et høfligt Brev fra Kong Carl Johan med Tak for den Hyldest, han havde bragt »den kristelige Helts religiøse Nidkærhed«, og Opmuntring til at fortsætte sine »nyttige Arbejder«, nogle Aar senere et Storkors af Nordstjerneordenen og, da han havde tilbudt Stykket til det norske Nationalteaters Indvielse, et Afslag.

Du sidder i dit Telt og grunder, Edmund!
Ja, ingen kan fortænke dig deri,
Naar du tilbageskuer paa et Liv,
Saa mørkt af Skygger og saa fuldt af Sorger.

Jeg sørger aldrig, Ven! Jeg skuer fremad.

Saaledes sad Oehlenschläger paa Frederiksberg Slot, da han digtede *Knud den Store*. Allerede for to Aar siden havde han skrevet til en Ven: »I ti Maaneder har jeg mistet en Datter, en Datterdatter og en af mine bedste Venner — *Courage! Vorwärts!*«

Han kunde dog ikke lade være at se tilbage. Han var alene ude paa Slottet, Christiane og Sønnerne var i Byen, hans yngste Datter hos Hauchs i Sorø:

Nu tomme staa, rent uden Fryd,
De gamle Fædrehaller,
Nu spotter ham den hule Lyd,
Naar sine Børn han kalder.

Han skrev da til sin Datter og bad hende komme til sig: »Der er saa ensomt herude uagtet al Herligheden uden dig.« I hendes Selskab digtede han saa Tragedien færdig, uden Sorg med Blikket imod Fremtiden.

Var *Olaf den Hellige* virkelig blevet en kristelig Ballet, saa skulde han *nu* skrive et kristeligt Drama. Han vilde vise Overgangen til et nyt Liv i et stort Hjerte og en kraftig Aand.

Saaledes er Knud den Store straks, for at undgaa

ethvert Slægtskab med Balletbelten, betegnet som en lille Mand. Han har som Napoleon Herskeraanden: det er en Vellyst at herske, siger han. Og han har som Aladdin Herskerlykken: Han viser Lykken Vejen, den skal vandre som lydig Terne, sige de om ham. Men han har et Kongehjerte som Christian den Ottende. Han er en Kulturbringer i stor Stil som Hrolf og Karl den Store. En Modstander af alle fødte Rettigheders stivnede Kastevæsen vil han kalde alle udviklingsdygtige Kræfter i Folket til Arbejde. Han er en Beskytter af Kunst og Videnskab. Han vil gøre Folket frit, under Herskerstaven, hans politiske Standpunkt er den oplyste Enevældes. Hans Væsen er den rene Humanitet.

Det er de Danskes Klage, at denne store Konge, der synes dem saa lidet *dansk*, er saa lidet from. Ikke blot af dansk Fædrelandsfølelse, men af kristelig Nidkærhed har et stort Parti med Ulf Jarl i Spidsen villet sætte Barnet Hardeknud paa Faderens Trone — ligesom Grundtvig og hans Venner vilde sætte Ingemann paa Oehlenschlägers. Man ved, at Kongen kun med halv Hu deltager i Kirkens Tjeneste — han synger aldrig Salmer med Munkene — og man frygter hans onde Raadgiver. I denne, Eadrik, fremstilles Natsiden af Kongens lyse Menneskelighed, den naturlige Adams mørke Skygge. Hans Væsen er den onde Egenvilje. Hans Religion er den evige Natur, som han dyrker i sig selv; hans Moral den kritiske Opløsning af alle Sædelighedens faste Love. Han er Konsekvensen af Hugo von Rheinberg og Lauge Gudmundsøn. Men han er tæt forbunden med Helten som Synden med Adam, Natten med Dagen. Hvad denne Helvedesmaskine øver, bøder Kongen for.

Den Nat, da Ulf Jarl er bleven dræbt, har Kongen et Syn. Han ser de døde, Ulf Jarl og Kong Edmund, Arm i Arm i snehvide Klæder ved sit Leje. Ingen af dem ser fortørnet ud, de betragte ham begge med alvorlig Medlidenhed. Den ene holder i Haanden et

sort Kors, hvorpaa den anden peger. Det er, som om de vil overtale ham til at tro paa Kristus. Da lyder for første Gang i Oehlenschlägers Poesi det Spørgsmaal: Er jeg en Synder? og den store Mand sidder grædende paa sit Sengested »med en pludselig smeltet, heftig Anger«. Da Oehlenschläger digtede denne Scene, troede han at forstaa sin Lærers Ord:

Hvo ej sit Brød med Taarer aad
Og aldrig sad i Nattekviden
Paa Kanten af sin Seng i Graad,
I himmelske Magter! saa Jer aldrig siden —

bedre end sin Lærer. Hvad var ham nu Goethes fromme Hedenskab? En Solskinsdag, men nu kendte han Natten. Eadrik var Natten. Han gaar til Døden uden at frygte Tilintetgørelsen:

Jeg er en Mand.
Naturen gyser ikke for sig selv,
Har du set Bladet gyse, naar det faldt?
Skal Mennesket da, naar hans Time kommer,
Staa ængstelig, som taabelige Dreng,
Der skælver, naar hans Moder lukker ham
Ind i det mørke Kammer? Nej, Kong Knud!
Jeg skælver ikke for min Moders Strenghed,
Jeg er saa vant alt til at gaa i Mørke.

Mere endnu end ved de dødes Aabenbarelser føler Adam sig rystet ved dette Sjælemord. Fra Slottet flygter Knud ud i Naturen som »den unge Sværmer«, hedder det, d. v. s. som Adam selv, da han skrev *Jesus i Naturen* og *Lær mig, o Skov, at visne glad* og af Naturen lærte at blive Menneske:

Lær, Fugl! lær, Hjort! enfoldige Lam paa Marken,
Lær Knud, den store Knud, Uskyldigheden!
Og har jeg lært at være Menneske,
Saa vil jeg være Menneskenes Konge.

Men denne naturlige Fromhed er ham ikke længer nok. Med en Krans af Roser og Torne i Haanden gaar han grublende imellem Bøgene. Han taler — i den calderonske Rytme, som Oehlenschläger brugte i sin Ungdom og Novalis i sine *Aandelige Sange:*

> **Meget vist Natur formaar,
> Den kan skænke sunde Blade,
> Den kan læge mangen Skade,
> Men kun ikke Hjertets Saar.**

I disse Tanker gik Adam nu i sin Have. »Ved Troen paa Guds Godhed og Udødeligheden — hedder det i *Prometheus* 1834 — hæver sig vor Religion saa højt over den blot skønne Naturmytologi, der som en lystig, aandrig og morsom Selskabsbroder fulgte Mennesket i Medgang og lærte ham at forfine sig alle Nydelser, men fejgt, troløst og letsindigt vendte den haabløse Ryggen i Nød og Død.«

Da opdager Kongen midt i Skoven et simpelt Trækors. Hvad intet Guldkors i en prægtig Kirke har virket paa ham, virke disse sorte Grene i det grønne Sommerlæ. Han hænger Kransen paa Korset og lægger sig trygt til Hvile ved dets Fod.

Hvad der senere sker, det samme som Oehlenschläger for tredive Aar siden havde digtet om, at Kong Knud i stort Optog hænger sin tredobbelte Krone paa Kirkens Kors, forholder sig til denne Scene som en Kirkefest til en Lønkammerandagt, som Reformationsfesten i Frue Kirke til Oehlenschlägers fromme Betragtning i hans Sygeværelse.

Men med disse Tanker saa Oehlenschläger nu paa den Lavrbærkrans, hvormed han i Lunds Domkirke var bleven kronet til Nordens Digterkonge, og som han gemte i sin Faders Chatol, for at den skulde følge ham i Graven. Han hængte den paa Korset. De Ord: »En Krans — en Krone bli'er samme Ting dog, i forskellig Tone«, eller — som han senere skrev — »har ens Betydning for Alfaders Trone«, var for ham ikke saa trivielle, som de lyde.

Samtidig med Charlottes Død havde Oehlenschläger haft en lille Sorg, som gik ham nær til Hjertet. Ved P. E. Müllers Død havde han maattet flytte fra Bispegaarden for at give Plads for hans Enke. Den

havde ikke blot været ham en Lejlighed, men et Hjem. Det var, ligesom det var hans egen. Biskop Münter, hans gode Ven, var »ingen Mand i en Gaard«, som gamle Oehlenschläger sagde om Rahbek, Bispinden var sindsforvirret; Christiane Oehlenschläger var Fruen i Gaarden. Fra Kamma Rahbek havde hun faaet Blomster og Urter til Haven, mørke, stygge Kroge skjulte hun med et dejligt blomstrende Busket af Syrener og Guldregn. Trappen med den brede Afsats lod hun skure — og var sommetider selv med til at skure — med Marmorsand, saa den »grinede af Hvidhed som et Spøgelse«. I dette Hjem havde Oehlenschläger efter de ti urolige Aar levet et ganske regelmæssigt Liv.

Han stod op om Sommeren Kl. 7½, om Vinteren Kl. 8. Han var ligesom sin Fader meget ordentlig og elskede at holde sit Legeme rent og skønt. Naar han havde vadsket sig og børstet Tænder, trak han i Slobrokken, drak en Kop Te og spiste en Tvebak og satte sig saa til Skrivebordet, om Vinteren med Lys, »som Vielgeschrei«, sagde han. Kl. 11 spiste han to Stykker Smørrebrød, aldrig mere. Efter Kl. 12 holdt han *Lever* for sin Hofstat, d. v. s. klædte sig paa og barberede sig i Overværelse af sine Smaapiger, der fik en Klat Sæbeskum med Kosten paa Næsen og et »Barberkys«. Kl. 1 gik han ud at spasere, som Regel til Frederiksberg. Han vilde da gerne have Selskab af sine Børn eller andre; var han alene, arbejdede han tit med Planen til sine Digtninger, som han havde udført i Hovedet, endogsaa i Enkeltheder, før han begyndte paa Nedskrivningen: det første Udkast vanskeligt at læse for andre, Renskriften meget smuk paa fint Papir. Var Vejret ikke til at spasere, læste han eller besørgede Oversættelsesarbejde.

Kl. 3, senere Kl. 4 var han hjemme igen til Middag med en god Appetit. Han var lige saa lidt en Finspiser som en Grovæder, men han skabede sig ikke og tilstod gerne, at han holdt mest af vel tillavet

Mad. I Paris var han bleven godt vant. Kokkepiger, sagde han, burde bestaa en Eksamen, før de lod sig fæste. Christianes vilde vist alle have bestaaet med Udmærkelse, i al Fald naar de forlod hende — hvad de for Resten næsten aldrig gjorde, før de blev gifte og ved hendes Mellemkomst kunde sætte Bo. Til Maden drak han gerne et Par Glas Rødvin, aldrig Øl, af Frygt for Fedmen. Om Søndagen vilde han gerne, ligesom en af sine Helte, Henrik den Fjerde, have Hønen i Gryden. Efter Bordet, naar han havde vadsket sig og børstet sine Tænder — Tobak smagte han jo aldrig — vilde han helst høre Musik. Charlotte og senere Marie sang da for ham ved det gamle Klaver, som de forgæves ønskede ombyttet med et nyt og mere tidssvarende. Alle Børnene var opfødte med god Musik og kunde gennemgaa de vanskeligste Operaer i Hovedet.

To Gange om Ugen i Vinterhalvaaret maatte han gaa umiddelbart efter Middagsbordet til sine Forelæsninger. Han holdt ikke ret af dem og kaldte dem spøgende »Faare«- eller endog »Lammelæsninger«. Som Forberedelse forsømte han aldrig med en anden af sine Helte, som han satte megen Pris paa, Till Uglspil, »først at rede sit Haar«. Ellers brugte han gerne en Times Tid eller to før Middag til at tænke paa, hvad han vilde sige. Naar han var færdig, kunde han sige barnlig lettet: Nu har jeg arbejdet!

Kl. 6 var han næsten hver Aften i Teatret. Han fulgte ikke altid Spillet saa nøje, men han holdt af at se et smukt Ansigt, sagde han, og kom her ligesom i Frederiksberg Have let i en poetisk Stemning og kunde sidde rolig og tænke paa, hvad han vilde digte. »Ja, her er *Deres* Laboratorium!« sagde Berzelius en Aften til ham.

Kl. 9 kom han da som oftest hjem til Te. Efter Bordet, især naar der var fremmede, fik hver sin lille Asiet med Christianes fortræffelige Syltetøj. Adam holdt især af Valnødder: de mindede ham om Septemberskoven. Saa sad han sammen med sin Fa-

milie, læste selv eller læste højt for de andre. Naar han var færdig med et nyt Digterværk, læste han det for en større Kres hjemme og hos Vennerne. Før han begyndte, maatte Damerne lægge deres Haandarbejde. En af hans gode Veninder, Frederikke Cold, et af de klogeste og vittigste Hoveder mellem Hovedstadens Damer, kunde slet ikke sidde stille saa længe uden at have noget i Hænderne, og det var da en hel Morskab at se »Tante Rikke« sidde rank og stiv paa Stolen og nikke smilende til Forelæseren, medens Strikkepindene arbejdede lydløst under Bordtæppet. Efter Oplæsningen var der i Reglen Stilhed, da det ene jo var lige saa ypperligt som det andet, indtil den muntre og fremtalende Stiftsprovst Tryde ved sin Ankomst til København gjorde formelig Ravage i Kresen ved at kritisere Digteren. Oehlenschläger blev da gerne Svaret skyldig. Da Tryde gjorde Indvendinger imod et af de mange Dødsfald i Tragedierne (Reinmars i *Erik Glipping*), svarede han: »Mig synes, han dør saa smukt.«

Kl. 11 laa Adam i sin Seng efter at have vadsket sig og børstet Tænder, sund og ren i sin hvide Skjorte, saa sødt som et Barn, saa blødt som en Bisp i en Gaaserede, og læste Morskabsbøger, indtil Klokken slog eet paa Frue Kirke. Saa sov han indtil Morgenen sundt, men urolig bevæget, med mange Drømme, ogsaa efter Røverdrømmenes Ophør, og manøvrerede halvt i Søvne med sine Tæpper som en Matros med Sejlene. Han elskede frisk Luft og havde i al Fald om Sommeren altid et Vindu aabent i Soveværelset om Natten.

Med Undtagelse af Podagraen, hans Pæl i Kødet, og en Smule »Høfeber«, der indfandt sig regelmæssigt, næsten paa Dag og Time, i Juni Maaned, vidste han ikke, hvad Sygdom var.

Den eneste Afvigelse fra Bispegaardens Regelmæssighed var det, naar han om Sommeren havde Værelser paa Frederiksberg, først hos den gamle Slotsforvalterenke Mad. Voigt i et lille lavt Hus, det første

paa venstre Haand i Allégaden, senere i et Baghus hos Lars Mathiesen — som han fandt var saadan en morsom Modsætning til Elegikeren Matthison —, hvor der var en lille Have, som han fik Indgang til ad en Laage fra Frederiksberg Have, saa han kom klar af Beværtningen. Her gik han saa ud næsten hver Dag efter Middag; naar det var rigtig varmt, med Hatten i Haanden. Her var friskt og svalt med Blomster — især Roser, aldrig Lilier, der mindede ham om »dejlige, døde Piger« — og Bøger paa Bordet og en gammel, blød Kanape med Grævlingeben, som gamle Oehlenschläger havde ladet bringe ned fra Slottet. Naar han ringede, kom en pæn Pige med en blankskuret Maskine, Fløde og Tvebakker — Resten havde han hos sig. Senere fik han ogsaa Sophie Ørsteds Temaskine derud. Ogsaa dens Lyd hørte til »de gamle Melodier«; om den havde han siddet med Anders og Sophie og Henrich Steffens paa Vestergade og talt om Ting, han nu næppe kunde mindes.

Til daglig havde han tit et af Børnene med og spaserede om Aftenen i Søndermarken, hvortil han havde Nøglen. Der var Jordbær, som de trak paa Straa, og mange Steder saa tæt og mørkt, at Barnet tog sin Fader i Haanden. Naar Oehlenschläger her vejrede noget kongeligt eller bare en Hofdame i Nærheden, brød han gerne gennem Revl og Krat for at undgaa det anstrengende Møde. Vilde han, kunde han overnatte derude.

Rejser og længere Landophold ud over Besøgene hos Zeuthens paa Tølløse og Hauchs i Sorø tillod Finanserne ikke. Pengemangelen var den bestandige mørke Baggrund for Oehlenschlägers Livs Poesi.

I *Rübezahl, et dramatisk Eventyr i tre Akter* fra 1831, er den, som i *Ludlams Hule* fra 1813 uden megen Forandring, Forgrunden. Rübezahl (fra Musæus' Eventyr), en godhjertet Pan, der harmes over Menneskenes Egennytte, som trækker Jøden efter Næsen og driver Abespil med Justitsen, har Godhed for den stolte, kær-

lige Fader Veit, der laaner hos ham, som Robin hos Ludlam, og ærligt stræber at betale Laanet tilbage. Til sidst faar den gode Mand sit bortkomne Barn — som Fiskeren sin Lolo — tilbage fra Rübezahl i en Jydepotte! I hver Haand har den lille et Gældsbevis med *Til Tak betalt.* Det var nogle af de kønneste Ord, Oehlenschläger kendte.

Saaledes omtrent var Situationen. Blandt de omspredte oehlenschlägerske Autografer forekommer ofte Breve, hvori der bedes om eller takkes for et Pengelaan. Det sidste var altid Adam lettere end det første. Man har et Brev fra ham, hvori han efter at have været et Par Dage paa Slottet hos sin Fader beder hans Fuldmægtig i hans Navn ordne et Pengelaan — for hvis Skyld han var kommet derud — med Faderen. Han havde undset sig ved at tale derom.

Kun i eet Tilfælde følte han ingen Undseelse. Til Teaterkassen turde han trygt betro sig, Teaterkassen var ingen kold Maskine, men ligesom Rübezahl en godhjertet Aand og dertil hans gode Ven. Det var Jonas Collin. Oehlenschlägers Breve i de collinske Samlinger er intet langtrukkent Jammersminde, men en Række kraftige Paakaldelser og raske Taksigelser i en særdeles levende Stil.

2. Maj 1821. Læns. Spil *Erik og Abel* — — »naar det bliver koldere i Vejret. Men skal jeg vente, til det falder i med Regn, saa visner jeg forinden.«

20. Decbr. 1822. »Du ved, at jeg af alle Kræfter arbejder paa at rede mig ud af Suppedasen. Hoved, Bryst og Arme har jeg allerede faaet op.«

26. Januar 1827 *til Teaterchefen, Ekscellencen Holstein:* Min Kasse er læns.

28. Januar 1827. »Gud ske Lov, der dog endnu er nogle Mennesker med Aand og Hjerte, som har Vilje og Evne til at hjælpe en stakkels, forfulgt Poet, der lider af Misundelse og Avind uden at gøre noget Menneske Fortræd.«

12. April 1827. Maa have Forskud paa *Væringerne.* »Mine Kreditorer har bestandig ventet, at Stykket skulde blive opført, og kun derfor havde de Taalmodighed. — Det gaar med

Tragedier som med Østers, de maa kun nydes i Maanederne med *r* i.«

8. Marts 1829. »»Udi min Angst og Nød raaber jeg til dig, Herre sød!« staar der i en gammel Salme. Jeg skyder Nødskud, mens det endnu er Tid. Hjælp mig, min Ven! du *kan* det, og *det lader sig gøre*, naar blot Tingen straks sættes i Gang. — Det er min *Karl den Store*. Sørg for, at der ingen Tid mere gaar med *Antagelse*, at den bliver sat paa *Repertoiret*, og *Rollerne straks uddelte*. Faar jeg ikke mit Stykke spillet, saa vil mine Finanser geraade i den højeste Uorden og din stakkels Ven komme i den største Forlegenhed.«

2. April 1829. »Her kommer atter et Nødskud. Se dog endelig at faa min *Karl den Store* spillet. — Jeg er i den største Pengetrang for Øjeblikket. — Skaf mig Penge, gamle Vaabenbroder!«

Og endnu:

6. Novbr. 1843. »Det har flere Gange været mig til Skade, at jeg ikke som en forsigtig Teaterdigterskrædder tog Maal af de Skuespillere, jeg syede Karakterklæder til. Deraf kom det, at de undertiden ikke passede. — Jeg er en gældbunden Mand med to Sønner uden Gage. Jeg havde haabet ved disse to Stykkers *[Garrick i England* og *Erik Glipping]* Opførelse at befris for min Ængstelse og Spænding. Men det er nu een Gang ikke Skæbnens allernaadigste Resolution. Det kunde synes, som om jeg nu ret var kommen i Gang med at digte Værker — men — det skal man ikke antage. Naar det er paa Hældingen, løber det stærkest af Flasken, og skønt jeg haaber, at Gud endnu skænker mig nogle sunde Leveaar, er det dog nok bedst, at jeg holder op i Tide. Stor Opmuntring er der ikke. Naar Lykken klapper mig paa den ene Kind, giver den mig sædvanlig et Ørefigen paa den anden. Men — man maa ikke tabe Modet og heller ikke aldeles Kuragen. Min Muse er ikke død endnu.«

I December 1839 døde Frederik den Sjette. Oehlenschlägers Kantate til Sørgefesten i Roskilde Domkirke er efter hans egen Tilstaaelse skreven uden Begejstring. En lille Rimkrønike af ham i Universitetsprogrammet til Sørgefesten i »Den store Bastian«s Versemaal (»Paa Vesterbro en Neger gik«) med djærve Rim paa Frederik vilde have behaget den gamle Konge meget bedre.

Næste Sommer forfattede Oehlenschläger efter Kong

Christian den Ottendes Opfordring Kantaten til Kroningstaffelet paa Frederiksberg. Den har i al Tarvelighed en symbolsk Betydning. Saaledes som her Digteren lader sit poetiske Danmark hylde Kongeparret, først Fiskerne, som den egentlig poetiske Stand, saa Bonden, saa, naturligvis, Nordens Guder med Suite fra Fædrelandshistorien og saa først efter den poetiske Herlighed i et lille fattigt Vers den Realitet, der skulde bære Danmarks Fremtid: Borger og Embedsmand, saaledes saa man i disse Aar med Forundring den hele poetiske Frise fra Frederik den Sjettes gamle Danmark trække sig troskyldig, som om slet intet var foregaaet, over i Christian den Ottendes nye. Og som man ved Kroningsfesten intet hørte af Dannerskjaldens Digt for Støjen af Mennesker og Tallerkenernes Raslen, saaledes havde Oehlenschlägers Poesi under Christian den Ottendes Regering megen Møje med at skaffe sig Ørenlyd under det nye Livs Larmen. Og som alle fremmelige Studenter gabede over Oehlenschlägers Kroningskvad, da de fik det at læse, saaledes kededes i Fyrrerne det unge Danmark over det gamle Danmarks Bestandighed.

Eller man lo derad. Hvilken ubetalelig Latterføde laa der f. Eks. ikke i den oldnordiske Bedemandsstil i Oehlenschlägers Lejlighedspoesi! Naar Christian den Ottende rejste til Wiesbaden for at bruge Brøndkur, at det saa skulde hedde, at han drog til Mimers Kilde; eller naar Oehlenschläger drak Brorskaaler i Sverrig, at der saa uvægerlig tilføjedes: Thor signe Pagten med sin Hammer! Oehlenschläger skaffede sig i det hele ingen Venner eller Beundrere i det unge København, der forstod at læse, ved sine alt for sorgløse Lejlighedsdigte. Digtene til Frederik den Sjette var blot enfoldige, de til Christian den Ottende er jævnlig flove: Digteren maatte strenge sig an, da Kongen var en Kender. Undertiden mærker man Sveden. I et Digt til Kongen og Dronningen fra Helsingør Borgere hedder det:

Held Christian og Amalia!
Kvad Danmark over Sundet,
Og Bølgen svarte: Ja!

Saaledes vilde Oehlenschläger ikke have skrevet til den gamle Konge; Frederik den Sjette vilde have fundet, det var noget Vrævl. Ærligst er Tonen, naar han ganske naivt tilstaar sin Pine, som naar han i Indledningen til et Fødselsdagsdigt til Dronningen klarer sig sin Opgave med de Ord:

Ej nok, at du Amalia velsigner!
Nej, du maa bringe Dronningen et Digt,
Som ej det forrige for meget ligner.

I hans Hjem lagde man Mærke til hans Glæde, naar han havde fundet en ny Ide.

Nu, at Oehlenschläger ikke var nogen fremragende Lejlighedsdigter, havde man nok mærket før. Men at den gamle Digter endnu vilde gøre sin Poesi gældende i Kong Christians som i Kong Frederiks Tid som en Kraft i Tiden, ja som en Magt i Staten! Man mente, det var Tid, han hængte Harpen paa sin Oldtids-Eg, som han sagde. Man undrede sig, siger Goldschmidt, over, at det døde ikke vilde gaa til Hvile, og at alt, hvad der hørte til det gamle Monarki, var saa sejt og langsomt med at lade sig skrinlægge.

Man lo ad Oehlenschlägers Naivetet, da han i 1842 indbød til Subskription paa sine 20 Bind *Samlede Værker* med den Tilføjelse, at Prisen ikke vilde blive meget højere, end hvad et Dagblad kostede i samme Tid. *Fædrelandet* og 20 Bind oehlenschlägersk Poesi! Han blev den lille.

Men Oehlenschläger havde slet ingen Lyst til at gaa til Hvile. Han følte sig endnu friskere end sine Efterfølgere. Han kunde ikke indrømme, at han og de, der var unge med ham i Aarhundredets Begyndelse, nu var blevne gamle og trængte til Afløsning. Netop deri, at de under graa Haar havde bevaret Aandens Ungdom, laa ikke blot deres Ret til at være, men en Pligt for dem til at gøre sig gældende. Disse Børn og

Ynglinge paa tresindstyve Aar var stærkere end Mændene paa tredive. Den naive, frodige Humanitet fra Aarene omkring 1800 var stærkere end den golde Kriticisme efter 1830. Der skred endnu Mynster igennem Byen, i den fuldkomne Dannelses Velbehagelighed, saa skøn at se paa, at man vendte sig efter ham paa Gaden. Der sad Ørstederne nu som før med Barneøjne under Tænkerbryn. Der larmede Brøndsted, den evigt bevægelige, hvis Selskab var Oehlenschläger en stadig Paamindelse om Kraften af deres Ungdom:

Min gamle Ven! med Ungdomslyst,
Skønt Haarene vel graane,
Med sunde Blik vi Livet se;
Endnu i Solskin kan vi le
Og sværme ved Guds Maane.

Og der gik nu siden 1838 Thorvaldsen iblandt dem med sit »klassiske« Ansigt og sine danske Øjne og »sit lokkede Haars Lilieblade«, den fuldendte Adam, et levende Vidne mellem de vantro paa Værdien af den oehlenschlägerske Aandsretning. Kunde der tænkes et bedre Bevis paa Naivetetens Triumf og Afmagten i den nyere Tids Begrebsopløseri end denne store, gamle Mand, dette store, gamle Barn, der ikke var mægtig at fatte eller dog at fremstille et kunstteoretisk Begreb, men som i sin Kunst ved sit »Fingersprog«, »let som Pigen paa Mark binder en Neg«, udtrykte de dybeste Ideer. Thorvaldsens Selskab var i disse Aar Oehlenschläger en sand Hjertestyrkning. Han elskede, naar de om Aftenen sad sammen i Teatret, at bøje sit mørke Lokkehovede hen imod Mesterens hvide, som for at faa Del i dets Glans. Paa Nysø i Julen gav han gerne Afkald paa sin L'hombre eller sine Oplæsninger for, som et Barn paa ny, at spille Lotteri eller lege Ordsprogsleg med Thorvaldsen. Thorvaldsens Produktivitet æggede hans egen. »Thorvaldsen har gjort en kolossal Herkules paa sine gamle Dage. Det er Fanden til Karl!« En saadan Karl gad han gerne være.

I Sammenligning med dette Selskab behagede Nutidens Mænd ham meget ilde. Heiberg betragtede han endnu som sin Fjende. I disse Aar begyndte de at komme sammen. Til Oehlenschlägers Oplæsning af *Olaf den Hellige* hos Admiral Wulff var Heiberg indbudt. Da Oplæsningen var færdig, var der, fordi der ingen Begejstring var, en trykkende Tavshed. Omsider tog Heiberg Ordet: »Maatte jeg spørge Hr. Professoren: er det *muligt*, bortset fra Miraklet, at en blind Mand saaledes pludseligt kan faa sit Syn tilbage?« »Jeg har forhørt mig,« svarede Oehlenschläger mørkt. »Ja, saa er der jo psykologisk *aldeles* intet i Vejen,« sagde Heiberg og glattede efter med sit forbindtligste Smil. Til sidst kom Oehlenschläger for Damernes Skyld i det heibergske Hus. En Aften i 1845 sad han ved Siden af Fru Gyllembourg i Theatret. Den gamle Frue sagde venligt til ham, at det havde gjort baade hende og hendes Søn saa ondt, at Molbech i den Biografi af Heiberg, som han paa Grundlag af dennes egne Meddelelser havde skrevet til sin *Poetiske Antologi,* havde udeladt det Sted, hvor Heiberg omtalte, at Oehlenschläger en Gang, da han havde set hans *Don Juan,* havde givet ham et Kys, og at det var forekommet ham, som om Poesiens Genius derved var indpodet ham. Oehlenschläger bukkede og sagde intet, men tænkte: Det er vel derfor, Deres Hr. Søn saa ofte har bidt mig til Løn for hint Kys. Han mente, at Heiberg nok i Grunden takkede Molbech »for ikke at have røbet et flygtigt Taknemmeligheds Øjebliks Følelser, der i Grunden er fremmede for hans kolde Egoisteri og staa i stærk Modsætning til hans Jalousi og Misundelse«. Det var Oehlenschläger en Tilfredsstillelse, at »Termometret for Heibergs Autoritet i disse Aar sank betydelig og nærmede sig Frysepunktet«; i P. L. Møller, Heibergs første kritiske Modstander, havde han en Beundrer og understøttede med flere Bidrag hans Aarbog *Gæa* imod Heibergs *Urania.* Heibergs Filosofi imponerede ham endnu mindre end før; han læste i disse Aar

noget i Hegel selv, fandt ham klarere end hans »Efterlignere« og lærte noget af ham til Brug for sine Forelæsninger over Tragediens Teori. Om Heibergs Forsøg i den spekulative Komedie mente han med Grund, at hans egne ufilosofiske Tragedier kunde være nok saa gode:

Thi skønt du gennem*hegler* mig
Og tror *ham* ene værdig dig,
Som rev mig ned i sin *Danfana*,
Mon *Sokrates* og *Tordenskjold*
Og mangen Helt fra Hedenold
Fordunkles af — *Fata Morgana*?

Der var for Oehlenschläger intet underligt i, at Heiberg i disse Aar, forladt af Menneskene, søgte sin Trøst hos de golde og hjerteløse Stjerner. *Habeat!* Lad dem have ham! Saaledes stod i *Aladdin* Prinsessens forulykkede Brudgom paa Taarnet, stiv som en Stokfisk, og kiggede Stjerner, mens den anden laa i Sengen hos hans Kone. Oehlenschläger fandt i Heibergs Skæbne i disse Aar som tidligere i Baggesens en mægtig Bestyrkelse i sin naturlige Kristendom: Gud bevare vore Venner, og Skam faa alle vore Uvenner!

Over for de øvrige Forfattere af den heibergske Retning var hans Dom, som i øvrigt alle hans offentlig udtalte Domme, ogsaa over Heiberg, ikke uretfærdig. *Hverdagshistorierne* har vistnok behaget ham mere, end han ret vilde være ved, da de bar Heibergs Navn paa Titelbladet. Han kunde nu ikke dy sig for at citere Schiller: »Saadant har I jo bedre og langt bekvemmere hjemme!« Hertzes Lystspil morede ham mere end de romantiske Dramer. Han fandt ikke, at slige »Tragikomedier« gjorde hans Tragedier overflødige. Paludan-Müllers *Adam Homo* interesserede ham betydeligt, uagtet han med en goethesk Kategori fandt den noget »prolix« og mente, at Refleksionerne »kroede sig« for meget. H. C. Andersen holdt han personlig af, skønt han ofte følte Lede ved hans »usle Forfængelighed« — formodentlig af samme

Grund som Hesten siges at føle Afsky for Kamelen. Paa Eventyrets Poesi slog han øjeblikkelig ned med et Ørneblik. Uden for dette fandt han for megen Prætention og for liden Præstation. Hvorfor vilde Barnet være Mand? *Ahasverus*, den nye Skoles dristigste Forsøg, forekom ham et gigantisk Værk, der havde faaet et pygmæisk Udfald. »I Homers udødelige Værk kom de i ti Aar ikke ud af Stedet.« Kierkegaards *Enten—Eller* sendte han tilbage til Boghandleren efter at have bladret deri og fundet den fuld af nymodens Filosofi. I Hostrup, der havde besøgt ham og talt venligt om hans Lystspil, erkendte han »en ægte Lystspildigter«.

Hvor meget eller hvor lidet Oehlenschläger i det hele kunde forstaa af en Aand, i hvem der var et uroligere Tankeliv end i ham selv, og hvorledes personlige Hensyn ogsaa paa dette Højdepunkt brydes med den sunde Retfærdighedsfølelse i hans Sind, viser hans Dom over Poul Møller. Da de *Efterladte Skrifter* var udkomne, skrev han:

Tredje Del af Poul Møllers Skrifter er kommen ud, og det har meget moret mig at læse hans Levnedsløb, særdeles godt skrevet af Overlærer Olsen. Jeg kendte Møller alt som en ung udmærket Student, han var en af Tylvten imod Baggesen og meget begejstret for mig i Førstningen. Men det lykkedes mig ikke at drage ham ret til mig personlig. Saa overmaade stor Umage derfor gjorde jeg mig heller ikke. Han morede sig mest i Krese, hvor han førte Ordet, og var den bedste Høne i Kurven. Siden bortdrog hans Kæresterier, hans Kinarejse, hans Ophold i Norge, Metafysikken og Heibergs Klike ham mere og mere fra mig. Uagtet al hans Aand og Vid og personlige Stolthed manglede han dog Karakter og Fasthed. Der var ingen rigtig Alvor i ham, han skammede sig for sine Følelser, plaisanterede med alting; der manglede ham klar, ædel Mandighed. Snart tvivlede han om Udødeligheden, snart antog han den, snart beundrede han Hegel, snart forkastede han ham, snart elskede han sin Tids bedste Digtere, snart ytrede han, at Tiden ikke længer var for Poesien. Ulykken var, at han ikke *selv* blomstrede mere som Digter. Men man finder i hans efterladte Fragmenter skønne Brudstykker saa vel af poetisk som filosofisk Natur, og i hans Personlighed var, uagtet al Særhed, meget elskværdigt og tiltrækkende.

Og nu var Poul Møller død, og H. P. Holst var Tidens Lys. »Jeg saa hans *Gioachino*. »»Sandelig, Stykket var bravt, var der blot Ord ej deri.«« Endnu mere misfornøjet var han med Københavnernes Tilløb til Vaudevillen *Villiam og Emma eller Vandkuren* af den samme Forfatter. »Ikke en Pille Fedt af Vittighed; det er det bare Vand. Men til den Vandkur løber Københavnerne som til en Sundhedsbrønd, for at søde, rare Poppedreng kan betragte sin egen yndige Skabelon, hvortil den er bleven vant ved de genialske *Hverdagshistorier*.«

Ikke sandt? »Det er tungt, at man saadan overalt nu skal gaa bag af Dansen. De mene vel, jeg er for gammel og skal ikke danse mere. Men naar jeg betragter Nytidens Dansere, saa faar jeg ikke megen Respekt for mine Eftermænd.«

Dog dette var ikke det tungeste. Det var ikke det tungeste for Oehlenschläger, at han saa sig fortrængt af Øjeblikkets Gunst af en og anden Smaamand, han vel vidste, han i det lange Løb kunde magte; over for Modesmagen havde han længe lært at hærde sig. Det var det tungeste, at han følte sig stillet over for noget uovervindeligt, som han absolut ikke kunde magte. Han syntes, han gik alene imod Tidens Aand.

Tidens Aand! hvorledes skulde han kunne gribe det uhaandgribelige. I de Bøger og Blade, han læste, i de Menneskers Tale og Lader, han saa paa Gaden, selv i Sproget, der taltes omkring ham, troede han vel at kunne spore den stille Forandring, der betyder, som han læste hos Poul Møller, at Tidens Gud langsomt drejer sit Hoved.

Men naar han sad i Teatret, syntes han, han kunde *se* den. Det forekom ham, naar han saa Fru Heiberg og hørte hende tale, at i denne Kvinde havde alt det sælsomme, ubegribelige, der var stærkere end han,

taget Skikkelse. Her var den Tidens Aand, han maatte bekæmpe eller forsone.

Allerede i hendes første Begyndelse havde han vistnok mærket den fremmede Aand i hende i de heibergske Vaudeviller. Det er næppe uden Forbindelse med disse Vaudevillepiger, at Oehlenschläger var saa optaget af Tiecks lille Skuespil *Rødhætte* og viede det en hel æstetisk-moralsk Undersøgelse. Rødhætte er en tragisk Figur, mener han, thi hun mangler det barnlige Hjerte; hun er ufrom, letsindig, selvklog langt over sin Alder, knibsk og koket. Hun fortjener, at Ulven spiser hende.

I den halve Snes Aar, Jfr. Pätges, senere Fru Heiberg, havde været ved Teatret, havde Oehlenschläger endnu ikke anvendt hende i sine Skuespil, skønt han følte, at han derved berøvede dem en vigtig Tiltrækning. Kan jeg give min Fjendes Kone Lejlighed til at glimre i mine Stykker? sagde han. Saa skrev han endelig i 1836 Lystspillet *Den lille Skuespiller* med Hovedrollen for Fru Heiberg. Hun spillede den lige ud af hans Hjerte, syntes han; paa en Prøve, hvor han havde været til Stede, havde hun indtaget ham ved sin Iver: hun var allerede da mødt i Mandsdragten. Aaret efter spillede hun den første egentlig moderne Kvindeskikkelse i Oehlenschlägers Tragedier, den kække, selvbevidste og elegante Ingegerd i *Olaf den Hellige,* der er for Helten halvt en Valkyrie, halvt en Muse, i Forstaaelse med den dristigste Poesi i hans Sjæl. Atter et Aar efter er den kække og skælmske Dreng Tym i *Knud den Store,* der er nær ved at være en Hovedrolle i Tragedien, udtrykkelig skreven for Fru Heiberg. I den Scene, hvor Edmund, en ægte oehlenschlägersk Helt, sidder og harmer sig over, at en Drengestreg — Tyms Indfald at gribe en Bøgegren i Stedet for det erobrede Banner — har spillet ham Sejren af Haanden:

O, hvad er selv Heltedaad,
Naar Indfald af et Barn kan Helten kue?

og

TYM,
der har hørt hans sidste Ord, standser i nogen Afstand fra ham, betragter ham skælmsk, med sammenslyngte Arme, Fingeren under Hagen, og siger:

Stort Læs tit væltes af en lille Tue —

ser man for sine Øjne Fru Heiberg tage Positur i Oehlenschlägers Poesi.

Fra disse Aar af stod Oehlenschläger uden Hensyn til det vekslende Forhold til Heiberg paa den venskabeligste Fod med hans Kone. Han skrev undertiden Vers til hende. En Dag skrev han *Den spanske Pige* »efter Byron«:

O, taler til mig atter ej
Om blonde Møer i Nordens Rige!
I har ej haft det Held som jeg
At se den skønne spanske Pige.
Ej hendes Øjne vel er blaa,
Ej Lokkerne sig gyldne bøje:
I Udtryk langt de overgaa
Dog smægtende Blondines Øje.

Hun Ilden stjal, Prometheus lig,
Og gemte den bag Silkebryne,
Der fører den en farlig Krig,
Thi Øjnene bestandig lyne,
Og Haarets ravnesorte Flok
Langt ned ad Svanebarmen ruller,
Man skulde tro, at hver en Lok
Kom for at kysse hendes Skulder.

Hver Ynde driver Elskovsspil
Og fanger hver, som den betragter.
Mon kolde Blonde vove vil
At være varme Sjæls Foragter? — —

Dette er jo meget mærkeligt: en formummet Troskabsopsigelse til den nordiske Kvindetype — Christianes, Maria Hegers og Anna Wexschalls Blondhed — som Oehlenschläger hidtil havde dyrket, og en Kærlighedserklæring til den brillante Skønhed, som hidtil havde forekommet ham lige saa arg som sort (Thusnelda, Skulde, Zoe). Alligevel, her var baade Tiltrækning og Frastødning, som da han for tredive Aar siden paa Coppet beundrede Mme Staël. Hans Muse var hun dog ikke. Hendes Kunst kunde aldrig

helt falde sammen med hans Poesi; der var noget deri, som han ikke kunde lide. Det var ham ingen hel Glæde i *Svend Dyrings Hus* at se den sorte Dames Kunster, medens hans egen blonde Pige stod i Krogen som en Askepot. Hvad han savnede hos Fru Heiberg, forstod han endnu tydeligere, da han i Paris saa Rachel. Man havde sagt ham, at hun var Tragediens Muse: »Det var en ildfuld, aandefuld Jødinde — men ak! min Melpomene var det ej.« Saa hørte han Jenny Lind synge og kendte atter Nordens Muse. »Harpen hængte endnu paa Nordens Eg.« I *Kjartan og Gudrun* kæmper Nordens Mø med den sydlige Muse.

Saaledes iagttager man nu i Oehlenschlägers Forhold til Fru Heiberg hans Poesis Forhold til Tiden.

Der sad han i Teatret, det Sted, hvor han helst og bedst iagttog Livet, saa tit hun spillede, og søgte at komme til Forstaaelse med Nutidens Kunst, idet han iagttog hendes. Meget lærte han ved at se hendes Spil og høre Folks Domme derom, mere anede han vel bagved.

Der var allerede een lille Ting, som stødte ham. De kaldte altid Fru Heiberg *slank,* og hun holdt selv af at kaldes saaledes. Han kunde ikke lide det Ord; der var noget bevidst deri, som udelukkede Naiveteten. Rankheden var Natur, Slankheden gjorde Figur. Valborg og Signe, Maria Heger og Anna Wexschall var ranke; unge Piger i 1840 vilde saa gyselig gerne være slanke. Det var *elegant.*

Fru Heiberg var elegant. Mon de Godtfolk rigtig vidste, hvor de flængede hans Ører med deres Pjat, naar Fru Heiberg en Aften havde glimret i en Konversationsrolle og det i Mellemakterne summede i Parkettet: hvor *smagfuldt* hun havde spillet, hvor *dannet* hun havde talt, hvor *fornem* hun havde set ud, hvor *gratieust* hun havde bøjet sit Hoved, naar hun lyttede til Herrernes Hyldest. Hvor han hadede disse Salonkategorier! Nu havde han, saa længe han havde kunnet flytte en Pen paa Papiret, villet vise,

hvor skøn og rig og herlig Kvinden var, naar hun var Natur. Og saa, paa den Skueplads, hvor Kvinden, Humanitetens Eva, havde straalet i Umiddelbarhedens Uforkrænkelighed, et Spejl for Folket, der nejede sig nu en *Dame* smilende for Publikums Hyldest! Hvor fordum Naiveteten, uden at kende Loven, havde udfoldet sig frit som det kunstneriske Geni efter sit Væsens dybe Lov, der bevægede sig nu Refleksionen med Gratie efter Anstandens Regler. En Dame, det var jo Refleksionen, Negationen, som Heiberg kaldte det, af en Kvinde. Det var jo virkelig, som salig Poul Møller, der dog undertiden saa rigtigt, havde sagt: Nu lægger Rosen bort sin Krone for at studere Botanik.

Denne Smag for det elegante og gratiøse, fornemme og dannede, var altsaa *Smagen,* som den uden videre kaldtes. Det var Heibergs Smag, hans Kone var dens Præstinde. Der var næppe mange Sjæle i København, som var upaavirkede af Heibergs Smag. Havde de ikke læst og forstaaet hans æstetiske System, saa havde de dog forstaaet Vaudevillerne og *Flyvende Post,* Hverdagshistorierne og Hertzes Skuespil. Og de havde hørt om, hvorledes der levedes i det heibergske Hus efter alle Smagens Regler. Han havde jo selv været der til en og anden af de berømte æstetiske Aftener og set, hvorledes Poesien her, uforstyrret af generende Realiteter — som Børn, Penge o. lgn. — var bleven Konversation, et Velvære. Hvor forskelligt var ikke dette Hjem fra hans eget, hvor Poesien var en urolig Elementaraand, der ikke gerne lodes løs uden Fare for Husets Fred, og hvor Realiteten ugenert brød ind i dens Fester som Christiane med en tom Pengekasse eller med Favnen fuld af Sokker!

Som i Livet, saa i Kunsten. Paa den ene Side en Afdæmpning af det poetiske Stof, en fin Afstemning af alle Enkeltheder til en kunstnerisk Harmoni, som ingen paatrængende Realitet forstyrrede. Paa den anden Side i en baade grovere og friskere Udarbej-

delse af det poetiske Raastof en Række poetiske Eksplosioner og en dybere Ballast af Livs- og Realitetsinteresserne. Saa lidet Hensyn Oehlenschläger ellers mente at burde tage til Heibergs Kritik, fik han dog efterhaanden fra mange Sider at mærke, at denne Mand havde lært Københavnerne at læse med en meget finere Sans for den poetiske Forms Detaljer, end han nogensinde havde kunnet skrive. Han maatte beklage sig herover, fordi han indsaa, at med Forfinelsen af den kritiske Smag fulgte en Slappelse af den poetiske Modtagelighed. Men han maatte regne dermed. Skulde hans Kunst ikke ganske miste sin Magt over Tiden, maatte den udvikle sig i Tidens Retning: fra det enfoldige til det sammensatte, fra det naive til det interessante.

Fru Heiberg var *interessant;* det interessante var hendes Fag. Hertz var interessant; Chr. Winthers Helte fra den Tid var interessante; den hele nyere Digterskole gik ud paa det interessante. Det interessante var efter Heibergs Vidnesbyrd i Trediverne og Fyrrerne »en særdeles populær Betegnelse, som alle forstaa, selv de, der ikke forstaa nogen anden æstetisk Begrebsbestemmelse«. Sproget inficeredes deraf: en Teaterforestilling fandt kun meget naive Sjæle morsom, men dannede Mennesker *interessant,* gamle Damer fandt, at Heiberg i Grunden havde et *interessant* Ansigt, unge Herrer ventede med Spænding, om hans Kone skulde komme i *interessante* Omstændigheder. Ordet smagte Adam meget ilde.

Det interessante er en tilhyllet Natur. Han havde aldrig forstaaet at tilhylle, hos ham gik altid Helte og Slyngler, retfærdige og uretfærdige enfoldigt nøgne om i deres rene Naturalier. Thi saaledes gik han jo selv, uden den ringeste Evne til at tilbageholde, hvad der bevægede sig i ham. Nu udviklede Heiberg, at denne plastiske Figurtegning, hvor alt er drevet ud paa Overfladen og intet perspektivisk, hørte hjemme i den antike Tragedie, og at den moderne Tragedie, idet den nærmede sig mere til Komedien — som hos

Hertz og Heiberg selv — fordrede langt finere individualiserede, meget dybere perspektiviske Karakterer. Man skulde tro, det var Løgn, siden det var Heiberg, der sagde det. Men han hørte det jo overalt, og der var maaske noget i det.

Men naar han nu indrømmede det interessante dets Ret i den dramatiske Teknik, var det dog igen en helt anden Ting, naar det viste sig i selve den digtende Personlighed som en fornægtet Natur eller dog en dobbelt Natur. Heiberg forklarede vistnok, at det interessante i den moderne Kunst ikke var Maalet, men Midlet. Maalet var vedblivende det samme som for den umiddelbare Sans: Befrielsen, for Komediens Vedkommende i et lystigt, for Tragediens i et ophøjet Indtryk, men Vejen dertil gik igennem det interessante, den reflekterede Natur. Men hvor mange naaede i denne Dialektik længere end til Negationen. Hos de toneangivende af de nyere Digtere troede han at se en dobbelt eller endog en fornægtet Natur. Naiveteten var forloren, det var det visse, men hvad var kommet i Stedet? I et Digt som her hjemme Paludan-Müllers *Danserinden* syntes Digteren ham at tale med to Tunger: hvad den ene priste, derad vrængede den anden. Og Heine, som han holdt af, og af hvis Spot over Romantikerne han med oprigtig Opbyggelse havde afskrevet store Stykker i *Prometheus,* og som igen satte saa stor Pris paa ham — »Oehlenschläger er dog Kongen,« sagde han — stakkels Heine! hvad hjalp ham hans Fantasi og Vittighed og *Aandfuldhed* — atter de fordømte Gloser! — naar han manglede, hvad dog enhver Amagerbonde kan have: det trofaste Hjerte, den mandige Karakter, sand Alvor og dyb Ærbødighed for det hellige. Meget mindre kunde han døje den Naturfornægtelse, der gjorde sig interessant i de byronske Helte. Han havde en ganske borgerlig Uvilje for deres Storsnudethed. Det forekom ham, at han i dem alle hørte den engelske Lord tale, som, idet han anklager

sig selv for Laster, dog skuer stolt ned paa alle andre og alle borgerlige Forhold.

Herfra var der kun et Skridt til den fuldstændig opløste Natur, for hvem alt var lige godt, naar det blot var interessant, udpræget og karakterfuldt. Han fandt denne højeste Potens af det interessante i den nyere franske dramatiske Skole, der dyrkede »den kraftige Last« som poetisk. Hvilket Vanvid! som om Lasten kunde være kraftig, en Sygdom sund. Allerede i Teateranmeldelserne i *Prometheus* havde han været ude imod V. Hugos kunstneriske Forkærlighed for de interessante Uhyrer. Det vilde dog være den jammerligste Følsomhed, om man, som Hugo fordrer i Fortalen til *Lucretia Borgia,* vilde lade sig røre til Taarer af denne ædle Djævelinde: Følelsen har i og for sig aldeles ingen Værdi, den faar først Værdi af *den,* som føler, for *hvad* han føler — man kunde lige saa gerne gnide sig i Øjnene med Hvideløg eller spise stærk Peberrod for at komme til at flæbe! Det ene er ikke bedre end det andet. Nu saa han *Angelo.* Lutter fornem Last! Overordentlig megen Lidenskab og Retorik i Stedet for Følelse og slette, plumpe Motiver i Stedet for Sandsynlighed og sund Forstand! I Paris besøgte Oehlenschläger Hugo. De talte om en engelsk Skuespiller, Macready, som den Gang var i Paris og spillede Hamlet. Hugo roste ham. Oehlenschläger sagde venligt: Tilgiv, jeg kan ikke være af Deres Mening. Hamlet bør være en elskværdig ung Mand, fuld af Sværmeri, Følelse, Humanitet — han bør indtage Hjertet, være naturlig o. s. v. Hr. Macready er gammel, styg, affektert, konvulsivisk. — De har Ret! sagde Hugo. Dermed endte Samtalen.

For denne interessante Desperation havde Tidsalderen et Ord, der rev Adam som Sennep i Næsen: det *storartede.* Det storartede, det i sin Art udmærkede, er det store uden den Forbindelse med det sande og gode, hvori den gamle Humanitet alene havde set det. Naar det storartede dyrkedes som Poesiens højeste, betydede det, at Livsinteressen

var veget fra Kunstværket for den æstetiske Pirreligheds slappe Kløe. Det var Oehlenschläger ganske særlig ubehageligt, naar Københavnerne fandt Fru Heiberg *storartet.*

Adam frygtede den Magt, der var stærkere end han, der aarlig løste Kraften i hans Lemmer; skulde den ogsaa kunne løse Kraften i den Aand, hvoraf han havde levet?

Tiden kommer mig ikke ret mere ved, skrev han i 1836, og jeg hører den ikke ret mere til. Samme Aar, Aaret for Reformationsfesten, frabad han sig bestemt en tiltænkt Hædersbevisning paa sin Fødselsdag som aldeles stridende mod hans Følelser og hans Ønske.

Allerede før den gamle Konges Død havde han, naar han følte sig vraget af Tiden, haft mismodige Øjeblikke. I en saadan Stemning skrev han et Digt, *Trøst i et mismodigt Øjeblik,* som først er trykt efter hans Død. Alle store Digtere havde jo kendt hans Skæbne. Selv Goethe var bleven flaaet levende af mangen Marsyas. Men »overslaa kan Tidens Bølge Klippen, naar sit Skum den slaar — Skummet synker dog tilbage, synlig atter Klippen staar«. Men Aarene gik, og snart var der intet mere af det gamle tilbage. Da Oehlenschläger efter Christianes Død flyttede ud paa Fasangaarden midt i Frederiksberg Have, saa var Naturen endnu den samme. Men hvor var de, der delte hans Ungdom? Her gik han ene i en fremmed Slægt og vilde bære Vaaben mod Tiden. »Taabelig er Striden. Hvor kan en enkelt Kæmper standse Tiden?« Han fik Hjemve efter de døde. Kun hos de døde havde han ret hjemme, »hvor ej Tidsbølgen triller, hos Goethe, Shakespeare, Æskylos og Schiller«. Men indtil da

> Kækt i min lille Stue
> Vil jeg som i min Ungdom Harpen røre.
> Ej gamle Træ er Stubbe,
> Homer var Digter, skønt han var en Gubbe.

Vistnok kunde han faa Lyst til at klage som en gammel Mand over Tiden, der, idet den gik frem, gik tilbage. Hvad var det dog for en Tid: Aandens Landskab uden Bjerge, Friheden en Fladhed, Humaniteten en Skal uden Kerne, uden Følelse for Dyd og Religion. Bibelen en Dynge Journaler, Poesien en Nethed og Musikken en Fingerfærdighed. Men gaa imod Tidens Aand, Keruben, som med et Vift af sine Vinger kunde bryde vort Legetøj sønder! Nej saa hellere krybe i sit Sneglehus og vente, til den Gud, der skabte Ormen og Keruben, opløser Livets Larm i Harmoni *(Nutidens Fremskridt)*.

Hellere blunde, mens man bier. »Mit højeste Ønske i Høsten og Vinteren af mit Liv er at vandre min stille Vej roligt og venligt uden Opsigt.« Livet havde atter som i de onde Aar, da Lykken først forlod ham, mistet sin Friskhed. Ydun var røvet, men hun vilde komme tilbage. Hvad Adam nu maatte friste, var ikke blot et fælles Skjaldekaar, men en verdenshistorisk Lov. Aandens Historie her paa Jorden var en Bølgen mellem Liv og Død. I sin Ungdom havde han selv været med at vække Livet af det døde. Frembruddet af den frie, friske Menneskelighed var Yduns Opvaagnelse i det nittende Aarhundrede. Den, der nu herskede, var ikke Ydun, men hendes Guvernante, en fæl og mager Athene, der vilde berøve hende hendes »Umiddelbarhed« og lære hende at begribe sig selv. Bedst at blunde saa længe:

Hun hersker en Stund; det varer vel kort,
Jeg blunder for ej at klage.
Mig vide kun lader, naar hun gaar bort,
Saa kommer jeg atter tilbage.
(Yduns Opvaagnelser.)

Saa barnligt kunde Adam lægge sig til Hvile i Videnskabens Aarhundrede.

Herre Gud, hedder det nu, hvad skal jeg stakkels Poet og Vandmøller gøre, som er brouilleret med Tiden og staar i Forskud til Evigheden?

Ganske tydeligt iagttager man dette Forhold til Tiden i Oehlenschlägers Lystspil fra disse Aar.

Efter Charlottes Død og Fynsrejsen i Sommeren 1835 var Oehlenschläger en Tid optaget af en, dog ikke meget gennemgribende, Omarbejdelse af det dramatiske Eventyr, der nu udkom i Maj 1836 under den forandrede Titel *Fiskeren og hans Datter*, der viser, hvor han denne Gang havde sine Tanker. Kort efter skrev han, endnu vistnok i Erindringen om sit uforglemmelige Skuespillerbarn, paa Grundlag af nogle Træk af den tyske Skuespiller Schrøders Ungdomshistorie, som han havde meddelt i *Prometheus*, Lystspillet *Den lille Skuespiller*, hvori Hovedrollen var bestemt til at udføres af en Skuespillerinde. Men dette Stykke, som paa en Maade ved sin ungdommelige Raskhed erstatter den uskrevne Begyndelse til Tordenskjold-Trilogien, er fremgaaet af en munter Stemning, den spændstige Naturs Reaktion mod den bløde Fortabthed.

Det er Oehlenschlägers første tydelige Forsøg i den interessante Bagatel. Det er interessant, at Helten er et forklædt Fruentimmer, og endnu interessantere, at dette Fruentimmer var Fru Heiberg. Oehlenschlägers Opfattelse af det interessante er helt naiv. Han tager Definitionen bogstaveligt. Tidligere havde han følt et hjerteligt Ubehag ved at se Fruentimmer agere Mænd. Det er argt, siger Thor i *Trymskviden*.

Men ogsaa Karaktertegningen spiller med Bevidsthed paa det interessante. I Ackermann, Direktør for Skuespillertruppen, Frits Schrøders Stedfader, er der med en usædvanlig Refleksion forsøgt en Analyse af et oehlenschlägersk svulmende Temperament, i Linedanseren Stuart af det romantiske Kunstnersind, som han havde forherliget i *St. Hansaftenspillet*. I den Scene, hvor disse to Hidsighoveder, den borgerligt humane Teaterinteresse fra Slutningen af forrige Aarhundrede, der vil gøre Skuepladsen til en Skole for Sæderne *(Rahbek-Oehlenschläger)*, og den frie romantiske Kunst, der regner det for et jammerligt Abespil

at eftergøre Spidsborgernes Befippelser (*Steffens-Oehlenschläger)* ryge sammen som Staal og Sten, er der en *interessantere* Ironi end i Hakons og Olafs Sammenstød i Tragedien.

Sibylle-Templet fra den følgende Vinter er nu atter mere i den ældste romantiske Komedies Stil med Ungdom og Galskab og gnavne Filistre. Elskerparret er paafaldende naturligt uden Stænk af Sværmeri som i Lystspillene fra Tyverne og ganske forskelligt fra Hertzes *dannede* unge Herrer og Damer. Elskeren er rigtignok Digter — men, siger hans lystige Pige, »ej hvad? tror du, jeg elsker dig, fordi du er Poet? Det er jo for det meste nogle gamle Pedanter med Kapper og Bladkraver. Nej, jeg elsker dig, fordi du er en smuk Knøs, hvis store brune Øjne brænde for mig — og det kommer slet ikke Poesien ved. Aand kan vi alle have, og det kan vi alle til Nød undvære«.

En bestemtere Polemik imod Tidsalderens Smag findes derimod i *Fornuftgiftermaalet Nr. 2*, skrevet umiddelbart efter det foregaaende Stykke. Titelen parodierer Scribes *Fornuftgiftermaalet*, og Stykket er rettet imod den upoetiske Tendens i Scribes Stykker, som i Trediverne udgjorde det danske Teaters bedste Repertoire, og som meget mere end Hugo og Byron stemmede med Københavnernes Smag for det interessante. Aaret før var Lystspillet *En Hytte og hans Hjerte*, hvori som altid hos Scribe den unge Fantasi bliver taget i Skole af sin gamle Svigermoder Klogskab, blevet spillet paa Teatret. Hos Oehlenschläger løber nu omvendt Hjertet af med Fornuften. To unge Par triumfere over Fædrenes Finansspekulationer. Den værdige Fader velsigner Scribe, fordi han gør godt igen, hvad alle de gale Poeter siden *Werthers* og *Sigwarts* Tid har fordærvet. Han anser Scribe for *en fornuftig Mand* — atter en af Tidens Gloser, thi da Poesien blev »interessant«, blev Prosaen »fornuftig«. I gamle Dage, siger han, var Poeterne Sværmere og fattige Djævle, Scribe har skrevet sig en For-

mue til ved sine Fornuftgiftermaal. Og spørg ikke blot ham, men alle vore unge Genier nuomstunder, om Hjertets Følelser længer er i Velten, saa skal du bare høre!

I Modsætning hertil er de unge Mennesker poetiske Naturer. De »bygge kølige Fegrotter i deres Poesi for ej at dø i Virkelighedens Lummerhede, vel ikke altid uden sort Luft og Regnskyl, men altid uden Regnbue«. De ere ikke sværmende, men kraftige og sunde. De elske *Hermann og Dorothea*. Og den unge Mand vil netop *ikke* være Digter. »Derfra bevare mig Gud, at jeg skulde lade min Modtagelighed for det skønne dunste bort i afmægtige Selvforsøg! Jeg er Læser, Dorothea. Og det er i vore Dage en næsten endnu større Sjældenhed end at være Digter. Vi har dog nogle Digtere endnu, men næsten ingen flere Læsere.«

Alligevel, hvor stærk Scribe var, og hvor usikker Oehlenschläger nu følte sig paa sit Publikum, viser Slutningssangen, der skulde været et jublende »Endnu er Kærlighed til paa Jord!« som i Ungdomsdigtet *Harpespilleren ved Posthuset*, men *er* en høflig Henstilling om ej »at forsmaa en Spot, der gælder kolde Hjerter blot«.

I sit Læredigt om Digtekunsten sætter Oehlenschläger »det interessante« i Komedien i Intrigen og giver det Værdigheden »Thalias Tante«. Han har da ment det nødvendigt at gøre den gamle Dame sin Opvartning. Maaske han dog nok selv har følt, at Intrigerne i de foregaaende Lystspil ikke var helt saa snedige som i Scribes. Men han skulde dog vise dem, at han ogsaa kunde vinde Nøglegarn. I Skuespillerskuespillet *Garrick i Frankrig*, skrevet 1842, faa Aar efter at Alexander Dumas' *Kean*, der bringer Teatret paa Teatret, var bleven opført herhjemme, spilles der en saadan Komedie i Komedien, at selv Scribes Publikum har maattet holde Ørerne stive. Det reelle Udbytte er ellers et Par gode Skuespillertyper, noget ægte følt i en rejsende Lords Melankoli og en god shake-

speareske Kopi i Garricks Fremstilling af en vanvittig. Indholdet er nemlig en Kappestrid mellem den store engelske Skuespiller og nogle franske Kolleger, om hvem der bedst kan illudere Modparten. Garrick sejrer med den shakespeareske Figur, og Stykket ender med et Leve for Shakespeare og Molière. Mente han, at saaledes maatte ogsaa Efterkommerne kunne forliges?

Den Figur, der i de oehlenschlägerske Lystspil svarer til Ræsonnøren hos Scribe, har en særegen Betydning, ved at Digteren nu øjensynlig føler sig selv mere i denne Rolle end i de unge. I *Sibylletemplet* er han en skikkelig, lystig Fyr, der har sin gode Morskab af at drille Filistrene. Han er, som sin Digter, men ganske modsat Scribe, »ikke haard og ønsker ikke Hævn over sine Fjender, men at støde en Nar i en Morter, som Salomon siger, at tage koldhjertet Egennytte og Forfængelighed ved Næsen — o, deri er jeg en Nero, en sand Caligula!« I *Fornuftgiftermaalet* hedder han Onkel Heilmann, er en fattig Embedsmand, der beskytter de unge og driller den gamle. Han er, imod Scribe, den *glade* Armod; han føler slet ikke sine trange Kaar, han har sine Bøger og sine Fantasier, og det er det samme som at have Adgang til en dejlig Lystskov, der ikke koster ham en Skilling, og hvor han har den samme Nydelse som Ejeren. Denne Figur er atter Hovedpersonen i det rimede Lystspil *Den rige og den fattige*, skrevet i Løbet af otte Dage i Paris 1844. Det er en godmodig, munter og uskyldig gammel Organist, Erast, der lever højt uden Penge af Sol og Maane, Musik og Poesi og sin unge Datter. Hans Kontrapart i den, ogsaa i Formen, meget gammeldags Komedie, den rige Nabo, er et meget ondartet Eksemplar af den scribeske fornuftige Mand.

Ræsonnøren er i dette Stykke anlagt i en større Stil: en statelig gammel Herre, frisk paa Sjæl og Le-

geme, som ligner Digteren, med Embonpoint og endnu blanke Haar. Han er ikke Borger, men, som Digteren da var, »en rejsende«. Han gaar som Guden i Goethes Digt om imellem Menneskene for at finde Hjerter. Han er den, som gør den rige Mand fattig og den fattige rig og under Forvandlingen prøver deres Hjerter. I den Scene, hvor han føler den fornuftige Mand paa Tænderne, idet han ironisk gaar ind paa hans Tankegang, eksaminerer Adams Humanitet den nye Tids Moral og Religion, Filosofi og Poesi: Den fornuftige Mand er en stærk Mand, Tiden er en Styrkens Tid, ethvert Menneske er Egoist. Følelsen er en Sygdom i Taarefistelen eller et Instinkt, vi har til fælles med Dyrene. I Intelligensen er vor Menneskeadel. For at Kristendommen skal beholde noget Værd, maa Følelsen uddrives og Tanken opløse dens Indhold i Myter og Begreber. Den fornuftige Mand venter sin Filosofi, ikke mere fra Berlin, men fra Paris: en praktisk Livsfilosofi, der skal føre Beviset for, at kun i det reelle har Idealet Realitet. Derfra har han den Poesi, der forherliger hans Rovdyrmoral:

Thi Tigren, kære Bror! stor Uret har man gjort
Det kongelige Dyr, thi det har noget stort,
Storartet.

Efter saaledes at have opløst den fornuftige Mand i hans noget uensartede ideelle Bestanddele — Hugo og Scribe, Comte og Heiberg — tager den gamle Herre Bladet fra Munden, vender sig imod hans Realitet og siger kort og godt: *Du er en Slyngel!* Men, Gudbevares! ingen tør vide det, skønt alle ved det. Han er jo bare en værdig Fader, der velsigner de elskende.

Det har været Oehlenschläger en Tilfredsstillelse at faa lettet sit Hjerte. Kort Tid efter skriver han om Hauchs Roman *Slottet ved Rhinen*: »Han tager ogsaa lidt fat paa den hegelske Filosofi, men gør i Fortalen Kratzfuss for Heiberg, for at han ikke skal blive vred. Af slige Knæp i Lommen kommer der

intet.« Nu havde han i alt Fald vist den knyttede Næve.

Dette Stykke, ligesom de foregaaende, indleveredes til det kgl. Teater og forkastedes.

Da Oehlenschläger i 1845 i Paris studerede Tidens Aand hos Hugo og Scribe, blev han ligesom tidligere besøgt af fædrelandske Erindringer. Han skrev her over et Emne, han for flere Aar siden havde behandlet i en Romance, Skuespillet *Genfærdet paa Herlufsholm*, et af sine kæreste Værker. Da han var færdig med det, blev han saa bedrøvet, at han maatte græde, fordi det nu var færdigt og skulde forlade ham. I ville se, skrev han til sine Børn, at det er meget nationalt. Kærlighed til Fædreland og Børn er den Ydun, som har begejstret mig.

Familiepoesien er som altid meget tydelig. Stykkets Maria ligner virkelig Oehlenschlägers Maria, Kandidaten Johannes, der er forlovet og venter paa Embede, er i samme Stilling som Oehlenschlägers ældste, hjemmeværende Søn — den yngste havde han med sig. I den godhjertede, varme, heftige Fader Løvsted er noget af Oehlenschlägers eget Fadervæsen, i Birgitte Giøes Ensomhed meget af hans egen, da hans Hustru var død, og hans Datter havde forladt ham.

Men vigtigere er Stykkets historiske Situation. Handlingen drejer sig om Herluf Trolles bortstjaalne, men paa vidunderlig Maade genfundne Testamente, der gør Herlufsholm til en Skole for borgerlige. Idet der nu saaledes i Stykket føres en Proces imellem et humant Fremskridtsparti, der i Oprettelsen af den borgerlige Skole ser en national Velfærdssag, og et indskrænket Aristokrati, der uden Almenfølelse pukker paa sine nedarvede Rettigheder, faar Digteren i sin Udlændighed Lejlighed til at forkynde sin Mening om de politiske Forhold i Fædrelandet, saa vidt som han forstod dem.

Eller rettere, han benytter Lejligheden til at forkynde, at hvad der for de andre er blevet Politik, er for ham, Adam, Humanitet. Hvad Olaf i *Hakon Jarl,* da han plantede det kristne Banner i den hedenske Jord, forkyndte om den milde Menneskeligheds Sejr over Raaheden og Vankundigheden, det samme forkynder endnu Arild Hvitfeld:

Som Olaf Korsets Banner kæk
I Norge planted, Hedningskræk,
Saa planter Hvitfeld her i Dag
Humanitetens hvide Flag — —
Til Lyst og Gavn for Fædreland
Og Fremvækst for vor Borgerstand.

Og saaledes udtrykke de Scener, hvor den borgerlige *Dyd* modsættes den ridderlige *Ære*, og hvor Ridder og Lærd gaa Arm i Arm imod Fremtidsmaalet, Adams politiske Forhaabninger:

Naar svinde disse Sorger?
Natur! du est jo dog vor fælles Moder,
For Aandens Magt naar viger Fjendestaalet?
Naar *Adelsmand* som her sig nærmer *Borger*
Med Kærlighed som Broder,
Da naa, som *Mennesker*, de begge Maalet.

Hvad da det unge Danmark i disse Aar klagede over Dannerdigterens Poesi, var ikke dens Politik, men dens Mangel paa Politik. Man undrede sig over, at medens andre af de store gamle i fuld Følelse af Øjeblikkets Opgaver havde ført deres Poesi ud i det nationale Liv, blev den store nordiske Nationaldigter roligt i sin Stue. Grundtvig havde hejset Dannebrog paa Taget af *sin* Skole og Blicher paa Toppen af Himmelbjerget, men over Oehlenschlägers Skole — et gammeldags Herlufsholm, hvor fædrelandshistoriske Genfærd spøgede — vajede endnu Humanitetens hvide Flag. Under denne Fane kunde der ikke længer sejres. Og medens Grundtvig allerede før den gamle Konges Død havde sagt sin Mening om det store Mellemværende mellem »Kongehaand og Folke-

stemme«, undrede man sig over, at Oehlenschläger endnu ikke i Christian den Ottendes Tid var kommen uden for den Slotsgaard, hvor Slotsforvalterens Søn i Christian den Syvendes Tid havde leget med Prinsens Pager, og at han endnu saa »Folkenes Sag« fra Ruderne i sin Faders Stue som en Strid mellem Hofmand og Borger.

Alligevel var der vel allerede den Gang mellem de unge nogle, som begreb, at dette gamle Danmark, som man fandt saa dumt, dog ogsaa paa dette Omraade havde været med til at forberede det nye. Oehlenschlägers Fortjeneste af Skandinavismen, som han selv paa sine gamle Dage regnede til det reelleste Udbytte af sin Poesi, var almindelig erkendt. Under de nordiske Studenters Møde i København 1845 (hvor han skrev en Teaterprolog i sit naiveste nordiske Kragemaal) blev han hyldet paa Fasangaarden. Over for Liberalismen var han ogsaa i Christian den Ottendes Tid en af Frederik den Sjettes Mænd. Han holdt endnu paa det patriarkalske Enevælde, fordi det var personligere, hjerteligere end den konstitutionelle Maskine. Naaden var Monarkiets skønne Ret, en Statspoesi, som Digteren nødigt vilde savne. Men Adam, der havde leget med Pagerne, havde ogsaa pryglet Pagerne. Der var jo i al Oehlenschlägers Poesi siden *Palnatoke* et stort, frimodigt Borgersind fra det forrige Aarhundrede, der nok ikke fandtes hos alle hans Kolleger, der var Reaktionens Sønner. Var dette end ikke Politik, saa var det dog maaske en ganske god Forberedelse til Politik. Endnu tronede her i Landet Hoffet over Staden, Herregaarden over Landsbyen. Var det da saa upraktisk, som det syntes forældet, at Oehlenschläger i sin konkrete Poesi reducerer den politiske Strid til den sociale Modsætning. Det var ikke skjult, at Oehlenschläger paa sine gamle Dage betragtede den franske Revolution som en Begivenhed, der i sine Følger var rig paa Velsignelse. Han sværmede vel ikke for det moderne Amerika, men han virkelig sværmede for William

Penns, Washingtons og Franklins Amerika. Og fordi han saa hjerteligt paa Politikken, kunde han undertiden være liberalere end de Liberale. Mig synes, skriver han i Anledning af Begivenhederne i Frankrig i Marts 1848, at naar Menneskene *kunne* arbejde og *ville* arbejde og ikke kunne *leve* uden det og dog ikke kunne *faa* Arbejde, saa har Statsindretningen gjort dem til legitime Røvere og Oprørere. — Adam vidste nok selv, hvad det vilde sige at tilbyde sit propre og redelige Arbejde og faa det kasseret.

Hvor meget Oehlenschlägers Poesi i det hele taget kunde forstaa af Tidens Politik viste sig i Martsdagene. Den 21. Marts om Formiddagen saa Oehlenschläger fra sit Vindu paa Nytorv »den hele ærværdige Borgerforsamling, tolv Tusinde Mænd«, samle sig uden Støj paa Torvet. Han hørte dem synge *Danmark dejligst Vang og Vænge* og idelig gentage Omkvædet *Ledet er af Lave*. Det lød ikke som en Oprørssang, men som en Salme i en Kirke. Adam blev dybt bevæget. Kort efter var han til Møde i Konsistorium. J. E. Larsen udtalte sig med Ringeagt om, hvad der var sket: det hele Optog var en Gadedeklaration. Saa blussede Adam: Hvad *Folket,* hvad tolv Tusinde Mænd havde gjort var ingen Gadeoptøjer. Man maatte have *Respekt* for Folkets Handlinger og Beslutninger. Hans Tale fik stort Medhold; efter Mødet blev han varmt takket af Krieger. To Dage efter havde Oehlenschläger A. S. Ørsted til L'hombre med H. C. Ørsted og hans Kone. Der gik det som sædvanlig med »den Anders, den Anders! han har gjort sin gode Moder saa mange graa Haar«. »Vi talede ikke et Ord om det skete, men han var for Resten meget munter og vandt 4 Rbd. fra Broderen og mig. Dette er nu vel kun en liden Erstatning for det tabte Ministerskab, men Hans Christian og jeg mene, at det ogsaa var bedst nu for *ham.*«

Saaledes blev den nye Tid til i Danmark foran Oehlenschlägers Øjne uden for hans Vinduer. Paa Torvet var han ikke. Da Toget drog forbi, hilste

ingen op til hans Vinduer. Det er i Eventyret, Aladdin hyldes af Folket.

Saaledes fortælles der i Ørvarodds Saga, at da den store Odd var kommen til Danmark og morede sig med at gaa i Græsset under de store Bøge og tænke paa ingenting, mødte han en Aften en Alfepige. Hun kyssede ham og gav ham en Skjorte, der saa ud som slet ingenting, men var saa stærk som Jernbaand. Naar han havde den paa, kunde han ikke saares i Kamp; kun paa Flugten kunde han rammes. Naar han havde brugt den et Par Gange, kunde han ikke mere skille sig ved den. Odd holdt ikke ret af at modtage denne underlige Gave, han vilde helst give sin egen Tapperhed Æren; brugte dog Skjorten en Gang og øvede en stor Bedrift, og endnu en Gang og voldte en Ulykke, og saa blev den hængende paa ham for bestandig, som om den var groet i Kødet.

Ørvarodd var kommen til Danmark i Selskab med sin Ven Hjalmar, der var en Danske. Hjalmar var Helt, men Elsker tillige. Bør noget være stærkere end Mod? spurgte Odd. Ja, Elskov; ellers intet, svarede Hjalmar. Da Odd saa ham sidde, bleg af Sorg, over sin Faders Lig, forstod han først, hvad det var, de kaldte Kærlighed. Der er noget helligt i dette Væsen, sagde han og saa paa ham med Højagtelse; det er ikke saa smukt som Alfepigens, men det er varmere. Hjalmar faldt i en Holmgang paa Samsø, og Odd bragte hans Lig til hans Fæstemø, Ingeborg, Kongens Datter i Sverrig. Ingeborg var blond og blid og skønt Mø yppig som en Moder, hun elskede alt, hvad der var huldt og smaat, Børn, Blomster og Fugle. Odd havde ventet, hun skulde græde, men Pigen faldt død om paa Liget. Da lo Odd, som han plejede, naar noget gik ham nær til Hjertet, og sagde: Deraf kendes Kærlighedens Styrke.

Hervør hed en Kvinde, en Datter af Angantyr, en af de tolv Brødre, som Odd og Hjalmar havde dræbt

paa Samsø. Hun lignede ikke andre Kvinder, hendes Bryst var højt hvælvet, men næsten uden Barm, Næsen og Panden gik næsten i eet, hun var bleg, Haaret var kulsort og laa glat paa Hovedet, Øjnene store og blaa som Frostluft og usigeligt stolte, hun gik ofte i Harnisk, saa sort som Skalvingerne paa en Skarnbasse. Hendes Hu stod til det overmenneskelige i Heltekraft og Heltedaad uden al anden Nydelse og Hensigt, hun ønskede at være som Valkyrierne:

Livet er en Drøm, som ej du her udgrunder,
Men jo raskere du blunder,
Vækkes du til Valhals Under.

Da nu hendes Fader og alle de vilde Heltebrødre var dræbte og Ingeborg død, og Hervør var alene tilbage, tyktes Livet hende ikke værd at leve. Jeg er ked af at sidde i denne Dødens Vaagestue, jeg vil selv sove, sagde hun. Gudinden Gefion, som hun havde dyrket, syntes hende nu blot en Dukke for voksne Børn. Da hørte hun Valkyrierne synge om Tyrfing, hendes Faders Sværd, som hun skulde hente i Højen:

Mennesket fejgt i Slummer
Vænnes til Trællekummer,
Hvor ej Tyrfing skrækker
Og til Bedrifterne vækker.

Skjold i Marken maa brage,
Skal ej Slægterne svage,
Kolde, misundelig usle,
Atter som Dverge pusle.

Gak til din Faders Gemme,
Kræv med lydelig Stemme
Staalet, som gavner Muldet
Mer end Freden og Guldet!

Hvis du bringer Sværdet tilbage — saaledes hørte hun Nornen tale — vil Livet røre sig langt kraftigere herefter. Hele Folkeslag ville vel ødelægge hinanden, men hvad siger det, naar Modet og Tapperheden saaledes naar sit højeste Maal? Det bliver som en Storm

der bortfjerner alle Mosetaager. Det Utøj, der udhækkes i alt for lang Fred: Egennytte, Misundelse, Bagtale, List, Vellyst, Drømmeri, Forfængelighed og den grumme Fejghed, alle disse stinkende Paddehatte kunne ikke gro paa de store Valpladse, hvor Menneskeblodet, Jordens bedste Rose, dufter med Heltebedrift for Evigheden.

Saa sejlede Hervør til Samsø for at hente Tyrfing. Odd fulgte med, fordi han havde Elskov til hende. Men han kunde ikke lide, hun vilde søge Hjælp hos overnaturlige Væsener. Hvad Ære var der ved at være Redskab i deres Haand? Hvad vi Mennesker skulle udrette i Livet, dertil gav de rige Guder os Evnen fra Fødselen af; denne Evne skulle vi dyrke, men at ville mer er Afsind. Hvad ham angik, vilde han, naar han nu havde hjulpet hende, brænde sin Alfeskjorte; til en fejg og magelig Husbonde, der bier paa Straadøden, skulde den ikke gøre ham. Han vidste ikke, at han bar den tredie Gang og ikke mere kunde skille sig ved den.

Men Hervør hentede Sværdet. Da nu Odd saa hende staa ved Gravhøjen og galdre over sin Fader, syntes det ham, som om al Elskoven var gaaet af ham. Hun stod for ham som en Nattens Alf. Næppe havde Hervør set Tyrfing funkle i Lygteskinnet, før hun følte sig dreven til at begaa et Mord. Først dræbte hun sin Terne, saa huggede hun paa Odd, og da hans Alfeskjorte beskyttede ham, stødte hun sig selv Tyrfing i Hjertet.

Da skoggerlo Ørvarodd og raabte: »Hvilket usselt Eventyr er Livet, lutter Drømme, før den lange dybe Søvn kommer, der først skænker Hjertet Ro! Saa vil jeg da heller ikke bryde mit Hoved med at løse dem, men drømme rask fort og se at gøre mig Drømmen saa broget og lystig som muligt. Men først maa jeg begrave mine døde. Ørvarodd er bleven Liggraver paa Samsø.« Saa kyssede han den døde. »Kolde Kys faar Odd af Kvindemund.« Saa begravede han Hervør under en Bøg, paa flad Mark, for at unge Hyrder

kunde sætte sig paa Graven med deres Fæstemøer og spille paa Rørfløjte uden at tænke paa Døden. Jeg har mærket, sagde han ved sig selv, at slige Mennesker nyde større Fryd i Livet i deres tarvelige Nøjsomhed end vi andre, der ere saa stolte, der ville saa meget og udrette saa lidet. Tyrfing kastede han i et Kær, men han var ikke kommen langt fra Stedet, før en gammel Mand kom hen til ham og havde Sværdet i Haanden. Det var Loke. Tungsindig gik den store Odd ned til Skibet. Der vokser ingen Urt for Døden, tænkte han, der gives ingen Hjælp for Ulykken. Menneskeslægten maa sejle sin egen Sø, og enhver maa bjerge sig, saa godt han kan.

Odd sejlede tilbage til Upsal. Her havde Loke imens drevet sit Spil med Ulykkessværdet. Den gamle Konge og hans Mænd var døde. Odd gad ikke længe blive paa et Sted, hvor han saa lutter nye Ansigter, og rustede sig til at drage paa Viking. Da han forinden vilde afføre sig sin Trylleskjorte, mærkede han, at den sad fast. Den store Odd sukkede: »Forhekset er jeg nu en Gang til at være lykkelig uden Fare, Tvivl, Anstrengelser og Mod. Saa maa man da se at bære den fordømte Lykke, saa godt man kan.«

Paa et Tog til Syden kom Ørvarodd en Gang til et Kloster. Han gik ind i Kirken; der var svalt og smukt; han mente, han havde aldrig set noget saa kønt. Han blev længe i Klostret, lærte Sproget og hørte Munkene fortælle om Kristus. Mest huede ham Legenden om den hellige Kristoffer. Det er min Mand, sagde Odd, jeg tjener ogsaa den stærkeste, og det, mærker jeg nok, er den hvide Krist. Nu kunne I døbe mig. — Dette skete kort derpaa med stor Højtidelighed.

Odd gjorde i Klosteret Bekendtskab med en gammel, mørkladen Mand, som han led bedre end de blege, hvidhaarede Munke. Han spillede ofte Skak med ham og maatte vogte sig for ikke at blive vred, naar Gubben gjorde ham mat, som ofte skete, da han var en Mester i Spillet. De talte da ofte om

Krigen, og Odd fortalte sin nye Ven om sine Bedrifter. Den gamle mente, at heraf kunde han vel se, at Odd var en tapper Kriger, men ikke, at han forstod den Kunst at føre Krig, at lede Skarerne, for at de ved Stilling og Bevægelse kunde vinde dobbelt Styrke, ligesom Brikkerne paa Skakbrættet. Og uden denne Kunst var selv de tapreste Bedrifter for en Børneleg at regne.

Det er haarde Ord, sagde Odd og rynkede Panden. — »Det er ikke sagt dig til Forsmædelse,« sagde Munken venligt; »kun en Daare ringeagter sunde, raske Børn. Der ligger i dem Spiren til alt stort, hvad hos de fleste ældre aldrig kommer til Modenhed. Den, der ikke kan lege kraftigt som Barn, bringer det sjælden til udmærket Mandsidræt. Men du er jo selv ked af dine forrige Bedrifter, og det beviser, at du føler Kald til at blive noget mere. Livet er en morsom Bog. Du har læst et godt Stykke ind i Bogen; men hvad du ofte har læst, gider du ikke læse om igen. Velan, saa maa du læse videre, at ikke Døden overrasker dig, inden du har læst Bogen ud, hvilket hændes de fleste.«

Saa begyndte den gamle Munk at lære Odd Krigskunsten. Men ogsaa Livets Kunst vilde han lære ham. Den Dag, da han vilde begynde at fortælle sit Levnedsløb, kom Odd ind i hans Celle og fandt ham død. Du har gækket mig, tænkte han. Du vilde, at jeg selv skulde læse Livets Bog. Lad saa være!

Odd rejste nu fra Klosteret og gav sig i Tjeneste hos en fremmed Konge og havde her god Brug for al den Kunst og Klogskab, den gamle kunde lært ham. Men intet af, hvad han i disse mange Aar oplevede, giver Stof til morsom Fortælling uden hans Giftermaal med Kongens Datter. Hun hed Silkesif og svarede aldeles til sit Navn, thi hun var fin og bløà og kælen. Men Odd elskede hende ikke. Den Dag, han havde bestemt sig til at ægte hende, sad han en Stund og grundede og smilte, dog blandede der sig i dette Smil noget vemodigt og bittert. Alt-

saa — alt, hvad jeg tilforn var stolt af og glad over, tænkte han, var blotte Ungdomsdrømme. Tapperhed, Eventyr, Kærlighed, Had — alt kun Drømme! Nu er jeg da vaagen. Den hedenske Vildmand er vorden kristelig tam. Lad saa være! Jeg er vaagnet. Hvis kun ikke denne Aarvaagenhed faar alt for stor Lighed med en dyb, rolig, drømmeløs Middagssøvn. Men jeg kan ikke handle anderledes. Jeg vil glemme hine Dage. Jeg er et andet Menneske, en Kristen. Jeg vil gøre andre Mennesker lykkelige, selv ulykkelig; før var jeg lykkelig paa andres Bekostning. Frisk Mod, Ørvarodd! Jeg maa forstille mig, bilde mig ind, at jeg elsker hende igen. Forstillelse, Bedrag, der før vare saa langt fra min Sjæl! nu skal jeg dyrke eder som Dyder. Min Aand mangler Visdom til at løse denne Knude. Til sidst gaar det her, som i forrige Dage: jeg handler efter min Følelse og lader Gud raade.

Nu gik der igen mange Aar, hvorom intet kan fortælles. Til sidst glemte Odd næsten ganske sit Modersmaal, og, hvad der bedrøvede ham mest, alle de gamle Minder traadte saa langt tilbage i hans Erindring. Han gjorde sig al Umag for at mindes, hvorledes Hervør, Hjalmar og Ingeborg havde set ud; men det vilde aldrig lykkes ham. Han blev meget gammel, men var karsk.

Natten før hans hundrede Aars Fødselsdag drømte han, han var hjemme i sit Fædreland, og at han saa Hervør igen. Da han vaagnede, talte han dansk Tunge og huskede alle gamle Minder. Kort efter sejlede han til Norden, saa de unge Hyrder lege paa Hervørs Grav paa Samsø, kom til sit Barndomshjem i Norge og fandt her endelig Døden ved Vaade, som det var spaaet ham i hans Ungdom. Døende lod han sig bære hen til Tomten af sit Fødehus. Længe laa han her stille og maalløs, saa de troede, han var alt død. Endelig begyndte han at rave omkring sig med Hænderne for at finde sine Pile. Han vilde paa hedensk Vis mærke sig med Odden til Odin. Men, Farfader!

sagde en af hans Sønnesønner, der fulgte ham, du er jo Kristen. — Ak, det er sandt, sukkede Ørvarodd; Himlen være lovet! Han foldede sine Hænder og døde. — Hermed ender Ørvarodds Saga.

Samme Aar som Oehlenschlägers *Ørvarodds Saga* udkom i April 1841, kom første Del af Paludan-Müllers *Adam Homo*. Ogsaa *Ørvarodds Saga* er en Historie om Adam.

Det er Historien om Mennesket, der blev til her i Norden i Aarene omkring 1800 under romantisk Indvielse, som i sin Ungdom næredes af de store Følelsers og det genopstandne Heltelivs Hedenskab, som i sin Manddom under Reaktionen imod Lidenskabernes Ødelæggelse fornyede Kristendommens Daab og i sin Alderdom i en smaatseende, forstandig Tid med Møje mindedes sin Ungdoms Bedrifter.

Og det er Historien om *et* Menneske. Ørvarodd er Adam, og Adam er Oehlenschläger. *Ørvarodds Saga* er ikke Erindringspoesi i grov Forstand, der er ikke som i Novellerne »Biografi« deri. Men i dette Digterværk er Erindringerne, Sjælens indre Oplevelser, blevne Syner — Aftenskyer paa en nordisk Septemberhimmel, naar Solen er nede.

Han, Adam Oehlenschläger, var som Barn og Yngling et saadant Heltebarn med store skjulte Evner som Ørvarodd. Han havde faaet Sejrsskjorten ved en hemmelig Bistand. Han havde set Følelsen aabenbare sig i Axel og Valborgs, Hagbarth og Signes, Adams og Christianes Kærlighed, større end Modet, stærkere end Døden, og Heltelivet i dets vilde Storhed i *Hakon Jarl* og Napoleon.

Han havde følt Frygt for den hemmelige Bistand og villet skille sig ved den og ikke kunnet det. Han havde kun kunnet producere med denne møjeløse Lethed: naar noget ikke lykkes for mig i første Kast,

lykkes det aldrig, sagde han. Musers Søn har sjælden svedt, sagde han stolt i sin Ungdom; nu kunde han ønske, han kunde svede som Adam. Det var ikke *blot* Lykke at være født »lykkelig«. Og paa Flugten var han ofte bleven rammet.

Og han havde følt Gru, da han saa sin Ungdoms lyse Romantik forvride sig til en forvildet Romantisme. Da han saa Heltelivets selvødelæggende Gengangerfærd paa Fædregraven, gik Elskoven af ham. For denne kraftige Last følte han ingen Beundring. Og dog, da han saa Odd sidde ved Hervørs Lig, var det noget mere. Saaledes havde ogsaa han en Gang været Liggraver paa Samsø. Saaledes havde han siddet ved Liget af sin urolige Ungdom, da han sad ved Charlottes Kiste og tog kolde Kys af den Kvindes Mund, han elskede højest.

Da havde han følt, hvilket usselt Eventyr Livet er, og misundt de fredelige Hyrder deres Solskin. Saa havde han drømt en broget Drøm, og saa var han bleven Kristen.

Paa samme Tid havde han ofte faaet at høre, at hans Kunst var en Barneleg og han selv et stort Barn, og at Nutidens Kunst som Nutidens Liv krævede en Beregning og Eftertanke, som han først maatte lære. Adam Oehlenschläger maatte paa ny i Skole. Han havde vel ogsaa selv til Tider følt Lede ved den gamle Lektie. Havde han mon ogsaa i de tungeste Timer følt den dybeste Smerte: at den Ydun, han dyrkede, var en glansløs Dukke?

Nu sad han her paa sin gamle Alder i en Tid, der var ham fremmed, hvis Muse var ikke en Valkyrie, men en fin og kælen Kvinde. Han søgte at bilde sig ind, at han elskede hende. Det forekom ham, at alt, hvad han som ung havde troet paa og levet for, var lutter Drømme. Han mindedes det næppe mere.

Da han læste dette Sted for Hauch, brast han i Graad og sagde: »Det er mig, ligesom det var mig selv, jeg talte om.«

Men nu huskede han atter som Ørvarodd. I *Ørvar-*

odds Saga genser Oehlenschlägers Poesi atter efter en lang Fraværelse sit Barndomshjem i Norden.

En Gang før eller senere maatte en saadan Digtning om Alderdommens Bevægelse af Ungdommens Erindringer udspringe af Adams Sjæl, fordi den i disse Aar var hans Sjæls dybeste Poesi. Men man kan se, hvorledes Oehlenschlägers Tanker i denne Tid ved tilfældige Foranledninger er bleven ledet hen imod *Ørvarodds Saga*.

I Vinteren 1838—39 var *Aladdin* bleven opført, og Oehlenschläger havde faaet en uventet Indtægt. Han vilde da for første — og eneste — Gang gøre sig og sin Familie til gode og bo hele Sommeren paa Landet. De boede paa Ordrupshøj ved Dyrehaven. Her var — som i *Aladdin* — Minder fra hans Ungdom. Paa Træet med de mange Navne fra hans Barndom — lidt inde til venstre paa Vejen til Fortunen, før man kommer til Vejen, der gaar af til Ulvebakkerne — havde han i mange Aar hvert Aar skaaret et Bogstav i sit lange Navn og fik nu Navnet færdigt.

I sit Arbejde havde han samtidig ligesom med Forsæt fordybet sig i gamle Erindringer. Han havde oversat en Række udvalgte Digterværker af Tieck, der, som han siger, var af stor Betydning for hans Ungdom, men ikke de moderne Noveller, og Goethes *Hermann og Dorothea*. I Oversættelsen af Bernhard Beskows svensk-patriotiske Tragedier, hvormed han, dels af Venskab for Forfatteren, dels ogsaa af Modstand imod Tiden, der »ikke kendte til Nationalitet og Fædrelandshistorie«, i disse Aar gjorde sig nogle Formiddagstimers Motion, traf han en noget bredt tonende Genklang af sin nordiske Poesi, som maaske først, endnu mere end de Tieckske Dramer, gjorde ham ret opmærksom paa Nødvendigheden af en strengere Begrænsning, maaske ogsaa noget gjorde ham ked af hans forrige Bedrifter. Tillige havde han samlet et Bind *Gamle danske Folkeviser* og for Trykke-

frihedsselskabet udgivet en Række *Nordiske Oldsagn, bearbejdede til Almenlæsning,* thi »naar den fine Portion er overdannet, maa man endnu til sin Trøst søge Sans for Poesi hos Almuen«. Mellem disse Oldsagn var Udtog af *Hervørs Saga*, hvorfra han foruden fra *Ørvarodds Saga* tog Stoffet til sin Digtning.

I Efteraaret 1839 udkom 1. Bind af Poul Møllers *Efterladte Skrifter.* Heri var den *Sandfærdige Krønike om Eyvind Skjaldespiller.* Ogsaa heri hørte Oehlenschläger en Klang fra gamle Dage. Poul Møllers Krønike, som var skreven paa den Tid, han endnu ganske var Oehlenschlägers Mand, har maattet forekomme denne som et kækt og originalt Produkt af hans egen Ungdoms Poesi. Ogsaa *Eyvind* er Fortællingen om en hedensk Vildmand, der bliver kristelig tam. Og Oehlenschläger har vistnok lært af sin fordums Discipel. Kæmpetonen i Poul Møllers Saga, der slet intet har til fælles med Romantikken i *Vaulundur* og Sentimentaliteten i *Hroars Saga*, har vistnok virket med til at give *Ørvarodds Saga* dens sandfærdige eller »interessante« Tone, hvor, som Hauch siger, Handlingen bestandig, ligesom i Sagaen, er voldsommere end Ordene.

Stærkest virkede dog en Oplevelse. I Sommeren 1840 var Thorvaldsen, Steffens, der var indbudt af Christian den Ottende til at være hans Gæst ved Kroningen, Grundtvig og Oehlenschläger samlede hos Baron Stampe paa Nysø. Hvilken vældig Erindring om Nordens Aand! Thorvaldsen, den nordiske Genius, nylig hjemvendt til Norden, ligesom Oehlenschläger en kristnet Hedning, og Oehlenschläger selv, Kæmpebørnene, og Grundtvig og Steffens, der hver for sig havde læst et godt Stykke længere i Livets Bog — hvilken mægtig Baggrund for *Ørvarodds Saga!* Naar de sad sammen ved Bordet, og de to Fættere talte, og de andre lyttede, eller Oehlenschläger blandede sig i Samtalen, og Thorvaldsen bøjede sig hen til ham og sagde smilende: »Nej hør, Oehlenschläger! naar saadanne to kloge Folk tale sammen, saa skal

du og jeg, min Sjæl! tie stille« — det er jo allerede den store, lyse Odd og den kloge, mørke Munk, der sidde sammen i Klosteret. Et stærkt Indtryk gjorde nu Gensynet med Steffens. Erindringerne er som sædvanligt forbeholdne: »Mit Forhold til min gamle Ven var forunderligt. Han sprang rent over de 37 Aar, vi havde været adskilte, og talede altid med mig som med sin Skolar fra 1803. Jeg fandt mig deri; vi gik en Gang i Søndermarken sammen, og det glædte mig at mane gamle Erindringer tilbage. I disse Følelser sympatiserte vi broderligt.« Varmere taler Steffens i et Brev: »At se dine graa Haar . . . var mig saare besynderligt. Som en skøn, levende, herlig Drøm svævede hine lykkelige Dage — mit Livs skønneste Tid — for mig, da vi begge unge med ungdommelig Fyrighed forenedes. Og denne Forening var ikke uden Betydning — vi vakte den danske Litteratur af mangeaarig Slummer, vi gød nyt Liv i den næsten hensovne Aand. Men naar jeg fraværende erindrede mig denne Tid, da saa jeg dig, som i alle Drømme, ung, fyrig, entusiastisk. Nu mødtes vi med graa Haar, begge gamle. Og dog fandt jeg, at du, kære Ven, endnu var den gamle i en ganske modsat Betydning. — Drømmen var forsvunden; men en skønnere Virkelighed var traadt i dens Sted, og de graahaarede Venner fornyede det gamle, det evigunge Forbund.«

Det har under Udarbejdelsen af *Ørvarodds Saga* været Oehlenschläger bevidst, at hans Helts Skæbne lignede hans Vens. Han, Henrich Steffens, Titanen, der var bleven Lutheraner, var den hedenske Vildmand, der blev kristelig tam. Han, Nordboen, der efter næsten 40 Aars Fraværelse gensaa sit Fædreland — ogsaa i Norge havde han været — gav ham Ideen til *Ørvarodds Saga.*

Men dybest tog han den af sig selv. I den samme Sommer var Benedikte Knudtzon i København. Han søgte hende ikke, som han for nogle Aar siden i Odense havde søgt Eline Bech: her var mere end en »munter Forgabelse«, man kunde more sig over. Han

saa hende maaske ikke engang. Efter en Familietradition skulde Oehlenschläger ikke blot være bleven bedet om at besøge hende, hun skulde selv have søgt ham og ikke truffet ham hjemme. Men han huskede atter den mørke, straalende Pige, der i hans Ungdoms Heltetid havde vist sig for ham som en Valkyrie og var forsvunden. Hvor det var længe siden!

Hvor blev I, røde Roser! dog
Fra Ungdoms Dage glade?
I min Erindrings Salmebog
Jeg gemmer eders Blade.

Da *Ørvarodds Saga* blev læst i København, forstod man, at nu var Oehlenschläger ved at blive interessant. Hvis dette gamle Norden overhovedet kunde gøres interessant for Nutiden, maatte det da være i denne Stil, der næsten gjorde Barbariet elegant. Hvilket pikant Træk, at den oehlenschlägerske Heltinde, som ellers havde Møje med at skjule de fulde Liljehøje, her var »næsten uden Barm«! At Helten, der ellers gav Taaren frit Løb, her skoggerlo, naar han var bedrøvet!

Men Oehlenschläger vilde ikke lade det blive herved. Da han skrev den Scene i Sagaen, hvor Helten opgiver sine tidligere Bedrifter som et Børneværk, hvorved Manden ledes, og ser sin Fremtidsopgave i den Kunst, der kræver Eftertanke og Besindighed, havde han maaske allerede Ideen til en Tragedie i en ny Stil. — Thi

Det gaar paa Jorden som paa Skuepladsen,
Man trænger til Forandring, nye Skærmer
Og andre Scener for os voksne Børn,
Indtil det sidste, sorte Tæppe falder.
(*Dina.*)

Ved at forbinde sin Poesi med Tidens Smag vilde Digteren fange Tidens Øre. Han vilde gøre Tidens Muse til en Skjoldmø for sin Ungdoms Poesi. I disse Tanker skrev han *Dina*.

Alene Titelen maatte virke som et Trompetstød.

En berygtet Kvinde Heltinde i en oehlenschlägersk Tragedie! Hvor Valborg og Signe havde elsket og lidt i hellig Enfoldighed, skulde en moderne, problematisk Kvindenatur i Spøg og Spot, Sværmeri og Fortvivlelse udfolde sit Væsens Mangfoldighed.

Teaterindtryk har vistnok efterhaanden forberedt denne Figur i Digterens Sind — han fik nu ofte Tilskyndelser til sin Digtning i Teatret. Allerede for ti Aar siden havde han set Fru Heiberg som Grevinden i Scribes *Et Fejltrin*. Han fandt den Gang i hendes Spil »en Alvor, en Grundighed, som vi ikke før saaledes have beundret hos hende. Hun rører os paa en særdeles karakteristisk Maade. Ikke saa meget ved Anger — saaledes vilde hun forfejle Karakteren; det er den sønderknuste Gratie, hun fremstiller, og der rører os. Den skønne Sommerfugl har brændt sine Vinger, kan ikke flagre mer og sidder bævende paa det visne Blad«. I denne *karakteristiske*, d. e. interessante, Rørelse, den samme, hvormed Fru Heiberg senere spillede Ragnhild i *Svend Dyrings Hus*, ligger vistnok Spiren til *Dina*.

Dina er ikke blot digtet for, men efter Fru Heiberg. Oehlenschläger har stundom set hende for sig med Fru Heibergs, »den spanske Piges«, Ydre. Hendes er, som det hedder, med en kækkere Kompliment, end Hertz vilde vove, »de skønne Lemmer, som Ynglinge beundre«. Overalt, hvor Dina taler pikant, hvor hun f. Eks. spotter en Smule med Ægteskabet, er det Tonen fra Konversationsskuespillet, der slaar igennem Tragedien. Som Amagerpige er hun ganske Fru Heiberg. I de Ord:

Svibler har jeg nok af;
Som dunkle Haab, som uopfyldte Ønsker,
Som Børn i Svøbet ligge de i Kurven —

har Digteren i et Par Linier fanget hele Hyacintduften af hendes Stueromantik. Intet Under, at Fru Heiberg behagede sig selv og sit Publikum saa vel i Amagerdragten, at hun i *En Søndag paa Amager* fik Folk til at tage sine Gulerødder for Hyacinter. Det

er meget mere Fru Heibergsk end oehlenschlägersk, at Dina, efter at have holdt sin begejstrede Forsvarstale for Poesien, *nejer* dybt; Anna Nielsen havde aldrig taalt dette, men var skredet ud som en Dronning. Og det er i al Fald ikke mere oehlenschlägersk end Fru Heibergsk, at hun føler Lyst til at følge sin Broder i Krig som Marketenterske, men i samme Øjeblik gyser for, at han skal fryse i de fingerløse Vanter, eller at hun paa Tragediens Højdepunkt leger med Tanken om sin Pinsel, men skriger, da hun ser Bøddelen i røde Klæder. Saaledes kunde ogsaa den æstetiske Kusine hos Poul Møller begejstres for det rene Begreb: at dø for sin Moster.

Alligevel er Fru Heiberg næppe mere end »Svibelskjulet« om Oehlenschlägers Dina, Blomsten er hans egen. Fru Heiberg har fortalt, at det var hende meget vanskeligt at faa alle de Nuancer, hvoraf Dina er sammensat, til at falde sammen til en Enhed. I Grunden er Dina kun sammensat af *to* stridige Naturer. Den ene er Oehlenschlägers Romantik, den anden Fru Heibergs Romantisme.

Der, hvor Oehlenschlägers Romantik mødtes med Tredivernes og Fyrrernes, Byrons og Hugos, Hertzes og Fru Heibergs Romantisme, dannede Digteren sin Dina. I Sansen for, hvad der var stort og sjældent og eventyrligt, hele denne evige Romantik i hans Sjæl, som havde overlevet den romantiske Skoles Teorier, kunde han mødes med den nyere Tids Poesi. Her kunde han endelig en Gang helt blande sin Sjæl med Tidens Sjæl for at bekæmpe dens Filistere.

Foreningen har dog ikke været let for nogen af dem. Der er en udpræget oehlenschlägersk Natur i Dina. Hendes Udseende er ikke helt Fru Heibergs. Hun ligner den »nødbrune Pige«, som Oehlenschläger ligesom Goethe kendte fra en Folkesang, og som ogsaa andensteds (i Sophia i *Erik og Abel*) har spillet ham i Hovedet. For Adam har hun tit vist sig som hans aldrig glemte Søster Sophie. Man tænker sig hende let med Sophies Smil, der blotter

de dejlige Tænder og det røde Tandkød. Hun ligner hende i sin kække Trods imod Folkesnakken og i sin huslige Arbejdslyst; hun vadsker og stryger, spinder og fejer Gulv som hun og faar Tid til alt. Der er naturligvis noget uborgerligt i hendes Foragt for dem, der sætte det borgerlige Nyttearbejde højest, hendes Forhold til den borgerlige Bejler, Walther, minder om Charlotte Oehlenschlägers til den Hvidtske Familie. Men der er meget af den hegerske Dygtighed i Dina: hun har Kammas Hovede, har lært sig fremmede Sprog som hun og hader Pedanteri som hun, og hun har Christianes Hjerte, er opofrende og hurtig paa Haanden, naar det gælder at hjælpe andre. Det er rimeligt, at Fru Heiberg i dette Selskab af oehlenschlägerske Kvinder har følt sig noget fremmed til Mode.

Mon hun følte sig mere fortrolig med Sjælen i hendes Væsen? I Dinas Erotik, Sophie Ørsteds Erotik, har det været hende en Glæde, en Befrielse at digte Konversationsskuespillets erotiske Pikanteri ud i en større Stil: en forelsket og dog kysk Diana. Men hun har ikke overalt haft lige let ved at fremstille Dinas Følelse, som trods Mangfoldigheden i hendes Væsen er naiv og usammensat. Da Dina tror, at Ulfeld vil forgive Kongen, tænker hun ikke mere paa sin Kærlighed eller sit Had til sin Elsker, men kun paa at redde sin Konge: hele den fint sammensatte Romantisme i hendes Natur knuses under Vægten af den fædrelandske Patos fra den forrige Konges Tid. Paa dette Sted har Figuren for Fyrrernes liberale Publikum slaaet en tydelig Revne. Det har været Fru Heiberg lettere i denne Akt at komme ind som en Amagerpige end at slippe ud som en Skjoldmø. Heller ikke Dinas Fantasi er den samme som Fru Heibergs. Dinas Fantasi er som Adams og Sophies. Hendes første Ord er et Eventyr — Sophie Ørsted kunde fortælle saadanne — om Hr. Ebbes Døtre, der dræbe deres Forførere i Kirken (Visen havde Oehlenschläger nylig bearbejdet). Hvor det har hjem-

me, paa en vild og øde Kyst, hvor Sandet blander sig med Vandet. føler hun sig hjemme: »Der vokser min Indbildnings Tisselblomst og folder ud de store Purpurblade.« Paa et saadant Sted havde Fru Heiberg endnu aldrig været paa sine romantiske Køreture. Paa Prøverne kunde hun længe ikke sige dette Eventyr og kunde, fordi hun mærkede, at Anslaget var falsk, ikke faa rigtig fat paa Figuren. Heibergs Trøst: at det kom af, det var Vers; var det Prosa vilde hun straks gribe rigtigt — var hende værre end ingen. Saa fik hun en Dag Oehlenschläger dybt ind i Kulissen og bad ham i sin Vaande, at han vilde sige de første Replikker for hende. Saa gik det.

Oehlenschläger var henrykt. Han havde nu til Forsvar for sin Poesi kæmpet imod Tiden ved at tilliste sig dens Vaaben. Han maatte gotte sig, da han i *Intelligensbladene* læste Heibergs filosofiske Udvikling af Betydningen af Oehlenschlägers Overgang til det interessante. Vistnok var han langt fra enhver Slags Underfundighed, men det er næppe uden Hentydning paa dette hans vellykkede Forsøg paa at falde Modesmagen i Ryggen, at han i *Digtekunsten* taler om det fromme Bedrag hos Kunstneren, der rolig lader Mængden beundre sit ægte Guld i den Tro, det er forgyldt.

Men medens Fru Heiberg som en travesteret Valkyrie, som Dina siger, førte Kampen for Oehlenschlägers Poesi, var Digteren ikke selv uvirksom. I Korfits Ulfeld har han selv Ordet.

I Korfits Ulfelds Forhold til Dina er der nylig vakte personlige Erindringer. Ulfeld har en Gang, medens hans Kone laa syg i København, paa et Landophold i den romantiske Egn, hvor Dina opholdt sig, set hende og forelsket sig i hende ligesom hun i ham. De har, siger han, leget lidt poetisk sammen. De har gaaet sammen i en stor Have i Maaneskin — »der tog han mangt et Kys,« siger hun:

Det var, mit Liv! din lykkeligste Stund,
Det var den herligste Skærsommerdrøm,
Og aldrig Solen straale vil saa klart
For mig, som Maanen smilte denne Nat.

Nu besøger hun ham efter lang Tids Forløb i hans Hjem i København, finder i Stedet for den danske Herremand, der mindede hende om Oldtiden og Middelalderen, en sleben Diplomat og forvirrer ham ved det halvglemte Minde. Han har elsket hende, nu elsker han sin Hustru, hendes Forstand og Troskab, Moderen til hans Børn, Ledsagersken i Livet.

Men her er meget mere end dette. Naturligvis er Ulfeld ikke Oehlenschläger. Paa et afgørende Punkt er han ganske forskellig fra ham. Hvor hans Adelsstolthed knejser fjendtligt imod den borgerlige Selvfølelse, holder Adam afgjort med den sidste. Men det mærkes overalt i denne betydningsfulde Skikkelse, at den historiske Figur er gaaet igennem Digterens Sjæl og har antaget dens Farver. Korfits Ulfeld er den sidste stærke Efteraarsfarve af Oehlenschlägers Sind, før Vinteren kommer. Han er endnu, i en anden Tid, en anden Natur, en Hakon Jarl:

O, hvor forskellig er Naturen her,
Fra sidste Gang vi saas. — Det sidste Sted
Var stort: en Ørk — en Kirke; dette smaat.
Mig synes selv, at I er bleven mindre,
Skønt mere trind.

Straks i Stykkets første Situation erindres man levende om den forandrede Natur. Ulfeld siddende i sin Stue med sit syge Ben, fjernt fra Hoffets Fester, modtagende det ene Bevis efter det andet paa Kongens Unaade, skummende af Vrede over Tilsidesættelsen, saa at der, som hans Hustru siger, er ingen Ende paa hans Støjen mod Regeringen — det minder meget mindre om Hakon Jarl og Olaf Tryggvason end om Oehlenschläger og Frederik den Sjette. Det er Efterveerne af Adams vrede Podagra under Reformationsfesten i 1836. Ulfeld er dog ingen Fjende af Monarkiet. Skønt han var med til at skrive Kong Fre-

derik hans Haandfæstning, ser han i Grunden poetisk paa Kongemagten, hvor Naaden, Hjertets skønne Ret, ikke udelukkes af den iskolde Form, der som en Maskine knuser, hvad Faderhaanden kunde lade trives til Fædrelandets Nytte. Og som Adelsmand forstaar han, hvad da ogsaa Begivenheder i Udlandets Historie, som han har set paa nært Hold, har lært ham, meget godt, at Pøbelen maa aves for ej at rase. Men han kan ikke lide den gode og forstandige Konge. Kongen er en skikkelig Mand, men en Hverdagsaand. Han begriber ikke Korfits Ulfeld, fordi det udmærkede kun kan begribes af det udmærkede. Derfor er der Smaahedsaand i Landet: Den, der vover at føle (!) mer, at være mer end Hverdagsstymperen, er en farlig Mand for Landets Fred. — Der vokser ingen Lavrbær for sjælden Daad i dette usle Land, hvor man plumpt tilbeder Middelmaadighedens Afgud med det tykke Hovede og de dumme Øjne. I Sverrig er det anderledes, Christina, en Dina i den store Stil, sætter Pris paa Ulfeld. Og han skal lære de gode Jyder at højagte sig. — Det kan med Sikkerhed siges, at der ikke er een af disse Tanker, som ikke i det mindste er gaaet igennem Digterens eget Hovede i disse Aar, da Frederik den Sjette viste ham saa liden Ære og saa saa skævt til hans skandinaviske Berømmelse, at Oehlenschläger ikke turde rejse til Sverrig af Frygt for Kongens Vrede, medens derimod Bernadotterne indtog ham med deres Venlighed, og Kong Oskar bedækkede ham med sine Ærestegn.

Ulfeld er i det hele som sin Digter en stærktbevinget Aand. Hans Fjender bebrejde ham Stolthed og Ærgerrighed — selv hans Venner indrømme, at han ikke taaler Ligemænd — og Fusentasteri og Hidsighed. Han ved vel, at i en idyllisk huslig Ro bestaar den sande Menneskelykke. Men selv har han ikke Ro. Hans Sind veksler som en Digters: snart Regnsky, snart Tordensky, snart Slør for Maanen i fantastisk Dæmring, snart kold og sort med Nattefrost

og Storm — saadan er han og bliver ikke anderledes. Saaledes havde Oehlenschläger allerede tidligere skildret denne Natur i Romancen *Den sælsomme Jordefærd* paa et af de uroligste Tidspunkter i sit Liv.

Og dette er vel det dybest personlige i Digterværket. De to Naturer i *Dina* vise hen til de to Naturer i Digteren selv, Grundkræfterne i hans Poesi, Hroar og Helge:

— en rolig — det er den,
Som er i Slægt med Døden; en urolig,
Og det er Livet selv, thi Livet er
Kun idel Uro. Nu, det kommer an paa,
Hvo der er stærkest af de to Naturer.
Den ret flegmatiske — han vænner sig
Til Døden let og sover alt saa sødt
I Lænestolen som i Graven siden,
Men den, der lever Livet nogenledes
Med Levekraft, den nøjes ikke med
At sove, vaage, drikke, spise, trælle,
Paaklæde sig, afklæde sig, bevæges
Som en Maskine til gentaget Hverv,
Den trænger til Bedrifter, til at glædes
Og gyse — til at folde Vingen ud
Som Sommerfuglen i det skønne Solskin
Og flagre lidt, før Vingen falder af.

Dina og Ulfeld er endnu Uroen i Oehlenschlägers Liv. De andre — Kongens rolige Majestæt, Leonora Christinas Troskab, Idyllen i Dinas Hjem, Walthers borgerlige Bravhed — er dette urolige Livs Fjender. Hvad hjalp det saa, at han efter sin Opskrift og efter sin Naturs Billighed lod de andre sejre: at han lod Ulfeld løbe Panden mod den ophøjede Statsfornuft med dens rolige: *Der har du Ret! — Der tog du fejl!* og at han lader Dina, før hun kysser Korset, kysse Riset: »Dumdristig overtraadte jeg Naturen og lefled med et stolt og sværmersk Lune, der mindst tilkommer Kvinden.« Han gav dem dog Ret: i Uroen er Livet. De unge forstod det. Medens Scribe dominerede Scenen — skriver en af dem, Kr. Arentzen, som den Gang var Rus og jublede over *Dina* — hvor-

fra han prædikede sit mod Lidenskabens Naturkraft rettede Bourgeoisi-Evangelium, kom den livsfriske Olding Oehlenschlägers Protest som et rensende Tordenvejr, der bragte alle unge Sjæle til atter et Øjeblik friere at trække Vejret.

Man kan med god Grund klage over, at Oehlenschläger ikke kendte Leonora Christina bedre, da han i *Dina* skulde tegne hendes Billede. Havde han her som ofte før holdt sig helt til sin egen Hustru, havde han vel ogsaa — uden *Jammersmindet* — forstaaet Korfits Ulfelds. De ligne jo hinanden: i deres Tapperhed, deres Troskab, deres Stolthed, deres Virkelyst og Virkekraft, den hele Vælighed i deres Natur. Ingen af dem stod i det Centrum, hvorfra Tingene overskues i deres rette Begrænsning, men stedse med Løvekræfter i deres Omkres. Disse to Hustruers Liv var en ildfuld Proces og et Jammersminde til Forsvar for deres Mænd.

Det er ikke vel muligt, at Oehlenschläger helt kan have overset denne Lighed. Rigtignok er hans tykke, godlidende Frøken Eleonora, der har Taarer i Øjnene og Blækklatter paa Fingrene, ikke Leonora Christina og endnu mindre Christiane Oehlenschläger. Men alligevel, naar Eleonora tilstaar sin Mand, at hun elsker hans Vulkan, fordi den har skænket hendes Vingaard ædle Druer, der langt, langt overgaa den sikre Dals, har Oehlenschläger hørt sin Hustru tale; hendes Sværmeri, naar hun, bogstavelig talt, har blandet Blod med Ulfeld, hendes fremfusende Følsomhed, der i Stedet for at frelse hendes Mand volder hans Ulykke, har mindet ham fortroligt. Og naar Eleonora derefter erklærer, at skal han gaa under, saa vil hun som Alceste selv stige ned i Tartarus og redde sin Admet, vidste han, at hun sagde ikke mere, end Christiane vilde gøre. Da Oehlenschläger læste Eleonora Christines Monolog i Slutningen af sidste Akt for sin Hustru, saa han »hendes

store, blaa Øjne funkle med den forrige, nu næsten slukte Ungdomsild og Taare, da jeg læste de Ord: »Hun flygter ikke fra sit Fædreland, hun følger sine Børn kun og sin Mand.««

Men det var saa ogsaa sidste Gang, disse Øjne, der i fyrretyve Aar havde været Spejlet for hans Poesi, kunde give ham hans Følelse tilbage.

I de sidste Aar havde Christiane tabt sit Helbred. Hun havde længe været plaget af Gigt, især i Hovedet. Man mente, det kom af, at hun som ung efter Badet — Hegerne var »Amfibier« og havde et »Bundtegn«, to Fingre under Hagen som Hvalrossetænder, hvorpaa de kendte hinanden — gik med det uhyre, vaade Haar udslaaet og lod det tørre i Solen i Haven paa Nørregade. Men Gigten var ikke det værste. Det var gaaet hende som før hende hendes Moder: Sværdet udslider Skeden. Alle Hegerne har Selvtilintetgørelsesdrift, sagde Oehlenschläger. Hun kunde ikke mere sove om Natten og sad derfor mest i Skumringen og smaasov efter Dagens Arbejde, og kunde ikke ret tage Del i, hvad der interesserede de andre. Naar hun i disse sidste Aar kom paa Aftenbesøg hos Reinhardt og hans Pigebørn — Nicoline var død for flere Aar siden — var hun først ret levende, naar Teen kom paa Bordet. Saa rejste hun sig fra Sofaen, hvor hun havde blundet, og havde Kulør paa Kinderne og rettede lidt paa Kappen, øste kogende Mælk i Teen og forlangte det allermørkeste Puddersukker og kunde saa spøge med de gode Venner, indtil hun maatte gaa for at være hjemme, »naar Oehlenschläger kom fra Komedien«. Ogsaa hjemme kunde hun endnu af og til ligesom med et Smil mindes sit forrige Lune. I 1839 var hendes Datter bleven forlovet med Dr. Wollert Konow fra Norge. Konow tænkte paa at bosætte sig i Danmark og underhandlede en Tid om at købe et Gods paa Lolland. Da kunde man endnu høre Christiane: han, en Nordmand, en Fjeldbo, paa Lolland! Ikke skulde hun nogensinde sætte sine Ben i deres Hus, hvis den

Forsmædelighed skete. »Og saa skulde vel mit Barn faa Feberen!« Da hun kort efter hørte, at Oehlenschläger snart skulde være Kommandør af Dannebrogen og A. S. Ørsted Ekscellence, bemærkede hun, at det var da intet Avancement at tale om: Onkel Anders havde altid været ekscellent, og Oehlenschläger havde hele Livet igennem kommanderet. Men hun var nu træt af at leve. Hendes Øjne, der endnu havde bevaret deres Glans, laa dødningedybt i Hulerne, hendes Haar var begyndt at blive graat. Lad mig nu se, sagde hun til sin Datter, der i 1840 havde holdt Bryllup, at jeg snart kan have et Barnebarn paa Skødet, saa de smaa Hænder kan trække mig mine graa Haar ud af Hovedet, for det kan ingen store. Men just som Maria Konow i Sommeren 1841 havde født sin første Søn, døde Christiane Oehlenschläger.

Der havde i den senere Tid af og til vist sig noget apoplektisk hos hende, man ventede en langvarig Svækkelse. Men Døden kom, medens hun arbejdede. Selv syg havde hun skiftevis plejet sin Datter og en fattig Kone, der havde Tyfus. Paa det sidste Sted blev hun vistnok smittet. Hun holdt sig saa længe paa Benene, hun formaaede. Da Konen var død, gik hun paa Torvet og købte Blomster: »For jeg synes dog, at Maren skulde have en Krans paa sin Kiste.« Da hun saa opdagede, at bemeldte Maren aldrig havde været gift med sin saakaldte Mand, blev hun dybt krænket. Til sidst maatte hun jo gaa til Sengs. Nu laa hun i sit lille Værelse uden noget af den Bekvemmelighed, som hun aldrig havde brudt sig om for sin egen Skyld, og saa stift ud for sig med et strengt, alvorligt Udtryk uden at kunne faa et Smil eller et venligt Ord paa Læberne. Hvad hendes Mand sagde til hende for at faa denne uhyggelige Alvor til at smelte, syntes hun ikke at kunne forstaa. Da han saa søgte at skjule sin Følelse og sagde hende Farvel, gjorde hun en mekanisk Bevægelse med Haanden op imod Munden som for at bede om et Kys.

Saa taalte han ikke mere, det var jo Døden. Han gik til Frederiksberg, og da han nu intet Tilhold havde derude, fik han af en fremmed, der tidligere havde vist ham Venskab, Lov til at opholde sig i en ubeboet Villa i Alleen, til han kunde faa andre Værelser. Netop som han havde faaet ordnet sig der, kom hans Søn William og meldte ham Christianes Død. Hendes gode Veninde Ane, den, hun havde betroet at lægge Kamma i Kisten, havde været hos hende paa det sidste. Oehlenschläger blev paa Frederiksberg og saa ikke mere Christiane. Han kom heller ikke mere til det gamle Hjem. »Kunde jeg sidde med mine Venner i den Stue, hvor Christianes Kiste har staaet?«

Hvad der her skete, havde han for en halv Snes Aar siden læst i en Bog. I en Biografi af Kotzebue stod der fortalt, at denne, der var en god Ægtemand og en kærlig Fader, flyttede fra sit Hjem, da hans Kone laa for Døden, for at undgaa det pinlige Indtryk. Biografen forsvarer Kotzebue mod de Bebrejdelser, man i den Sag havde gjort ham, med, at han var legemligt svag efter en Sygdom. Oehlenschläger tilføjer, i Artiklen om Kotzebue i *Prometheus,* at det var nok ikke blot af legemlig Svaghed, han ikke taalte at se Døden. Og nu var hele Byen forarget over Adam Oehlenschlägers aandelige Svaghed: at han havde ladet sin døende Hustru i Stikken i Bødker Møllers Kones Arme og havde gemt sig i Grosserer Melchiors Villa.

Man gjorde ham Uret, hvis man troede, at hans aandelige Svaghed laa deri, at han, ligesom Goethe, paa sine gamle Dage overhovedet ikke gerne taalte stærke Indtryk og søgte at undfly dem. Ak, nej, han elskede stærke Indtryk og higede derefter. Det var ham endnu, som da han var ung, lige let at le og græde. Havde han kunnet sidde ved Christianes Seng og holde hende i Haanden og, som hun en Gang havde sagt ham, blødgøre hendes Hjerte og se hende smile til sig, før de store Øjne skulde briste, saa havde han kunnet taale Døden. Havde han kunnet begejstres af Døden, havde han kunnet taale den. Ikke blot i sine

Tragedier begejstredes han af Døden; da han selv døde, frygtede han ikke. Men han kunde ikke taale, at han, der i sin Poesi havde faaet de haardeste Stene til at smelte i Dødens Højtidelighed, ikke mere kunde smelte sin Hustrus Hjerte. At hun under sin Sygdom havde været saa »helt umodtagelig for blide, rørende Indtryk«, at hun nu kun svarede ham med den stumme Bevægelse med Haanden til Munden — hvad havde den Bevægelse at betyde? Var det saa vist, det var for at bede ham om et Kys? Eller vilde hun sige ham, han skulde tie? Oehlenschläger havde set Døden før, men ikke denne frygtelige Strenghed. Derfor, da den kom uden Glans og uden Vinger til den gamle Kones Seng i det fattige Værelse, da flygtede Oehlenschläger. Adam gemte sig atter i Haven, da han hørte Herrens Stemme.

Anede han nu, for sidste Gang, at der i dette strenge Ansigt var noget, der var stærkere end han?

Han *forstod* det vel ikke. Snart sad han ved hendes Grav som en Aladdin og lullede hende til Hvile som en Morgiane, og paa en smuk Sommerdag kort efter hendes Død har han atter forvandlet Christianes bitre Langfredag til en skøn og Adam velbehagelig Paaske:

Følg mig som en Skytsaand paa min Vej,
Vift i mine høstliggule Blade,
Smil i Vaar som en Forgætmigej,
Aldrig du din Digter maa forlade!
Giv til mangen Sang mig Ild og Lyst,
Lær med Jordens Sorg mig at forsone,
Og naar Døden isner dette Bryst,
Salige! bring mig til Naadens Trone.

Han har ikke forstaaet, at der var den Ting i Verden til, som hans Poesi ikke kunde smelte. Men han har anet det, som da han stod ved Sofies Dødsleje. Og hvad han har anet, har vi forstaaet. Vi har set Poesiens Kirkehvælving, hvorunder Livet udtoner som et Orgelspil, indsnævret til et fattigt Værelse uden Prydelse, hvor en stakkels Kvinde uden Ord giver det visnede Legeme til Pris for Døden.

Der er kommet en Tid, vor Tid, Videnskabens Tid, da Sandhedens Lys har forjaget det Tusmørke, hvori vore Fædre drømte. En kritisk Tid har afklædt Fantasiens Blendværk. En urolig Tid har forvirret Hjertets Harmonier. En virkelysten Tid hviler ikke længer velbehagelig i Beskuelsens Midtpunkt, men kæmper i Udenværkerne. Denne Tid har forstaaet Uroen i Christiane Oehlenschlägers Liv og Alvoren i hendes Død. Tidens Aand har forhærdet sig imod Indtrykket af Oehlenschlägers Poesi, den har ført Haanden imod Munden og bedet den at tie.

Og dog, har denne strenge Tid, der er stærk nok til Sandhedens Lys, ikke saa stærkt et Øje, at den ogsaa i denne bange Adam, der flygter fra Kvindens Lig, fordi han føler, at Kraften i hans Aand løser sig som Damp for denne kolde Aande, kan kende sin Faders Billede, saa har den ikke set dybt nok i Oehlenschlägers Sjæl i det Øjeblik i hans Liv, da man ser dybest i ham. Saa kan den heller ikke forstaa, at da Christiane førte Haanden til sine Læber, var det ikke, fordi hun vilde bede sin Mand at tie, men fordi hun med Sjælens sidste Bevidsthed i et Kys vilde takke ham for Livets Rigdom.

O, Adam, Adam! jeg takker dig, for min Hjernes Kraft, for Blodets Syngen i mine Aarer, for Hjertets Svulmen og Aandens Syner. Jeg elsker dig, du er min Fader. Men jeg takker dig især, for du har lært mig, uden at du ved det, at forstaa min Moders Smerte.

Aaret efter Christianes Død, i Foraaret 1842, rejste Maria Konow til Norge. Hendes Mand havde købt Gaarden Sten ved Bergen. Da Bohavet indskibedes i et Fartøj, der laa ved Frederiksholms Kanal, sad Oehlenschläger i sit Vindu og fulgte hvert Stykke med lange Øjne. Ved Afskeden var han ganske ude af sig selv af Smerte. Da Maria sagde: »Om en halv Time forlader *Ikken* Danmark,« brast han i Graad.

Han var ikke bleven saa bedrøvet, om hun havde sagt: Om en halv Time forlader jeg Danmark — men Ikken! hans Ikken! hans Barn, Danmarks Barn! Da han gik hjem, tænkte han med et Taaresmil paa den gamle Kejser Frans af Østrig, hvad han havde sagt under de allieredes Forhandlinger imod Napoleon: *Ja, ja! die andern haben gut zu sage', sie haben keine Luiserle zu verliere'*. I dette Øjeblik forstod han Kejser Frans bedre end Napoleon. Da han var kommen hjem, pakkede han de Kort, hvormed Maria sidste Gang havde spillet, ind i et Stykke Papir og skrev udenpaa, at de ikke maatte røres, før Ikken næste Gang spillede Kort med sin Fader. Saa gik han i Seng og sov som den store Odd hele Natten. Næste Morgen gik han til Frederiksberg, til Fasangaarden, hvor Kongen havde tilstaaet ham Sommerbolig, og skrev til hende. Om Aftenen sad han som sædvanlig paa sin Plads i Teatret. Men længe efter kunde han sidde hjemme ved Klaveret foran hendes Billede, tegnet af Gertner, som han holdt saa meget af, fordi hun der slog Øjet til Siden i den samme Stilling, som da hun gav ham Afskedsblikket, og spille og synge *Bor jeg paa det høje Fjæld,* saa Taarerne til sidst haglede ham ned ad Kinderne. Men det var ikke Gammelmandsgraad, men »Kærlighedens og Længselens blomstrende Taarer«.

Til hendes Fødselsdag om Efteraaret sendte han hende Christianes Ur. Først trak han det op og tænkte paa sin kære, trofaste Christiane; saa lod han Uret slaa mod sit bankende Hjerte. Det forekom ham, som om hendes fra Evigheden slog imod hans. Saa pakkede han det ind og lagde et lille Digt, han havde skrevet, ved:

— — Ej kun paa Sorg dets Viser peged,
Da Christiane det besad:
Da hun som Barn i Haven leged,
Da hun var Brud og Moder glad,
Sig lystigt Viseren bevæged. — —
Gud skænke dig fler lykkelige Dage!

Kort efter melder han, at nu har han skrevet den lystige *Garrick*, hvori der dog i den melankolske, ikke blot — som i *Sibylle-Templet* — spleengale, Lord er Udtryk for hans Sørgmodighed. Næste Sommer rejste han til Sten for at besøge sin Datter.

Oehlenschläger elskede denne Datter. Han elskede jo alle sine Børn. Mod sine Sønner var han endnu den kærligste Fader. De kyssede ham endnu, som da de var Børn, paa Haand og Mund; til sidst stod han op paa en Stol for at kysse den lange Johannes. Han kendte vel ogsaa, som de voksede til, sin Aand i dem. Johannes var endnu, som Christiane sagde om ham som Dreng, »blid og heftig som sin Fader«, han havde en poetisk Natur og var morsom som Hegerne. I disse Aar var han en Del hæmmet af en ufrivillig Uvirksomhed. Oehlenschläger mente, at han paa Dommedag vilde have ondt ved at komme op af Kisten. Senere giftede han sig med en Plejedatter af Gehejmeraad Adler og blev Toldembedsmand først i Sorø, senere i København og boede da sammen med sin Fader. William havde et ganske oehlenschlägersk Gemyt, men af Geniet næppe mere end dets naturlige Grundlag, den sanselige Frodighed og en vidt dreven Barnlighed. Han var nærmest »snovsk« som sin Bedstefader. Han forblev ugift og gik helt op i Beundring og Omhu for sin Fader.

Oehlenschläger ventede og fordrede, at hans Sønner vilde bære Navnet med Ære. Der var paa denne Tid Tale om at gøre dette ærlige Navn til et Æresnavn; Kong Christian den Ottende havde ved Kroningen under Overvejelse at adle Kunsten: Thorvaldsen og Oehlenschläger skulde være Baroner. Thorvaldsen lo, da han hørte det. Saa lo Oehlenschläger ogsaa. Til Gengæld blev Sønnerne — til Christianes store Forskrækkelse: nu skulde de vel klædes paa som Grever *med* Grevskab! — Hofjunkere. Dog, det var ikke netop Sjælen i hans Poesi, der hermed gik over til Efterslægten. Men i sine

Døtre saa han den blomstre paa ny i Kød og Blod, rødt og hvidt, for sine Øjne.

Stærkest havde han, allerede da hun var lille, følt saaledes over for Charlotte. Endnu, sagde Mynster ved hendes Moders Begravelse, svævede hendes Erindring som en Skygge mellem Gravene. Da Oehlenschläger digtede om Hervør og om Dina, besøgte den ham endnu. Medens *hun* levede, forstod han næppe, hvad den lille Pige, som om Eftermiddagen gik til Frederiksberg med ham, i smukke Klæder, med sin Haand i hans Haand, en Gang skulde blive for ham.

Hun var som den yngste Kælebarnet, ligesom Lotte havde været det som den ældste. Om Søndagen oppe paa Slottet hos Bedstefader stod han ved Siden af hende, naar hun fodrede Kyllingerne eller Ællingerne, og sang:

Putterne gaar i Gaar'en,
Pip, pip, pip!
Og faar Brød, som Ma-i-e har skaaren,
Pip, pip, pip, pip, pip!
De er saa smaa og saa gule,
Pip, pip, pip!
Som var det Kanarifule,
Pip, pip, pip, pip, pip!
o. s. v.

Han følte lige saa meget ved det som ved Fuglesangen i *St. Hansaftenspil.* Han lærte hende selv at skrive i smukke Skrivebøger, hvorfor hun fik efter Omstændighederne *ug* eller *mg,* men altid »med *Kys*«. For hendes Skyld stod der Juleaften det dejligste Juletræ, saa stort som det kunde være, i Bispegaarden, straalende af Sølv- og Guldæbler, af Sukkergodt og Vindruer, og i en Krog af Salen en hel Løvhytte af Gran og et langt Bord med mange Gaver. Og saa syntes Adam endda, at det saa fattigt ud, og Christiane maatte købe endnu mere. Ved Børnekomedierne den 19. December paa Williams Fødselsdag, hvor Oehlenschläger havde dirigeret, og Christiane

havde lejet udmærkede, korrekte Dragter, og Drengene — ligesom Adam selv i sin Tid — malede Dekorationer, spilledes der altid Holberg, og Maria var Pernille. Mad. Wexschall, der var mellem de indbudne, lo, som hun skulde briste.

Maria Oehlenschläger var ikke »genialsk«, som Lotte havde været. Hun var tilbageholden mellem fremmede, munter og naturlig mellem sine egne og havde allerede som Barn et sandt episk Talent og endnu som voksen slet ingen Tilbøjelighed til eller Anlæg for Refleksion. Naar Faderen læste et af sine nye Værker op, var hun ikke altid den opmærksomste Tilhørerske. Med hans unge begejstrede Venner gjorde hun gerne Løjer. Hun var helt i Slægt med den naive Munterhed i Oehlenschlägers Sind og i hans Poesi.

Da Charlotte Phister døde, var Maria Oehlenschläger en næppe voksen Jomfru. Hun lignede sin Fader, var dejligt hvid og rød som han, havde hans Øjne, hans mørke Haar, hans Ansigtstræk og hans Skikkelse; hun var ikke væver og buttet som Lotte, men stor og statelig. Hun var undselig som sin Fader og blufærdig som sin Moder. Den lille »Stangerove« (d. e. Rotte, som stanger), som han kaldte hende som Barn, var bleven en jomfruelig »Noli me tangere«.

Da hun seks Aar efter stod Brud i sin Faders Stue, kom Præsten, den joviale Tryde, et Par Gange for Skade at kalde hende: Skønne Brud! Da hun efter sin Faders Død kom ned til Danmark, blev endogsaa Veninderne imponerede af hendes Udseende. *Nu* er hun, en og firsindstyve Aar gammel, et varmt og levende Billede af sin Fader.

Efter Søsterens Død var Maria stadig mere sammen med sin Fader. Tænkte han paa den Datter, der var død, og den, han havde tilbage, forekom det ham, som om det efter et uroligt Foraar tegnede til en klar Sommer. I et Digt til hendes nittende Fødselsdag siger han, at naar hun er hos ham, er det ham, som om han sidder i den blomsterfulde Sommer under klar Himmel og lytter til Faldet af

en Kilde. Hun sidder hos ham under Digteregen, siger han.

Næste Sommer var det, at han bad hende skynde sig med at komme hjem fra Besøget hos Hauchs i Sorø for at bo med ham paa Frederiksberg Slot og spasere med ham i Haven.

I disse Aar har Oehlenschläger forstaaet, hvor meget den lille Pige, der voksede sig saa tæt ind til hans Hjerte, havde vokset sig i Slægt med hans Poesi. Syntes han, han med Charlotte havde begravet sin Sjæls Lyrik, saa havde han i Maria bevaret dens Epos. Hun var som et muntert Heltedigt: glad, virksom, aaben, frodig og jævn, uden skjulte Dybder. Han gjorde sig sommetider en Leg af at lægge sit Hoved til hendes, for at de skulde se sig sammen i Spejlet og parre deres Øjne: *de* var magen! Havde han undertiden over for Charlotte følt noget af, hvad Helge følte for Skulde, halvt Beundring, halvt Gru, saa følte han nu over for Maria helt som Helge for Yrsa: »Ja, Frændskab er i vore Sjæles lyse Blik.«

Allerede lige efter Charlottes Død mærker man den yngre Søsters Indflydelse paa Faderens Poesi. Uden hende havde han vel næppe saa snart faaet Mod paa at skrive Lystspil. Men »hvem vil sig vel med Griller plage, naar Vaar og Ungdom blomstrer end?« Allerede i *Den lille Skuespiller* er der maaske foruden Erindringen om Charlotte i Fritses Munterhed en hemmelig Glæde over Maria. I *Sibylletemplet* er den ganske ulitterariske Elskerinde, der ligesom Maria er saa morsomt ivrig for at spille Komedie, vistnok efter denne nye Model. Ogsaa i *Fornuftgiftermaalet* er de romantiske Elskerinder meget lidet »romantiske«, ligeledes uden Spor af Sværmeriet i de tidligere Lystspil. I al Fald er den muntre og naturlige Danskhed i disse Skikkelser i Slægt med Oehlenschlägers yngste Datter, som aldrig havde været at bevæge til at synge med Siboni, skønt han selv havde bedt hende derom. I Ingegerd i *Olaf den Hellige* er der muligt noget af Marias praktiske Dygtig-

hed. Og i *Knud den Store,* skrevet hin Sommer paa Frederiksberg Slot, er ganske tydeligt Aldgitha et heroisk Uddrag af hendes Pigefriskhed og Dattersind mod sin Fader. Men til en Hovedfigur i Skuespillene havde hun endnu ikke inspireret ham. Nu rejste han i Sommeren 1843, efter at *Dina* var blevet spillet om Vinteren, op til Sten med de tre første Akter af *Erik Glipping* i sin Lomme og skrev de to sidste i Værelset ved Siden af Marias Dagligstue. Og her var hun, siger han, hans Muse.

Ingeborg er kommen ned fra Norge for at giftes med den danske Herremand Marsk Stig Andersøn. I en Scene i Begyndelsen af fjerde Akt, der er skreven efter Ankomsten til Sten, og som har udpræget lokal Interesse, udtrykkes det gamle Tyendes Glæde over den unge Frue: Hvor kan man se det Ansigt og ikke faa det kært! Ingeborg er munter, djærv i sin Tale — det kommer af, at hun er norsk, siges der om hende — virksom og kraftig: da hun paa Rejsen til Danmark bliver fanget af Kongens Mænd, falder hun ikke i Afmagt som Gudrun i *Hakon Jarl,* men hjælper roligt sin Terne, der er halv besvimet af Skræk. Hun er gennemsund, har aldrig været syg og har sjælden grædt: Taarer skal være som Perler, jo sjældnere, des kosteligere. Hun er meget forstandig og hader al Slags Sværmeri. Hvis man ved Elskov forstaar den bløde, drømmerske Henrykkelse, der almindeligt kaldes saaledes, saa, ved hun godt, elsker hun ikke sin Brudgom. Men hun beundrer hans Manddom, og det er hendes højeste Ønske at være ham en god Hustru. Der kan ikke tænkes nogen større Forskel end imellem dette rolige Brudepar og den anden Ingeborg og hendes Oluf i *Dronning Margrete.* Det er, som om det var helt andre Mennesker. Det er betegnende, at Ingeborg ikke gerne kalder Marsken med hans Fornavn, men enten: *Min Ven!* eller: *Andersøn!* Det er, som om Valborg vilde sige: *Thorsen!* til Axel.

I denne Stolt Jomfru er Kong Erik Glipping for-

elsket. Han er kvindekær, halvt sværmersk, halvt sanselig. Da han saa hende første Gang, lærte han første Gang at kende en ædlere Vellyst. Hun var den Gang næppe mere end et Barn, men Barnet kunde dog sige ham, hvad han ikke hørte af nogen anden, og havde siden staaet i hans Drømme og ledet hans Tanke som en Engel. At han nu mener sig helbredet for den Fejl, som de alle mest bebrejde ham, Sanseligheden, skylder han hende. Da han nu atter ser hende igen som moden Kvinde og Marskens Hustru og mærker, hvorledes hun, som om hun var meget ældre end han, møder hans sværmerske Blussen med en rolig Bestemthed, foregaar der en sær Forandring med ham, som om pludselig et Slør blev draget bort, hvorunder Hverdagsting forskønnedes. Han har maaske denne Kvinde mere kær end før, men han er ikke mere forelsket i hende. Han sender hende uden Betænkning til hendes Brudgom. Eventyret er endt. Men fra da af sværmer Kong Erik ikke mere. Han vil arbejde for sit Folk og være munter. Jeg er ked af Følsomheden, siger han, den leder dog til ingenting. Men det er nu for silde. Pint af Erindringen om, hvad hans Kød og Blod har syndet, og uden ret at kunne mindes, hvad det har drømt og sværmet — »fint, yndigt som Avriklens Blomsterstøv« — falder han som et Offer for sin Fortid. Her gik der meget godt til Grunde for et alt for sanseligt, blødt Sværmeri, siger Marsken over hans Lig.

Der er atter som ved Eleonora Christina i *Dina* Grund til at beklage, at Digteren ikke har forstaaet eller benyttet sit Emnes Poesi. I den triste Hanrej udi egen Indbildning og den melkefriske Jomfru, som i *Erik Glipping* skal forestille Marsken og hans Hustru, genkender man ikke de to mægtige Skikkelser. Men man kan forstaa, at ikke Marsken og hans Hustru, men Kongen blev ham Hovedsagen i Tragedien, og at det var denne, der netop nu lokkede ham til netop dette Emne. Han er som Golo i Tiecks Genoveva, saaledes som Oehlenschläger opfattede

denne Karakter, som han beundrede meget, en god Sjæl, som Sanseligheden forvilder. Erik Glipping er en interessant Karakter, sammensat af godt og ondt; saadanne vilde han nu helst skildre, og denne havde han personlige Grunde til at forstaa. Næsten alt, hvad Oehlenschläger har ladet Erik føle, har han først selv følt. Sværmeriet har han vistnok først nu i disse Aar under Indtrykket af Tidens Aand, men især af sin Datters rene Sundhed, betragtet som en Sygdom. Den opfarende Stolthed, hvormed Erik gør alle sine Venner til sine Fjender, havde han længe fortrudt. Sanseligheden, der var en Leg i *Dina*, er atter som i *Helge* Heltens Nemesis — som om det var Erindringen om den døende Christianes uforsonlige Strenghed. Det Spørgsmaal: »Kom Nød fra Gud?« og det Svar: »Ja, for at prøve!« kommer nu atter som i *Knud den Store* for i Oehlenschlägers Poesi, fordi den Følelse, der spørger og svarer saaledes, i disse Aar ved Datterens og Hustruens Død første Gang kommer personligt for i hans Liv. Og som Erik, befriet for »sin værste Fejl«, venter sig en virksom Alder, ser Digteren over Heltens Lig med Frimodighed Fremtiden i Møde.

Ogsaa i Kongens Omgivelser genkender man Oehlenschlägers. I Eriks eneste Ven, den tyske Minnesanger Reinmar von Zweter, der staar i samme Forhold til Kongen som Skjalden til Jarlen i *Kongsemnerne* og ligesom han giver sit Liv for ham, har Oehlenschläger tænkt paa Fr. Hebbel, som paa denne Tid med saa megen Varme sluttede sig til ham. Ranild, Kongens onde Aand, halvt en Loke og halvt en Lystigmager, er en Skuespillertype, men ikke mere som i *Sokrates* en forherliget. Du kan skrælle ham som et Løg, sagde Oehlenschläger om ham, der *er* ingen Kerne.

Men Erik Glipping er Konge. Kronen over hans Hoved er Christian den Ottendes. Han er Konge i en vanskelig Tid, hvor det gælder, under de herskende Stænders Modstand, at sørge for Folkets Bedste. Han

vil ikke være Ridderkonge og Munkedrot, men Folkekonge. Han er en ensom Mand med et stort Maal, som han forfejler, fordi hans Sind er for blødt. Ogsaa hans menneskelige Væsen er jo ikke uden Lighed med Kong Christians. Da Christiane Oehlenschläger var død, skrev Caroline Amalia en meget deltagende Billet til Oehlenschläger. Kongens Hustru havde særlige Grunde til at forstaa Digterens. Marskens Dom om Erik Glipping: »En ægte Ridder, et oprigtigt Hjerte, et kløgtigt Hoved — og en Folkeven« — er vistnok Oehlenschlägers Dom over Christian den Ottende.

I Eftersommeren 1843 sad Oehlenschläger atter hjemme paa Fasangaarden.

Ved Afskeden fra Sten, hvor han ret havde hygget sig i den slet ikke storartede, men yndige Natur, havde han og Maria ridset deres Navne sammen i et Træ i Haven. Rosen, der den sidste Dag stod i hans Glas, gemmer hun endnu. Her hjemme kyssede han hendes Navn, som hun havde skaaret i en Gran uden for hans Have. Inde i Stuen sad han nu i Skumringen ved Klaveret og sang:

En Røg er Verden lig,
Som bort med Vinden farer;
Ja, den en Skygge er,
Som ikkun stakket varer.
Men Jesus trøster mig,
Naar intet trøste kan,
Han er mit faste Slot —
Hvad gaar mig Verden an?

Og saa udlagde han det, som han forstod det: »Ved Verden forstod vore Forfædre alt det jordisk forgængelige, ved Jesus alt det aandelige, himmelske; til det aandelig-himmelske hører ogsaa Datter- og Faderkærlighed.« Næste Foraar havde han stor Lyst til en Tragedie, som der dog ikke blev noget af, om Marsk Stigs Døtre, hvori især den enes Datterkær-

lighed skulde være Hovedsagen. Han læste paa ny med Henrykkelse Sofokles' Tragedie om Antigones Troskab imod sin Fader. Oehlenschläger holdt i disse Aar af at sammenligne sig med Sofokles, som paa sin gamle Alder, forladt af Mennesker, maatte digte *Ødipus i Kolonos* for at vise, at Aanden ikke var af ham.

Han var nu meget ensom. Han savnede Børn og Kvinder om sig. Sin lille Datterdatter Sophie Phister saa han sjælden; hun var saa kær og saa pæn, med Krumkam i Haaret. Hun hoppede af Glæde som sin Moder, naar hun saa ham; men Faderen holdt ikke af, hun kom til Oehlenschlägers: efter Charlottes Død var der aabenbart Fjendskab mellem ham og hendes Brødre. Fra Sten maatte der gøres omhyggeligt Rede for Børnenes Bedrifter. Maria har i et Brev fortalt ham, at hendes lille Dreng paa Rejsen op til Norge i Skibskahytten havde fundet en Væggelus, som han roligt legede med. Oehlenschläger finder Genrebilledet ypperligt og betydningsfuldt. »Bedre kan den barnlige Sorgløshed, der fornøjer sig over alt i Livet og intet ved af vore Grillenfængerier og Bekymringer, ikke skildres. Den lille Naturforsker ser i det lille Dyr kun en Legekammerat.« Hvorledes havde han ikke selv ladet sig bide! Han havde netop i denne Tid med stor Deltagelse læst i den gamle Naturhistorie af Bomare om den store Verdensomsejler, Frans Drake, som i sin Alderdom blev ynkelig ædt af Taskekrabberne, og villet skrive et Digt derom, da Werlauff fortalte ham, at det var Løgn. Men — »har ej Krabberne just ædt ham, saa har de dog tit ædt andre«. Ogsaa andre gode Venner tilfredsstillede gerne hans Tørst efter Idyller. Hauch beretter ham, til hans højeste Glæde, at den lille Adam, Oehlenschlägers Gudsøn, forleden har spurgt ham: »Far! *tror* ikke Gud paa alle Mennesker?« Sandelig, sandelig! tænkte han paa ny i sit gamle Hjerte, uden vi blive som Børn paa ny, komme vi ikke ind i Guds Rige.

Men havde han ikke Børn, havde han andre smaa

Venner. Paa Fasangaarden var der en hel Sværm af Duer, som han nødig lod slagte: »andet smaat nydeligt har jeg jo ikke hos mig«. En Hund var i disse Aar hans stadige Selskab. Først havde han en, lille og fin og ganske sort. Han kaldte den »Blækpeter«. Naar den gik med ham i »Haugen«, jagede den efter Svaler og Sommerfugle og gøede ad Svanerne; naar han sad hjemme i sin lille Have under Kastanietræet, laa den og sov med sin sorte Snude paa hans Blanklæders Støvle. En Gang, da han havde været med den paa Kirkegaarden ved Christianes Grav, havde han glemt at faa den med hjem, og da han endelig havde fundet den igen, blev den syg og døde. »Naar Menneskene forlade mig, skulde jeg dog i det mindste have Lov til at beholde et lille Dyr igen.« Kort efter var han dog saa heldig at erhverve sig en anden Blækpeter, en Broder til den afdøde. Den lignede sin Broder, men var »slank« som Fru Heiberg og meget kælen. Det var Oehlenschläger helt underligt at se den »springe og løbe over de samme Grønninger og smutte gennem de samme Buske som hans, Gud fri mig! jeg havde nær sagt: salig, Broder«. Men den nye Blækpeter var ikke saa trofast som den gamle. En Gang forkølede den sig paa et Elskovseventyr. Om Vinteren var den i Kost hos Smedens, og Oehlenschläger besøgte den paa dens Geburtsdag. Næste Aar var Blækpeter igen borte paa Frierstien. Men Oehlenschläger bedrøvedes nu ikke mere. »En Hund skal være tro og holde sig til sin Herre; gør den ikke det, kan alt Kælenskab ikke hjælpe.« Om Sommeren trøstede han sig saa med Gartnerens *Comique* (que tales ud med), men den var for sjofel at gaa paa Gaderne med. Alligevel var Comique hos ham Juleaften 1846, da han var ganske alene, gik med ham i Mørkningen paa Christianshavns Vold og laa om Aftenen under Klaveret, hvor han sad og spillede *Den yndigste Rose er funden,* og fik sit Stykke af Julekagen. Det var i denne Juleaftens Stemning, Oehlenschläger oversatte Bérangers *Den brudte Violin*:

Kom, min Hund! vi vil mer ej klage,
Stakkels Dyr! i vor fælles Nød.
Endnu har jeg en Havrekage,
Knap i Morgen det tørre Brød.

Til alt Held fik han saa en lille Hvalp forærende. Den blev kaldt Rob Roy efter Helten hos Walter Scott, var lyserød af Farve og en meget morsom lille Fyr. Den kunde ligge paa mange Maader, ikke blot som den første Blækpeter som en tro Hund ved sin Herres Fødder, men som Ida Brun i forskellige Attituder: som en Løve, en Sfinks, slagtet Vildt i en Butik, et Basrelief og som en gloendes Drage over Roskilde. Den var mere tro end baade Henrik og Claus, kaldet Claudius, og meget klogere end Trine Kokkepige, der ærgrede ham med sit evige *Tænk!* da hun dog aldrig selv kunde tænke paa det mindste. Den var Adam en god Ven til det sidste. Til Gengæld var han øm om dens Ære. En Begivenhed, hvor det lykkedes ham at rense den for en fornærmelig Mistanke, har han i et Brev besunget i et Frits-Jørgensensk Epos. En Aften under L'hombren udbreder der sig en ilde Lugt i Stuen. Den formodes at komme fra Hunden. Til Oehlenschlägers Triumf og fælles Overraskelse er den der slet ikke:

Hvad gav nu til dette Naturspil Grund?
Den ladte Bøsse kun knalder.
Det var ikke mig, ej *Dorph*, ej Hund!
Mistanken paa *Sibbern* falder.

Jeg siger det ej for at dadle min Ven,
Han ved, hvad han gør, han er Tænker;
Men, stakkels Rob! du skal ikke hen
I Hundehuset i Lænker.

Oehlenschläger priste en Gang Napoleon paa St. Helene lykkelig for, at »han døde som en Robinson«. Han har sikkert selv følt den samme Lykke. Det har været ham, som om Adam efter et langt Livs Drøm vendte tilbage til sit Eden. Hvad han havde lært og lidt og syndet, han vidste det næppe. Adam var be-

standig Adam, og Haven var bestandig den Have, hvori han havde leget, som om den roligt havde biet paa, han skulde komme tilbage:

Der staar han den gamle, den trofaste Ven,
Den herlige Bøg saa alene,
Der staar han og favner mig venligt igen
Med sine fortrolige Grene.

End ser jeg som førend Napoleons Tid
I Græsset de selvsamme Stater,
Saa frodige, friske, skønt fjerne fra Strid,
De røde, de blaa Kammerater.

Naturen mig smiler i sød Harmoni,
Min Ild den, min Følelse nærte,
Og lærer endnu mig den Filosofi,
Som den i min Ungdom mig lærte.

Men endnu elskede Adam Mennesker og trængte til deres Selskab. Han havde endnu bestandig sin *Fredag*. Der sad nu ikke længer hver Fredag Middag de trofaste Brødre Carl Heger og A. E. Boye og snakkede holbergsk over Bordet og sagde *Min Herre!* til hinanden, men nu kom undertiden de gamle Venner Hans Christian og Svoger Anders og, sjældnere, Mynster — Winckler aldrig — Sibbern og N. V. Dorph, Krøyer, der begyndte som Børnenes Spillelærer og endte som Faderens gode Ven, Adlers, Rosenvinge, Admiral Wulffs, Etatsraad Koch. Stort Selskab var der dog kun paa Fødselsdagen, og større Lækkerheder vankede der ikke uden for Adler, der ligesom sin kongelige Herre var en stor Gourmand, og som Oehlenschläger trakterede med Karper — »disse højst fortræffelige Ferskvandsdyr«, sagde Gehejmeraaden, der under Værtens stigende Utaalmodighed tyggede med en langsom Andagt, »som af Axel og Valborgs Digter meget med Urette beskyldtes for at drikke Blod i Trondhjems Fjord«. Ogsaa Sønnernes Venner kom i Huset. Naar Oehlenschläger en Aften ikke gad gaa i Teatret, og i de seneste Aar var han ofte træt af de gamle Bræder, maatte Wil-

liam ud at hente Forstærkning til L'hombren. Saaledes kunde han da, siddende ved Spillebordet, aabne Forestillingen, som en af dem, Ludvig Mynster, i et Brev til Hostrup har skildret ham talende en Aften kort efter *Genboernes* Opførelse i Studenterforeningen:

Hvad er det, de har haft for i Studenterforeningen? De har jo haft fat paa et Arbejde af Andersen, som endnu ikke er udgivet! — Det er en Student fra Regensen, som hedder Hostrup. *(Pludselig rørt.)* Det skal være et skikkeligt Menneske! Og Stykket skal for Resten være morsomt. — *(Med en pludselig Indskydelse.)* Skylden er Petersens! — Han holder disse unge Mennesker for strengt. — De maa ikke synge. Herregud! denne skønne Naturgave! — Naar saadanne Mennesker ikke faa en vis, lovbunden Frihed, inden for visse Grænser, saa skejer de ud — det er saa naturligt! — Jeg kan ikke begribe, at din Fader vil have noget at bestille med denne Petersen. Han er Heibergs Fætter! Han er Sekretær for det Maanedskrift, hvor der altid staar saadanne fornemme, storsnudede Recensioner over mine Værker. — Det er vel for Konens Skyld. Hun er en skikkelig Kone — ligesom Fru Heiberg. *(Rørt.)* De kan ikke gøre for det. *Er* denne Hostrup saadan et skikkeligt Menneske? — Kender du ham? — Maaske det hele er uskyldigt. Heibergs Vaudeviller er jo i Grunden ogsaa uskyldige. — — Andersen tror altid, at han kan gaa mere fri end andre. For nogle Aar siden kom han styrtende op til mig som et fortvivlet Menneske — jeg skulde trøste ham! Det var for noget Sludder, Molbech havde skrevet i Maanedskriftet om hans *Improvisator*. — Trøst De mig, svarede jeg ham, for Baggesen, trøst De mig for Heiberg, trøst De mig for *Portefeuillen* over *Knud den Store*. — Er nogen bleven mishandlet, saa er det nok mig.

Jeg har i denne Tid skrevet en Romance om Iwan Wasiliewitch den Anden og nogle flere mindre Digte, som jeg vil forelæse nogle gode Venner. Jeg har tænkt at bede din Fader og Tryde. — *(Pludselig forfærdet.)* De kan dog vel taale at være i Stue sammen? — Saadanne to Mænd i saa nær forbundne, ansvarsfulde Embeder — det maa give Rivninger! — Men det er skikkelige Mænd begge to — saa kan det gaa. — —

Du er ogsaa et skikkeligt Menneske, Ludvig — Du skal blive her i Aften og spille L'hombre. Du spiller en beskeden L'hombre. — —

Der kommer William. — Hør, William, Du maa skaffe mig at vide, naar de igen spille dette — *Genboerne*. Jeg vil saagu se det Stykke. — Jeg bryder mig ikke om Andersens Lamentering. — Og tag saa Kortene — og giv!

WILLIAM
(giver Kort).

OEHLENSCHLÄGER *(til Ludvig)*:
Jeg hører, du var henne at se Tordenskjold forleden Aften paa rød Plakat. *(Mismodig.)* Der var vel aldeles tomt Hus?

LUDVIG:
O nej! — Parterret og Galleriet var endog udsolgte.

OEHLENSCHLÄGER *(rørt)*:
Det var smukt af Parterret og Galleriet. De har altid været mig hengivne. — Pas!

Fasangaarden om Sommeren, L'hombren og Podagraen om Vinteren ved Frederiksholms Kanal, det var da den »Robinson«, hvori denne Napoleon endte. I Vinteren 45—46 sad han helt fast i Podagraen med Vandgrød og Aborrer paa Bordet og Uldstrømper og Vokstaft om Fødderne. I dette Gammelmandshylster gispede den Sjæl i ham, som var i Slægt med Døden. De, der først i disse Aar lærte ham lidt nærmere at kende, maatte synes, at her havde Støvet været for tungt for Aandens lette Kræfter. Da Hostrup ved Festen paa Skydebanen paa Oehlenschlägers halvfjerdsindstyvende Fødselsdag saa den gamle Digter rejse sig op og famle i Lommen efter sit Digt, men ikke kunne faa det frem, fordi Hans Christian havde syet Lommen til, da han skulde hjælpe ham Ordenerne paa, og saa med et dristigt Snit med Kniven frigøre de bundne poetiske Kræfter, slog det ham, at saaledes var netop den Oehlenschläger, han kendte: Poesien indsyet i Lommen, men i Haanden den Kniv, der kunde befri den.

Oehlenschläger holdt ellers ikke af at lege med Knive. Den gamle Mand var bleven en meget forsigtig Mand. Hans Børn sagde, at han stod ved Redningskoret. Han kunde blive nervøs af at se et Lys ved et Vindu: »Det Lys staar overmaade uforsigtigt *der*; der *kunde* komme et Vindpust og blæse Gardinet hen i det; sætter vi det derimod *her*, saa *kan* det ikke ske.« Naar han gik igennem Frederiksberg Have i Mørke, kunde han fare sammen for en Raslen i Buskene.

Men endnu rørte sig bag dette Adstadighedsvæsen den urolige Sjæl, der er Livet selv, thi Livet er kun, hvor der er Uro. Allerede ved L'hombrebordet var han kun tilsyneladende i Hvile, en Vulkan, hvor det larmede i Grunden. I Virkeligheden var der i en oehlenschlägersk L'hombre næsten lige saa mange poetiske Kræfter i Bevægelse som i en oehlenschlägersk Tragedie. Han spillede, som han digtede, med al sin Sjæl i Spillet, improvisatorisk, uden smaalig Beregning, uden Principper, som Tordenskjold fægtede. Derfor blev han næsten altid Bet. Og saa blev han baade vred og bedrøvet. Det var ikke, saa lidt som i Tragedien, det materielle Tab, det kom an paa — som oftest spillede han slet ikke om Penge. Men Æresfølelsen kom i Bevægelse ved det smaa som ved det store. For det andet havde han da ogsaa i Kortspil den sørgmodige Følelse, som han paa det andet Omraade kendte saa godt, at han havde anstrengt og forsvaret sig forgæves, og det gør *altid* ondt, sagde han. Kom nu hertil, at William undertiden hoverede, naar han havde gjort sin Fader Bet, kunde den gamle ordentlig svulme af Harme. Ogsaa William kunde blive hidsig, og det kunde gaa meget voldsomt til med Kortene eller andre nærliggende Projektiler i Hovedet. Og saa udtonede dog tilsidst i den gemytlige Samtale under og efter Aftensbordet det hele Spil af Sindsbevægelser — som Tragedien i Idyllen — i en uskyldig Munterhed.

Ogsaa ved andre Lejligheder, hvor man mindst ventede det, kunde Aanden rejse sig og ryste sine Ørnevinger. Oehlenschläger kunde lige til det sidste blive rasende, og saa var han uforlignelig. En ung Officer kaldte en Dag ved hans Bord Bournonville en Badutspringer. Saa fik han en Overhaling — Mage til dem, Oberst Walther faar i Tragedien — hvori et langt Livs Harme over Prosaens Foragt for Poesien, fra Linedanseren i *St. Hansaftenspillet* til *Dina*, brusede ud som et Vandfald — og blev ganske borte i sin Tallerken. Og han kunde bevæges, hvor andre

intet følte. Han læste med den største Opmærksomhed alle Ulykkestilfældene i *Berlingske Tidende.* Et Vaadeskud eller et Lynnedslag blev til brillante Improvisationer, vildtvoksende Romancer uden for Litteraturen, hvori hans Fantasi var ikke mindre interesseret end hans Hjerte. Da Hauch havde fortalt ham, at den lille Adam en Gang var kommen løbende til ham og raabte: Fa'r! nu ved jeg, hvorfra Sandet kommer: *fra Ørkenen, hvor Kamelerne gaa!* — havde det rørt ham. Den Fantasi, der gør en Spyttebakke til et Ørkenlandskab, bevarede han til det sidste.

De, der kun havde Sans for Spyttebakken, korsede sig over, at Adam Oehlenschläger kunde vrøvle. De, der kunde gaa dybere, kunde endnu faa herlige Ting at høre. En ung Løjtnant, der var kommen til L'hombre paa Fasangaarden og imod Forventning befandt sig en længere Tid alene paa Verandaen med den gamle Herre, blev saa betaget af et Foredrag over Stjernehimlens Poesi, at han som gammel General vilde give meget til, han kunde mindes det. En ung Pige, som Gertner, da han malede Oehlenschläger, havde bedet hjælpe sig med at underholde den vanskelige Model, kom for Skade at kalde Nielsens Macbeth »rørende« og fik til Svar en plastisk Fremstilling af Lidenskabernes Dæmonologi, ud fra Heksesangen, som hun vel ikke havde ventet af Professor Oehlenschläger, men hvori hun ganske kendte *Helge*'s Digter. En anden ung Pige fik en Sommeraften i Frederiksberg Have med Solnedgangen og den opgaaende Maane en »Litteraturhistorieforelæsning« om Klassicisme og Romantik, som hun endnu kan huske.

Aaret efter Christianes Død var Oehlenschläger paa et Par Dages Besøg i Roskilde, altsaa paa Skuepladsen for *Helge*'s Poesi. Her kunde man ret se hans Kamp med Kødet. Han døjede utroligt, skriver han, af Varmen og Rejsevrøvlet, og var ganske opbragt over, at *han* skulde svede saa meget. Baade

Lejregaderne og Hroars Kilder og Issefjorden gav han en god Dag og en glad Aften. Han havde heller aldrig set dem andre Steder end i *Helge*. Men Domkirken kunde han huske. Her inde i dette historiske Svale blev det tykke, blussende Ansigt forklaret af Aanden. Ved Saxes Sten stod han stille og var nu ganske Oehlenschläger med et straalende Ansigt og Taarer i Øjnene. I Christian den Fjerdes Kapel fremsagde han med bevæget Stemme nogle Vers om de danske Konger. Det hele ideligt svingende Vekselspil mellem Adam og Aanden, »den uafbrudte, mærkelige, barnlige Overgang fra Besværethed og Urimelighed ved den ringeste fysiske Møje til en alt jordisk forglemmende Digterbegejstring« gav den baade kærligtsindede og dybtseende Ludvig Mynster Anledning til nogle meget alvorlige Betragtninger over den blotte Umiddelbarheds Dorskhed og Egenkærlighed paa den ene, dens Skønhed, Friskhed og Barnlighed paa den anden Side.

Og saaledes anstilledes der mange, meget alvorlige Betragtninger af Mennesker, der ikke var netop kærligtsindede eller dybtseende, over den gamle Digters urimelige Barnlighed. De, der bedst forstod hans Køds Prosa, forstod ikke derfor hans Aands Poesi. Den groveste Raahed lo højt ad den gamle Mand, der paa Fasangaarden sværmede som et Barn mellem sine Erindringer. En Morgen fandt han paa Træet med Marias Navn, som han jævnlig pyntede med Blomster, som Valborg bekranser Axels Navnetræk, en gemen Indskrift; han anvendte en Formiddag paa at kradse den ud og glatte Barken, men han var dybt saaret derover. De, der stod højere i Dannelse, forargede sig over hans vidunderlige Stemningsbevægelighed. Man kunde ikke glemme ham, at han den Dag, hans Hustru var død, efter at han en Tid havde talt med Phister om sit Tab, pludselig var slaaet over til en hel lille livfuld Teaterforelæsning i Anledning af nogle Sommerskuespil. Men man glemte, at han saa ogsaa Aar efter, naar Talen kom

paa, hvad han havde mistet, kunde begræde sine døde med den første Følelses Friskhed. Hans Taarer var aldrig tørre. De, der kendte ham dybest, fandt nu mere end nogensinde i ham Barnet, et gammelt Barn, med det blanke Haar og de æblerøde Kinder, et Barn paa 65 Aar, der levede frisk væk med Hjertets Renhed i Naturens Urenhed, uden at vide af nogen Synd. At forlange Anger og Forsoning af denne Natur, følte de, vilde være at dræbe dens Genius. Hvad Brøndsted for fyrretyve Aar siden havde følt for den unge Adam: »Ham elsker jeg — endskønt — og atter et Endskønt — — thi hvem Gud gav Geni og Hjerte, hos ham maa jeg finde nok at elske. *Dannelsen* være som den vil — den gedigne, ægte, store Diamant er kostelig og dyrebar, og jeg bevarer den omhyggelig, hvorvel erkendende, at den sleben vilde være end kosteligere. Herre Gud! hvad maa vi dog sædvanlig lade os nøje med smaabitte Muslingskaller, Kiselstene, Kattestene o. s. v.« — følte nu unge Mænd med Aand og Hjerte for den gamle, at »Tiden havde nok af tørre, udbrændte, udfølte og udlevede Sjæle, til at ikke ogsaa Mennesket Adam Oehlenschläger som deres Modbillede kunde opbygge og glæde«.

Med denne friske Sjæl, den urolige Sjæl, som Gammelmandsidyllen ikke kunde dræbe, begav Oehlenschläger sig i Forsommeren 1844 med sin yngste Søn paa en lang Udenlandsrejse. Efter sin Hustrus Død havde han afbetalt paa sin Gæld og var nu ved at sælge Forlagsretten til sine Skrifter for ti Aar bleven Herre over en Sum Penge. Hvad han havde kunnet, da han var ung, men ikke havde formaaet, da han sidste Gang i en sørgelig Tid var i Udlandet, det kunde han nu, da intet hjemme kaldte ham tilbage: leve for blot at leve endnu en Gang, før han skulde dø. Han blev hædret af Konger og Fyrster

og hyldet af Digtere, han saa atter skøn Natur og store Stæder, store Mænd og skønne Kvinder. Og han saa Paris igen.

I Vinteren, før han rejste, havde han skrevet til Hebbel, der i Paris havde faaet Efterretning om sin lille Søns Død:

»De tror, at jeg ingen stor Sorg har haft. Ak, kære Ven! megen Ulykke har ogsaa jeg fristet i Livet. Naar Saaret er lægt, tror jeg, den bedste Trøst er at betale sin Tribut til den mørke Skæbne — og saa maaske haabe paa bedre Lykke, fordi man *ikke,* som Polykrates, faar den tabte Ring igen. Det er ret Skade, at De i denne Tilstand ikke kan nyde Paris. For en frisk, livslysten Natur (og en saadan maa enhver sand Digter have) er det dog ellers en herlig Ting at dykke sig i dette store Livshav. Levende er Paris i højeste Grad, og det føler enhver, som elsker det levende. Men, naar den første Smerte er forvunden, vil ogsaa De føle nogen Opmuntring i denne brogede Menneskevrimmel.«

Her, hvor han, som han spøgende skriver i et Skæmtebrev til sin Svigersøn, »omtumledes paa Syndens Bølge« — han glemte endogsaa sin Datters Fødselsdag! — følte han vistnok som før Hjemve, og hvad han skrev i Paris bærer som før Mærket heraf. Men, skriver han, dersom denne Følelse, der er Grundtonen i min Sjæl, altid havde Overhaand, saa vilde det være en sygelig, svag Sentimentalitet; men da min Aand er kæk, munter og virksom, medens min Sjæl er tro og stadig i sin gamle Kærlighed — saa lever jeg ogsaa fremdeles fort, tager Del i alt smukt, stort, interessant, som møder mig. Selv i et godt Maaltid i behageligt Selskab kan jeg saa fuldstændig tage Del som en sangvinsk Prælat — og ingen skulde sige, at jeg maaske samme Dags Morgen havde grædt med Abelard eller rynket melankolske Øjebryn med Dante. Det gik ham, sagde han, som Skuespilleren i Jakobinerklubben, der var Aristokrat, Demokrat, Girondiner, Jakobiner, hvad de

vilde, fordi han var Skuespiller: han var alt, fordi han var Adam.

Ved Afrejsen fra Paris, hvor han nær var bleven, fordi han havde brugt alle sine Penge, og Collin havde Besvær med at skaffe ham flere, skrev han hjem: »William græder i Smug ved at forlade Paris. Selv paa mig stod Taarerne i Øjet, da jeg sikkert for sidste Gang i mit Liv kom igennem den skønne, muntre, folkerige Boulevard med alle de dejlige Butikker og gode Komediehuse.«

Paa Rejsen eller umiddelbart efter Hjemkomsten digtede Oehlenschläger en Romance, *Tanhuser i Venusbjerget.*

Tanhuser, en ung Minnesanger, gaar ensom i Skoven og drømmer om Kærlighed. Han møder en nordisk Fe, hun er bleg, med store himmelblaa Øjne, Guldhaaret falder som en Flod ned til hendes Hæle. Det er Freja. Kærligheden, siger hun, lever kun i Længsel og Erindring. Men Tanhuser hører hende ikke. Han gaar videre og kommer til et Billede af Gudsmoder med Barnet. Barnet er Kærlighed, siger Maria. Men Tanhuser gaar atter videre. Han er endnu ingen Engel, siger han; han er en Mand og tænker paa Bedrifter.

Da aabner Klippen sig til en Rosenhal. Ved Indgangen sidder en gammel Mand og varer ham. Men indenfor ser han en Kvinde, yppig, halvt nøgen, med Stjerneøjne. Hun spotter ham, at han vil lade den kolde Gubbe sinke det raske Liv med sin kraftløse Alderdom. Han gyser, da hun vinker ham, men synes, det er sødt at gyse, og følger Fru Venus i Bjerget. Her lærer han, at Kærligheden ikke er Længsel og ikke et Barn, men en Rose, som altid springer ud i sin første Skønhed. Hvor længe han er der, ved han ikke. Men ingen af Bjergets Glæder — Musikken, Blomsterne, de bløde Bolstre, den lækre Spise, de ædle Vine — forlyster ham mere. Han længes, som Ungersvenden i Ellehøjen, efter den blaa Himmel og Livets Bedrifter. Da kaster han en Dag

Heltehandsken, som den gamle trofaste Ekkart gav ham med i Hulen, imod Væggen. Klippen brister, og han er atter ude i Skoven.

Men Gudsmoder med Barnet kan han ikke mere finde. I en Aa ser han sit Billede: han er bleven en gammel Mand.

Da gaar han, for at faa Bod for sin Synd, til Klostret og fra Klostret til Paven. Var du en Røver, siger Urbanus, eller en Morder, du havde faaet Tilgivelse. Men du har bolet med en hedensk Gudinde. Før skal der springe Blade af din tørre Stav, før Herren skal forlade dig dine Synder. — Tanhuser falder død om paa Kirkegulvet.

Man vilde kaste ham i Muld —
Da var hans Stav af Blade fuld,
Af Roser, hvide, røde,
Som fyldte store Kirkes Luft
Med sød og med en himmelsk Duft.
Da Englestemmer løde:
Med Herrens Ubarmhjertighed
Skal Mennesker ej true,
Kun skue
Kan *han* i alle Hjerter ned.

Det var Adam et Tegn paa Guds Barmhjertighed, at han, der havde givet ham det varme Blod og de aabne Sanser, som Verden endnu kunde friste, havde forundt hans tørre Stav at bære friske Blade. Han arbejdede endnu som før mere i Paris end hjemme. Han digtede her i Glæde over Hjemmet *Genfærdet paa Herlufsholm,* fuldt af sin friske Alders nordiske Humanisme, og skrev i Løbet af otte Dage med en flyvende Pen i Lystspillet *Den rige og den fattige* den gamle Poesis Protest mod Tidens hjerteløseste Prosa. Ja, som Tanhuser, da han ledsedes ved Bjergets Glæder, greb den trofaste Ekkarts Handske og fik Bjerget til at revne, kunde han endnu, tro mod sit Norden, højt over Parises Tage se de Kyster, hvor hans nordiske Poesi havde hjemme. Endnu lystede det ham »at fare stoltelig i Mag fra Verdens ene til dens anden Ende paa en begejstret Ungdomsdag«.

Skuespillet *Landet fundet og forsvundet* bærer nok i det ydre Præget af sit Tilblivelsessted. Titlen lyder som et Epigram, Undertitlen, *et nordisk Heltespil,* som en af Romantismens stilistiske Kategorier — *Hakon Jarl* kunde umuligt kaldes saaledes. Intrigen, som med de to Armringe sammenknytter to Verdensdele, er næsten scribesk fin, Sproget har paa flere Steder — den enslydende Aktudgang: *Min kære, stadige Tanke;* Gentagelsen: *Det er alt andet hjemme* — epigrammatisk Skønhed. Stoffet selv er af den Art, man i Frankrig kaldte fortrinsvis romantisk, Hentydningen til det moderne Amerika, hvortil just de danske Udvandringer i disse Aar havde begyndt at tage Fart, er interessant. Amerika var »romanesk«. De to smaa Akter ligne virkelig to vel forarbejdede Ringe, som en nordisk Kunstner har smeddet i Paris.

Men kan »Aanden« synes lidt fremmed, er »Sjælen« i Værket des mere hjemlig. Der er i første Akt af *Landet fundet og forsvundet* friske Spor af Oehlenschlägers Rejseliv. Ikke blot i Replikkerne som Bjørns: »Naar sydlig Glæde gøgled og forlysted mig, naar Kongerne hædred mig, da tænkte jeg: Det var alt andet hjemme.« Men hele denne Skikkelse, den kække, stolte, heftige unge Skjald, er et friskt Aftryk af Adams fornyede Ungdom. Forholdet mellem ham og Thuride, som han elsker, og Thorkil Egilsson, som er hendes Brudgom, gentager Forholdet Kongen-Ingeborg-Marsken i *Erik Glipping.* Atter kappes en Sværmer og »en fornuftig Mand«, der ringeagter Skønhed og foragter Sværmeri, om at vinde en Kvinde. Men det er vel en Følge af Rejsens Forfriskelse, at den syge Sværmer, hvorover Tragedien holdt sin Ligpræken, i Heltespillet er kommen saa glædelig til Kræfter. I Tragedien er Marsken en større Mand end Kongen, i Heltespillet er Skjalden den stærkeste, saa stærk, at han sætter den fornuftige Mand i Knæ og tvinger ham til at beundre sit Hjerte. Hans Farvel til sin elskede er en kraftig Genlyd af den taarefulde Afsked fra Datteren paa Sten, hvor den for-

elskede Faders Fantasi atter har haft Ærinde. Han viger sejrende.

Men han viger dog: fra Ungdommens Vikingetid gennem Resignationen til Idyllen. I anden Akt er Bjørn, som Tanhuser, en gammel Mand i et fremmed Land som Eremitten i *Væringerne.* Dette Vinland, hvor Bjørn den gamle, en nordisk Robinson, i stille Ensomhed dyrker den Jord, han vil begraves i, uden andet Selskab end et Par smaa rødhudede Drenge — en Rob Roy og en Blækpeter! — imellem vilde, som frygte hans Kunst uden at forstaa ham, har for Oehlenschlägers Fantasi vist sig under meget mere hjemlig Bredde end det Amerika, hvortil nylig Stolemager Dessau havde ført den københavnske Middelstands Romantister. Og denne Gubbe, der ser saa skøn og statelig ud — hans Vækst er ædel og hans Aasyn kongeligt, han har hvidt Haar og Skæg, men »synderligt afstikker til de visne Blade Kindens æblerøde Frugt« —, hvis Sind er saa roligt, at Livet synes ham som et Træ, hvori hans Erindringer flagre som Fugle, og dog saa bevæget, at han græder over dets Minde, ikke af Sygdom, men af et Overmaal paa Sundhed, som ligner ikke den barnemilde Johannes paa Patmos, men den mandige Apostel, der i sin Ungdom afhuggede Malchus' Øre, og som helst ikke vil lignes med nogen af dem, fordi han er en Hedning, der bier med at kristnes — ja, var det ikke ham, som Folk fra København saa et Glimt af i Søndags Aftes paa Frederiksberg, hvor han stod og lænede sig til Laagen til Fasangaardens Have og saa paa en Gran med et Navn i Barken, saa var det dog hans Digter.

Dette Digterværk er da ikke en Drøm af en Tanhuser i Venusbjerget, men en Hilsen fra den gamle Mand derude — den gamle Mand derhjemme, der ventede paa, at han skulde komme tilbage.

Et halvt Aars Tid efter Hjemkomsten skrev Oehlenschläger atter et nordisk Digterværk, Tragedien *Amleth,* som ved Opførelsen paa hans syvogtresindstyvende Fødselsdag indbragte ham Publikums Hylding og Kongens Lykønskning. Dette Arbejde er nok ikke fremkaldt af Rejsens Poesi, men af Reaktionens Prosa, endogsaa i dens groveste Form. Hvad Oehlenschläger her digtede, officielt »for at udfylde et Hul i det Galleri af Historiemalerier, han fra Tid til anden havde aabnet sine Landsmænd«, det var, privat, Adams Morskab under en ualmindelig langvarig Podagra.

Man kender Luften fra Sygestuen i Værket. En gammel Helt muler i Hallen: Øllet smager ham ikke, Ensomheden keder ham, men Menneskene mere: det er Hjemfødninger, som intet har set og intet udrettet; hans bedste Selskab er hans Hund og hans Træl. Det er den vrede Podagra. Eller Kongen kan ikke lide at sidde ene i Tusmørket:

Jeg maa mig vænne til det skumle Gøgleri,
Der hyller Liv i sort som dødt og bringer dødt
Til Liv igen med Vindpust og med Skyggespil.

Saaledes kunde Oehlenschläger nu tænke en Vintereftermiddag ved Frederiksholms Kanal, naar han ikke sad ved Klaveret.

Men ogsaa paa Hovedfiguren kan det vistnok endnu ses, at den først har vist sig for ham i Sygestuen, i det samme »poetiske Tusmørke«, hvori han saa Shakespeares Hamlet. Da han var paa Rejsen, havde han endnu en munter Formiddag kunnet nynne, hvad han sang i sin Ungdom:

Hvem Musen til sin Præst paa Jorden kaarer,
Opfostres ej dertil i Arnens Vraa — —
Den kække Ørn maa over Fjeldet gaa.

Og nu! Han havde faaet det at prøve: Det var alt andet hjemme! Han maatte tænke paa, hvad den gode Chr. Wilster havde skrevet til ham for ti Aar siden, da *Sokrates* blev spillet: »Jeg beklager meget,

at De ligger for Anker af den forbistrede Podagra, og dobbelt beklager jeg Dem, fordi denne Hjemsøgelse forhindrer Dem fra at bivaane første Forestilling af Deres *Sokrates*. Dette var ogsaa Tilfældet, da *Hakon Jarl, Palnatoke, Axel og Valborg* første Gang gik over Scenen; da var De ogsaa fraværende, men det var under andre Konjunkturer. Den Gang »gik den kække Ørn over Fjeldet at gæste fremmede Lande« — hvor himmelvidt forskelligt fra at ligge paa Sofa i Flonel paa Vestergade!«

Ja, hvor himmelvidt forskelligt!

I Tragedien kommer Ung Amleth tilbage til sit Fædreland efter halvandet Aars Fraværelse. Han har rejst, men Rejsen har ikke gjort ham rigere.

Jeg har nydt
De vælske Druer og det norske Barkebrød;
Men overalt forfulgtes jeg af Dag og Nat,
Og hvor jeg kom, var Menneskene — Mennesker,
Med samme Fagter, Kjortlen af forskelligt Snit.

Da han var i Syden, fik han Hjemve.

Som een Gang jeg blandt Kvinder sad paa Sikilei,
Da bragte mig en liden Fugl et Hovedhaar,
Halvtredje Alen langt, af lyst og spundet Guld.
Jeg kendte det, jeg greb derefter; Fuglen fløj
Og trak ved Haaret mig til Jyllands Lyng igen.

Nu er han der, men det er alt andet hjemme. Da han kommer ind i Hallen som Aladdin, da han har mistet Lampen, med en hujende Hob i Hælene, kalder han sig i sit forstilte Vanvid — som Venus i *Tanhuser* kalder den unge Mand, der ikke tør nyde Kærligheden — en stækket Ørn. Hvad har han, et usselt Menneske, af sin tabte Herlighed: det krumme Næb, de skarpe Kløer, de stærke Vinger, andet end Stumperne og saa naturligvis, Menneskerettigheden, *Ord* til at sladre om sin Elendighed?

Da som Ørn jeg fløj,
Tilhørte hele Jorden mig, og tro du mig,
At det var herligt. Stundom sad jeg højt til Fjelds
Hos Njord i Noatun og laante Raaberen,

Hvormed han skraaler Vinden op, og blæste selv.
Snebolde sammenskrabed jeg paa Bjergets Top
Da med min Klo, lod dem som Fjeldskred glide ned
At dække By og Kongsgaard. Det var lystigt, det!
Saa fløj jeg atter paa en prægtig Sommerdag
Til Blaalands Ørk, hvor mig fra Skyen Løver som
Jordlopper tyktes, der sprang om i tørre Sand.
I Vælskland fandt jeg væne Møer; men Blomsterne
Der dufte mig for stærkt og for bedøvende
Og Pigerne som Sole (læs: *Solen*) *der* mishage mig,
Angribe med for megen Ild. Jeg lider mer
Den danske Frej's Violduft, hendes Maaneskin,
Thi gule Haar hun spinder af sit Maaneskin,
Og Pigeøjne skaber af Violer hun,
Som her paa denne.
(Han gaar hen og tager Sigrid under Hagen.)
Ha, jeg skulde kende dig!
(Pikker sig med Fingeren paa Panden.)
Men mig Hukommelsen svigter paa den sidste Tid.

Det er ganske vist, at dette Afsind ikke har forekommet Digteren saa helt afsindigt. Er det Galskab, saa er der dog en dyb Metode i den.

Men lige saa vigtigt som at se, hvad Oehlenschläger har lagt i sin Hamlet, er det at forstaa, hvad han ikke har lagt i ham. I Stedet for den filosofiske Hamlet har han villet skabe en heroisk. Han siger det selv. »Alt i de ældste Tider følte vore Forfædre, at Aand og Forstand maa forbindes med Legemskraft, naar Helten skal udmærke sig.« Unægtelig! »En Helt, der anvender Listen i en ædel Hensigt med Vid og Besindighed, er et skønt Træk og burde, synes mig, ikke mangle i det Galleri af Historiemalerier o. s. v.« Altsaa: hidtil, under Guds blaa Himmel, Helte uden List med Tapperhed og Skurke med List, men uden Tapperhed; nu, under det interessantes Himmeltegn: Helte med List og med Tapperhed. I Sandhed, en meget aritmetisk Tilskyndelse til at digte.

Lad gaa, at Oehlenschlägers Amleth er en rigtig kæk Knøs, med sin raske Følelse og sin naive Munterhed en Protest mod den skabagtige Hamlet, han havde set i Paris og hørt Hugo beundre, saa er han

dog nok ved Siden af Shakespeares Hamlet en Smule alt for dum. Hans Tapperhed i Ære, hvad bliver der saa af hans heroiske Listighed, der skulde gøre ham interessant? Hvad er det for en List, der baade er overflødig, thi han trænger ikke til den, da han har alle med sig, og utilstrækkelig, thi han maa dog lade andre raade, og unyttig, thi han bliver opdaget alligevel? O Loke! udbryder han. En ærlig Helt du aldrig lærte Kunsten ret! — Ja, saadan gaar det! Hvad Djævlen vilde han paa den Gallej! Er dette »heroisk«? Jeg ser Rustningen, men hvor er Manden?

Hvor er Alvoren i Komedien? Selv hans følsomme Vanvid, hvorunder Digteren som under en Maske tilhvisker os dybe Fortroligheder, er jo for Amleth kun Komedie. Naar har den syttenaarige Dreng været mere Ørn end nu, da han just ophører at være Hanekylling? Hvor er det bittert store i Hamlets Galskab? Det er der ikke i Amleth, fordi det ikke var i Adam. Han kunde sørge meget oprigtigt over, at der var Raaddenskab i Danmark, og at Tidens Led var af Lave, men han, Adam, der gemte sig i Idyllen, naar han hørte Historiens Stemme, han, der kaldte sig en Læge, men for de sunde, har ikke følt Smerten over, at han, netop han skulde bringe det i Lave. Hvor er Angsten for Livet og Frygten for Døden? Hvor er *at være eller ikke?*

Ja, her er det:

VANDREREN:

En lille Krog til sikker Borg
Jeg ønskte mig saa gerne,
Hvor der var ingen Næringssorg,
Bekymringerne fjerne,
Hvor intet hyppigt Tvedragtsraab
Forstyrred Sind og Tanke,
Hvor intet tomt, fejlslagent Haab
Mig daared i min Skranke,
Hvor Armod længer ej min Aand
Til Banghed skulde koble,
Og hvor ej Lykken med sin Haand
Kun greb en Sæbeboble.

DØDEN:

En saadan Krog jeg til dig ved,
Som du har længe savnet.
Kom Vandrer! stig i Graven ned
Og ængst dig ej for Navnet.
Hvad Herlighed dig venter *hist*,
Det kan dig Troen lære,
Men det kan *jeg* dig love vist:
Her vil i Fred du være.

Dette er sikkert ikke Shakespeares Hamlet eller Goethes Vandrer, men det er ganske Oehlenschlägers Adam, som med en usikker Hentydning til Præstens Prædiken med høj Røst bekender sin Faders Tro: »O venlige Grav, i din Skygge er Fred, din tavse Beboer af Sorgen ej ved!« Den kække Ørn er dalet ned fra Fjeldet — i en Fasangaard.

Men — »Ørnen han bygger i Fjeldet ud«. Hvad Oehlenschläger ikke havde formaaet, da han i den triste Vinter 45-46 humpede om i sin Stue med en Klud om Benet, kunde han Aaret efter, da en ny Sommer, et nyt Liv havde baaret nyt Vejr under hans Vinger.

Adam var atter bleven forelsket. Herre! sagde allerede den gamle Vaulundur i *Hroars Saga*, naar jeg holder op med at ynde Kvinder, holder jeg op med at leve.

Det kom ham i disse Aar for Øre, at en svensk Adelsdame, Besidderinde af et Gods (?), vilde være stolt af at bidrage til Nordens aandelige Forening ved at ægte Adam Oehlenschläger. Hans Sønner spøgede med, at han, om ikke for sin Skyld eller for Fædrelandets Skyld, saa for deres Skyld skulde slaa til. Men Adam forstod ikke denne Spøg: han elskede sine Sønner, men han ofrede sig ikke for dem, sagde han.

Han gad hellere kappes med dem. I Paris havde han og William været lige forelskede i deres nydelige Værtinde i Richelieugaden. Ogsaa en anden Gang

var han bleven helt vred paa Sønnen, fordi han havde gjort Kur til en ung Pige, i hvem han selv var indtaget. Saaledes kunde Fader og Søn, som to Studenter, toppes som Rivaler og omfavne hinanden som Venner og bagefter le ad det hele. Mere havde *det* ikke at betyde.

I Sommeren 1846 havde Oehlenschläger et Par Maaneders Besøg af sin Datter og Svigersøn og deres Drenge. Han kunde atter som for otte Aar siden spasere med Maria under Armen i Haven og Søndermarken eller sidde med hende paa Sneglebakken og se ind imod Byen, saa tryg ved Siden af sin gode Engel, som om ingen Storm kunde naa ham mere.

Da hun var rejst, tilbragte han Slutningen af Sommeren paa Søbysøgaard paa Fyn efter Indbydelse af Ejeren, Admiral Falsen. Under Opholdet paa den smukke Gaard, der varede meget længer end bestemt, fordi han forstrakte en Sene paa Foden ved at voltigere over en Pløjemark til en Kæmpehøj, vistes der ham megen Ære især af Damerne. Paa hans Værelse hørte de ham læse *Hrolf Krake* og *Nordens Guder.* Mellem Damerne var en ung Pige, en Slægtning af Huset, der hjalp Fruen med at være Værtinde for de mange Gæster og især ønskede at være det for ham. »I den Tid, jeg var der, har denne elskelige Pige gjort alt for at erstatte mig Savnet af Franciska og Maria.« Hun var ham »en datterlig Veninde«. Men før han naaede til den Erkendelse, havde den gamle Mand — som da han for mange Aar siden oplevede *Axel og Valborg,* efter at han havde skrevet den — genoplevet et Stykke af sin Manddoms Poesi:

HELGE: Reigin! er hun et Jordens Barn? Jeg tror det ej.
Jeg mener, hun er Freja selv, Folkvangurs Mø.
REIGIN: Nej, ingen Kunst paatager sig slig Skikkelse.
HELGE: Ha, du har Ret! Thi Uskyld og Oprigtighed
Udlyse klart af Øjets Blaa.
REIGIN: Hun ligner dig.
HELGE: Ak, har han Ret?
YRSA: Hvad siger han, min ædle Drot?

HELGE: Han siger, at du ligner mig.
YRSA (rødmende): O, tro ham ej!
HELGE: Jo, Frændskab er i vore Sjæles lyse Blik,
Og mer har mig den korte Stund at kende lært
Dig, yndige! end mangt et Aar en anden Viv.
YRSA: Din Røst indgyder mig en sær Fortrolighed,
Men du est Drot, jeg Terne — hvilket Afgrundssvælg!
HELGE: Frygt ej! Som Fader skal jeg kærligt vogte dig,
YRSA: Som *Fader!* Ak, det herligt var! Min Fader *du?*
HELGE: Og tykkes jeg for gammel dig til Bejleren?
REIGIN: Vogt dig, min Drot! den Gnist, som fænger alt for let,
Udslukkes snart.
HELGE: Frygt ej! her taler Hjertets Røst,
Ej Sanserne.
REIGIN: Giv Tid og overil dig ej!

Oehlenschläger var i denne Sommer, da han følte sig saa lykkelig og var saa rask, endnu meget smuk og indtagende. Det var vel blot Rynkerne om Øjnene, Kindernes slappe Fyldighed og den usikre Gang, der røbede Alderen.

En svensk Beundrerinde, der saa ham første Gang i denne Sommer, skriver: Hans Pande, hans Øjne, hans Mund har endnu bevaret hele Ungdommens Ynde, og hans Holdning, hans smukke Hænder, hans perlehvide Tænder, hans elegante Toilette og frem for alt hans milde, skønne, næsten guddommelige Smil fik mig i Begyndelsen til at glemme alt, hvad hans Aand har frembragt, for blot at se ham selv. — — Sjælden har vel Snildet bygget sig et skønnere Tempel at bo i.« Ogsaa den kritisk reflekterende Hebbel havde fundet ham »meget velgørende«. Han er »det herligste Menneske, jeg nogensinde har lært at kende«. Han er »ikke dyb, men bevægelig, ingen vældig, men en skøn, kraftfuldt i sig afrundet Natur«. Han er »korpulent, ikke paa en uhyggelig, men tillidindgydende Maade; han ser ud som en halvhundredaarig, hans Øje er Fyr og Flamme, næppe Spidserne af hans Haar er graanede«. Under det sidste Ophold i Paris havde Oehlenschläger, der endnu af Naturen var undselig, tilegnet sig en ridderlig Tone over for Damer. Efter

Hjemkomsten havde han gjort en af sine unge Veninder stolt forfærdet ved at kysse hende paa Haanden. Naar han i denne Sommer med Alderens og Poesiens Forret kyssede sin unge Værtinde paa Munden, der smilede til ham som en Datters, medens Øjnene syntes ham at straale som en Elskerindes, var det ikke saadanne kolde Kys, som den store Odd fik af Kvindemund. Hun havde troet, sagde hun senere til hans Søn, at han kyssede hende som en Fader. Saaledes kysser min Fader ikke, sagde Sønnen.

Om Efteraaret fortalte man i København, at nu skulde den gamle Oehlenschläger giftes med den unge Pige. Oehlenschläger vidste ikke selv, hvad han skulde tro. Først ud paa Vinteren forstod han, at han »med sine 67 Aar trods al den vidunderlige Ungdom, som Folk paaduttede ham«, ikke skulde blive Elsker og Ægtemand igen. »For mig vokser der ingen flere Roser, men mange Kærminder, og er der ogsaa nogle bitre Minder deriblandt, saa maa man trøste sig ved, at der er ingen jordisk Have uden Tisler.« Han kunde, naar han blev hidsig ærgre, sig over, at han havde »gaaet i Taaget«, og mene, at den unge Dame »havde manøvreret ham med lidt for megen Rutine«, men atter, naar han afkøledes, trøste sig med, at det maaske alt for varme Forhold skyldtes den datterlige Hengivenhed, hvorved han uskadt kunde glæde sig. Men havde han, da han skrev *Erik Glipping,* troet, at han var over det værste, saa havde han siden faaet andet at vide.

Hvad Erik har glemt og Amleth ikke mere kan mindes, husker Kjartan. Medens Oehlenschläger i et Brev fra denne Tid jager den næsvise Amor fra sig som en Bremse: »Og nu haaber jeg, at den forbistrede Amor lader mig være med Fred, thi jeg vil, Fanden gale i mig! ikke have mere med ham at bestille«, griber Adam i *Kjartan og Gudrun* med begge Hænder efter den bortflagrende Eros. Oehlenschläger har ikke skrevet nogen dybere Elskovspoesi end i sin sidste Tragedie.

Ligesom under den Oplevelse, der inspirerede *Kjartan og Gudrun*, to Sjæle brødes i Oehlenschläger, en ung, der ikke kunde ophøre at elske Kvinder, og en gammel, der smilede, ærgredes, sørgede over den unges »vidunderlige Ungdom«, saaledes er der i Tragedien, bestemtere udskilt end i noget andet Værk fra de senere Aar, to Oehlenschlägere.

Den ene er en gammel Mand, smuk, statelig, kraftig. Han er Kunstner og har i Træ skaaret Billeder af Valhals Guder. Han ved godt, at Tiden ikke længer tror paa hans Guder. Han elsker ikke denne Tid, hvor Ungdommen løber løbsk, og Søn vil lære Fader; som Kunstner hader han den, fordi den uden Forstaaelse af det sjældne og udmærkede vil gøre alt lige fladt. Men han harmes ikke. Han ved, at efter den Tid, som vrager ham, vil der komme en Tid, hvoraf *den* atter vrages. Og den, der har virket med Kraft i sin Samtid, har virket for alle Tider. Naar Solen skinner paa hans Gudehus, synes han, at Billederne — ikke de døde, forgængelige Tegn, men *Guderne* i Billederne — takke ham. Derfor vil han ikke lade sig sluge som en Bølge af Bølgerne, men til sin Død hævde sig ensidigt som en Klippe. Saa stolt er Olaf Paa, og saa stolt var Adam Oehlenschläger.

Under et Besøg paa Lauge har han lært Gudrun at kende. Han har først ikke holdt af hende; han mente, hun vilde ikke kunne gøre hans Søn, der elsker hende, lykkelig. Gudrun har til Gengæld fundet Olaf meget gammeldags, indskrænket og vildfarende. Men han er smuk, og han har Aand. Da hans Ophold paa Gaarden er trukket længe ud paa Grund af hendes Faders Sygdom, har hun bedet ham, at han til Tidsfordriv vil danne hende en Freja. Og i dette hans Arbejde har hun taget Del med saadan Liv og Lyst, at den gamle Kunstner er ganske indtaget i hende. Hans Datter maa endogsaa med et Smil bede ham vogte sig for Freja og minde ham om, at Forbilledet for hans Freja er hans Søns Brud. Da nu Gudrun ikke bliver Kjartans Hustru, er der Re-

signation i den Følelse, hvormed den gamle Mand nu holder sig til sin Datter, der er lutter Godhed, huslig Dyd og datterlig Ømhed.

Men som denne Kjartan er, er den unge Oehlenschläger, en mørkhaaret Svend med røde Kinder, med sydligt Blod i sin nordiske Race. Især hans Øjne: Sjælen staar i Vinduet,' hedder det, som en dejlig Pige; en ærlig Sjæl, der lyser som en Foraarshimmel; en stolt Sjæl, der mellem Mænd gnistrer og funkler, naar man angriber, hvad han elsker, eller man vil tvinge ham, og trækker sig sammen og indhyller sig i »Muthed«, som det hedder, naar man træder ham for nær med Overlegenhed; en øm Sjæl, der over for Kvinder udvider sig ligesom lyttende for ret at optage deres Skønhed. Men altid Sjæl, blot Sjæl, ikke moden Aand, ikke mandig Vilje; ingen Helt, men en Yngling, lutter Glød, levende, bevægelig Glød. Han er Ynglingen i Oehlenschlägers Poesi, ved Siden af ham synes Ejnar i *Hakon Jarl* en Dreng og Oluf i *Dronning Margrete* en Pige. Og fordi denne sjælfulde Yngling er det samme Barn, som Oehlenschlägers Poesi i halvtredsindstyve Aar bestandig har baaret under sit Hjerte, og som nu under Livets sidste varme Lys er traadt frem i Efteraarets stærke Farver, er han *Sjælen* i Oehlenschlägers Poesi.

Og fordi han er det, er *Kjartan og Gudrun* noget mere end en simpel Kærlighedstragedie, hvor en Kvinde leger med en Mand, der føler det som en Svaghed, at han maa elske hende, et poetisk Refleks af en »virkelig Historie«. Ligesom i Kongesagaen i *Hakon Jarl* kæmper i *Kjartan og Gudrun*'s Hverdagshistorie, hvortil den interessante *Laksdølesaga* har givet Stoffet, Aand mod Aand, ja Tid mod Tid. Oehlenschlägers sidste Tragedie viser som hans første den oehlenschlägerske Poesis Tragedie i Tiden.

I *Kjartan og Gudrun* kæmpe to Kvinder om Mandens Kærlighed. Det er de samme to Kvinder, som længe havde kæmpet i Adams Liv om hans Hjerte. Den ene havde han givet hele sin Sjæl, men den

anden fortryllede hans Aand. Den ene fik i hans Ungdom hans elskedes lyse Lød og hele hendes Hjerte. Det er Thora og Valborg, Yrsa, Maria i *Væringerne,* Eleonora Christina i *Dina* og paa Teatret Maria Heger og Anna Nielsen. Den anden havde han først stødt fra sig som »dæmonisk« — Thusnelda i *Stærkodder,* Zoe i *Væringerne* og især Skulde — og først senere, da Tidens Retning og en stor Skuespillerindes Kunst havde hjulpet hans Forstaaelse, og han mødte i Livet hos sin Datter Charlotte, hvad han næppe helt havde forstaaet hos sin Søster Sophie, med Beundring udgrundet hendes Væsen i *Dina.* I dette Skuespil var de to Kvinder, der i Helgedigtningen havde virket som Farver, een lys og een mørk, og var mødtes i Luften som Mænds Fylgjer og i *Væringerne* havde kæmpet om Heltens Hu som hans gode og onde Engel, traadt helt ud i Virkelighedens Lys som Hustru og Elskerinde, og var end Manden sin Hustru tro, havde dog hendes blege Lys i Digterens Fantasi mistet Glansen for det stærke Spil i Dinas dunkle Øjne.

Naar Oehlenschläger i disse Aar nævnede *Ingeborg*'s Navn, saa han ret tydeligt for sig sin lyse Pige, sin nordiske Muse. Han saa Ingeborg med Taareblikkene i *Dronning Margrete,* Ingeborg mellem Blomster og Børn i *Ørvarodd,* den kække Ingegerd i *Olaf den Hellige,* den friske Ingeborg i *Erik Glipping;* bag ved dem huskede han Christianes Ungdom og følte sin Marias levende Nærværelse. Men hvad der hos disse Kvinder er Farver, særskilte, forskellige, er i Kongedatteren Ingeborg, som i *Kjartan og Gudrun* elsker Kjartan, det rene hvide Lys; Duften af en Blomsterverden er samlet i en Knop. Denne Ingeborg er den første og den sidste, den oehlenschlägerske Kvindeligheds skæreste Væsen, dens rene Hjerte. Hun er ganske ung, kender ikke ret sig selv og sin egen Følelse og forstaar derfor heller ikke at skjule den. Hun er fuldkommen naiv. Naar Kjartan i Norge hver Morgen gaar alene med

Ingeborg og ved Afskeden skærer hendes Navn i Birken, ved han, at hun fortjener al hans Kærlighed, og at Gudrun ikke er hende værd. Men Gudrun har vakt hans Elskov, og skønt den berusede ved, han ikke er ædru, findes dog ingen større Lyst paa Jord end Elskovs Rus:

Og rig og stor er Gudruns Aand, skønt Hjertet ej.
Men Hjertet snart er kendt, og skønt det svæver højt,
Det keder let med Enfold, med Ensformighed.
Men Gudruns Ild og Vid og Skæmt, Indbildningskraft
Frembringer Vaar, saa snart hun aabner Læberne.

Det er vel rimeligt, at der i Gudruns Pigevæsen, som fortryller den unge Mand og hans gamle Fader, er nogen Lighed med Digterens Opfattelse af den unge Pige, han havde været forelsket i. Hun maa være stolt af at være bleven saaledes opfattet, sagde man. Men da han bevingede sin Sommerferieforelskelse til at være sit Livs Valkyrie, har han set meget mere for sig end denne Pige, hvis Øjne syntes ham at love, hvad hendes Hjerte ikke kunde give ham.

Han har ved et meget naturligt Valg passeret den islandske Familie-Saga, som først i disse Aar var bleven oversat af N. M. Petersen. Alt det heroiskinteressante i Oehlenschlägers Gudrun er i Slægt med Sagaens Gudrun, som med en Mands Ro dølger sine Kvinderaad, som er *den* værst, hun under bedst, og som i det hele allerede her er en »romantisk« Skikkelse, dannet under Indtrykket af Vølsungedigtenes Brynhild.

Han har derpaa atter, som i *Dina,* ført sit Fantasibillede gennem den Kvindes Ham, der var ham Tidens Muse. Han har under Digtningen set hende med Fru Heibergs Ydre. Gudrun er ikke som i Sagaen — og som Oehlenschlägers »Model« — ægte nordisk: Moderen var fra Syden. Hun er sorthaaret og har mørke Øjne med et skottende Blik:

Vælsk flyder Blodet; ingen Frugt
Af Yduns Guldkar. Gyldent slutter Skallen dog
Om Saften, sød, men uden Fasthed, uden Stof.
Dog læsker denne Saft højst vederkvægende.

En Formiddag, kort før *Kjartan og Gudrun* skulde opføres, besøgte Oehlenschläger Fru Heiberg paa Søkvæsthuset. De gik længe sammen i Haven, og han var saa elskværdig og saa smuk den Formiddag, at Fru Heiberg var ganske indtaget i ham. Da han gik, plukkede hun nogle Abrikoser til ham af sit eget Træ. Et Par Dage efter sendte han hende i et Digt en Tak for, at hun, som tit havde rakt ham Kunstens Roser:

Nu plukked venligt mig med egen Haand,
Hvad ikke mindre fryded højt min Aand,
Af Livets Træ Naturens Abrikoser.

Vilde han dreje sin Karakteristik af Gudrun til en Kompliment til Fru Heiberg? Forstod hun det? Kendte hun sig selv i Gudrun og blev vred derover? Forstod hun maaske ogsaa Hentydningen til den Mening, man i heibergske Krese havde om hendes Forhold til den oehlenschlägerske Tragedie, i det Træk, at Gudrun skæmter over, at hun har hjulpet den gamle Olaf Paa i hans naive Træskæreri og »pyntet hans Dukker«, og iøvrigt indrømmer, at der er »noget kønt« i deres forskaarne Ansigt? I sine Erindringer omtaler hun ikke med et Ord sin Optræden i *Kjartan og Gudrun*.

Men Oehlenschläger har ikke set Gudrun saa meget, som han har følt hende. Maaske den første Spire til Figuren var et musikalsk Indtryk. I Foraaret 1844 hørte han i det kongelige Teater Meyerbeers kolossale Opera *Hugenotterne* og blev stærkt betaget af den »overordentlige Lidenskab« i »denne rystende Musik«. »Meyerbeer mangler langt fra ikke *Aand*, men *Sjæl,*« skrev han straks efter i et Brev. »Den sande, dybe Følelse har denne Jøde ikke — det har de sjælden.«

Aand uden Sjæl — det var for Adam Tidens Mærke. Saaledes fandt han ikke blot Meyerbeers Musik, fordi han dyrkede Mozart og elskede Schulz. Saaledes var, hver paa sin Maade, Hugo, Byron, Heine; saaledes var Rachel og paa en anden Maade Fru Heiberg.

Saaledes saa han hende som Tidens Muse den Aften i 1842, da han efter at have taget Afsked med sin Datter saa Duvals *Et Testamente,* »som en af disse moderne, romantiske Flaner, der, opdragne af Nutidens Digtninger, tage hele Livet uden Hensyn til Dyd eller Last, skønt eller stygt, Lykke eller Ulykke, naar det blot morer med afvekslende Pirren«. Saaledes, men uden Lidenskaben, var det Publikum af Smaamænd, der i København i Fyrrerne gottede sig over *Korsaren,* kroede sig med Scribe og kededes ved Oehlenschläger. En saadan Smaamand er i Tragedien Bolli, som drages i sin matte Sjæl for at pirres til Gudrun, men som hun væmmes ved, fordi han er lunken; en Skyggemand uden Oprindelighed, der fletter sine visne Kranse af andres tabte Blomster; en Halvmand, der aldrig er noget ganske, med en moderne Juste-milieu-filosofi, som i *godt* og *ondt* ser Tegn paa en uklar Tænkning.

Thi Gudrun er med Lidenskabens Vinger Tidens Muse, som Digteren frygter. Havde han i *Dina,* som om Tiden endnu kunde vindes, skildret dens Muse som en sjælden Kvinde med Aand og Hjerte, med *dens* Aand og *sit* Hjerte, saa ved han nu, at en Forsoning er umulig. Gudrun er Dina, uden Dinas Hjerte. Da Kjartan nævner Gudrun ved Navn som *Aanden uden Sjæl,* har Ødipus løst Sfinksens Gaade. Nu forstod han, hvad han ikke havde forstaaet ved sin Hustrus Lig, at her var den Kvinde, der vilde byde ham at tie, og som han ikke kunde smelte. Hun er den, der skal dræbe ham. Den sidste Scene, hvor Kjartan falder død om for Gudruns Pil, og hans fromme og stærke Søster lægger hans Hoved i sit Skød, og Ung Ingeborg dækker ham med det Slør, hun gav ham, men som Gudrun har revet i Stykker — denne Gruppe er i Virkeligheden, uden at noget saadant har været Digteren bevidst, den oehlenschlägerske Poesis Slutningsscene. Og som Gudrun, Tidens Muse, over hans, Adams, Lig forudføler, at hun uden Sjæl vil leve efter Døden som Aand, i Blomsterduft og

Bølgeskum, saaledes har det i halvtredsindstyve Aar efter den store Adams Død bruset og duftet om hans Gravhøj.

I *Kjartan og Gudrun* klager den gamle Olaf Paa over, at de Guder, som han i sin Kunst har dyrket, er ved at svinde for den nye Tids Aand som Taager, Fantasien formaar næppe at holde dem fast:

> Mig tykkes, jeg er selv ej saa besjælet mer,
> Thi Sotten smitter; dog skal Valhals Guder steds
> I Olafs Haller finde værdigt Tilflugtssted.

Saaledes klagede allerede Hakon Jarl. Men hvilken Forskel! *Hakon Jarl* er afgjort ikke »værdig«. Hvor den unge Oehlenschläger sætter Livet ind for sin Tro og Begejstring, søger den gamle med Anstand at holde sammen paa Stumperne.

Et Aar efter er han besluttet paa ikke at digte mere. Han havde Lyst til at rejse et Aars Tid til Italien. Han var rask og havde i lang Tid ikke kendt Podagra. Men han var træt af at se om ikke de samme Ting — thi han har sluttet sig til det forskelligste, siger han — saa paa den samme Maade. Han er træt af sig selv, det undrer ham ikke, om Folk er det samme. Han tror ikke, der er meget mer. Endnu et Aars Tid efter hedder det bestemtere: »Stoffet er udtømt; jeg finder ingen Sujetter mer i min Aandsretning. Skildringer af Nutiden kan jeg ikke gøre, jeg kender den ikke, og hvo kender den ret? Knap Vorherre kender den, og den kender ikke sig selv.« Og Aarsdagen efter, at han havde skrevet dette, var han død den foregaaende Nat.

I disse sidste Aar havde han af større Arbejder kun skrevet to umiddelbart efter hinanden, i Sommeren 1848: et Læredigt om *Digtekunsten,* som han betragtede som en Afslutning paa sin Virksomhed ved Universitetet, og Heltedigtet *Regnar Lodbrok.* I sit Manuskript havde han selv betegnet dette nordiske Digt som sit sidste, da hans Venner, der ikke vilde tro,

at han nu var færdig, fik ham til at forandre det vemodige Farvel: »Gamle Skjald om gamle Nordens Helte sang for sidste Gang« til et gemytligt Anbefalende mig fremdeles: »Atter hænger Dannerskjalden Harpen paa sin Oldtidseg.«

Om Tilskyndelsen til sit sidste Arbejde skriver Oehlenschläger i et Brev: »Ja, Herregud! hvad skal jeg gøre? Jeg sidder herude paa Fasangaarden ganske alene. William gaar, naar han har drukket Te, og nu har, Gud forlade mig min Synd! *sans comparaison,* Rob Roy ogsaa svigtet mig en Tid lang med at have haft en Byld ved Hælen. I denne Ensomhed skrev jeg *Regnar Lodbrok.*«

Regnar Lodbrok er nu virkelig et saadant *Herregud, hvad skal jeg gøre!* Man kan føle det, allerede i Sproget og Versene. Romancerne i *Regnar Lodbrok* er jævnligt affattede i samme Versemaal, som benyttes i *Helge.* Det er *Helge*'s Musik, men daarligt eller dunkelt spillet, som om den, der spiller, ikke husker Melodien eller ikke ret kan se at finde Strengene. Det er Ørvarodd, der ikke længer kan huske sit Modersmaal og sine gamle Minder, og som er bedrøvet derover: Herregud, hvad skal jeg gøre? Gengivelsen af Vølsungesagnet i *Regnar Lodbrok* er et mat og dunkelt Minde, en valen Tusmørkefantasi. Saa megen Kraft der ogsaa er i denne Bærme af den nordiske Romance: dette Digt er ikke helt, hvad det skulde være: et værdigt Tilflugtssted for Valhals Guder i den gamle Kunstners Værksted.

Dog er det vel skrevet ud af en dybere Drift end for at slaa et Par triste Formiddagstimer ihjel.

Ogsaa i Heltedigtet mærker man Efterdønningerne af den Begivenhed, der havde bevæget ham til at digte *Kjartan og Gudrun.* Regnar bejler til Skjoldmøen Lathgertha, en storladen og mandhaftig Skønhed med uroligt skottende Falke-Øjne, men trækker sig uskadt tilbage, vel fornøjet med det kolde Brudekys, hun har givet ham. Senere, da han har mistet sin første Hustru, og Saaret er blevet et Ar, og han

vil gifte sig igen, ligger han en hed Sommernat og kan ikke sove og vaander sig ved Tanken om sin Troløshed. Da viser den døde Hustru sig for ham, saa skøn, som da han først elskede hende, og beder ham, som det for halvhundrede Aar siden hed til Vaulundur, at han uden Nag vil nyde det Liv, som Nornen endnu skænker ham. Helten vaagner med blussende Kinder i den friske Morgen og blues ikke mere over sin Elskov til den friske, muntre Aslaug. Oehlenschläger havde til det sidste ingen Hemmelighed for sit Publikum. Dannerskjaldens Sind og Hu og alt, hvad det rummede, var Danefæ, Nationalejendom.

Men det var ikke disse Tanker, der under Digtningen blandede sig i hans Arbejde, som denne Gang havde drevet ham til at digte. Derimod havde han nylig haft en meget kraftig Opfordring til ikke at hænge sin nordiske Harpe paa Egen for bestandig.

I Sommeren 1847, efter at han havde fuldendt *Kjartan og Gudrun,* havde han endelig efter gentagne Indbydelser, som han længe ikke havde turdet modtage, været i Sverrig. Rejsen havde været et Sejrstog for hans nordiske Poesi, Opholdet i Stockholm en næsten uafbrudt Række af Fester for den nordiske Sangerkonge. Han hjembragte fra denne Rejse ikke blot en hel højnordisk Billedbog: Højene ved Gammel Upsala, Bellmannsfesten i Djurgården, Fogelbergs kolossale nordiske Guder, Karl den Tolvtes Støvler, men stolte Minder om en kongelig Hyldest. Var det ikke, som om han nu først, saa mange Aar efter Kroningen i den lille Provinsstad, i Kongestaden tog sit Rige i Besiddelse. Den Dag i Upsala, da de havde sunget:

Bringen Er helsning,
Söner af Norden!
Skaldernas krönte
Konung är här,
Gästar de gamle
Gudarnes salar —

og det derefter havde lynet og tordnet, som om Thor havde villet hilse paa sin Skjald — var det ikke den sene Efterlyd af Tordenen i *Guldhornene!* Eller, i Modsætning hertil, Blomsterfesten i den botaniske Have, da han ved Beskows Arm var gaaet igennem Vrimmelen af Damer under en Regn af Blomster og hvert Øjeblik havde maattet bukke sig ned for dog at faa nogle af dem i Hatten, saa han svinglede i Knæene og maatte støtte sig til den gode Beskow for ikke at falde. Hvilken Hjertelighed midt i Glansen! Han saa endnu for sig den gamle Björnstjerna, som han sad der ved Siden af ham ved den store Middag i Djurgården, og da de sang det Vers i Beskows Vise:

Nu är Han vårt hjerta nära,
Denna stunden är Han vår!
Danmarks största sångarära
Lagerkrönt ibland oss står.
Skaldekonung, Skaldefader!
Hjertat Dig till mötes slår,
Der bland sångens, folkets rader
Du din Eriksgata går —

bøjede sig hen til ham og ordentlig pikkede med Fingeren paa Verset, og Taarerne stod ham i Øjnene, mens han smilede kærligt til ham.

Adam gjorde sig ingen forfængelige Indbildninger. Han vidste meget godt, at af alle de Damer, der strøede Blomster for ham, havde de fleste vist aldrig læst et Ord af, hvad han havde skrevet. Men een Følelse, vidste han, var ikke uden Realitet: Taknemmeligheden mod ham og Tegnér, fordi de havde været blandt de første, der havde bidraget til den gode Forstaaelse mellem Nabofolkene. Den Følelse havde de jo alle, fra Kongen og Dronningen, der sagde ham det, til Haandværkeren, der ikke vilde lade sig betale for sit Arbejde af ham, og hans unge Værtinde, der med Taarer havde villet kysse ham paa Haanden, da han rejste — det Kys var ham kærere, end hvad den franske Værtinde kunde have givet ham.

En Sang af en af de unge havde hilst ham som Fredsfyrsten i Norden og sagt, at i den Gerning var hans Minde og hans Dom. Havde han da for faa Aar siden i sin Svaghedstid kunnet indrømme Muligheden af et Selvbedrag i de højeste Formaal for Livet:

> Hvad blev der vel af Verdens bedste Helte,
> Hvis ej de døde sødt i denne Tro,
> At have stundet til det rette Maal —

saa var han nu rolig. Her var en fuldbragt Gerning, hvorpaa han kunde hvile.

Men endnu hørte han dem synge:

> Dikta glad i lifvets höst och sjung,
> Sjung om fordna tiders hjeltelära,
> Sjung med fröjd för gammal och för ung:
> *Amleth* är ej slutet paa din ära.

Nej, nej! Han skyldte dem at vise, at endnu var hans Stue et værdigt Tilflugtssted for Valhals Guder. Heltedigtet skulde vise hans svenske Venner, at han ikke havde glemt, hvad han havde talt om de fælles Minder, om den store Fortid, da Upsalauniversitetets Rektor ved Sigtunahøjene havde rakt ham Mjødhornet. Det skulde kendes paa ham som paa hans Helt:

> Af svenske Mjøden funkled end hans Øje
> Ved Odins, Thors og Frejers Kæmpehøje.

Men den dybeste Tilskyndelse skulde man tro, han havde faaet fra sit Fædreland. *Regnar Lodbrok* er skrevet i September Maaned 1848. Tiden, den gammelkloge Tid, han ikke kunde lide, var jo selv bleven et naivt Heltedigt.

Mon Oehlenschläger selv ret forstod, at den Skæbne, der nu ventede hans Fædreland, var en Ildprøve for hans National-Poesi? Det havde været ham let at bære den nordiske Fredsfyrstes Kongekaabe. Men var det let for ham som dansk Digter at digte Krigssange imod Tyskerne?

Han var en Germaner. Han havde jo selv sagt det: var Danmark hans Fødeland, saa var Tyskland hans Fædreland. Hans Poesi var ikke blot Helstatspoesi, store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstener, men germansk Poesi, dansk-tysk. Han skrev den paa begge Sprog. Flere af Novellerne, nogle af Skuespillene er allerede paa det danske Sprog mere tyske end danske. Ligesom i *Axel og Valborg* er endnu i *Erik Glipping* en Tysker Heltens bedste Ven. Det var ham næppe muligt med klar Bevidsthed at udskille det særligt danske af det bredt germanske i sit Væsen. Og nu skulde han hævde det fjendtligt derimod! slaa sig selv paa Munden! sætte sin egen Næve i sit eget Øje!

Et forsvarligt Udgangspunkt for en Uvilje mod Tyskland havde han deri, at han ikke længere kunde finde tysk Forlag til sine Skrifter. I *Erik Glipping* klager han som saa ofte før over Tyskernes uforstandige Ringeagt for det nordiske Aandsliv. Dog, Tyskerne vare jo ikke ene om at vrage ham; under Krigen oversatte han trøstig, i Haab om bedre Tider, sine sidste Værker paa Tysk.

Følelse for Krigens Poesi havde han ikke mere. Da han i Paris talte med Louis Philippe, og Kongen i Samtalens Løb bemærkede: »Jeg holder paa Fred,« kunde Oehlenschläger ikke lade være at udbryde: »Gud velsigne Deres Majestæt for det!« Saaledes taler ikke Aladdin, men Morgiane. I den Rektortale, han holdt paa Universitetet efter sin Hjemkomst fra Sverrig, fremhæver han ikke mere, som da han var ung, f. Eks. i *Den gamle Kæmpe Kometes,* Krigen, men Samkvemmet mellem Nationerne og det fælles Arbejde paa Kulturopgaverne som et Middel mod den dorske Stilstand. Christian den Ottende priser han i Kantaten ved hans Begravelse af et oprigtigt Hjerte som en Fredsfyrste; i Indbydelsesskriftet til Universitetets Sørgefest den 15. Marts 1848 paakalder han endnu »den vise Mimer, som ej blotter Sværd«.

Saa kom Oprøret. For Oehlenschläger var det først

et Oprør imod »Billighed«. Vilde blot Holstenerne tage mod Billighed, var alt godt. Saa forlod Soldaterne Hovedstaden under Københavnernes Begejstring: den store Odd fik atter Hukommelsen.

Der var under alt dette een Ting, som især kaldte Digterens Danskhed i Vaaben. Ohlshausen havde i Rensborg sagt, at de Danske var et sløvt og usammenhængende Folk. Her sprang Oehlenschläger i Harnisk, Halvdelen af hans Krigsdigte har ligefrem Adresse til denne Ytring. Ved Gud! han vidste, hvad det vilde sige at faa dømt Aanden af sig. Og kom saa Tyskerne med, nu vel, saa kunde han trøste sig med, at Preusserne, som han i det hele ikke kunde lide, var halve Vender, eller tænke paa, hvilken uforstandig Ringeagt selv de bedste i Tyskland — Goethe, Tieck — havde vist for Nordens Digtning, og saa, i Guds Navn! saa lad Sværdene tale:

Taub und blind für alles Gute, taub und blind für alles Schöne,
Dumm und träge sie uns nennen,
Doch, bei Gott! sie sollen kennen
Nordens kräft'ge Heldensöhne.

I et lille Vers, som han i denne Tid skrev til en ung Beundrerinde foran i sine tyske Digte, staar der:

Goten, Germanen, Axel sang,
Er Brødre, Børn af samme Moder.
Nu lyder Sværd- og Skjoldeklang,
Germanen agter ej sin Broder.

Efter Slaget ved Slesvig har han ikke tabt Modet. Han har jo set, at hvad han havde sværmet for var intet Eventyr. I det lille Land var der endnu store Helte. Ogsaa i denne Følelse havde der da været Realitet.

Ja, ja! hans Liv havde ikke været spildt. Det dybeste var Realitet. Hvad han nu oplevede var en Genlyd, som da det tordnede ved Upsala. Dette Foraars Stemning var Stemningen fra Anden April om igen. Af Hverdagene var der atter, som paa »den

store Anden April, den evig-uforglemmelige Skærtorsdag«, født en Helligdag for Folket. I sine Krigsdigte siger han det stadig. Og i at bevare denne Stemning, saa at den atter kunde bryde frem, havde han haft Del. Naar nu Aanden atter for i Folket, som man kaldte dumt og trægt, som i Uffe, naar de græd af Begejstring som for halvhundrede Aar siden, saa havde han Del deri. Naar Folketoget gik igennem Byen til Kongen, i stille, hjertelig Højtidelighed, var det, som om Aanden fra hans Tragedier gik igennem Byen. Han havde været Uffe, Aanden var faret i ham, han havde lært dem at græde af Begejstring. Han havde været dem en Befrier, fordi han havde haft Mod og Lykke til at være en Adam. Det var begyndt som et Bakkustog og med en Dityrambe; nu endte det som et Folketog med *Danmark dejligst Vang og Vænge* og en Jense-March med *Den Gang jeg drog af Sted.* Det var Genlyden.

I Begyndelsen af Maj tog han ud paa Fasangaarden. I Brevene fra disse Dage blandes paa den naiveste Maade Dannerskjaldens Heltedigt med den naturlige Adams Idyller. Midt i en Krigsberetning, der stønner af Utaalmodighed efter, at Svenskerne skal komme og hjælpe, forfrisker den naturlige Adam sig ved en venlig Udsigt til fredeligere Glæder: »Vi trænge til lidt Regn, medens vi spise Asparges, for at Jordbærrene kunne springe ud.« Det er Aristofanes' *Freden.* Men kort efter er han nær ved at glemme at lykønske sin Datter til hendes fjerde Søn for lutter »Politik« og er selv i Lykønskningen heroisk: »Det blev ingen Pige denne Gang. Men Øjeblikket er heller ikke for Piger, det er for Drenge. I et vigtigt nordisk Helteøjeblik blev denne Dreng født, og Asathor, som hersker, vil skænke ham sin Kraft.« Det er Æskylos' *Perserne.*

Under Forhandlingerne om Vaabenstilstanden sad Oehlenschläger fordybet i *Digtekunsten.* Man mærker det forandrede Forhold til Tyskland i den stærke Fremhævelse af Sprogenes og Nationernes Forskel-

lighed og af Johannes Ewald ved Siden af, men før Goethe og Schiller. Derefter, »for at forslaa Grillerne, og da det varer saa længe med Vaabenstilstandens Antagelse«, skrev han *Regnar Lodbrok.* »I *Regnar Lodbrok* trøstede det mig midt i denne Tid, fuld af politisk Smaalighed, Galskab og Kævleri, at ty hen til en kraftig, barbarisk Tid, hvor man dog var Mænd og vidste, hvad man vilde, og ikke med affekteret Sludder vilde gøre sig bedre, end man var.«

Anden Forbindelse findes der altsaa ikke mellem Oehlenschlägers Heltedigt og Heltelivets Fornyelse uden for hans Vinduer. Slagbillederne deri er ikke heroiske Afspejlinger af Valpladsene i det første slesvigske Felttog, i Regnarssønnerne er der ingen Skygge af de jydske Jensers joviale Tapperhed. Snarere er der noget af Vaabenstilstandens ærgerlige Resignation deri. Det bliver jo dog den bedrøvelige Udgang paa Historien, at den gamle Heltefader maa danse i Ormegaarden trods sin Alfeskjorte og sine solide, lodne Bukser, og at det ikke er de føre Heltesønners raa Kraft, men den lamme Ivar, »Politikken«, den langsomme List, som jo Oehlenschläger i disse Aar ofrer en ikke helt oprigtig Beundring, der hævner ham. Og der er som det sidste Ord efter baade den raa Kraft og den snedige Kløgt i Oehlenschlägers sidste Digt oehlenschlägersk Humanitet, ja Skikkelighed. Regnars Skjald havde et ømt Skind og et blødt Hjerte. Da Regnars Sønner har ristet den prøjsiske Blodørn paa Ryggen af Ella — det maa jo have gjort grusom ondt! — nænner Adam ikke mere, men lader »Lægedisen« forbarme sig over Slesvigholstenerne:

Og saa følte han slet ikke
Smerten, som han maatte døje,
Rolig han i Døden laa,
Skued op med stille Blikke
Til det Valhal, hvor ham Regnar
Skulde snart i Møde gaa.

Saaledes, tænkte Oehlenschläger, vilde han selv kunne mødes forsonligt med Baggesen i Paradis,

som han en Gang havde gjort det i Paris. Den store Adam kunde ikke *hade*. Jeg er et fredeligt Skind, siger Oehlenschläger i *Erindringerne*.

Som da Oehlenschläger hin Martsdag stod i Vinduet og saa det store Folketog gaa til Kongen, saaledes stod han ogsaa over for den anden store Folkebevægelse: i Vinduet. Men han fulgte godt med. I sine Breve optegner han de Træk, han har kunnet overkomme, om Bønderkarlenes naive Tapperhed, som han finder virkelig rørende og ofte komisk sublim. Ligesom han tilstaar, at det aldrig vilde være faldet ham ind, at der var saa meget *dansk* Natur i *St. Hansaftenspil*, hvis han ikke havde hørt, at hans Datter havde faaet dette Indtryk ved at læse Bogen i Norge, saaledes synes han ogsaa først nu under Modsætningen imod Tyskland at have opdaget den danske Aand, der var i ham selv. I det mindste bestemmer han den usædvanlig klart igennem dens Modsætning i den Karakteristik, han nu giver af Tyskerne: »deres Mangel af *bon sens*, Aplomb og naiv Munterhed, deres Spidsfindighed, Forskruethed og Indbildskhed«. Der er noget meget betydningsfuldt i dette. Oehlenschläger og i ham en god Del af det gamle Danmark formelig smelter under Ildprøven. Under den store Humanisme fra Aarhundredets Begyndelse, under den brede Germanisme, under Skandinavismen kommer Danskheden til Syne. Den store Adam er ved at blive dansk med Bevidsthed.

Det er sandt, selv formaaede han ikke at flaa Heltehuden og de lodne Bukser af Regnar. Men den »ærlige Jyde«, hvis Billede han kun daarligt havde kunnet tegne, da han for tredive Aar siden digtede sin Nationalsang, fik nu Liv paa Folkets Læber og for dets Øjne. Medens Oehlenschläger sad med sit Heltedigt paa Fasangaarden og famlede paa de gamle Strenge uden at kunne finde Klangen, gik Skarerne forbi — og jubled i det fri — den kendte Melodi. Aaret efter ved den gamle General Hegermann-Lindencrones Død brugte han den selv. Og nogle Maaneder

efter hans Død sejrede Bissens *danske Landsoldat* i Konkurrencen om et Mindesmærke for Fredericiaslaget over Jerichaus *Thor*. Oehlenschläger vidste, hvem der efter hans Død skulde arve Riget.

Han sagde det, da han paa sin halvfjerdsindstyveaarige Fødselsdag sad imellem de bedste Mænd i Landet ved Festen paa Skydebanen, da han atter, men første Gang i sit Fædreland, blev hyldet som Nordens Digterkonge, men dog havde glædet sig mest, da Heiberg, hans Fjende, havde skrevet en Sang for ham som dansk Digter, og Grundtvig, hans Dommer, rakte ham en Lavrbærkrans fra de danske Kvinder. Da havde han følt sig lykkeligere end Aladdin: alt havde han faaet tilbage.

Det var som efter Ragnarok, som efter Jættefærden,
Naar Tvist og Kamp har styrtet i Mulm den gamle Verden
Og naar en anden opstaar; naar Jorden blomstergrøn
Fremskyder sig af Bølgerne, dobbelt saa skøn;
Naar Aserne Guldbrikker i Sommergræsset finde
Og spille stilleglade; naar Rædslen er af Minde,
Der kun fornøjer Sjælen, som Børn et Eventyr,
Og som en Hyrde Legen af morgenrøde Skyer.

Det var, som om han nu fik Christianes Krans, det »visne Foraar«, som han havde sagt, uforgængeligt tilbage i disse grønne Blade. Gudskelov! ogsaa dette var Virkelighed.

Da havde han læst sit Digt til Dagen om Ydun og Hedenold og Skjalden og Taknemmelighedens Gudinde og hele Heltemusikken, men havde saa efter en Overgang, der var som det Smil i Taarer, der klædte ham allerskønnest, sluttet saaledes:

Og nu til Fryd! Evropa sande maa,
I Danmark flammer ogsaa Livets Lue;
Men hvad især den Danske har som faa,
Er Munterhed, som ingen Farer kue.
Mens Skyerne ved Horisonten staa,
Han fejrer Digterfest i glade Stue,

Han plejer Blomster i sin lille Have,
Og dem skal ingen Syndflod os begrave.

Den danske Munterhed er Uskylds Værk,
Og den vil sikkert ogsaa skille Trætten,
Den danske Landsoldat er god og stærk,
Med Munterhed han brugte Bajonetten!
Med Munterhed skal Videnskab og Kunst
Og Borgerdaad forjage skumle Dunst.
Med skumle Dunst forsvinde vore Sorger,
Gud signe Danmark! Konge! Kunstner! Borger!

Disse Ord, de sidste Oehlenschläger har sagt offentligt, er paa en Maade hans litterære Testamente. Med disse Ord testamenterer Oehlenschläger Fremtidens Aand, Aanden fra 48, den fuldt bevidste Danskheds Aand sin danske Lyre.

Hvor underligt var det ikke gaaet! For halvtredsindstyve Aar siden, da de i al Beskedenhed holdt Fest i København for Baggesen som nu for ham, havde jo Baggesen testamenteret ham sin »danske Lyre«. Der var en Tid, hvor han havde let ad denne Gave. Nu lo han ikke. Han maatte indrømme, Baggesen havde virkelig haft en dansk Lyre at give bort. Han forstod nu, at der i denne uskyldige Munterhed, som ingen Farer kue, var en Danskhed, et uforgængeligt Sjælland, som han maaske ikke før havde helt begrebet. Paa sine Forelæsninger havde han læst hans Digte med Begejstring. Og hvorledes havde han da taget imod og brugt denne Gave?

Den danske Lyre var i hans Ungdom vokset i hans Hænder til et uendeligt Strengespil for Verdensaanden. Og af det uendelige Strengespil var der senere blevet, hvad han først havde drømt om, en nordisk Harpe — det sagde de da alle. Eller det havde trukket sig sammen i hans Gemyt og var som det gamle Klaver, hvorpaa han i Tusmørket spillede de gamle Melodier, han først havde elsket. Men at det netop var en *dansk* Lyre, han spillede paa, havde han aldrig tænkt videre over.

Nu syntes han, at han næsten i alt, hvad han havde

digtet, kunde mærke Klangen af den danske Lyre, han havde arvet. Den var der ikke blot, hvor enhver kunde høre den, i Lystspillenes godmodige Lystighed og i Romancernes og Heltedigtenes naive Munterhed. Var der ikke i Tragediernes »højere Munterhed«, som han sagde, en lys Kraft, som lignede Kraften i hans Race. Det har forekommet ham, som om han nu kun kunde høre denne Tone. Hvad Aladdin havde drømt, Hakon havde lidt og Helge stormet, hørte han ikke mere. Men den Tro paa Livets Bevaring, der i hans Poesi overalt overlevede Livets Ødelæggelse, det var hans danske Lyre. Det var den, hvis Genlyd han i Aften fik forstærket tilbage. Det var denne lyse »Tone«, som Heiberg sagde bragte ham en Genlyd fra alle danske Digteres Sange, og som Martensen mente var ved at blive hørlig i den danske Videnskabs Tale. Det var denne lyse Kraft, der stod Vagt paa Rigets Grænse. Saaledes som det i en oehlenschlägersk Tragedie forundes Helten i det begejstrede Øjeblik før Døden at hæve sig over sit Liv, saa at han profetisk ser Aanden, hvorfor han har kæmpet, fortsætte sig hinsides hans Død og af dette Syn henter Kraften til sin Undergang, saaledes kunde nu han selv berede sig til at fare i Fred; han havde set Aanden, der skulde arve.

Ingen havde dog nok tænkt, at han skulde dø saa hurtigt efter. Hvem skulde troet, da han den Aften paa Skydebanen med Hentydning til sine Aftenture til Frederiksberg sagde, at han endnu ventede en smuk Alle til Kirkegaarden, at to Maaneder efter havde Døden gjort hans Billedsprog til Virkelighed. Kort efter Festen, da han kørte rundt i sine fine, sorte Klæder, med Storkorset funklende paa Brystet, for at takke dem, der havde vist ham Venlighed og Ære, og var saa smuk og frisk at se paa, som om han havde faaet en ny Livskraft, saa huld i sin Tale, som om han nu først ret var iført sin hele kongelige Stor-

hed — kunde ingen, der saa ham, ane, at han faa Dage efter skulde ligge paa Sofaen i sin nye Stue i Amaliegade, hvor han endnu ikke havde lært at føle sig hjemme, gul og gusten og led ved at leve.

Henimod Jul havde vel Gulsotten fortaget sig, og han var saa rask, at han som sædvanlig kunde være med i Selskabet hos Hans Christian Ørsted paa Anders Sandøes Fødselsdag den 21. December. Juledag vendte Sygdommen tilbage, af Lægerne endnu bestandig antaget for en Gulsot, i Virkeligheden, som det til sidst viste sig, en indvendig Byld paa Leveren. Fra da af døde han langsomt. Hvert Træk i hans Afsked fra Livet er betydningsfuldt.

Som den store Odd famlede han til det sidste efter sine Vaaben. Naar han følte sig lidt bedre, lod han sig forelæse af *Wilhelm Meister*, selv læste han i Mallings *Store og gode Handlinger*. Hans Liv laa jo i de to Bøger: Kunstneren, der bliver Mester, og Borgeren, der bliver Helt — Mennesket, der søger det skønne, og Mennesket, der gør det gode — Lavrbær og Egeblade — Goethe og Frederik den Sjette — Sophie Oehlenschläger og Christiane Heger.

I denne Tid spurgte han ofte efter Hauch, om hvem han med Urette mente, at han i den senere Tid (efter Christianes Død?) havde trukket sig tilbage fra ham.

Den Dag, da han skulde dø, og han om Morgenen hørte, at Lægerne talte om hans Tilstand i et tilstødende Værelse, kaldte han paa sin ældste Søn og spurgte, hvad de mente om ham. Da Sønnen vilde berolige ham, afbrød han ham straks og sagde varmt: »Kære Søn! tror du jeg frygter Døden? Nej langtfra!« Saaledes taler Oehlenschläger. Efter et Øjebliks Forløb lagde han til: »Hvad er det hele? kun et Pust — og saa er det forbi.« Her er det Adam, der taler, med lavere Stemme. Og det er den samme Adam, der om Eftermiddagen, da Ole Bang vilde gaa fra ham, kaldte ham tilbage, saa ham venligt i Øjnene og sagde til den gamle Ven, simplere end Oehlenschläger har sagt det i nogen Tragedie: »Tak for godt Kammeratskab!«

Om Aftenen, da han mærkede, at han skulde dø, bad han, at en Pude, som hans Datter Maria havde broderet til ham, maatte blive lagt under hans Hovede. Det var da, ligesom han havde lagt sit Hoved i hendes Skød. Omkring ham var nu stadig begge hans Sønner, ved Hovedgærdet stod hans gode Svigerdatter, som han har skildret som Kjartans Søster, og bag ved det den unge Pige, han for tre Aar siden havde været forelsket i. Hun var tilfældig kommet derhen og holdt sig stille tilbage. Da han saa hende, sagde han med et lille Smil: Se, er Grete ogsaa her! Har han tænkt mere — det var jo Gruppen om den døende Kjartan! — har det vel været som Dafne ved Sokrates' Død:

Flov forekommer mig og saare mat
Den hele Drengeleg, som Eros øver.

Klokken var nu over ni, han saa oftere hen imod Uret og spurgte, om den snart var ti. Tænkte han paa, hvad han i den sidste Tid oftere havde fortalt, at hans gamle Ven Brandis, da han for et Par Aar siden laa paa sit yderste, havde sagt paa sit Tysk: »Der dumme Apotheker N. N. sagte immer, die meisten Menschen stürben gern gegen Mitternacht; und nun kriegt der verfluchte Kerl doch auch Recht, was mich betrifft, denn ich werde auch ungefähr zwischen 11 und 12 sterben«? Han havde jo en Gang fundet, at der var mere Kæmpehumør i denne Tysker end i alle hans Nordboer.

Men han vilde ikke som Kreaturet stumpt bie paa Døden. Han var ved fuld Bevidsthed. Den Kraft i hans Sjæl, som havde frembragt hans skønneste Poesi, naar Menneskeligheden naar sit højeste foran Dødens Ansigt, var endnu virksom i ham. Han kunde med sin Død bekræfte sit Livs Poesi. Han digtede sig ind i Døden. Hans Død blev en begejstret Dødsscene.

Han lod ingen Præst kalde, han greb sine Vaaben. Han kaldte sin ældste Søn til sig, meddelte ham sin sidste Vilje, bad ham sørge for, at *Sokrates* blev

opført til hans Sørgefest paa Teatret, men uden Scenen i Propylæerne, hvori Sokrates angribes af sine onde Fjender, og sagde saa:

»Du skal nu forelæse mig det Sted af Scenen i femte Akt mellem Sokrates og Kebes, hvor Sokrates omtaler Døden; det er saa usigeligt dejligt.« De sidste Ord sagde han med en overordentlig Varme. Sønnen læste, medens den døende lyttede i den dybeste Bevægelse og stirrede smilende ud for sig.

Hvordan kan Døden gøre dig bedrøvet?
Den være kan jo dog blot eet af to,
Hvad enten noget, Kebes! eller intet.
Hvis den os røved hver en Følelse
Og blev en Søvn, hvori den sovende
Ej ængstedes, selv ej af mindste Drøm,
Da var den alt en uskatterlig Vinding;
Thi vist jeg tror, hvis nogen sammenligned
Slig rolig Nat med alle Nætter, Dage,
Han tilbragt har i et uroligt Liv,
Da foretrak han slig velsignet Ro.
Men, hvis Bevidstheden ej Døden dræber,
Er den en Sjælsomskiftning, en Forvandling,
En Rejse til et Sted, hvor, efter Sagnet,
Man atter træffer alle sine kære,
Tænk, hvilken Glæde det da vel maa vorde
At leve der med Guder og at tale
Med Hesiod, med Orfeus, med Homer
Og alle store Mænd, som var før os!

Saa afbrød han Læsningen og tog Afsked med alle, der var hos ham, ogsaa med sine Husfolk. Hans sidste sammenhængende Ord var en Hilsen til Maria. Efter en kort og let Dødskamp, hvorunder han, stadig med fuld Bevidsthed, med utydelig Stemme sagde enkelte Ord — et af de sidste var *Krøyer,* som han vel vilde have hilset — og saa snart paa Uret, snart paa sine Børn, døde han, da Klokken slog elleve.

Da han var lagt i Kisten, satte en ung Pige Tegnérs Lavrbærkrans paa hans Hoved. Han var meget skøn. Hans Ansigt saa først paa Grund af Gulsotten ud som Bronce, men var Dagen før Begravelsen ganske hvidt.

I Tiden mellem hans Død og Begravelse samledes hans Venner en Aften i den ørstedske Familiekres for at adsprede Sindet. Anders Sandø havde i sit Ansigt et forunderligt søgende Udtryk, der stod i stærk Modsætning til den Jævnhed, hvormed han plejede at sige sit *G'Aften*. Hans Christian talte med en ung Veninde om anden Del af Paludan-Müllers *Adam Homo,* der endnu var under Drøftelse.

De gamle Brødre tænkte vel ikke paa, at i det Liv, der nu var endt, og som de havde fulgt fra dets første Frembrud, var der i den danske Poesi til Folkets Erindring levet en *Adam Homo,* en Historie om Mennesket, i det smaa og i det store, i dets kronede Højhed og dets naturlige Nøgenhed, som intet Digterværk kan erstatte.

I Begyndelsen af næste Aar
vil der af
ADAM OEHLENSCHLÄGER
ET LIVS POESI
udkomme endnu et Bind:
EFTERMÆLE

